

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI 3

TEVHİD-KÜFÜR-ŞİRK

Hikmet Neşriyat : 4
Seyyid Kutub Külliyyatı : 3

/

Dizgi - Baskı
Final Ofset A.Ş.
Kapak
Panel Tel : 522 52 06

Kapak Baskı
MI OFSET
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

İSTANBUL — 1987

SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI

(ÖZET 3. KİTAP)

TEVHİD-KÜFÜR-ŞİRK

Derleyen : İsmail Hakkı Şengüler

KLODFARER CADDESİ NO: 16/4

DİVANYOLU - İSTANBUL

☎ 526 49 56 528 33 02

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Her Hakkı HİKMET NEŞRİYAT A.Ş.'ne attır.

İÇİNDEKİLER

Takdim	7
Üçüncü Kitaba Başlarken	9
Tekfir Etmede Aşırılık	11
Muhammed Kutub'un Seyyid Kutub'la İlgili Mektubu	37
Tevhid Nizamı	61
Tevhid ve Şirk	87
Tevhidçi Mefkûre	97
Tevhid Gerçeği	117
Tevhid Akidesi	129
Putperest Mantığı	145
Tevhid Anlayışı	167
Putlara Tapanlar	177
Gökler ve Yer Allah'ındır	197
Allah Birdir	223
Tevhid ve Münafıklar	235
Cahiliyet ve Şirk	241
Şirk Suçu	253
Müşriklerin Durumu	269
Müşrikler Batıda Yüzüyorlar	285
Müşriklerin Tayrı	291
Çağlar Boyu Kafirlerin Hâli	299
Size Hükmeden Kimdir?	305
Cahiliyet Erbâbı	313
Allah'ın Emrinin Gelişi	317
Müşrikler ve Kur'an	323
Müşriklerin İftirası	331
Gökleri ve Yeri Biz Ayırdık	341
Şirk ve Garanik Olayı	347
İman ve Küfür	359
Şirk	373

Prof. Seyyid Kutub'un tüm eserlerinin, her kesim tarafından kolaylıkla istifade edilmesini temin gayesiyle, yeniden taranıp gözden geçirilmesi, tekrarlarından ibaret olan kısımların çıkartılması ve sadece ana fikirlerin yeni başlıklar altında özet bir külliyat haline getirilmesi maksadıyla hazırlanan SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI'nın üçüncü cildini siz değerli okurlarımıza sunmakla bahtiyarız.

Okuyucunun mali bütçesine ağır gelmeden, bu özet külliyatı elde edebileceğini ve kısa zamanda okuyup faydalanacağını düşünerek on cilt halinde hazırladığımız bu külliyatın, şehit müellifin nesiller ötesine vermek istediği mesajın anlaşılması konusundaki boşluğu gerektiği şekilde doldurabileceğine inanıyoruz.

Bu kitapta, Seyyid Kutub'un küfür ve şirk ile ilgili görüşleri de yer aldığından, yayınevimiz, onun bu konularda yanlış değerlendirilen bazı fikirlerinin tahlil ve açıklamasını içeren bir ön bilgi hazırladı. Kitabın girişinde yer alan bu yazı, eminiz ki kitabın gerektiği şekilde anlaşılmasında okuyucularımıza ışık tutacaktır.

Temennimiz, bu hizmetin İslâm'a ve Allah'ın rızasına uygun olmasıdır. Dua ve temenniler biz aciz kullardan, muvaffakiyet ise, Hakim-i Mutlak olan Allah'tandır. Bütün hamd O'na, minnet O'nadır.

HİKMET NEŞRİYAT A.Ş.

1

ÜÇÜNCÜ KİTABA BAŞLARKEN

Günümüzde birtakım insanlar, cehaletten aldıkları cesaretle, rastgele müslüman fertlere ve toplumlara küfür damgası vurmaktadırlar. Bu aşırı harekete ilk defa Mısır'da rastlanmıştır. Aşırı taassup içinde olan birkaç kişi biraraya gelerek sadece kendilerinin gerçek mümin olduklarını, geriye kalan fert ve toplumların kâfir olduğunu söylemişlerdir. Yeteri kadar İslâmî bilgiye, ilim ve kültüre sahip olmayan bu kişiler bazı âyet ve hadisleri kendi keyiflerine göre tevil ederek fetvalar da veriyorlardı. Son zamanlarda Türkiyemizde de buna benzer bazı kişisel iddialara maalesef rastlanabilmektedir.

Mısır'daki bahis konusu o bir avuç topluluk, bir ara ortalığı velveleye verdi ve Mısır Hükümeti onlara «Tekfir ve Hicret Cemaati» adını taktı. Çünkü kendilerinin dışında kalan bütün toplumları küfürle itham ediyorlar ve bu toplumlardan koparak uzaklarda yaşamının farz olduğunu söylüyorlardı.

Bu kişiler aynı zamanda kendilerini İhvan-ı Müslîmin'denmiş gibi gösteriyorlar ve bazı eserlerinde Seyyid Kutub'un da kendilerinin görüşüne uygun görüşler beyan ettiğini ileri sürüyorlardı. Seyyid Kutub hakkındaki bu iddiaları düpedüz iftiradan ibaretti. Ama, bu haksız iddia ile Seyyid Kutub hakkında ka-

muoyunu yanıltabilirlerdi. Bunu dikkate alan birçok yetenekli ilim adamları, hem bu iddiaya gereken cevabı vermek, hem de bu bir avuç insanın saplandığı yanlış inancın tehlikelerini ortaya koymak için makaleler, kitaplar yazdılar.

Biz, sayın okuyucularımıza Seyyid Kutub Külliyyatı'nı takdim ederken, onun hakkında cereyan eden iftiralarından ve bu iftiralara verilen cevaplarından da okuyucuyu haberdar etmek istedik. Bunu yaparken, ona iftira eden ve «Tekfir ve Hicret Cemaati» diye adlandırılan gurubun yanlış fikirlerinin gözler önüne serilmesine de vesile olacağız.

Aşağıda arzedeceğimiz pasajlar, Üstad Dr. Yûsuf el-Kardâvî'nin «Zahiretü'l-Ğuluvvi Fi't-Tekfir» adlı eseriyle, Üstad Salim el-Behnesavî'nin «El-Hükmü ve Kadiyyetü't-Tekfir el-Müslim» adlı eserinden iktibas edilmiştir.

Tevhid, küfür ve şirk konuları Seyyid Kutub Külliyyatı'nın üçüncü cildinde işlendiği için bu konuyu da aynı cildin baş tarafında takdim etmeyi uygun ve faydalı bulduk.

İsmail Hakkı Şengüler

TEKFİR ETMEDE AŞIRILIK

Aşağıdaki pasajlar Üstad Dr. Yusuf el-Kardâvi'nin «Zahiretül-Ğuluvvi Fi't-Tekfir» adlı eserinden alınmıştır.

Tekfir konusunda ortaya çıkan birçok akımdan sonra bu görüşler genel bir ifade ile «tekfir etmede aşırılık» başlığı altında toplanabilir. Şurası da bir gerçektir ki, bu akımların herbiri küfrün sebepleri ve küfrü gerektiren şeyler konusunda farklı düşünmektedirler. Kimisi kebâir (büyük günahlar) işleyeni tekfir etmektedir ki, bu görüş Hariciler'in görüşünün aynısıdır. Kimi de büyük günah işlemekte ısrar edenin küfrüne hükmetmek görüşündedir.

Bu akımlardan bazıları da İslâm ümmeti olarak bilinen bütün müslümanların kâfir oldukları görüşünü savunurlar.

Nedenlerinin Araştırılması Gereken Bir Sorun

Önce bazı noktaları aydınlatmamız gerekir :
Bu sorunu -tekfirde aşırılık- çözebilmemiz ve has-

talığa doğru teşhis koyup tedavi edebilmemiz için sorununu meydana getiren nedenlerle ona bağlı olayların incelenmesi şarttır.

Bu hastalığın tedavisi için -bazı devlet adamları- olayı meydana getirenlerin hapsedilmesini, işkence yapılmasını ve benzeri kaba kuvvetlerle sorunun çözülmesini düşünebilirler. Ancak, bu düşünce son derece hatalı bir düşüncedir. Hatalı oluşu iki sebebe dayanmaktadır :

Birincisi : Fikire fikirle karşı koymak gerekir. Bir fikrin karşısına fikirle çıkılmayıp sadece baskı yoluyla o fikri bastırmaya kalkarsanız o fikrin daha çok yayılmasına sebep olabilirsiniz. Sizin baskınız o fikri ileri sürenleri daha çok gayrete getirir ve fikirlerinde direnmelerine neden olur. Zararlı olan bir fikrin tedavisi ancak o fikri savunanların ikna edilmeleriyle, o fikrin zararlı olduğunu kanıtlayan delilleri ortaya koyup şüpheleri izale etmekle mümkündür.

İkincisi : İtiraf etmek gerekir ki, insanları tekfir etmekte aşırılık gösteren bu gurup, son derece dindar insanlardır. Gündüzlerini oruçla, gecelerini ibadetle geçiren gayretli kişilerdir. Onlar toplumda gördükleri fikir kokuşmaları, ahlâk çöküntüleri ve siyasi diktatörlükler karşısında sarsılıp üzülen insanlardır.

Takip ettikleri metod ve yürüdükleri yol yanlış olmakla beraber, istedikleri şey toplumun ıslah edilmesi, İslâm ümmetinin hidayete yönelmesidir.

Onların iyi niyetle giriştikleri bu güzel gayretlerini takdir etmeliyiz. Onlara, sivri dişli, yırtıcı pençeleri olan vahşi bir canavarmış ve sanki toplumun üzerine çullanıp onu parçalayacakmış gibi bakmamalıyız.

Tekfir etmekte aşırı gitme konusunu inceleyen

araştırmacı, bu aşırılığın aşağıdaki sebeplere dayandığını görecektir :

1 — Müslüman toplumlarda katıksız gerçek küfrün açıktan açığa yaygın hale gelmesi, küfrü benimseyenlerin bu durumu müslüman toplumlarda daha da ileri götürmek için her türlü propaganda ve reklam araçlarını kullanmaları ve bunlara karşı çıkıp bütün bu faaliyetlere «dur» diyen bir güce rastlanmaması...

2 — İslâm'ı temsil eden bazı ilim adamlarının bu gerçek kâfirlere karşı müsamahakâr davranmaları, İslâm'la hiçbir ilgileri olmadığı halde onları da müslüman toplumdaki birer fert kabul etmeleri...

3 — İslâm'ın hurafe ve uydurmalarla uzak düşünce sisteminin hakim durumda olmayışı, İslâm'a dâvet metodunda Kur'an ve Hadis'in ön plânda tutulmayışı ve İslâm'ı savunanlarla, bizzat İslâm'ın baskı altında bulunuşu... Halbuki hür bir fikri savunanlara karşı girişilen korku ve baskı hareketleri, onların faaliyetlerini gayri meşru yollardan yürütmelerine sebep olmadan öte bir fayda sağlamaz. Baskı karşısında karşılıklı tartışma fırsatını yitirdikleri için fikirlerini yeraltı çalışmalarıyla gerçekleştirme yoluna giderler. Böylece; ikna edilmekten biraz daha uzaklaştırılmış ve daha karanlık bir faaliyete itilmiş olurlar.

4 — Bu gayretli ve iyi niyetli gençliğin bir eksik tarafı vardır; İslâm fıkhi ve fıkıh usulü bilgilerinin az oluşu, İslâmî ilimlerde ve bu ilimlerle ilişkisi olan gramer ve edebiyat alanlarında derinlemesine bilgi sahibi olmayışları...

Bu eksiklikleri yüzünden, dinî bir meseleyi halletmeye çalışırken ya bir belgeyi alıp öbür belgenin varlığından habersiz oluyorlar, ya kesinlik arzetmeyen

belgelerle hüküm verip kesinlik ifade edenleri unutmuyorlar, ya teferruatlara dalıp ana prensiplerden haberleri olmuyor, yahut ta kaynaklara tam nüfuz edemedikleri için anlayabildikleri sathi bilgilerle hüküm çıkarıyorlar... Böylece, bu çok önemli olan konuda liyakat sahibi olmadıkları halde hükümler çıkarıp fetvalar veriyorlar.

İslâm Şeriatı'nı ve Allah (c.c.)'ın hükümlerini derinlemesine içeren bir fıkihtan yoksun olan ihlâs, tek başına bir şey ifade etmez. Aksi takdirde bu ihlâs ile çalışan kişi, daha önce Haricilerin düşmüş olduğu ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in bizzat sakındırdığı ve kötülediği kimselerin durumuna düşer ki, o kişiler de muhlis idiler. Aynı zamanda ibadet ve dindarlık konusunda gerçekten gayret sahibi idiler. Bunun için geçmişteki din büyüklerimiz, kişinin ilim sahibi olmasını ibadet ve cihad ile uğraşmasından öncelikli görmüşlerdir ki, bilmeden yanlış yola sapmasın...

Hasan el-Basrî bu konuda şöyle demiştir: *«İlimsiz amel işleyen kişi meçhul bir yolda yürüyene benzer ve onun yıktıkları yaptıklarından çoktur. İbadete zarar vermeyen ilim ile, ilme zarar vermeyen ibadeti arayıp bulun. Sizden önce ilmi terkederek ibadete dalan bazı topluluklar kılıçlarını çekip Muhammed ümmetine meydan okudular. İlim sahibi olsalardı, sahip oldukları o ilim, onlara bunu yaptırmazdı».*

Hakedeni Tekfir Etmek

Burada, hiç çekinmeden küfrünü ortaya koyan kişileri bizim de çekinmeden tekfir etmemiz gerektiğini söylemeliyiz. Böylece «münafıklar» olarak bilinen ve

dışları İslâm olup içleri imandan nasibini alamamış ve dilleri «iman ediyoruz» derken kalpleri iman etmemiş olanlara hakettikleri cevabı vermeliyiz. Bu gibilerin sözleri ile yaptıkları çelişki içerisinde. Bu dünyada müslümanlardan sayılıp onlarla aynı şekilde işlem görürler. Ahirette ise gizledikleri küfür gereği cehennemin en derin yerlerinde olacaklardır.

Tereddüt etmeden tekdir edilebilecek kimseler şunlardır :

1 — Teorik ve pratik bir hayat felsefesi olarak komünizme inanıp bu inançlarında ısrar edenler. Bunlar komünizmin İslâm prensiplerine, inancına ve hükümlerine tamamen zıt olduğunu bilmektedirler. Böylece başta İslâm olmak üzere her-dinin toplumların afyonu olduğunu söyleyerek din düşmanlığı yaparlar. Özellikle de İslâm'a olan kin ve düşmanlıklarını belirtirler, çünkü İslâm hem inanç ve nizam, hem de geniş bir uygarlık 'dinidir.

2 — İslâm dinini temelden kabul etmeyenler. Bunlar toplumun dinle olan bağlarını koparmaya çalışırlar. Kendileri dinden tamamen kopmuş oldukları gibi İslâm'ı savunanlara da düşmandırlar. «Allah'ın nizamı iyi nizamdır, insanlar İslâm'ı yaşamalıdır» diyenlere karşı ellerinden gelen her türlü kötülüğü yaparlar.

3— Müslüman olduklarını ileri süren ve İslâm prensiplerinin tamamen dışında bir yaşayış ve inanca sahip olan batını mezheplerin mensupları...

Dürziler, Nusayriler, İsmaililer ve benzerleri bu guruba girerler. Bu gurup hakkında İmam-ı Gazâlî şunları söylüyor : «*Dış hareketleriyle İslâm'ı reddetmektedirler. İç durumları ise küfrün ta kendisidir.*» Şeyhülislâm İbn Teymiye şöyle diyor : «*Bunlar küfürde yahudi ve hristiyanlardan daha beterdirler. Çün-*

kü İslâm'ın temel prensiplerini, kesin hükümlerini ve diğer esaslarını inkâr etmektedirler.»

Asrımızda bunların benzeri olarak ve başlıbaşına yeni bir din şeklinde ortaya çıkan Bahailik'le Kadiyaniliği de anmak gerekir. Hz. Muhammed (s.a.v.) Allah Teâlâ'nın son elçisi olduğu halde Kadiyanilikte yeni bir peygambere inanılır.

Tekfirde Belli Bir Kişiyle Belirsiz Kişiler Arasındaki Farka Dikkat Etmek

Büyük İslâm bilginleri tekfir konusunu işlerlerken, belli bir kişiyi tekfir etmekle belirsiz bir gurubu tekfir etmek arasında fark bulunduğunu, bu ikisini birbirinden ayırmak gerektiğini haber vermektedirler.

Misal: Komünistler kâfirdir, İslâm dinini açıkca red ve inkâr edenler kâfirdirler, şöyle şöyle konuşan kâfir olur, şu ve şu fiillerin yapılmasını isteyen kimse kâfir olur, gibi ifadeler belirsiz kişiler hakkında verilen hükümlerdir. Bu ifadelerde küfür, belli bir kişiye yöneltilmediği için sorumluluk ağırlaşmıyor. Şayet bu gurupların içinden belli bir kişiyi kastederek; filan adam şu ve şu hareketinden dolayı kâfirdir, şeklinde bir ifade kullanılırsa, o zaman durum derhal değişir ve o kişi hakkında böyle bir hüküm verebilmek için bizzat kişiyle muhatap olmak, kendisine bazı sorular sormak, vereceğimiz hükümde isabet edip etmediğimizi anlamak için ilgili konuda tartışmaya girmek vs. gibi birtakım araştırmalar yapmak şarttır. Ancak bu türlü araştırmalar sonunda kesin deliller elde edersek o zaman küfrüne hükmedebiliriz.

Şeyhülislâm İbn Teymiye bu konuda şunları söylüyor :

«Küfrü gerektiren bir cümleyi ele alıp, “bu cümleyi söyleyen kâfir olur” dense mahzurlu değildir. O cümleyi kim söylerse ve söylerken de küfrü kastetmişse mesele kalmamıştır. Ama, küfürle itham edilen kimse belli bir kişiye o zaman bu ithamı yapabilmek için elde kesin delillerin bulunması gerekir.»

Benzeri bir konuda Allah Teâlâ şöyle buyuruyor :

«Zulm ile öksüzlerin mallarını yiyenler, karınlarına sadece ateş doldurmaktadırlar ve çılgın bir ateşe gireceklerdir.» (Nisa, 10)

«Şöyle yapanlar şu cezaya çarptırılacaklardır, şeklindeki bu ve benzeri âyetler elbetteki haktır. Ancak, hüküm belli kişiler üzerinde verilecekse ve bu kişiler de kibleye yönelen toplumdan birer fert iseler, onlar hakkında ceza terettüp eden bir hüküm vermek kolay değildir. O kişinin küfrü gerektiren bir söz söylemiş olması veya bir harekette bulunması derhal “kâfirdir” damgasını basmamıza yetmez. Onun da mazur tarafları bulunabileceğini dikkate almamız gerekmektedir. Belki söylediği o sözün veya yaptığı hareketin küfür ifade ettiğini bilmiyordur. Bu durum kendisine öğretilmemiştir. Belki biliyordur ama yaptığından pişman olmuş, tevbe etmiştir. Belki çok hayırlı işler yapmış, büyük sevaplar kazanmış ve bu arada tevbekâr olmuştur da iyilikleri kötülüklerinin ortadan kalkmasına vesile olmuştur. Belki Allah Teâlâ kendisine bir musibet verip ıstıraplar çektirmiş ve bu suretle onu bağışlamıştır.»

İbn Teymiye sözlerine şöyle devam ediyor :

«Kişi, küfürle ilgili âyet ve hadislerden habersiz olabilir. Veya haberdar olmuştur ama gerektiği şekil-

de anlayamamıştır. Yahut bu konudaki müteşabih âyetlerle konuyu öğrenmiştir. Bu durumda kişi, Allah katında mazur sayılacaktır.

Belli bir kişinin küfürle itham edilmesiyle belirsiz kimselerin itham edilmesi arasındaki bu açık fark bütün mezheplerin imamı tarafından önemsenip dikkate alınmıştır.»¹

Bütün bu ihtiyatlı davranışlar küfrünü açıkça beyan eden kişiler hakkında yapılmaktadır. Hal böyle olunca; kelime-i şahadet getirip Allah'ın birliğini ve Hz. Muhammed'in peygamberliğini diliyle ikrar eden bir topluluğu nasıl olurda bir müslüman tekfir edebilir? Şüphesiz ki o topluluğun içinde iyi amel işleyenler de vardır, günahkârlar da. Durum ne olursa olsun, öyle bir topluluğun kâfir olduğunu söylemeye hiç bir müslüman cür'et edemez.

Kelime-i şahadet getirip Allah'ın birliğini ve Hz. Muhammed'in O'nun elçisi olduğunu ikrar eden kimselerin, canları da malları da İslâm'ın güvencesi altına girmiştir. İkrarları sabit olduğu müddetçe- bu kişiler mâsum kabul edilir ve geri tarafı Allah'a bırakılır. Allah bize, meselelerin ancak görünen şekline göre hüküm vermemizi emretmiştir. Her meselenin iç yüzünü ancak Allah bilir.

Resulullah (s.a.v.)'in mütevatir rivayetle nakledilen bir hadisinde şöyle buyurulmaktadır :

«İnsanlar "Lâ ilahe illallah" deyinceye kadar onlarla mücadele edip savaşmakla emrolundum.² Kelime-i şahadeti getirdikten sonra -o kelime sayesinde- canlarını da mallarını da bağışlarım. Artık onların içyüzlerine ait hesapları ise Allah Teâlâ'ya aittir.»

(1) Şeyhülislâm İbn Teymiye, Merdaniye Risaleleri.

(2) Hz. Peygamber'in «savaşmakla emrolundum» dediği insanlar, o günün Arap müşrikleridir.

Herhangi bir kişinin kâfir olduğuna hükmetmek çok ciddi ve tehlikeli bir harekettir. Bir kimsenin kâfir olduğunu söylediğiniz zaman o kimseyle ilgili olarak ortaya çok önemli ve korkunç sorunlar çıkacaktır. Bu sorunlardan bazıları şunlardır :

1 — Mademki o kişi kâfir kabul edilmektedir, İslâm prensiplerine göre artık o kişinin karısıyla birlikte yaşamasına izin verilemez. Derhal birbirinden ayırmak gerekir. Zira müslüman bir kadının kâfir erkekle evli olmasına İslâm dini izin vermez.

2 — Çocukları o kişinin himayesine bırakılamaz. Çünkü onların taze dimağlarına küfrü aşılacağından korkulur. Halbuki çocuklar, İslâm toplumuna emanet edilmiş kıymetli varlıklardır.

3 — O kişi açıkça küfrü seçmiş olduğundan, İslâm toplumuna cephe almış ve topluma ters düşmüş sayılmaktadır. Dolayısıyla kendisine toplumsal bir ders vermiş olmak ve giriştiği hareketten pişmanlık duymasını sağlamak için toplumun onu boykot etmesi, onunla her türlü ilişkisini kesmesi lâzımdır.

4 — Kâfir olduğuna dair kesin deliller ve belgeler toplandıktan sonra, mürted (dinden çıkmış) olduğuna resmen hüküm verilmesi için İslâm hukukunu icra eden mahkemenin huzuruna çıkarılıp yargılanması şarttır.

5 — Öldüğü zaman, müslümanlara tatbik edilen cenaze töreni ona tatbik edilmez. Cenazesi yıkanmaz, namazı kılınmaz, müslüman mezarlığına gömülmez. Ona mirasçı olunmaz, kendisi de hiçbir müslümana mirasçı olamaz.

6 — Kûfür hali içinde, yani kâfir olarak ölmüş ise Allah'ın rahmetinden kovulması, O'nun lânetine uğ-

raması ve ebedi olarak cehennem ateşinde yanması farz olur.

Bir müslüman herhangi bir kimseyi küfürle itham ettiği zaman bilmelidir ki, sonuçta karşısına bu kadar ağır ve korkunç hükümler çıkacaktır. Onun için bir kimseye «kâfir» damgasını vurmadan önce tekrar tekrar düşünmeli, tekrar tekrar ölçüp biçmelidir.

Müslüman Olmak İçin Gerekli Olan Nedir?

Bir kimse kelime-i şahadet getirip Allah'tan başka ilah bulunmadığını ve Hz. Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğunu diliyle ifade ederse, o kimse müslümandır. Müslümanlar için geçerli olan bütün hükümler onun için de geçerlidir. Çünkü dış davranışıyla müslüman olduğunu ifade etmiştir. Kalben iman etmemiş olsa dahi, İslâm, dış tutumuna göre hüküm verilmesini emretmektedir. İç âlemlerdeki durumlar Allah'a havale edilir. Bu husustaki delillerin bazıları şunlardır :

1 — Resulullah (s.a.v.) kelime-i şahadet getirip İslâm'ı kabullendiğini dile getiren herkesin müslümanlığını makbul sayarak kabul ediyordu. O kişinin tatbikatını bizzat görmek için namaz vaktinin girmesini veya Ramazan ayının gelmesini beklemek gibi bir tedbire başvurmuyordu. Bu ibadetlere o kişinin iman etmiş olması, müslüman olması için yeterli bir delildi.

2 — Buhari ve diğer hadis kitaplarında Üsâme İbn Zeyd'in bir rivayeti yer alır : Bir savaş sırasında Üsâme, düşmandan bir kişinin boğazına kılıcı daya-

mış, tam öldüreceği sırada adam «Lâ ilâhe illallah» demiş ve buna rağmen adamı öldürmüştür. Hadiseyi öğrenen Resulullah (s.a.v.) Üsame'ye sorar: "Gerçekten adam, "Lâ ilâhe illallah" dediği halde onu öldürdün mü?" Üsame cevap verir: "Ya Resulallah, o, kelime-i tevhidi sırf kılıcımdan kurtulmak için söyledi" der. Hz. Peygamber buna karşılık: "Sen adamın kalbini yarıp içine mi baktın?" buyurur. Bir rivayete göre ise: «Kıyamet günü o "Lâ ilâhe illallah" karşısında halin ne olacak?» buyurmuştur.

3 — Bir de Ebu Hüreyre'nin daha önce zikrettiğimiz bir rivayeti vardır. Bu rivayete göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«İnsanlar¹ "Lâ ilâhe illallah" deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum. Kelime-i şahadeti getirdikten sonra -o kelime sayesinde- canlarını da mallarını da bağışlarım. İçyüzlerine ait hesapları ise Allah Teâlâ'ya aittir.»

Müslim'in rivayetine göre hadisteki son cümle şöyledir: «Allah'tan başka ilah olmadığına, benim Peygamber olduğuma ve Allah'tan getirdiğim Kur'an'a iman edinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum.»

Lâ İlahe İllallah Deyip Bu İnançla Ölen Kimse Cennete Girmeye Hak Kazanır

Lâ ilahe illallah diyen ve bu inançla vefat eden kimse Allah indinde iki şıkdan biriyle muhakkak cennete girer:

(1) İnsanlar tabiriyle o günün Arap müşrikleri kastedilmektedir.

1 — Bu kişi her şeyden önce, cehennemde devamlı kalmaktan yakayı kurtarır. şayet hayatta iken bazı günahlar işlemişse -ki bu günahlar, zina ve benzeri gibi Allah hukuku ile ilgili olabilir, veya hırsızlık ve benzeri gibi kul hakkı ile ilgili olabilir- mademki kalbinde zerre kadar da olsa iman bulunmaktadır, işlediği günah miktarı yandıktan sonra cehennemden muhakkak çıkarılacaktır.

2 — Cehenneme girmesini gerektiren durumu yoksa doğrudan doğruya cennete girer. şayet dünya-da iken bazı günahlar işlemiş ve herhangi bir sebeple o günahları bağışlanmamışsa veya tevbe etmemişse, bu günahlar miktarınca cehennemde yanarken zaman kaybetmiş ve cennete girmesi biraz tehire uğramış olacaktır.

Bu konuda delil sayılacak meşhur hadisler vardır. Hadisler Buhari ve Müslim gibi hadis kitaplarının yanında diğer sahih kitaplarda da yer almıştır. Bu hadislerden bazıları şunlardır :

İbn Smit, Resulullah'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor :

«Her kim ki Allah'ın bir olduğuna, şeriki ve benzeri bulunmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve Resulü olduğuna, İsa'nın da Allah'ın Meryem'e üflediği ruh ve kelimeden meydana gelen bir kul ve peygamber olduğuna, cennet ve cehennemin hak olduğuna şahadet getirirse, Allah o kimseyi bazı amellerini de vesile yaparak cennete koyacaktır.»

Ebuzer (r.a.) Resulullah (s.a.v.)ın yanına gittiğini ve ondan şu sözleri işittiğini söylüyor :

«Hiçbir kul tasavvur edilmez ki hayatta iken "l ilahe illallah" demiş olup ve bu inançla ölmüş olsun da cennete girmesin.»

«Allah'ın rızasına dayalı olarak "l ilahe illallah"

diyen kimseye Allah cehennemi haram kılmıştır.»

Enes (r.a.) bir rivayetinde Resulullah'ın şu sözlerini haber veriyor :

«Lâ ilahe illallah diyen ve kalbinde de buğday tanesi kadar iyilik bulunan kimse ateşten çıkacaktır.»

Bu hadislerin hepsi de Buhari ve Müslim'de ittifakla kabul edilen hadislerdir. Yine bu cümleden olarak Ebuzer (r.a.) Hz. Peygamber'den şu sözleri dinlediğini söylemektedir :

«Bir gün Cebrâil aleyhisselam bana gelip: "Ya Muhammed! Müjdeler olsun, ümmetinden herhangi bir kimse Allah'a şirk koşmadan ölürse cennete girecektir" dedi. Ben : "Zina etmiş olsa, hırsızlık yapmış olsa dahi yine girecek midir?" dedim. Cevap olarak : "Zina etmiş olsa, hırsızlık yapmış, olsa dahi girecektir" dedi.»

Sahih-i Müslim'de, Sanabihi, Übade (r.a.)'dan naklen Hz. Peygamber'in şu sözlerini haber veriyor :

«Bir kimse kelime-i şahadet getirip Allah'tan başka ilah olmadığını ve Muhammed (s.a.v.)'in de O'nun elçisi olduğunu ikrar ederse Allah ona cehennem ateşini haram kılar.»

Bu konuda daha birçok hadisler vardır. Hepsi de açıkça gösteriyor ki, kelime-i şahadet getiren herkes cehennem ateşinden kurtulabilecek ve tehirlî de olsa cennete girebilecektir.

İslâm'ı Yaşamak

Diğer taraftan şuna da dikkat etmek gerekir ki; bir kimse kelime-i şahadet getirip İslâm sınırları içine girince her müslüman gibi o da İslâm'ın bütün

prensiplerinden sorumlu duruma gelir. Artık bu prensiplerin âdil olduğuna, kutsal olduğuna, onların Kur'an ve hadislerle konan temel prensipler olduğuna ve bu prensiplere boyun eğip yerine getireceğine iman etmiş demektir.

Bu prensipleri isterse kabullenir, isterse kabullenmez veya bazılarını kabullenir, bazılarını kabullenmeyebilir, gibi bir tercih hakkına sahip değildir. Gönül razılığıyla İslâm'a bağlanması ve emirlerini yerine getirmesi şarttır. İslâm'ın helâl saydığı şeyi helâl, haram saydığı haram kabul edecek ve emirlere kesinlikle uyacağını bilecektir.

Bu konuda Allah Teâlâ şunları buyuruyor :

«Allah ve Resulü, bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmış bir kadın ve erkeğe, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur.» (Ahzâb, 36)

«Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Resulü'ne çağırıldıkları zaman inananların sözü ancak : "İşittik ve itaat ettik" demeleridir. (Başka bir şey demeleri, itiraz etmeleri imanla bağdaşmaz.)» (Nur, 51)

«Hayır, Rabbin hakkı için onlar aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da senin verdiğin hükme karşı içlerinde bir burukluk duymadan, (verdiğin hükme gönül hoşluğuyla razı olup) tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış olmazlar.» (Nisa, 65)

Bilmemiz gerekir ki, dinde bilinmesi zaruri olan hükümler ve prensipler vardır. Yapılması emrolunan şeyler, yapılması yasaklanan şeyler, cezalar ve benzeri birçok hükümler vardır ki âyet ve hadislerle konulan kesin hükümlerdir. Bunlar hakkında en ufak bir tereddüt gösterilemez.

Namaz, oruç, zekât ve benzeri emirler; adam öldürme, zina etme, faiz yeme, içki içme ve benzeri ya-

sak fiiller hep İslâm'ın kesinlikle ortaya koyduğu prensiplerdir. Her müslümanın öğrenip bilmesi şart olan bu prensiplerden herhangi birini kabul etmeyip reddeden kimse kâfir olur. Aynı zamanda bu prensiplerden birini hafife alıp alay eden kimse de açıkça küfre girmiş olur. Bu kimselerin İslâm dininden çıkmış olduğuna hükmedilir. Çünkü apaçık âyetler ve hadislerle konmuş olup nesiller boyunca müslümanlarca tatbik edilen İslâm prensiplerini inkâr etmek kâfir olmak için yeterlidir. Ancak, henüz müslüman olmuş ve İslâm prensiplerini öğrenmeden öyle bir hataya düşmüş olan kişiyle, toplumdan uzak kalıp İslâm'ı öğrenmek imkânlarından yoksun olan kişi mazur sayılabilir. Bunların da mazereti İslâm'ı öğreninceye kadardır. Öğrendikten sonra da aynı hüküm uygulanır.

Büyük Günahlar İmanı Zayıflatabilir Ama Tamamen Ortadan Kaldırmaz

Büyük günahlar işlemek -bu günahları işleyen kimse pişmanlık duymasa ve tevbe etmese dahi- imanı zedeleyip zayıflatabilir ama, tamamen ortadan kaldırmaz. Aşağıdaki deliller bu hükmün doğruluğunu ispatlamaktadır :

1 — Eger büyük günah işlemek insanı dinden çıkarsaydı, o zaman Allah'ı inkâr eden kâfirle büyük günah işleyen günahkârın suçları aynı sayılırdı. Dolayısıyla her ikisine de aynı cezanın verilmesi gerekirdi. Halbuki İslâm dini, kâfir için başlıbaşına belli bir ceza tertiplemiş, hırsızlık, zina, yol kesme, içki içme, adam öldürme gibi büyük günahlara ise ayrı ayrı muhtelif cezalar koymuştur. Kitap, sünnet ve icma'

ile sabit olmuştur ki, büyük günah işleyen bir müslüman kâfir olmaz.

2 — Kur'an-ı Kerim, kısasla ilgili bir âyette, öldürülen kimsenin sahipleriyle öldüren (yani katil olan) kişiyi mümin kardeşler olarak vafediyor :

«Ey inananlar! Öldürmede kısas size farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın. Ama kim (katil) ki kardeşi (öldürülenin sahipleri) tarafından affedilirse, o zaman aralarında uygun olanın yapılması gerekir...» (Bakara, 178)

3 — İki gurup halinde birbirleriyle savaşan müslümanların bu haliyle ilgili açıklamasında Allah Teâlâ onları mümin kardeşler olarak vafediyor :

«Eğer müminlerden iki gurup vuruşurlarsa onların arasını düzeltin; (.....)

*Muhakkak müminler kardeşlerdir. Kardeşlerini-
zin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki size rah-
met edilsin.»* (Hucurat, 9-10)

Aralarında savaş çıkmış ve birbirlerini öldürmekte olmalarına rağmen Allah Teâlâ onları birbirlerinin din kardeşi ve müminler olarak vafediyor.

4 — Hz. Peygamber Mekke'nin fethi için bazı askeri hazırlıklara girişmişti. Durumu gizli tutuyordu. Müslümanlardan Hâtib b. Ebu Beltaa, gizlice, hiyanet sayılacak bir harekete girişerek Resulullah'ın harp hazırlıklarını düşman tarafı Kureyşliler'e mektupla bildirmek istedi. Mektup yakalandı, durum ortaya çıktı. Hz. Ömer, Resulullah'a: «Ya Rasülullah, bu adam münafıktır, izin verin de boynunu vurayım» dedi. Hz. Peygamber cevap olarak: «O Bedir harbinde bizim safımızda savaşmış bir kişidir» buyurdu ve son hareketinin onu dinden çıkarıp küfre soktuğuna dair bir ifadede bulunmadı. Sonunda Allah Teâlâ bu kişi hakkında ve olayla ilgili olarak şu âyeti indirdi :

«Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkâr ettikleri, Rabbiniz Allah'a inandığınızdan dolayı Resulü ve sizi yurdunuzdan sürüp çıkardıkları halde, siz onlara sevgi belirtecek mektup ulaştırıyorsunuz. Benim yolumda savaşmak ve Benim rızamı kazanmak için çıktığınız halde içinizde onlara sevgi mi besliyor sunuz? Oysa Ben sizin gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilirim. Sizden kim bunu yaparsa doğru yoldan sapmış olur.» (Mümtehi-ne, 1)

Allah Teâlâ hitabına: «Ey inananlar» diye başlıyor ve âyette: «Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız» ifadesini kullanıyor. Ki, Hâtib b. Ebu Beltaa ve benzeri kimseler de muhataplar arasındadır. Yani, o hareketleri onları dinden çıkarıp küfre sokmuş değildir.

Buhari'nin rivayet ettiği bir hadiste Ömer İbn Hattab şöyle bir olay anlatıyor:

Resulullah'ın zamanında Abdullah isimli bir adam vardı. Bu adama «himar» lakabı takmışlardı. İçkiye mübtelâ idi. Resulullah içki cezası olarak onu kırbaçlatırken o gülerdi. Bir gün yine içki içmiş. Cezası verilsin diye Resulullah'a getirdiler. Resulullah kırbaçlanmasını emretti, kırbaçlandı. O arada içimizden biri: «Allah'ım! Şu adama lânet eyle, bu kaçınıcı kırbaçlanışı!...» dedi. Bu söz üzerine Resulullah:

«Adamı lanetlemeyin. Allah'a yemin ederim ki bu adamın Allah'ı ve O'nun Resulü'nü sevmediğine dair elimde bilgi yok» buyurdu.

Diğer bir rivayete göre: «Adamın Allah'ı ve Resulü'nü sevdiğini biliyorum» buyurmuştur.

İbn Hacer'in İbn Abdul'Birr'den naklettiği bir rivayete göre, içki mübtelâsı olan Abdullah'a elli defa kırbaç cezası verilmiştir.

İşte, alkolik olmuş, büyük günahlardan olan içkiyi içmekte ısrar eden bir müslüman hakkında İslâm'ın verdiği hüküm... Resulullah onun lânetlenmesine mani oluyor ve o kişinin Allah'a ve Peygamber'e karşı sevgisi bulunduğunu beyan ediyor.

Âyet ve Hadislere Göre Küfür İki Kısımdır : Büyük ve Küçük

Kur'an ve hadiste ifade edilen «küfür, kâfir» tabirleriyle çok defa büyük küfür kastedilir. Ki, bu küfür insanın dinden çıkmasına ve ahirette ebedi olarak cehennemde yanmasına sebep olur.

Bazen de küçük küfür kastedilir. Ki, burada kullanılan «küfür, kâfir» kelimeleri ile, insanoğlunun verilen nimetleri takdir etmeyip küfran-ı nimette bulunması, nankörlük etmesi kastolunur. Böylece, her ne kadar bir kişi veya bir toplum küfürle itham olunsa da bu itham nankörlük anlamında kullanıldığı için o kişi veya toplumun dinden çıktığı, kâfir olduğu bahis konusu edilemez. Sadece nankörlüğünden dolayı günahkâr veya isyankâr sayılır ve Allah o nispette onu cezalandırır.

Büyük küfür; bir kimsenin bile bile kasten Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Allah tarafından getirdiği şeyleri veya onlardan bazılarını inkâr etmesiyle, yahut da bizzat Allah'ı inkâr etmesiyle meydana gelen küfürdür.

Küçük küfür; bunun dışındaki günahlardan herhangi biri işlendiğinde, o günahı işleyen kişiye «kâfir» tabirinin kullanılmasıdır. Böyle bir tabir kullanılmış olmakla beraber o kişiyi işlediği günah dinden çı-

karıp küfre sokmuş değildir. Buna, Peygamberimiz'in bazı hadislerinden misaller verebiliriz. Meselâ Peygamberimiz (s.a.v.) şu cümleleri kullanmıştır :

«Allah'tan başka bir şey üzerine yemin eden kimse kâfir olur.» «Müslümana sövmek fasıklıktır, onu öldürmek ise küfürdür.» «Benden sonra birbirinizin boynunu vurup ta küfre dönmeyin.»

Bu ve benzeri birçok cümleler vardır. Resulullah'ın bu cümlelerde kullandığı küfür kelimeleri günah-kârlık anlamında kullanılmıştır. Bu anlamda kullanılan küfür kelimeleri kişiyi dininden uzaklaştırıp kâfir etmez.

Cemel ve Siffin vakalarında birtakım müslümanlar Hz. Ali (r.a.)'ye karşı kılıç çekip savaşmışlardı. Hz. Ali (r.a.) onlardan hiçbirini küfürle itham etmedi. Sadece isyankârlar tabirini kullandı.

Yukarıda da temas ettiğimiz gibi Allah Teâlâ, Hucurat Sûresi'nin 9 ve 10. âyetlerinde, iki guruba bölünüp çarpışan müslümanları iki mümin taife olarak vasıflandırıyor ve : «Müminler kardeştir...» buyuruyor.

Sonuç şudur ki; Allah'ı ve O'nun gönderdiği dini inkâr etmenin dışında kalan küfür tabirleri küçük küfür hükmüne girmektedir. Ve o fiillerden birini işleyen kâfir olmaz.

İman Basamaklarıyla Küfür, Nifak ve Cahiliyetin Bazı Basamakları Arasında Birleşme Olabilir

Temel esaslardan biri de; küfür, nifak ve cahiliyet vasıflarından bazılarıyla imanın birarada bulunabilmesidir.

Bu husus geçmişteki İslâm bilginlerinden birçoğunun gözünden kaçtığı gibi günümüzde de birçok ilim erbabının gözünden kaçmaktadır. Hep zannedilmektedir ki; bir insan ya dörtbaşı mamur mümin olur, yahutta katıksız kâfirdir... Ya tam anlamıyla muhlistir, yahutta katıksız münafıktır... Ya parmakla gösterilen bir müslümandır, ya da tamamen cahiliyete bağlı dinsizdir... Bu iki kutup arasında orta bir gurup tasavvur edilmez. Meseleye ya tamamen siyah, yahut tamamen beyaz nazarıyla bakılır. Yani; ya kâmil ve dörtbaşı mamur bir iman, yahutta içine hiçbir şey karışmayan dörtbaşı mamur bir küfür kastedilir. Bu kanaati taşıyanlara göre; mümin bir kişi veya toplumda bazı nifak alâmetleri görülse, veya küfrün bazı işaretlerine rastlansa, yahutta birtakım cahiliyet adetlerine şahit olunsan... Diğer bir ifade ile, bu kişi veya toplumdaki iman, kâmil bir iman değil ise, derhal bunların kâfir olduğuna hükmetmek gerekir. Halbuki bu konu çok hassas bir konudur, böyle bir hükme varmak kolay değildir.

Evet, şayet kâmil bir iman ile eksiksiz bir küfür bahis konusu ise o zaman bu hüküm gayet yerindedir. Ancak, çoğu zaman birçok kişi ve toplumlarda küfür, nifak veya cahiliyetin bazı unsurlarıyla imanı birarada görebiliyoruz. O zaman bu kişi veya topluma «kâfirdir» diyebilecek miyiz? Bu konuda âyet ve hadisler ne diyor? Ashap ve onları takip eden müslüman kuşakların bu durumlar karşısındaki tutumu ne olmuş?

Bunları araştırmak ve İslâm prensipleri içinde âdil bir hükme varmak gerek :

İslâm'a sıkı sıkıya bağlı olan ve Resulullah'ın safinda cihad ederken gözünü budaktan esirgemeyen Ebûzer (r.a.)'e bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) : *«Ey Ebûzer! Sende cahiliyet devrinden kalma bazı huylar*

var» buyurmuştur. Bu demektir ki, Ebûzer'de imanla birlikte cahiliyetin bazı unsurları da mevcuttur. Buna rağmen kimse onu küfürle itham etmiyor.

Resulullah bir hadisinde şöyle buyuruyor :

«Hayattayken savaşa katılmamış ve kalben savaşı arzulamamış olan kişi münafıklığın bazı kademeleri üzerinde ölürl.» Bu ifadeden anlaşılıyor ki, münafıklığın bazı kademeleriyle iman biraraya gelebilmişlerdir ve bu yüzden kişi küfre girmiş değildir.

Ebu Davûd'un Hüzeyfe İbn Yeman'dan mevzu olarak naklettiği bir hadiste Resulullah (s.a.v.) şunları buyurmaktadır :

«Kalpler dört guruba ayrılır : 1 — Gerçeklere kapalı olan kalp... Bu, kâfirin kalbidir. 2 — Yassılmış kuru kalp... Bu, münafığın kalbidir. 3 — Işık ve nurla bezenmiş parlak kalp... Bu, müminin kalbidir. 4 — Bir gurup kalp de vardır ki onda hem iman hem nifak vardır. İman, ağaç misali yerini almıştır. Temiz su ile gelişip büyür. Nifakın kalpteki yeri ise yara misalidir. Onu geliştirip büyüten de kanla irindir. Artık hangisi daha baskın çıkarsa diğerini mağlup edip duruma tamamen hâkim olur.»

Şeyhülislâm İbn Teymiye, Hüzeyfe'nin anlattığı bu hadisin Kur'an'daki bir âyetle de teyit edildiğini söylemektedir. Âyette Allah Teâlâ, Uhud harbine katılmaları istenen bazı kimselerin tutumunu açıklarken : «Onlar, o gün imandan çok küfre yakın idiler.» buyuruyor. (Al-i İmran, 167)

İbn Teymiye açıklamasında : «Daha önce bu kimselerin kalplerindeki iman daha kuvvetli idi ve nifaka baskın geliyordu. Uhud gününde ise nifak imandan daha kuvvetli duruma geldiği için küfre yakınlıkları artmıştı.» diyor.

Abdullah İbn Mübarek, kendi senediyle Ali İbn Ebu Talib'in şu sözlerini rivayet ediyor :

«İslâm kalpte önce beyaz bir benek halinde belirir. Kulun imanı arttıkça kalpteki beyazlık ta artar. İman kemale erince de kalbin her tarafı bembeyaz olur!.

Nifak kalpte önce siyah benek halinde belirir. Kulun münafıklığı arttıkça kalpteki siyahlık ta artar. Kul tam münafık olunca kalp te simsiyah kesilir.

Emin olun ki; müminin kalbini yarıp bakacak olursanız bembeyaz, kâfirinkini ise simsiyah bulacaksınız.»

Şeyhülislâm İbn Teymiye şöyle diyor :

«Selef-i Salihin, bazen bir kalpte hem imanın hem de küfrün bulunabileceğini ifade etmişlerdir. Kur'an ve hadiste de aynı istikamette birçok deliller vardır. Buna karşılık; Havariç, Mu'tezile, Cehemiye ve Mür-ci'e gurupları kendi keyiflerine göre fetva vererek bu görüşe karşı çıkmışlardır. Onlara göre kalplerde imanla küfür -az miktarda da olsa- yer alamaz. Bir insan ya mümin olur ya da kâfir...

Bu guruplar böyle bir hüküm vermekle hata etmektedirler. Aynı zamanda Kur'an'a, hadise, sahabelerin ve tabiinin görüşlerine karşı çıkmış olmaktadırlar. Böyle çok önemli bir konuda hüküm verirken her müslümanın dikkatli olması gerekir.»

SONUÇ

Son yıllarda, bazı İslâm ülkelerinde birtakım mümin kardeşlerimiz rastgele insanları tekfir etmektedirler. Kendilerine göre âyet ve hadisleri tevil ederek

istedikleri kişiye ve istedikleri topluluğa rahatlıkla kâfir damgası vurabilmektedirler. Arzetmeye çalıştığımız âyetler, hadisler ve diğer kesin deliller karşısında onların bu aşırı tutumları son derece hatalı, tehlikeli ve korkunçtur. Onlar bu kesin delillere karşı çıkarken, hiçbir temele dayanmayan bazı teviller yapıyorlar. Geçmişin büyük imamlarının veya alimlerinin görüşleri kendilerinin tevillerine uymuyorsa onları da kabul etmiyorlar. Günümüzün mevcut alimleri de onların nazarında güvenilecek kişiler degillerdir. Bu derece taassup ve aşırılık içindedirler. Kendilerini yeterli bilgiye sahip, müctehitlik seviyesine ulaşmış kişiler olarak görmekte ve koca bir ümmeti karşılarına almaktadırlar.

Korkunç bir taşkınlık, tehlikeli ve zararlı bir bençillik ifade eden bu türlü hareketlerden Allah'a sığınırız. Bu davranışlar cehaletin eseridir. Allah'ı hakkıyla bilememekten, toplumu ve kendini tanıyamaktan kaynaklanıyor. Allah haddini bilen kullarının yardımcısı olsun. Resulullah (s.a.v.) bir hadisinde: *«Siz siz olun aşırılığa kaçmayın. Sizden önceki milletlerin mahvolması aşırılık yüzündendir.»* buyuruyor. Diğer bir hadis-i şerifinde: *«Aşırılık edip ölçüyü kaçırانlar helâk oldular»* buyurmuş ve bu cümleyi üç defa tekrarlamıştır.

Hal böyle olmasına rağmen ve bu kardeşlerimiz rastgele herkese kâfir damgası vurdukları halde ben onları küfürle itham etmek istemiyorum. Halbuki Peygamberimiz (s.a.v.)'in muhtelif hadis-i şeriflerinde belirtildiği gibi, bir müslümana durup dururken sen kâfirsın diyen kişinin kendisi küfre girer. Bu durumda dahi onlara, siz bu hareketinizle küfre girdiniz, demiyoruz. Çünkü onların düştüğü korkunç hataya biz düşmek istemiyoruz. Zira hadis-i şeriflerde

bahsedilen tekfir, tevil falan yapılmadan yapılan tekfir ithamıdır. Bu kardeşlerimizin ise, geçersiz de olsa kendilerine göre birtakım tevilleri vardır.

Bu sebeptedir ki, Selef-i Salihin, Hariciler'i tekfir etmemişlerdir. Hz. Ali (k.v.) onları tekfir etmediği gibi onlarla savaşa da önce kendisi başlamış değildir. Kendisine : «Bunlar kâfir midirler?» diye sorulduğunda : «Küfürden kaçtılar» buyurmuştur.

Bütün bunları dikkate alarak; taşkınlıklarına, azgınlıklarına ve fikren doğru yoldan sapmış olmalarına rağmen onlara mümin kardeşlerimiz demekte ısrar ediyorum. Ve şuna inanıyorum ki; bu kardeşlerimizden birçoğu, bu konuda insaf, adalet ve tarafsızlık içinde yazılanları okudukları takdirde yanlış yolda olduklarını farkedecekler ve yollarını değiştireceklerdir. Çünkü bu kardeşlerimiz sadece hakkı aramaktadır ve son derece ihlâs sahibidirler. Girdikleri çıkmaz yola ihlâsla ama bilmeyerek girmişlerdir. O yoldan dönüş yapmak isterken körükörüne taassuba saplanmış olan diğer arkadaşlarının bunu onur meselesi yapacaklarını düşünebilirler, korkabilirler. Başlarındaki elebaşların kendilerini «mürted» (dinden çıkmış) kabul ederek ölümlerine fetva verecekleri de muhakkaktır. Çünkü onlar kör bir cehaletle bu yola saplanmışlardır. Ama kendini kurtarmak ve başkalarının da kurtulmasına yardımcı olmak isteyen kardeşlerimizin, Allah'ın rızası doğrultusunda bütün güçlerini kullanacaklarına ve o korkunç, tehlikeli inançtan kurtulacaklarına inanıyorum.

Ben, bu ifrata giden aşırı gurupların içinde çok muhlis gençlerin bulunduğunu yakinen biliyorum. Bütün gayeleri Allah'ın rızasını ve ahireti kazanmak ve İslâm'ın muzaffer olmasını sağlamaktır. Ancak, bu gençler gerçek İslâm kültüründen ve esash bir İsl-

lâm fikhından yoksun oldukları için inanç ve fikirlerini isabetli bir yöne tevcih edemiyorlar.

Yine yakinen şahidiz ki, bu gençlerden bir çoğu gerçeği öğrenince hiçbir tehdide aldırmadan o gururlardan uzaklaşmıştır. Uzaklaşmanın getirdiği birtakım sıkıntılara göğüs gererek sabretmiş ve başka kardeşlerini de bu yolda teşvik etmişlerdir.

Şuna eminiz ki bu yersiz aşırı hareketler akli başında belli başlı müslümanların İslâm'a sahip çıkmaları ve meydanı boş bırakmaları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ortada ilim, kültür ve akliselimin hâkim olduğu olgun bir İslâm kervanının mevcut olmayışdır ki, bu türlü hareketlerin zuhuruna yol açmıştır. Gerçek İslâm'ı temsil eden öyle bir kervan mevcut olsa idi, başlangıçtan itibaren onlar da bu kervana katılacaklar ve sapık bir yolda kervan kurmaya kalkışmayacaklardı. Şimdi onları bu yanlış yoldan çevirmek için baskı yapıp cezalandırıyoruz. Bilelim ki bu hareketimiz kısır bir harekettir. Sadece onların, faaliyetlerini biraz daha karanlık bölgelerde sürdürmelerine ve yeraltına kaydırmalarına sebep olur. O zaman da gizlilik ve körükörüne hüküm verme daha da artar. Halbuki İslâm'ın her şeyi aşikârdır. İslâm'da gizlilik yoktur. Devlete, millete, ümmete zarar verecek bir unsur da yoktur. Öyleyse gerçek İslâm kervanının güpegündüz aydınlıklar içinde kurulması gerekir ki, karanlık bölgelerdeki karanlık faaliyetler sona ersin...*

(*) Dr. Yusuf el-Kardâvi'nin, «Tekfirde Aşırılık» adlı eseri.

MUHAMMED KUTUB'UN SEYYİD KUTUB'LA İLGİLİ MEKTUBU

Aşağıdaki pasajlar Üstad Salim el-Behnesavî'nin «El-Hükmü ve Kadiyyetü't-Tekfir el-Müslim» adlı eserinden alınmıştır.

Bilindiği gibi Seyyid Kutub'la Muhammed Kutub kardeşler. Her ikisi de İslâm'ı birlikte öğrenmiş ve aynı idealin, aynı görüşün sahipleri olarak birlikte İslâm'a hizmet etmişlerdir. Görüş ve kanaatleri yönünden birbirlerini en iyi tanıyan iki kişidir bunlar. Onun için birinin diğeri hakkında yapacağı herhangi bir açıklamanın kesinlikle isabetli ve doğru olduğunu kabul etmek mecburiyetindeyiz.

Son zamanlarda özellikle Mısır'da yaygınlaşan ve Mısır Hükümeti'nin «Tekfir ve Hicret Cemaati» diye adlandırdığı bir gurup insan, son derece aşırı bir taassubun içine girerek fertleri ve içinde yaşadıkları toplumu küfürle itham etmektedirler. Kâfir saydıkları fertlerden ve toplumdan uzaklaşmak istemektedirler.

Bunlar aynı zamanda kendilerini Müslüman Kardeşler Cemiyeti'nin mensupları gibi göstermekte ve o

cemiyet adına konuşmaktadırlar. Fertlere ve toplumlara küfür damgası vururlarken bazen Seyyid Kutub'un eserlerinden de cümleler alarak kendi görüşleri istikametinde tevil edip kullanmaya yeltenirler. Seyyid Kutub'un da kendileri gibi düşündüğünü ileri sürerler. Seyyid Kutub'a düpedüz iftira sayılan böyle bir iddia bütün müslümanları üzmektedir.

Kuveyt'te yayınlanan «El-Müctema'» adlı İslâmî bir dergi, bu konuda kendilerini aydınlatması için Seyyid Kutub'un kardeşi Muhammed Kutub'dan bilgi istemişlerdir. Muhammed Kutub'un dergi mesul müdürüne mektupla verdiği cevabı aşağıya aynen alıyoruz. Bu mektup Arapça olarak derginin 21.10.1975 tarih ve 271 sayılı nüshasında yayınlanmıştır :

Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtuhu
Aziz kardeşim...

Biliyorsunuz ki Şehid Seyyid Kutub'un bazı yazılarını alıp kendi görüşleri istikametinde tefsir edenler vardır. Bu türlü yersiz ve haksız davranışlar sonucu Seyyid Kutub'un «İhvan-ı Müslimin»in prensiplerine ters düşen görüşlere sahip olduğu iddia edilmektedir. Bazen de onun yeni bir görüş ortaya attığı iddia ediliyor.

Bu konuda gerçekleri dile getirmek ve konuyu aydınlığa kavuşturmak istiyorum. Yersiz istifhamları zihinlerden silmek için kendimi Allah'a karşı sorumlu sayıyorum.

Seyyid Kutub'un eserleri ve makaleleri incelendiğinde görülecektir ki; onun bütün yazıları belli bir mihverin etrafında toplanmaktadır. Bu mihver «*lâ ilahe illallah*»ın içerdiği gerçek anlamın açıklanmasından ibarettir. *Lâ ilahe illallah*'ın Kur'an'da ve Sünnette belirtilen gerçek mânası birçok insanlar tarafından kavranmış değildir. Herkes onun mânasını ge-

rektiği gibi anlayıp şuurlu bir imana sahip olamıyor. Bu da ya gerçeği öğrenmenin ihmal edildiğinden, ya hutta umursamazlıktan doğmaktadır.

Bu kanaati taşıyan Seyyid Kutub, böyle bir kanaat taşımalarının kesinlikle hüküm çıkarma anlamına gelmediğini her vesilede açıklamıştır. O, kendini hüküm vermeye yetkili görmezdi. Onun takip ettiği ana prensip iman gerçeklerini açıklayıp gözler önüne sermektir. Kendini bu gerçeklere uygun bulanlar doğru yolda olduklarını öğrenecekler, uygun bulmayanlar ise, açıklanan gerçekleri öğrenip doğru yolu bulacaklardı.

Ondan defalarca şu cümleyi duymuşumdur : *«Biz insanlar hakkında hüküm vermekle görevli değiliz. Bizim görevimiz onları gerçeklere dâvet etmektir.»* Onlara kelime-i tevhidin içerdiği gerçek mânaları öğretmekle mükellefiz. Çünkü çok kişiler bunu bilmiyor ve bu yüzden de İslâm'a gerektiği şekilde bağlanamıyor.

Şu sözleri bizzat kendisinden birkaç defa dinlemişimdir : *«İnsanlar hakkında hüküm verebilmek için en ufak şüpheye mahal kalmayacak şekilde kesin delillere ve belgelere ihtiyaç vardır. Bu ise bizim sınırlarımızı aşan bir husustur. Kaldı ki bizler, devlet değil, dâvetiz. Görevimiz İslâm'ın inanç gerçeklerini gözler önüne serip insanları buna dâvet etmektir.»*

Tekfirci gurup, tekfir ettiği fertlerden ve topluluklardan uzaklaşmayı hedef alıyor. Bu konuda Seyyid Kutub'un görüşü şöyledir : Tevhid inancını gerektiği gibi öğrenip onu hakkıyla yaşayan her müslüman, bu şuurdan yoksun kalmış kimselere karşı elinde olmayarak bir soğukluk hisseder. Her iki tarafın da gönlünü yoklayacak olsanız aralarında bir mesafe, bir ayrılık olduğunu görürsünüz. Birbirinden

uzaklaşmak böyle duygusal bir uzaklaşmadır. İnsanların başka türlü birbirinden ayrılmaları, uzaklaşmaları diye bir şey sözkonusu değildir. Biz, içinde yaşadığımız toplumu İslâm gerçeklerine dâvet etmeye çalışırken o toplumdan kaçıp uzaklaşmak nasıl sözkonusu olur? O zaman dâveti nasıl gerçekleştirebiliriz?

Seyyid Kutub'un eserlerinde ve makalelerindeki görüşlerinin özü bundan ibarettir. Benim de bu görüşlere eklemek istediğim bazı beyanlarım olacaktır :

1 — Seyyid Kutub'un kaleme almış olduğu sözlerinin hiçbirisi, İhvan-ı Müslimin'in temelini teşkil eden Kur'an ve Sünnete muhalif değildir. Bunu kesinlikle ifade etmek isterim.

2 — Yine kesinlikle belirtmek isterim ki, Seyyid Kutub'un yazılarının hiçbirinde, o cemiyetin kurucusu olan Hasan el-Benna'nın görüşlerine aykırı bir görüş mevcut değildir. Bilâkis Seyyid Kutub'un yukarıda temas ettiğimiz görüşleriyle Hasan el-Benna'nın görüşleri tıpatıp aynıdır. Nitekim Hasan el-Benna «Risaletü't-Ta'lim» adlı risalesinin 20. bendinde şunları söylüyor :

«Bir müslüman ki kelime-i şahadet getirip onun gereğini ve farz olan görevlerini yerine getiriyorsa, ona kâfir demek kaatiyen caiz değildir.»

Hasan el-Benna ve Seyyid Kutub merhumların her ikisi de Allah'ın kitabına ve Resulullah'ın sünnetine dayalı olan İslâm gerçeklerini açıklayıp insanları bu gerçeklere dâvet etmeyi hedef almışlar ve dâvetçilerin insanlar hakkında hüküm vermekle görevli olmadıklarını kesinlikle beyan etmişlerdir.

Bu gerçekleri açıklamayı, Allah için üzerime borç kabul ediyorum. Her an günümüz bitip dünyamızı değiştirebiliriz. Rabbimin huzuruna bu gerçekleri dile ge-

tirmeden çıkmak, gerçekleri gizlemek sayılacağı gibi O'nun rızasına da muhaliftir.

Allah doğru yolda olanları muvaffak kılsın.

Kardeşiniz
Muhammed Kutub

Seyyid Kutub Tekfir Görüşüne Karşı Çıkıyor

Bilindiği gibi, her önlerine geleni tekfir edenler, metodlarını iki yönlü kullanıyorlar. Birincisi; kâfir kabul ettikleri toplumdan uzaklaşmak ve kendi aralarında kendi topluluklarını gerçek müslüman kabul etmek... İkincisi; tekfir ettikleri topluma asıl niyetlerini tam belirtmeyip onlarla iyi geçinmeye ve kendilerini İslâmî cemaatten bir parça gibi göstermeye çalışmak. Bu suretle asıl gayeleri gerçek İslâm'cı cemaati bozguna uğratarak dağıtmaktır. Mısır Hükümeti bunlara «Tekfir ve Hicret Cemaati» adını takmıştır.

Bu yanlış fikri savunanlar zaman zaman Seyyid Kutub'un da bu fikirde olduğunu iddia ederler. Ben şahsen Seyyid Kutub'un ne eserlerinde ne de konferans ve makalelerinde böyle bir şeye rastlamadım. O, ne toplumdan uzaklaşmayı, ne de insanları tekfir etmeyi önermiştir. Kardeşi Muhammed Kutub'un bir dergiye gönderdiği mektupta, Seyyid Kutub'dan biz-zat işittiği şu cümleler vardır :

«İnsanlar hakkında hüküm verebilmek için en ufak şüpheye mahal kalmayacak şekilde kesin delillere ve belgelere ihtiyaç vardır. Bu ise bizim sınırlarımızı aşan bir husustur. Kaldı ki bizler, devlet değil,

dâvetiz. Görevimiz İslâm'ın inanç gerçeklerini gözler önüne serip insanları buna dâvet etmektir.»

İslâm düşünürlerinden Zeynep Gazali, şu açıklamasıyla beni daha da rahatlatmış ve Seyyid Kutub hakkındaki kanaatimi pekiştirmiştir :

«1965 yılı Temmuz ayında idi. Seyyid Kutub henüz tutuklanmamıştı. Kendisine şu soruyu sordum : “Bazı gençler anne ve babalarına varıncaya kadar tekfir ediyorlar ve bu hareketlerine sizin bazı eserlerinizden delil göstermeye çalışıyorlar. Siz buna ne dersiniz?” dedim. Cevap olarak : “*Biz şer'i hükümler vermeye memur değiliz. Şer'i hükümler vermek fıkıh âlimlerinin görevidir. Bu meseleler fıkıh kitaplarında tafsilâtıyla mevcuttur. Ben fıkıh âlimi değilim ve bu türlü hükümler benden sadır olmuş değildir.*” dedi.»

Zeynep Gazali Hanımefendi bana bu sözleri, kardeşi Muhammed Gazali ile birlikte olduğumuz bir anda nakletmiştir.

Seyyid Kutub'a bu konuda isnad edilen uydurma ifadeleri ele alarak geniş bir araştırma yapan Ramî Cevher, «Konuşan Ölüler» adlı eserinin 130. sayfasında özetle şunları söylüyor : «Seyyid Kutub'un ne bir ferdi ne de herhangi bir toplumu tekfir ettiğine katilen rastlamadım.»

Özet Olarak

Seyyid Kutub'un Görüşü

Bu konuda Seyyid Kutub'un ifadelerini biraraya getirecek olursak şu sonuca varırız :

Seyyid Kutub tekfir fikrine katılmamaktadır.

Müslümanların bir gurup haline gelerek toplumdan uzaklaşmasına ve toplumu tekfir etmesine karşı çıkmaktadır. Seyyid Kutub'un konferanslarında, makalelerinde ve eserlerinde böyle yanlış bir fikre rastlanmamıştır. Eserlerinden cümleler çıkarıp kendi keyiflerine göre tevیل ederek onun da kendileri gibi düşündüğünü ileri sürenler Seyyid Kutub'a iftirâ etmektedirler.

Seyyid Kutub, günümüzü Mekke devrine benzeterek: «Mekke'de inen âyetlerle amel edilmelidir» şeklinde bir ifadeyi kesinlikle kullanmamıştır. Bu yolda bir imada dahi bulunmamıştır. Bu fikri savunular; Havaric'ten neş'et eden Şii, İsmailiye ve Batıniye mezheplerinden bazılarıdır ki, onlar, (Mekke döneminde helâl olduğu için) müslümanın içki içmesini, müşrike kadınlarla evlenmesini vs. gibi şeyleri helâl kabul ederler.

Seyyid Kutub bütün bu sapık fikirlerden uzaktır. Bu türlü sapık görüşlere dayanıp fetva verenlerle hiçbir ilişkisi yoktur. Ona isnad edilen sözler iftiradır.

Seyyid Kutub ve Topluluk

Bilindiği gibi bazı müslüman guruplar, kendi topluluklarına katılmayanların kâfir olduğunu ileri sürmektedirler. Bu iddiayı yaparken Seyyid Kutub'un da aynı görüşte olduğunu söylerler ve eserlerindeki bazı görüşleriyle, hicret esnasında hicret edenlere katılmayıp Mekke'de kalan müslümanlar hakkında söylediği sözleri delil olarak gösterirler.

Seyyid Kutub Medine'ye hicret etmeyen müslümanlar hakkında şu sözleri söylemiştir :

«Onlar, müslüman oldukları halde Resulullah'ın kararıyla Medine'ye hicret eden müslümanlara katılmayıp Mekke'de kaldılar. Bu hareketleriyle İslâm toplumundan pratikte ayrılmış oldular. O toplumun fertleri arasına giremediler. Allah Teâlâ da İslâm toplumunun onlarla hiçbir velâyeti¹ bulunmadığını beyan buyurdu ve haklarında şu âyet indi :

«İnanıp ta hicret etmeyenlere gelince, onlar hicret edinceye kadar, onların velâyetinden size bir şey yoktur. Fakat onlar dinde yardım isterlerse yardım etmeniz gerekir. Yalnız, aranızda andlaşma bulunan bir topluma karşı yardım etmeniz olmaz. Allah yaptıklarınızı görmektedir.» (Enfal, 72)

Seyyid Kutub, Medine'ye hicret etmeyip Mekke'de kalan müslümanlar hakkında: «Onlar pratikte İslâm toplumundan ayrılmış oldular» derken, sadece maddi yardımlaşma yönünden koptuklarını kastetmektedir. İnanç yönünden İslâm toplumuyla aralarındaki bağın kopmadığını herkes gibi o da kabul ediyor ve bunu şu sözleriyle açıklıyor :

«Müslüman oldukları halde Medine'ye hicret etmeyen kişiler İslâm toplumunun fertleri arasına giremediler. Bu yüzden toplumla aralarında velâyet te tahakkuk etmedi. Ancak, toplumla o kişiler arasında inanç bağı vardır. Gerçi sadece inanç bağı onların toplumla pratikte olan kopukluklarını izale edemiyor ama, onlar şayet inançlarıyla ilgili bir felâketle karşılaşır da İslâm toplumundan yardım isterlerse derhal yardıma koşulması gerekir. Bu yardım sadece aradaki inanç bağından dolayı yapılır.»

Seyyid Kutub'un ifade etmek istediği şey, müslü-

(1) Muhacirler ve ensar, akraba olmadıkları halde birbirlerine varis olurlardı. Sonradan inen bir âyetle bu hüküm kaldırıldı.

manların birlik ve beraberlik içinde tek vücut haline gelmeleridir. Bu tahakkuk etmedikçe karşısındaki cahiliyet toplumuna mukavemet etmesi güçleşir. Fakat Seyyid Kutub bunları söylerken ne İslâm birliği dâvetine katılmayanları, ne o bayrak altında toplanmayanları, ne de dâveti yapanlara itaat etmeyenleri küfürle itham etmemiştir. Bu insanlardan hiçbirine «kâfir» damgası vurmamıştır. Birçok toplumlar, topluluklar vardır ve hepsinin de kendine göre yöntemleri vardır. Ama ana hedef birdir.

Seyyid Kutub bu görüşünü şu sözleriyle açıklıyor:

«Cahiliyet toplumunun fertleri münferiden hareket etmez, bir bünyenin azası gibi hareket ederler. Bu toplumun azaları, toplumun tabiatı icabı daima bir aksiyon, toplumun varlık ve bünyesini korumak için daima bir hareket halindedir. Bundan dolayıdır ki, onlar da hükmen birbirinin dostudurlar. Yine bundan dolayıdır ki, İslâm, ancak cahiliyet toplumundan farklı özelliklere sahip olan hem de en ince, en sağlam ve en kuvvetli derecede bu özellikleri bünyesine sindiren bir toplum halinde onların karşısına çıkabilir. Şayet İslâm, birbirine dost fertlerden meydana gelen bir toplumla onların karşısına çıkamazsa, cahiliyet toplumundan esen fitne rüzgârı, İslâm toplumunun fertlerini elbette ki sarsacaktır. Çünkü onlar birbirine bağlı fertler olarak cahiliyet toplumunun karşısına çıkamazlar. Böylece cahiliyetin İslâm'a galibiyetiyle bütün yeryüzünde bozgunculuk başgösterir. İslâm'ın mevcudiyetinden sonra cahiliyetin İslâm'a galip gelmesi sonunda yeryüzünü genel bir fitne ve bozgunculuk kaplar. Allah'ın ulûhiyeti, kulların ulûhiyetiyle gölgelenip kullar yeni baştan kullara tapmaya başlarsa, yeryüzüne dehşetli bir anarşi hakim olur.»¹

(1) Fızlâl'il-Kur'an, (Türkçe baskısı) cilt: 7, s. 98, 99, 100.

Böylece Seyyid Kutub, asrımızdaki İslâm toplu-
muna bu dinin gerçekleriyle kelime-i şahadetin ger-
çeklerini sunmak istemektedir. Hedefi sadece, İslâm
toplumunun gerçeklerle şuurlanıp yekvücut haline
gelmesidir. Müslümanlar kendi toplumlarını bu duru-
ma getirmeye çalışırken bu çalışmaya katılmayan-
lar bulunabilir. Seyyid Kutub, kalkıp ta bu çalışmala-
ra katılmıyorlar diye onları küfürle itham etmiyor. Bu
hususla şunları söylüyor: «İslâm başlangıçta böyle
gelmiş, böyle devam etmektedir. İslâm'ın prensipleri,
sınırlı fakat geniş kapsamlı olan temeller üzerine
oturtulmuştur. Bu sayede cahiliyet toplumundan
uzaklaşmış, kendi bünyesinde hareketli bir toplum
vücuda getirmiştir.»

Seyyid Kutub sözlerine devamla şöyle diyor :

«Mekke'de kelime-i şahadet getiren her şahıs,
gönlünü ailesinden, kabilesinden ve Kureyş'in şah-
sında görülen cahiliyet kumandasından çekip kurtar-
mış, Allah'ın Resulü Hz. Muhammed'e bağlanmış ve
iradesini Resulullah'ın önderliğinde meydana gelen o
küçük topluma teslim etmişti. O zaman şartlar o de-
rece zordu ki; bütünüyle cahiliyet toplumu, bu yeni
doğan toplumun tehlikesini bünyesinden atmak, da-
ha vücut bulmadan onu yıkmak, mahvetmek için ça-
lışıyordu.»¹

Yukardanberi yapılan açıklamalar gösteriyor ki,
İslâm topluluklarına katılmayan ve o toplulukların
faaliyetlerine karışmayan kimseler kâfir olmazlar.
Topluluğun başında halife veya en büyük dinî lider
bulunsa dahi hüküm böyledir.

Ancak, şu kadarı var ki; ortada, İslâm'ı yok et-
mek için onunla mücadeleye koyulan şer kuvvetler

(1) Fızlâl'il-Kur'an, (Türkçe baskısı) cilt: 7, s. 97.

varsa, bu kuvvetler ister doğu cahiliyetinden, ister batı cahiliyetinden olsun, bu şer kuvvetlere karşı müslümanların birlik olup dinlerini korumaları her müslümanın üzerine farz-ı ayn'dır. Bu birliğe katılmak her müslüman fert için şarttır. Onun içindir ki Resulullah (s.a.v.) Medine'ye hicret etmeyip müşriklerin arasında kalmayı tercih eden müslümanlar hakkında: «*Müşriklerle yaşayan müslümanlardan ben sorumlu değilim*» buyurmuştur. Allah Teâlâ'da şu âyet-i kerime ile, müslümanların onlarla yardımlaşmasını yasaklamıştır:

«İnanıp ta hicret etmeyenlere gelince; onlar hicret edinceye kadar, onların velâyetinden size bir şey yoktur. Fakat onlar, dinde yardım isterlerse yardım etmeniz gerekir. Yalnız, aranızda andlaşma bulunan bir topluma karşı yardım etmeniz olmaz. Allah yaptıklarınızı görmektedir.» (Enfal, 72)

Dırar Mescitleri ve Toplum

Tekfir görüşünü savunanlara göre, kendi gurupları dışında kalan toplumlar imandan kopmuş, mürted olmuş insanlardır. Dolayısıyla, bu insanların gidip namaz kıldıkları camiler de «Dırar Camileri» hükmündedir. Onun için hem bu insanlardan uzaklaşmak, hem de onların namaz kıldığı cemilerde namaz kılmamak gerekir.

Bu fikri savunan bir avuç insana göre, kendileri gibi düşünmeyen herkes kâfirdir, mürteddir. Bu fikri savunurlarken başvurdukları âyet ve hadisler de vardır. Meselâ Meryem Sûresi'nin 48. âyetinde, İbrahim Peygamber (a.s.)'in dilinden söylenen şu sözleri alır-

lar ve görüşlerine delil olarak gösterirler :

«Sizden de, Allah'tan başka yalvardıklarınızdan da ayrılıyor ve yalnız Rabbime yalvarıyorum.»

Gösterdikleri delillerden biri de şu hadis-i şeriftir. Sahih olan bu hadisi, Hüzeyfe (r.a.) şöyle anlatıyor : Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu : «Öyle bir gün gelecek ki cehennemin kapısında insanları cehenneme dâvet edenler olacak. Kim onlara kanarsa alıp cehenneme atacaklar.» Ben : «Peki o zaman ne yapmamızı emredersiniz?» dedim. «Müslümanların cemaatine ve başlarında bulunan kişiye tâbi ol» buyurdu. Ben : «Şayet toplum içinde müslüman cemaati ve bu cemaatin başı diye hiçbir varlık mevcut değilse o zaman ne yapalım?» dedim. Cevap olarak : «O zaman o toplumdan uzaklaş. Öyle bir toplumun içinde helâk olmaksansa ağaç kabuğu kemirerek kendini ölüme terketmek daha hayırlıdır.» buyurdular.

Bu âyet ve hadisleri delil göstermeye çalışan o yanlış görüşe sahip gençler, âyet ve hadisleri de yanlış yorumluyorlar. Şöyle ki :

1 — İbrahim aleyhisselâmla ilgili âyet-i kerimede Hz. İbrahim'in müşriklere : «Ben sizden de, Allah'tan başka yalvardıklarınızdan da ayrılıyorum» derken, inanç ve ideoloji olarak onlardan ayrıldığını ifade etmiştir. Bedenen ayrılıp bir dağa çıkmış değildir. Nitekim böyle bir davranış Allah'ın nizamına da aykırı düşer. Çünkü şartlar ne olursa olsun peygamber olarak Allah'ın emirlerini tebliğ etmekle görevlidir. Toplumdan uzaklaşınca bu görevi nasıl yerine getirecektir?

İbn-i Kesir bu âyeti tefsir ederken, Hazreti İbrahim'in : «Sizin batıl inançlarınızdan, kirli işlerinizden ve Allah'tan başkasına tapınmanızdan ben uzağım, beriyim» demek istediğini söylemektedir.

Toplumdan uzaklaşıp dağlarda yaşamak, insanı dünyadan habersiz, işe yaramaz bir hale getirir ki; böyle kişiler topluma değil, ailesine dahi etkili olmaz.

2 — Hadis-i şerifin tahliline gelince, Resulullah (s.a.v.): «*O zaman o toplumdan uzaklaş*» buyururken bunu bir şarta bağlayarak söylemiştir. O şartta şudur: Öyle bir toplum içinde bulunacaksın ki, o toplum seni zorla, zalimce, gaddarca dinden çıkartıp cehennemlik bir kâfir haline getirecektir. Eğer ortada böyle bir durum mevcutsa ve orada müslümanca yaşamak imkânsız ise, o zaman o toplumdan uzaklaşmanın yolunu arayacaksın.

Günümüzde böyle bir durum mevcut olmadığına göre hadis-i şerifi tevil edip başka mânalara çekmek haksızlık olur. Hz. Peygamber (s.a.v.)'de Mekke'de İslâm'ı tebliğ etmeye çalışırken müşrikler ona mani olmak için her imkânı kullanıyorlardı ama, o, bunlar müşriktir, benim tebliğime karşı geliyorlar, deyip dağa çekilmemişti.

3 — Bu açıklamalardan sonra ortaya şu gerçek çıkıyor :

Toplumdan uzaklaşmayan kişi veya topluluklar, Kur'an ve Sünnet'i yalanlamış olmazlar. Siyer kitaplarında açıkça beyan edildiği gibi Resulullah (s.a.v.) Mekke'de halkı İslâm'a davet ederken; şu müşriktir, bu kâfirdir demeden herkesin evine kadar gider, hiç bir ayırım yapmadan dertlerini dinler, onlarla ilgilenirdi. Kâbe putlarla dolu olmasına rağmen hac için Kâbe'yi tavaf etmeye gelen yabancılarla görüşür, onlara İslâm'ı anlatır, kendisine yardımcı olmalarını isterdi. Mekke'li müşrikler kendi aralarında anlaşarak kampanya başlatıyorlar, Mekke'ye gelen hacılarla tek tek görüşüp Muhammed (s.a.v.)'le konuşmamalarını öğütüyorlardı. Ama o, çarşı pazar dolaşıyor, ayırım

gözetmeden herkesi İslâm'a davet ediyordu.

Bu durum Medine'de İslâm Devleti'nin kuruluşuna kadar devam etti. Müslümanlar kuvvetlenip İslâm Devleti kurulduktan sonra, Resulullah bir daha fitne ve fesadın kaynağı olan Dırar Mescidi'ne gidip münafıklarla namaz kılmadı. Allah'tan aldığı bir emirle de mescidi yıktırdı.

Bu durumlar gösteriyor ki, şu anda İslâm ülkele-
rindeki cami ve mescitleri Dırar Mescidi'ne benzet-
mek son derece hatalı olur. O cami ve mescitleri dol-
duran milyonlarca müslümanın küfrüne hüküm ver-
mekten daha büyük suç olamaz. Resulullah (s.a.v.)
bile, Dırar Mescidi'nde toplanıp İslâm aleyhinde faa-
liyet gösteren ve açıkça müslümanlara zarar veren o
münafıkların mescidini ancak Allah'tan emir gelince
yıkırmıştır.

İmam-ı Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste Resu-
lullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur :

*«Ben, insanların kalplerindekini öğrenmek için
onların göğüslerini açıp bakmakla emrolunmadım.»*

«Ümmilik» Konusu

Arapça bir kelime olan «*ümmilik*», insanın ana-
sından doğduğu gibi kalması anlamına gelir. Arap-
lar'da genellikle okuma yazma bilmeyenlere «*üm-mi*»
denirdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadisinde : «*Biz
üm-mi bir ümmetiz. Ne yazarız, ne de hesap yaparız*¹»
buyurmuştur.

Taberi, «*ümmiliği*» tarif ederken : «*Araplar'a gö-
re ümmi, yazma bilmeyen kişidir*» der.

(1) Müslim.

İbn-i Hayyan, Bahr'el-Muhit adlı eserinde : «*Ümmi kişi; kitap okuyamayan ve yazı yazamayan kimsedir*» diyor.

Ümmilik sadece Araplar'a mahsus bir vasıf değildir. Eski asırlarda diğer milletler de aşağı yukarı aynı durumda idiler. Allah Teâlâ yahudiler hakkında : «*Onlardan bazılarının okuyup yazması yoktur. Birtakım kuruntular hariç, kitabı bilmezler.*» buyuruyor. (Bakara, 78)

Kur'an-ı Kerim'den, Peygamberimiz'in hadislerinden ve Araplar'ın anlayış tarzından anlaşılıyor ki, ümmilik cehalet demek değildir. İnsanlar, tarihin derin geçmişinde, okuyup yazma seviyesine oldukça geç ulaşmışlardır. Bununla beraber şu bir gerçektir ki, bilgi, sadece okuyup yazmayı vasıta yaparak elde edilen şey değildir. Anlatmak, anlatılanı dinlemek, ezberlemek ve benzeri şeyler de bilgiyi elde etmek için geçerli vasıtalarlardır. Önemli olan bilgiyi elde edip cehaletten kurtulmaktır.

Resulullah (s.a.v.)'in okuma yazma bilen sahabilerden kendisine kâtipler edindiği herkesce malumdur. O, okuma yazma öğrenmeyi ve bilgi sahibi olmayı her vesilede ümmetine telkin etmiştir. İbn Hazm, Câmi'el-Sire adlı eserinde Peygamber (s.a.v.)'in şu sözlerini rivayet ediyor : «*Size ne oluyor ki komşularınızın bildiklerini onlardan öğrenip te bilgi sahibi olmuyorsunuz?*»

İslâm, kadın erkek farkı gözetmeksizin herkesin ilim ve bilgi sahibi olmasını ister.

Ârif el-Nablisi'nin, el-Tarika el-Muhammediyye adlı şerhinde şöyle denmektedir :

«Kadının ilmi çalışmalara katılması, öğretim ve eğitim alanında çalışması müslümanlara batı taklitçiliğinden geçmiş değildir. Hz. Aişe (r.a.) başkaları-

nın sahip olmadığı birçok bilgi ve ilme sahipti. Sahabilerin çözemediği birçok problemleri o halleder, sahabilerin önüne koyardı. Birçok hadisın açıklanmasında ve hükümler çıkarılmasında sahabilerin varmadıkları isabetli sonuçlara varmış ve yeni açıklamalar getirmiştir.»

Sözün kıyası; İslâm, kadın erkek farkı gözetmeksizin insanların ilim, irfan, kültür ve bilgi sahibi olmalarını öğütlemiştir. Resulullah (s.a.v.) insanlık âlemine bunları öğretmek için gönderildi. Bilgi ve ilim, insanı imana götüren vasıtalarındandır.

Bütün bu gerçeklere rağmen, Mısır'da ortaya çıkan ve «Tekfir ve Hicret Cemaati» diye adlandırılan bir gurup insan, -ki başka müslüman ülkelerde de onları taklit etmeye çalışan müminler vardır- bu gerçeklerin tam aksi istikametinde hareket etmeye yeltenmektedirler, şöyle ki :

Kur'an-ı Kerim'in Cum'a Süresi'nde geçen bir âyet-i kerimeyi yanlış tefsir ederek kendilerine göre fetva çıkarmaktadırlar. Âyet-i kerime şöyledir :

«O'dur (Allah) ki ümmîler içinde, kendilerinden olan ve onlara Allah'ın âyetlerini okuyan, onları temizleyen, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderdi. Oysa onlar, önceden apaçık bir sapıklık içinde idiler.

Henüz onlara katılmamış bulunan, diğer insanlara da... O Aziz'dir, Hakîm'dir.» (Cum'a, 2-3)

Bu âyet-i kerimede geçen «ümmî» kelimesini alarak Hz. Peygamber'in ümmîler içinden seçilip ümmîlere gönderildiğini söylerler. Onlara göre ümmî; sadece Kur'an ve hadisle meşgul olanlardır. Diğer ilimler kâfirlerin icadettiği ilimler olduğu için müslüman onlardan uzak kalmalıdır. Sahabe devrinden sonra

gelen müslümanlar da «ümmilik»lerini muhafaza etmelidirler.

Evet, İslâm'a ters düşen bu inancı savunanlar, Seyyid Kutub'un da aynı âyeti kendi görüşleri istikametinde tefsir ettiğini söyleyerek ona iftira etmektedirler. Ben burada, Seyyid Kutub'un aynı âyeti Fızılâl'il-Kur'an tefsirinde nasıl tefsir ettiğini kelimesi kelimesine nakletmek istiyorum.

Fızılâl'il-Kur'an, 28. cüz, Cum'a Süresi: «Denilir ki Araplar'a ümmî adı verilmesinin sebebi umumiyetle onların okuma yazma bilmemelerindendir. Nitekim Hz. Peygamber'den rivayet edilen bir hadis-i şerifte Resulullah (s.a.v.) iki elini kaldırmış ayın otuz veya yirmidokuz olduğunu parmaklarıyla işaret edip ifade ettikten sonra şöyle buyurmuş: «Biz ümmî bir milletiz. Ne hesap ederiz ne de yazarız.»¹ Yazıyı bilmeyene ümmî denilmesinin sebebi, anasından doğduğu gibi kalması ve bir şey öğrenememesinden dolayıdır. Çünkü yazı ancak okuyup öğrenerek bilinir...

Allah'ın bu apaçık gerçekleri ihtiva eden kitaba ehil olmak üzere ümmîleri seçmesinde, aralarından bir peygamberi göndermesinde ve böylece o peygamberin kendilerini ümmilikten çıkarıp Allah'ın âyetlerini okur yazar hale getirmesinde, durumlarını değiştirip bütün yeryüzünde ayrı bir hüviyete sahip kılmasındaki lütfu ve ihsanı apaçıktır.

«Onlardan başkalarına da. Ki henüz onlara katılmamışlardır. Ve O, Aziz'dir, Hakim'dir.»

Bu onlardan başkalarına da ifadesi hususunda değişik rivayetler vardır.

İmam-ı Buhari merhum der ki: Bize Abdullah oğlu Abdulaziz Bilâl oğlu Süleyman'dan, o da Sevr'-

(1) Ahkâm'ül-Kur'an. Cassas.

den, o da Ebu'l-Gays'dan, o da Ebu Hüreyre (r.a.)'den nakleder. Ve der ki : «Biz Hz. Peygamber'in huzurunda bulunurken Cum'a Süresi nazil oldu. Ve : «Onlardan başkalarına da. Ki henüz onlara katılmamışlardır...» âyetinden kimlerin kastedildiği sorulduğunda Peygamber o sorulara aldırmadı. Üç kere soruldu. Aramızda Selman el-Fârisi bulunuyordu. Resulullah (s.a.v.) elini Selman'ın üzerine koyarak buyurdu ki : «Eğer iman Süreyya Yıldızı'nda olsaydı bunlardan bir kişi veya birçok kişi oraya ulaşırdı.» Bu ifade gösteriyor ki, bu âyet-i kerime Arap olmayanlar hakkında varit olmuştur. Bunun için Mücahit bu âyeti açıklarken : “Başkaları”ndan maksat Arap olmayanlar arasında Hz. Peygamber'i tasdik eden yabancılarıdır” demektedir.»¹

Seyyid Kutub'un âyeti tefsir ederken kullandığı ifadeler bunlardır. Adı geçen cemaatin fikirleriyle bu ifadelerin alâkası olup olmadığını okuyucunun takdirine bırakıyorum.

Toplumdan Uzaklaşmak ve Cahiliyet Toplumunu İmha, Etmek

Yine aynı gurubun inancına göre, kendi cemaatleri dışında kalan toplumların hepsi cahiliyet toplumdur ve kâfirdir. Bu toplumların içine girip Allah'ın emirlerini tebliğ etmek ve onları kötülüklerden uzaklaştırıp iyiliğe sevketmeye çalışmak boşunadır. Böyle yapıldığı takdirde onlar müslüman kabul edilmiş olur. Halbuki kâfirdirler. Her şeyden önce müslüman olma-

(1) Fızlâ'l-il-Kur'an, (Türkçe baskısı) Cilt: 14, s. 470, 471, 472, 475.

ları gerekir. Kâfir oldukları için (!) onların iffet ve namusları ayaklar altında çiğnense dahi sahip çıkılmaz. Çünkü onlar için günah sözkonusu değildir. Onlarla münasebet kurup ne koparılabılırsa koparmak kârdır.

Evet, kendilerine katılmayan toplumlar hakkında böyle düşünürler. Ve daha da ileri giderek; bu toplumların imha edilmesini, mallarının, servetlerinin yağma edilmesini, yakılıp yıkılmasını dini görev sayarlar. Onlara göre kâfir olan toplum fertlerini cezalandırmak, onlara işkence etmek imanının emirlerinden ve gereklerindendir.

Toplumu İmha Etmek Meşru mudur?

Bu kişiler günümüz toplumlarını yoketmeyi meşru sayıyorlar. Dayandıkları delil ise bir âyet-i kerimenin kendileri tarafından yanlış tefsir edilmesidir. Âyet-i kerimenin meâli şöyledir :

«Eğer (Allah) onları sürüp çıkarmayı yazmamış olsaydı, onlara dünyadayken azap ederdi. Onlar için ahirette cehennem azabı vardır. Bunun sebebi Allah'a ve Resulü'ne karşı gelmeleridir. Kim Allah'a karşı gelirse, şüphesiz ki Allah, azabı çok şiddetli olanıdır.

Ey müminler! Kitap ehlinden inkâr edenlerin yurtlarındaki hurma ağaçlarını kesmeniz veya kökleri üzerinde dikili bırakmanız Allah'ın izniyledir. Bu ise, Allah'ın emrinden çıkanları rezil etmesi içindir.» (Haşr, 3-5)

Bu âyetlerin ne sebeple indiğini ve indirilişindeki asıl kastın ne olduğunu araştırmadan, körükörüne hüküm veriyorlar. Diyorlar ki : Âyette, kitap ehlinden inkâr edenlerin hurma ağaçlarının imha edilmesine

Allah izin vermektedir. Bu demektir ki onların her türlü varlıkları müslümanlar için mübahtır. Çünkü onlar kâfirdirler.

Halbuki bu âyetler, Buhari'nin naklettiği şu rivayette de görüldüğü gibi, Beni Nazir yahudileri hakkında inmiştir. İnış tarihi Bedir Gazvesi'nden altı ay sonradır.

Urve (r.a.) bu âyetin inış sebebi hakkında şunları anlatıyor :

Peygamber (s.a.v.) birkaç sahabi ile birlikte Amr İbn Ümeyye el-Damari'yi öldüren Kılâbiler'in diyeti konusunda kendisine yardımcı olmalarını görüşmek üzere Beni Nazir yahudilerine gitti. Yahudiler bunu olumlu karşılar gibi görünerek: «*Görüşmemiz bitene kadar şöyle otur ey Muhammed!*» dediler. Bu arada yahudilerden bazıları kafa kafaya verip, şeytanın da kendilerini aldatması sonucu Peygamber'i öldürmeye karar verdiler. Kendi aralarında, büyük bir kayayı kimin alıp ta Peygamber'in, duvarı dibinde oturmakta olduğu evin damından onun başına atabileceğini konuşurlarken içlerinden Amr bin Cahhaş: «*Ben atarım*» dedi. Bunun üzerine yine içlerinden Selam bin Meşkem: «*Bunu yapmayın, ben son derece eminim ki o, bu hareketinizden haberdar olacaktır. Aynı zamanda bu hareket bizimle onun arasındaki anlaşmaya ihanet olur.*» dedi.

Tam bu sırada Peygamberimiz'e Allah Teâlâ'dan vahiy geldi ve sür'atle orayı terkederek Medine'ye döndüler. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) onlara bir elçi göndererek, derhal Medine'yi terketmelerini istedi ve bunun için kendilerine on gün mühlet tanıdığını bildirdi. Yahudiler Medine'yi terketmek üzere hazırlıklara başladılar. Bu sırada münafık İbn Übeyy onlara haber salarak, kendisiyle birlikte ikibin kişi-

nin onların yardımına koşacağını, bu arada Kurayza ve Katafan yahudilerinin de yardımlarına gelecekle-rini söyleyerek topraklarını terketmeyip müslüman-lara karşı savaşmalarını teklif etti.

Bilindiđi gibi sonunda, müslümanlar Beni Nazir yahudilerini Medine'den sürüp çıkardılar. Husule ge-len çarpışma esnasında bazı müslümanlar galeyana gelerek yahudilerin bahçelerindeki hurma ağačlarını da kesmişlerdi. Sonradan da bu hareketlerinin Allah katında hoř karşılanmayacağını düşünerek üzüldüler. Bu durum üzerine Allah Teâlâ yukarda geçen âyet-leri inzal buyurdu.

Âyet-i kerimenin ifade ettiği hüküm bu olayla il-gili özel bir hükümdür. Ve harp esnasında vaki olan ağač kesme hadisesiyle bağlantılıdır. Ehl-i kitap olan Beni Nazir yahudilerinin Hz. Muhammed (s.a.v.)'e ve ona tâbi olan müslümanlara karşı su-i kast düzenle-meleri müslümanları çileden çıkarmış, yahudilerle çarpışırlarken onların birtakım hurma ağačlarını da kesmişlerdi. Allah Teâlâ da bu hareketlerinden dola-yı üzülmemeleri için mezkûr âyet-i kerimeyi indirdi.

Aslında, İslâm prensiplerine göre düşmanın malı-na ve masum sayılan bazı canlılarına zarar verilmez. İmam-ı Malik'in Muvatta' adlı eserinde de belirtildiği gibi Ebu Bekr (r.a.) şam ordusu komutanına şu tali-matı vermiştir :

«Kadınları, çocukları, yaşlıları öldürmeyin. Ağač kesmeyin, bina yıkmayın. Ordunun yemek ihtiyacı dışında sığır ve koyunları telef etmeyin. Hurmalıkları talan edip yakmayın.»

Bu hususta Peygamberimiz (s.a.v.)'in de kesin emirleri vardır. Bir sahih rivayette :

«Harpte yaşlıları, çocukları ve kadınları öldürme-yin. Hiçbir hususta aşırı gitmeyin» buyurmuştur.

Allah Teâlâ düşmanları kastederek :

«...Onlar size dürüst davrandığı müddetçe siz de onlara dürüst davranın...» buyuruyor. (Tevbe, 7)

Harpler, acımasız hareketler meydanıdır. Elde olmayarak düşmanın bazı varlıkları imha edilmiş olabilir. İslâm'da zaruret arzeden halleri mübah kılmıştır. Ancak İslâm'ın ana prensibi, yukarda belirttiğimiz şekilde zarar verilmemesidir.

Abdullah bin Ömer (r.a.) bir rivayetinde şunları söylüyor :

«Harplerin bazılarında, öldürülmüş kadınlara rastlandı. Durumu öğrenen Resulullah (s.a.v.) kadın ve çocukların öldürülmesini yasakladı.»¹

SONUÇ

Görülüyor ki hurma ağaçlarının kesilmesi olayı, hem harp esnasında vaki olmuştur, hem de istisnai bir olaydı. Günümüzde ortaya çıkan görüşleri savunanlar ise, bu istisnai durumu gözardı ederek âyet-i kerimeyi kendi keyiflerine göre tefsir edip çok korkunç bir hüküm çıkarmaktadırlar.

Onların hükümlerine göre; kendilerinin topluluğuna katılmayan bütün toplumlar kâfirdir ve bu toplumlarda «dar'ül-harp» yaşanmaktadır. Dolayısıyla kâfir saydıkları bu toplumların her şeyi, mümin olan kendi toplumlarına mübahtır, helâldir. (!) İsterlerse onların mallarını gasbederler, hayvanlarını, ağaçlarını heder ederler, hatta canlarına dahi kıyarlar. Biz, isterlerse bunları yaparlar, diyoruz. Aslında onların

(1) Müslim.

inancına göre bunları yapmak farz-ı ayn'dır ve iman-
nın emridir.

İşte, böyle sapık bir ideolojiye saplanmış olan bir
avuç insan, cehaletleri yüzünden âyet ve hadislerle
kendi keyiflerine göre mâna verip onları tahrif et-
mektedirler. Ayrıca, Seyyid Kutub'un da bazı âyetle-
ri kendileri gibi tefsir ettiğini ileri sürerek o büyük in-
sana iftira etmektedirler. Biz, dilimiz döndüğü kada-
rıyla bu gerçekleri dile getirmeye çalıştık. İfrat ve
tefritten, aşırılık felâketine düşmekten Allah'a sığın-
ırız. Bu felâkete düçar olanların kurtulmasını yüce
Rabbimizden niyaz ederiz. Umarız ki bu naçiz çaba-
larımız O'nun rızasına mutabık olsun.*

(*) Prof. Salim el-Behnesavi'nin, «Müslümanı Tekfir Etme Mese-
lesi ve Hükmü» adlı eseri.

TEVHİD NİZÂMÎ

İslâm'ın en önemli özelliği, tevhidçi bir iman anlayışını bütün sisteminin çıkış ve varış noktası yapmasıdır. Ayrıca tevhidi, bir ilke olarak vazetmekle kalmamış, aynı zamanda çok sade, açık, net, en basit vatandaştan en kültürlü kimseye kadar herkesin anlayabileceği tarzda izâh etmiştir. Bu sebeple İslâm dünyasında; hristiyanlık ve yahudilikte olduğu gibi tanrının yapısı ve zatı hakkında ihtilâf ve akli zorlayan bir anlayış yer almamıştır.

İslâm'ın tevhidçi görüşü uyarınca akıl, kendi kapasitesine göre bazı şeyleri idrâk eder, ama varlığın toplu açıklamasını yapamaz. Çünkü tüm varlığı kuşatıcı imkâna sahip değildir. Aklın ötesinde kalan konular vahyin ışığı altında kabul edilir. Fakat detayları hususunda derinliğine fikir yürütülmez. Sözgelimi Allah'ın zatı, ahiret hayatının safahatı, ilâhi emir ve yasaklar böyledir.

İslâm'ın tevhid ilkelerinin detaylarını ve özelliklerini Seyyid Kutub "İslâm Düşüncesi" adlı eserinde şöyle ifade ediyor:

. Tevhid esası İslâm düşüncesinin dayandığı ilk temel esastır. İslâm düşüncesi katkısız tevhid inancı ol-

ması hasebiyle yeryüzünde geçerli olan diğer inanç ve felsefe sistemlerinden ayrılır.

Şunu belirtmek gerekir ki, «tevhid», Allah tarafından gelen her dinde karşılaştığımız en belirgin özelliklerden birisidir. Ayrıca ilâhî dinlerin dayandığı ana esasların da başında gelir. Esas itibariyle tarih boyunca gelen semavî dinlerin hepsi İslâm esasına dayanmaktadır. Ve hepsinin genel adı İslâm'dır. Çünkü İslâm, Allah'ın dinine teslim olmak ve hayatın akışında Allah'ın nizamına uyarak Allah'a kulluk etmektir. Gerek pratik hayat olaylarında, gerekse ibadet duygularında yalnız O'na kulluk etmektir. Ne var ki zamanla bu ilâhî dini getiren peygamberlerin peşinde gidenlerin düşünce sistemleri bozulmuş, birtakım sapıklıklar ve dinde tahrifatlar başgöstermiştir. Bunun yanı sıra cahiliyet düşünceleri dinlere baskın çıkmış ve yeryüzünde sağlam dinî esaslara dayalı bir düşünce sistemi bulmak imkânsız hale gelmiştir. Ancak İslâm dini bozguncu ellerden uzak kalmış ve cahiliyetin tahrifatına uğramadan tevhidi düşünce sistemini devam ettirmiştir. Tevhid beşeriyetin sahip olduğu tek ilâhî din olan İslâm'ın ana prensiplerinden birisi olarak devam edecektir.

Belirtmek zorunda kaldığımız başka bir husus da tevhid inancının sadece İslâm düşünce sistemine özgü olarak kapladığı sahadır. Müslümanın düşünce sisteminde tevhid inancı kâinatın her alanına yayılmıştır. Bütün evreni kaplayan hareketli güç, Allah'ın birliğinde ortaya çıkan güçtür. Müslümanın hayatına hâkim olan güç, Allah'ın birliğine dayalı olan güçtür. Ayrıca tevhid inancı; insanlığın gizli açık... Büyük küçük... Üstün basit... Duygu ve hüküm... İnanç ve amel... Fert ve toplum... Dünya ve ahiret ile ilgili bütün yönlerini tanzim eden bir unsurdur... Ve var-

lıklar dünyasında evrensel tevhid inancının dışında bir zerrenin dahi hareket etmediği inancı hâkimdir.

İslâm düşüncesinin temelini teşkil eden bir ülûhiyet gerçeği vardır, bir de kulluk gerçeği... Ülûhiyet tek başına Allah'ın zatına mahsustur. Allah'ın dışında kalan her şey ve her varlık kullukta birleşir. Hak Teâlâ ülûhiyet sıfatı ile nasıl tek başına temayüz etmişse, Allah'ın dışında kalan bütün varlıklar da O'na kulluk etmek vasfı içinde boyun eğer. Böylece ortaya iki ana unsur çıkar. Biri Allah Teâlâ'nın zâtı, diğeri de Allah'tan başka Allah'a kul olanların varlığı. Ve bu iki varlık arasındaki ilişki, yaratanın, yaratılmışla, Allah'ın, kulla olan ilişkisidir...

İşte İslâm düşüncesindeki ilk temel unsur budur. Diğer unsurlar bu temel unsurdan doğar ve onun üzerine bina edilir. İslâm düşüncesinin böyle bir temel unsur üzerine oturmuş olması onun belli başlı özelliklerinden biridir.

Yukarda belirttiğimiz tevhid inancının Allah tarafından gelmiş bütün dinlerde temel unsur olduğu gerçeğini Kur'an-ı Kerim muhtelif yerlerinde defalarca tekrar eder. Hem her peygamberin kıssasını anlatırken, hem de toplu halde konuyu ele alırken bu hususu belirtir :

«Andolsun ki Nuh'u milletine gönderdik : "Ey milletim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka tanrınız yoktur. Doğrusu sizin için büyük günün azabından korkuyorum" dedi.» (A'raf, 59)

«Âd milletine de kardeşleri Hûd'u gönderdik : "Ey milletim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yoktur. Karşı gelmekten sakınmaz mısınız?" dedi.» (A'raf, 65)

«Semûd milletine de kardeşleri Salih'i gönderdik : "Ey milletim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tan-

rınız yoktur. Rabbiniz'den size bir belge geldi" dedi.» (A'raf, 73)

«Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Onlara şöyle dedi: "Ey milletim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yoktur. Rabbiniz'den size bir belge geldi."» (A'raf, 85)

«Mûsa'nın başından geçen olay sana geldi mi? O bir ateş görmüştü de ailesine: "Durun ben bir ateş gördüm. Ya ondan size bir kor getirir, ya da ateşin yanında size bir yol gösteren bulurum" demişti.

Mûsa ateşin yanına gelince: "Ya Mûsa!..." diye seslenildi.

"Ben şüphesiz senin Rabbinim. Ayağındakileri çıkar. Çünkü sen kutsal bir mevki olan Tuvâ'dasın. Ben seni seçtim. Artık vahyolunanları dinle. Şüphesiz Ben Allah'ım! Benden başka tanrı yoktur. Bana kulluk et, Beni anmak için namaz kıl."» (Tâhâ, 9-14)

«Yine bir zaman Allah, şöyle demişti: "Ey Mer-yemoğlu İsa! Sen mi insanlara, 'Allah'ı bırakıp ta beni ve annemi iki ilâh edinin' dedin?" İsa dedi ki: "Seni tenzih ederim. Hakkım olmayan şeyleri söylemek bana yakışmaz. Eğer böyle söylemişsem, Sen onu bilirsin. Sen, benim içimdekileri bilirsin. Ben ise, Senin gizlediklerini bilemem. Şüphesiz ki Sen, gaybleri çok iyi bilensin.

Ben onlara sadece, bana emrettiklerini söyledim. 'Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a ibadet edin' dedim. Aralarında olduğum müddetçe onlara şahit idim. Sen beni semaya aldığın zaman onları Sen gözlüyordun. Sen her şeye şahitsin.

Eğer onlara azap edersen, şüphesiz, onlar Senin kullarıdır. Şayet bağışlarsan, muhakkak ki Sen, «Aziz'sin, Hakim'sin» her şeye galipsin, hüküm ve hikmet sahibisin."» (Mâide, 116-118)

«Senden önce gönderdiğimiz her peygambere :
“Benden başka ilâh yoktur. Bana kulluk edin” diye
vahyetmişizdir.» (Enbiya, 25)

Ne var ki bütün peygamberlerin getirmiş oldukları bu tevhid inancı zamanla tahrifata uğramış ve ona muhtelif inanç şekillerinden kırpıntılar karışmıştır. Gerek semavî dinlerden, gerekse putperest dinlerden eskiden kalma mitolojik özellikler, tevhid inancına karışarak onun asıl rengini değiştirmiştir. İslâm düşüncesindeki tevhid inancının kapladığı alanı açıklamadan önce, tevhid esasının İslâm düşüncesine temel teşkil ettiğini iyice kavrayabilmek için diğer düşünce sistemlerindeki ülûhiyet ve kulluk anlayışlarına bir nebze temas etmemiz yerinde olur. Meselâ Hinduizm tek bir varlığa inanır. Var olan tek varlık «Brahma»nın sıfatları kendisine hastır ve diğer varlıklardan ayrılır. Mutlak kemâle sahiptir, tek başına hayrın temsilcisidir. Gerek devamlı, gerekse ezeli oluşu bakımından tek varlıktır. Ve Hinduizm’de varolan bu tek varlığın dışındaki bütün varlıklar, varlığı mevcut olmayan «yokluktan» ibarettir... Bu kâinat ve içinde bulunan her şey esas itibariyle yokluktan ibarettir...

Ne var ki Hinduizm bir taraftan bu tek varlık fikrini belirtirken, diğer taraftan hayrın ve kemâlin ifadesi olan gerçek varlığın, şerrin ve eksikliğin timsali olan «yokluğa» sızdığına inanmaktadır. Brahma yokluktan ibaret olan bu varlıklar dünyasının her parçasına sızmıştır. Dolayısıyla insanın da içinde bulunduğu bu varlıklar dünyasının her parçası hem varlıktan, hem de yokluktan meydana gelmiştir. Hem hayırdan, hem şerden. Hem kemâlden, hem noksanlıktan. Hem bekadan, hem fenadan.

Şu halde inanmış bir Hindu’nun en önemli görevi

devamlı olarak kendi benliğinde mevcut olan hayır, kemâl ve beka varlığını yokluk, şer, noksanlık ve fena varlığından sıyrarak Brahma'ya ulaşmak için gayret sarfetmektir. İşte bunun içindir ki Budizm'de yokluktan ibaret olan bedenin feda edilerek ona sızmış olan varlığa ulaşip hür olması herkesin idealidir. Erişilen bu mertebenin adı Budizm'de «nirvana»dır. Nirvana varlıklar dünyasından kurtulup özgürlüğe ulaşmak ve Brahma'ya dönmektir.

Esasen noksanlıklardan, şerden, fenadan ve yokluktan meydana gelmiş olan bu âlemi Brahma yaratmış değildir. Sadece ona sızmış, girmiştir. Brahma bu kâinatın idaresini ve tasarrufunu elinde bulundurmaz. Yalnız ona sızmakla her şey kendiliğinden olur.

Böylece Hinduizm, sızma (hülûl etme) inancına sahip olan, böyle tek ilâhlı bir düşünce sistemidir. Hinduizm'e teslis inancından da birçok hususlar sızmıştır. Çünkü Hinduizm'de Brahma tek bir ilâhın üç vasıfta görünmesiyle ifade edilir. Brahma bir taraftan yaratıcı vasfında görünüp diğer bir ilâh olan «Vişno» koruyucu vasıftadır. «Sefa» adını verdikleri diğer bir ilâh ise yıkıcı vasfını taşır. Bir de Hinduizm'de, ilâhların ve feleklerin kaderine hâkim olan «bir karma ilâh» inancı vardır. Bu karma ilâh, evrenin düzenini, varlığı ve yokluğu idare eder. Ve işte böylece tevhid inancı bu kadar yanlışlıklarla ve sızma inancıyla karıştırılıp karman çorman edildiği için kendisini koruyamamıştır.

Eski Mısır dini Achnaton inancında da bir nevi tevhid şekline rastlanmıştır. Çünkü Achnaton'un tavsif ettiği ilâh «Aton», faaliyet ve vahdaniyet (tek olma) sıfatlarına sahiptir. Kâinatı o yaratmıştır, koruyucusu ve idarecisi de kendisidir. Achnaton'un ilâh anlayışı beşeriyetin tanıdığı semavî olmayan dinlerin

içerisinde en üstün ilâh anlayışıdır. Şu kadarı var ki, «Achnaton»un inancına karışmış olan semavî dinlerin tesirini de gözden uzak tutmamak gerekir. Bununla birlikte, Achnaton'un inancına asıl hâkim olan putperest unsurlardır. Zira Achnaton maddi olarak gördüğümüz güneşi, ilâhın bir remzi olarak kabul eder ve güneşe ilâh adını takar. Böylece tevhid inancına yaklaşan Achnaton inancı putperestlikle karışır gider.

İbrahim (a.s.)'in dininde tevhid inancı temel esası teşkil ediyordu. Hz. İbrahim bunu İsmail'e ve İshak'a da tavsiye etmişti. Hz. İshak'ın oğlu Yakub (a.s.) da tevhid dinine bağlıydı. Kur'an-ı Kerim'de anlatıldığı gibi Hz. Yakub vefat edeceği sıralarda çocuklarına tevhid inancını emanet etmişti :

«Kendini bilmezden başkası İbrahim'in dininden yüz çevirmez. Andolsun ki dünyada onu Biz seçtik. Şüphesiz o, ahirette de iyilerdendir.

Rabbi ona : *“Teslim ol”* buyurduğunda : *“Âlemlerin Rabbine teslim oldum”* demişti. İbrahim bunu oğullarına vasiyet etti. Yakub da : *“Oğullarım! Allah, dinini size seçti. Siz de ancak O'na teslim olmuş olarak can verin”* dedi.

Yoksa Yakub can verirken sizler yanında mı idiniz? Oğullarına : “Benden sonra kime kulluk edeceksiniz?” diye sormuştu. “Senin ilâhına ve ataların İbrahim, İsmail, İshak'ın ilâhı olan tek ilâha kulluk edeceğiz. Bizler O'na teslim olmuşuzdur,” demişlerdi.» (Bakara, 130-133)

Hz. Musa İsrailoğullarına peygamber olarak geldiği zaman tevhid inancını getirmişti. Ve hâlâ da yahudilik tevhid esasına dayalı bir din olarak kabul edilir. Şu kadarı var ki gerek Hz. Musa'dan önce, gerekse sonra İsrailoğulları tevhid inancını bozdular, leke-

lediler. Allah'ın hükümlerinin yerini değiştirdiler. Allah'ı sırf İsrailoğullarına mahsus bir ilâh kabul ettiler ve bu şartla O'nun birliğini kabullendiler. İsrailoğullarının ilâhı, milli bir ilâhtır ve diğer ilâhların kullarına karşı, onları korur. Bunun da ötesinde İsrailoğulları kendi milli ilâhlarına iftira etmişler ve kendilerinin Allah'ın oğulları olduklarını, dostları bulunduklarını ve işledikleri günahlar yüzünden kendilerini cezalandırmayacağını ileri sürmüşlerdir. Üzeyr'in Allah'ın oğlu olduğunu iddia etmişler ve kendi aralarından kızlarla evlenerek Amelika kavmini dünyaya getirdiğini iddia etmişlerdir. Nitekim Yahova bu kavmin de kendisi gibi ilâhlaşmasından korkarak onların arasına inmiş ve dillerini karıştırmıştır. Yahudiler Hz. Yakub'un bir keresinde bu ilâhla çarpıştığını iddia etmişler, bahçelerin gölgelerinde gezinerek havasından istifade ettiğini söylemişler ve birçok efsane ve hurafeleri tevhid inancına karıştırmak gerçekte tevhid inancını lekeleyip kirletmişlerdir.

Nihayet Hz. İsa gelmiş, o da tevhidi getirmiştir. Sonra hristiyanlar onu tevhid esasından kaydırarak üçlü bir ilâh sistemine dönüştürmüş, baba oğul ve ruhu'l-Kudüs'ün teşkil ettiği üç uknuma dayalı tek bir Allah şeklinde göstermeye çalışmışlardır. Ne var ki oğulun uknumu ve iradesi diğerlerinden tabiatı itibariyle ayrılır. İşte böylece kendi dinlerinin esas olan tevhid inancından uzaklaşmışlar ve kiliselerinin ortaya attığı, gerçekte ilgisi bulunmayan çeşitli inançlara sapsmışlardır.

İşte bütün bunlardan dolayı açıkça diyoruz ki, saf ve mükemmel tevhid esasına dayalı olarak kendini korumuş olan yegâne düşünce sistemi İslâm düşüncesidir. Tevhid bu düşünce sisteminin bellibaşlı özelliklerinden birisidir. Ve bugün yeryüzünde hâkim olan

inanç sistemleri arasında tevhid esasına dayalı tek düşünce sistemi İslâm düşüncesidir.

Şimdi, İslâm düşüncesindeki tevhidin ne olduğunu ve hududunu açıklamaya çalışalım. Daha önce de belirttiğimiz gibi İslâm inancı ülûhiyetin ayrı, kulluğun ayrı şeyler olduğunu bildirir. Ülûhiyet yalnız Allah'a mahsustur ve her kul bu vasfın yalnız Allah'a ait olduğunu kabul eder. Ülûhiyetle kulluğun gerekleri ve insan hayatındaki sonuçları bu esasa dayanır. Hak Teâlâ zatı itibariyle tektir ve bütün hususiyetlerinde eşsizdir :

«Ey Muhammed! De ki : "Allah birdir. Allah «Sa-med»dir. Hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır. O, ne doğurmuş, ne de doğurulmuştur. O'nun hiçbir dengi yoktur."» (İhlas, 1-4)

«...O'nun benzeri hiçbir şey yoktur...» (Şûra, 11)

«İşte Rabbiniz, Allah budur. O'ndan başka tanrı yoktur, her şeyin yaratanıdır. Öyleyse O'na kulluk edin. O, her şeye de vekildir.» (En'am, 102)

«...Allah her şeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenledi...» (Fürkân, 2)

«Ey Muhammed! De ki : "Allah'ı bırakıp taptığınız şeyleri görüyor musunuz? Yeryüzünde ne yaratmışlar bana göstersenize! Yoksa Allah'la ortakları göklerde midir? Eğer doğru sözlü iseniz, size indirilmiş bir kitap veya intikal etmiş bir bilgi kalıntısı varsa bana getirin" de.» (Fâtır, 40)

«De ki : "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" "Allah'ındır" de.» (En'am, 12)

«Göklerin ve yerin hükümrânlığı kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümrânlıkta ortağı bulunmayan O'dur...» (Fürkân, 2)

«Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini anın. Sizi gökten ve yerden Allah'tan başka bir yaratan mı

rızıklandırır? O'ndan başka ilâh yoktur. Nasıl aldatılıp da döndürülürsünüz?» (Fâtır, 3)

«Nice canlılar vardır ki rızıklarını kendileri elde edemezler. Sizin de onların da rızığını Allah verir.» (Ankebût, 60)

«Yeryüzünde yaşayan canlıların rızığını vermek Allah'a mahsustur. O, canlıları babaların sulbünde kararlaştırmış ve anaların rahminde kararlaştırmakta iken de bilir...» (Hüd, 6)

«Doğrusu zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutan Allah'tır. Eğer onlar zevale uğrarsa O'ndan başka andolsun ki kimse tutamaz...» (Fâtır, 41)

«Göğün ve yerin emriyle ayakta durması O'nun varlığının belgelerindendir.» (Rûm, 25)

«...Biz, her şeyi apaçık bir kitapta saymışızdır.» (Yasin, 12)

«O, kulların üstünde yegâne hakimdir, size koruyucular gönderir. Artık birinize ölüm gelince elçilerimiz bir eksiklik yapmaksızın onun canını alırlar. Sonra gerçek Mevlâlarına döndürülürler. Doğrusu hüküm O'nundur. O, hesap görenlerin en süratlisidir.» (En'am, 61-62)

«De ki : "Gökten ve yerden size azap göndermeye, sizi fırka fırka yapıp kiminize kiminizin huncunu tattırmaya kadir olan O'dur"..."» (En'am, 65)

«Ey Muhammed! De ki : "Söyleyin bana, eğer Allah kulağınızı, gözlerinizi alsa ve kalbinizi mühürlese, Allah'tan başka onu size getirecek ilâh kimdir?"..."» (En'am, 46)

«Sonra, duman halinde bulunan göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne : "İstiyerek veya istemiyerek buyruğuma gelin" dedi. İkisi de : "İstiyerek geldik" dediler.» (Fussilet, 11)

«Göğün ve yerin, buyruğu ile ayakta durması

O'nun varlığının belgelerindendir. Sonra sizi kabirlerinizden bir çağırmayagörsün; hemen çıkıverirsiniz.

Göklerde ve yerde olan kimseler O'nundur...»
(Rûm, 25-26)

«Göklerde ve yerde bulunan her canlı ve melekler büyüklük taslamadan Allah'a secde ederler.»
(Nahl, 49)

«...O'nu hamd ile tesbih etmeyen yoktur...» (İsrâ, 44)

Tevhidden söz ederken kısa da olsa tevhidin insan hayatındaki gereklerine işaret etmek lazımdır. Ayrıca tevhidin icabı olan hususlar, tevhid inancının neden İslâm düşüncesinin temel özelliklerinden birisi olduğunu belirtmek yönünden gereklidir.

İslâm düşüncesindeki Allah'ın birliği inancının başta gelen gereği; beşer hayatına hükmetme bakımından, tanrıya özgü olan sıfatların yalnız Allah'a tahsis edilmesidir. Nasıl ki inanç ve düşüncede, duygu ve ibadetde yalnız O'nu ilâh olarak tanıyorsak, beşer hayatına hükmetme konusunda da yalnız O'na teslim olmak mecburiyetindeyiz.

Nasıl ki bir müslüman Allah'tan başka ilâh, Allah'tan başka ibâdete lâyık birisi, Allah'tan başka yaratıcı, Allah'tan başka rızık verici olmadığını, Allah'tan başka birisinin fayda ve zarar vermesi sözkonusu olamayacağını, gerek kendisi ile ilgili hususlarda, gerekse bütün kâinatla ilgili konularda Allah'tan başka bir Hakim-i Mutlak bulunmadığını kabul ederse ve bu inancından dolayı kulluk vazifesini yerine getirmiş olursa, sadece Allah'a yönelip yalnız O'ndan yardım istemesi ve yalnız O'ndan sakınıp korkması gerekmektedir. Müslüman inanır ki Allah'tan başka bir Hakim-i Mutlak yoktur. Allah'tan başka beşer hayatını ve beşerin kâinat ve canlılarla olan ilişkisini ve

kendi cinsinden insanoğulları ile olan münasebetlerini tanzim edecek birisi mevcut değildir. İşte bundan dolayı bütün hüküm ve teşkilâtını, hayat nizamını, geçim programını, ilişki kaidelerini, değer ve ölçü kıstaslarını Allah'tan alır. Ve hepsinde yalnız O'na yönelir. İbâdet ve kulluk nişânesi olarak Allah'a yönelmek, ümit ve istekle O'na bağlanıp O'na kulluk etmek müminin en büyük mutluluğudur.

Kur'an-ı Kerim tevhid inancı ile bunun gereği olan konuların hayat ve vicdanda hâkim olması arasında kuvvetli bağlar kurar. Ve müslümana yüklediği sorumlulukların hepsini ülûhiyet ve ubûdiyetin birliğiyle, hâkimiyet ve saltanatın birliğine göre tanzim eder. Bu sorumluluklar, gerek vicdanî duygularla ilgili olsun, gerek ibadet şekilleri ile ilgili bulunsun, gerekse teşriî kaidelere bağlı olsun, aynıdır... İşte bakınız tek bir âyet-i kerime içerisinde hem tevhid inancı yer alıyor, hem hâkimiyet konusu işleniyor, hem de dünya hayatı ile ahiret hayatındaki konular tevhid inancının zarurî bir icabı olarak ele alınıyor :

«Sizin ilâhınız, tek Allah'tır. O'ndan başka ilâh yoktur; Rahman'dır, Rahim'dir.

Muhakkak göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün arka arkaya gelişinde, insanlara yarar şeyleri denizde götürüp giden gemide, yeryüzü kurulduktan sonra Allah gökten yağmur indirerek arzi diriltmesinde, o arzda her türlü hayvanatı yaymasında, rüzgârları her taraftan estirmesinde, yer ile gök arasında Allah'ın emrine tâbi bulutta, akıl ve düşünce sahibi olan bir millet için Allah'ın birliğine, kudret ve yüceliğine delâlet eden birçok alâmetler vardır.

İnsanlardan kimi de, Allah'tan gayrisini, O'na emsal koşarlar. Allah'a ibadet eder gibi putlara tapınırlar ve onlara sevgi beslerler. İman eden kimselerin

Allah'a olan sevgisi ise, daha kuvvetli ve devamlıdır. Eğer Allah'a ortak koşarak nefislerine zulüm edenler, vaktinde görecekları azabı bilselerdi, muhakkak bütün kuvvet ve kudretin Allah'ın olduğunu ve azabının çok şiddetli bulunduğunu anlarılardı.

O zaman, küfür öncülerinin arkasında gidenler görecekları ki, arkalarına düşüp uydukları kimseler, kendilerinden hızla uzaklaşmıştır. Hepsi o azabı görmüştür ve aralarındaki bağlar da parçalanıp kopmuştur.

Ve öncülere tâbi olanlar da şöyle demektedir : "Ah! Bizim için dünyaya bir dönüş olsaydı da onlar bizden ayrılıp uzaklaştıkları gibi, biz de onlardan uzaklaşsaydık." İşte böylece Allah, onlara bütün yaptıklarını hasret ve pişmanlıklar halinde gösterecektir ve onlar ateşten de çıkacak değillerdir.

Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerden helâl ve temiz olmak şartıyla yiyin, şeytanın izini takip etmeyin. Çünkü o, hakikaten size apaçık bir düşmandır.

Seytan size ancak kötülüğü, hayasızlığı ve Allah'a karşı bilmiyeceğiniz şeyleri söyleminizi emreder.

O müşriklere : "Allah'ın indirdiğine inanın ve tâbi olun." denildiği zaman, onlar : "Hayır, biz atalarımızı neyin üzerinde bulduksa ona uyarız" dediler. Ve ataları bir şey anlayamaz ve doğruyu seçemez idiyse-ler?

Kâfirler, çobanın hayvanlarına benzerler. Çobanın sözünü anlamazlar; ancak bağırp çağrışını işitirler. Onlar sağırılar, dilsizler ve körlerdir. Kur'an-ı Kerim'i işitip anlamazlar.

Ey müminler! Size verdiğimiz rızıkların temiz ve helâlinden yiyin ve Allah'a şükredin, eğer hakikaten O'na tapıyorsanız.

Allah size, boğazlamaksızın ölmüş olanı, akan ka-

nı, domuz etini ve Allah'tan başkası için kesilenleri, kesin olarak haram kıldı. Fakat helâk olacak derecede darlığa düşen kimse, helâl benimsemiyerek ve hududu aşmıyarak bu haram şeylerden yiyebilir, ona bir günah yoktur. Şüphesiz ki Allah Ğafûr'dur, Rahim'dir.» (Bakara, 163-173)

Kur'an-ı Kerim'in akışı içerisinde yer alan bu âyet-i kerime üzerinde düşündüğümüz zaman âyet-i kerimenin önce Allah'ın birliğini belirttiğini görürüz. Bundan sonra ilâhî kudretin tecelli ettiği kâinat sahnelerinden manzaralar sunarak bu gerçeği dile getiriyor. Onun peşinden de Allah'ın hâkimiyetinden başka hâkimiyetin sözkonusu olmayacağı kıyamet manzaraları sunuyor. Ve bütün bunların sonunda insanlara helâl ve haram konusunda Allah'ın emirlerine uymalarını emrediyor. Şeytana uymaktan da sakındırıyor. Bu konuda cahiliyetin geleneklerine uyanları tehdit ederek Allah'tan başkasının emirlerine uymanın caiz olmadığını belirtiyor. Sonra inananlara dönüyor. Allah'ın helâl olarak belirttiği güzel nesnelerden yemelerini emrediyor. Şayet Allah'a kulluk ediyorlarsa mesele bu şekildedir. Allah kendileri için dilediği şeyi helâl, dilediğini haram kılmıştır. Zira tek başına tapılmaya lâyık olan sadece kendisi olduğu gibi, helâl ve haram hükmünü verecek olan da O'dur. Bu kâinatı tek başına idare eden O'dur. Ve kıyamet gününde de yalnız başına kudret ve hâkimiyet O'nun elindedir. Allah'ın birliği hem konulan nizamlardan, hem yapılan ibadetlerden, hem de belirtilen dinde ortaya çıkar. Bunların hepsi birleşmeden tevhid inancı mümkün olamaz.

İslâm düşüncesinin temeli olan tevhid inancı ve

bunun insanların hayatı üzerindeki etkisine dair bu kadarlık bilgi yeterlidir sanırım. Bundan sonra artık şu gerçeği açıkça söyleyebiliriz. Gerçekten tevhid esasına dayalı bulunan İslâm düşüncesi, insan ruhunda ve gönlünde öyle etkiler bırakıyor ki, bir başka düşünce sisteminin bunları temin etmesi imkân haricidir. Ayrıca insanın pratik hayatı üzerinde de bu düşünce sisteminin icra ettiği fonksiyonu başka bir düşünce sisteminin icra etmesi mümkün değildir.

İslâm düşüncesi insanın ruhunda, gönlünde ve hayatında bir kontrol tesis ediyor ve bu kontrol sayesinde insanın gözü önünde şekiller birden değişmiyor, değer ölçüleri kıymetini yitirmiyor, hareket ve yaşayışta sarsıntı ve deprasyonlar meydana gelmiyor.

Ülûhiyeti bu anlayış içerisinde düşünen, kulluğun hududunu bu çerçeveler dahilinde değerlendirebilen kişi şüphesiz ki kendi yönünü tesbit eder, hareketlerini kontrol eder, dikkat ve itina içerisinde kim olduğunu, varlığının gayesinin nelerden ibaret bulunduğunu, gücünün neye yetebileceğini ve neye yetmiyeceğini kavrar ve bilir. Kâinatta mevcut olan eşyanın mahiyetini kavrar, kâinatta geçerli olan gerçek kuvveti görür ve bilir. Bütün bunlardan dolayı da eşya ile ilişkilerini yürütürken sağlam sınırlar dahilinde hareket eder, sapmaz, ayağı kaymaz, yalpalamaz... Düşünce sistemindeki otokontrol, akli değer ve ölçülerdeki dengeyi ve kontrolü sağlar. Gönülle ilgili konularda ve değer ölçülerinde ağırlığını hissettirir. Ayrıca kâinattaki ilâhî kanunlarla faaliyet icra etmek ve değer ölçülerini bu ilâhî kanunlara uydurmak bu kontrol ve dengeyi destekler, takviye eder ve sağlamlaştırır.

Yaratan, kudret sahibi, idare eden, rızık veren ve kahredici güce sahip bulunan bir ve tek olan Allah'a

dayanarak hareket eden müslüman bir fert ile diğer düşünce sistemlerine bağlı bir fert arasında mukayese yaptığımız zaman bu gerçeği çok daha iyi anlarız. Diğer düşünce sistemine bağlanmış olan fertler ister hayır ve şer ilâhının varlığına inanan çok tanrılı dinlere bağlanmış olsunlar, ister tek ve var olup da yokluk denilen kâinatın yapısına sızmış olduğuna inanan dinlere bağlanmış olsunlar, ister kâinat meseleleriyle ilgilenmeyen ve bu hususlara önem vermeyen bir ilâh anlayışına sahip bulunsunlar, ister donuk, kör, sağır ve hiçbir şey hissetmeyen madde ilâhına bağlanmış olsunlar, isterse aklın ve havsalanın kabul etmeyeceği hurafe ve efsanelerin bataklığına gömülmüş dinlere bağlanmış bulunsunlar, bu kıyas önemini asla kaybetmez...

Ayrıca İslâm düşünce sistemi insanın aklına ve gönlüne bir yön verir. Rabbi Zülcelâl'e İslâm'ın belirttiği sıfatlar dahilinde inanan ve bu mazbut ölçüler dahilinde O'nunla ilgi kuran insanın gönlü ve kafası elbette ki huzur ve istikâmet içerisinde bulunacaktır. Düşüncesiyle hayatı arasında bir anarşi bulunmayacaktır. Müslüman Rabbi ile olan münasebeti ve düşüncesi sayesinde Rabbinin neden hoşlanıp neden hoşlanmadığını gayet iyi bilir. O'nun rızasına ermek için gerçek anlamda inanmanın şart olduğunu, Allah'ın sıfatlarını bilmenin gerektiğini, O'nun belirttiği metod ve nizâm çerçevesinde hareket etmenin icabettiğini bilir ve kabul eder. Hiçbir zaman Allah'a oğullar ve yakınlar isnad ederek iftira etmez. Araya şefaatçiler ve aracılar koyarak O'na yaklaşılabileceğini kabul etmez. O'nun emirlerine uyup yasakladıklarından sakınmaktan başka bir hedef ve gaye ile O'na kulluk etmez. Sadece hükmüne ve emirlerine uyarak ibadet vazifesini yerine getirir...

Ve işte bu bilgi ve anlayış elbetteki müminin kafasında ve gönlünde yönlenme duygusu meydana getirecektir. Doğru bir düşünce sistemine bağlanmış olmaktan doğan doğru bir yönlenme. Doğru hareket etmekten neş'et eden doğru bir istikâmet.

Bunun yanı sıra son derece sadelik, aydınlık, hareket ve gidişattaki kolaylık, düşünce ve fikirlerdeki açıklık... İşte tevhid esası üzerine kurulan İslâm düşüncesini bu anlamda ve bu çerçeveler dahilinde değerlendiren ve hristiyan kilisesinin üç uknumda birleşmiş tek ilâh inancı ile mukayese eden insan bu özelliklerin hepsini görür. Hristiyanlıktaki tek bir Allah inancına yakıştırılması mümkün olmayan oğul isnadı ve kiliseye verilen bağışlama senetleri gibi basit ve esrarengiz prensiplerle mukayese eden kişi bu özellikleri açıkça görür.

Doğayı ilâhlaştıranlar için de aynı şeyler söylenebilir. Evet duymayan, görmeyen, emir ve yasak yeteneği olmayan doğa ilâhı için de aynı hususlar belirtilebilir. Doğaya kul olan insanlar hangi metodu ve sistemi benimsemek durumunda bulunacaklardır? Kafaları ve gönülleri hangi hususta huzura erecek? Genellikle, inandıkları ilâhın niceliğini bilmemektedirler. Hergün bu yeni ilâhın yeni bir marifetini keşfetmekle meşguldürler. Hergün, bir gün önce bildikleri şeyin niceliğini ve niteliklerini biraz daha öğrenmektedirler. Bu bilgileri de çoğu kere tesadüflere veya deneylere bağlı.

Daha önceki bölümlerde ayrı ayrı bahis konusu ettiğimiz diğer düşünce sistemleri için de aynı durumu belirtebiliriz. Onların hepsinde kapalılık, griftlik ve zorluk mevcut olduğu gibi hiçbirisi de mensuplarına doğru bir yön, sağlam bir düşünce ve hareket sistemi vermiyor. Ve işte bundan dolayıdır ki, insan kal-

bi ve kafası İslâm inancı ile ilk karşılaştığı anda bir yön hissediyor, bir sadelik görüyor, bir aydınlığın varlığını müşahade ediyor. Ve işte gerek Avrupalılar'dan, gerekse Amerikalılar'dan çağdaş müslümanları bu dine cezbeden en önemli husus budur. Bu dine ilk girdikleri zaman neler hissettiklerini yaptıkları konuşmalardan veya yazdıklarından görüyoruz. Hepsi de aşağı yukarı aynı şeyleri söylüyorlar. Eskiden de, şimdi de Asya ve Afrika'nın ilkel toplumlarını bu dine cezbeden en önemli husus yine bu noktaydı. İşte görüyorsunuz ki insan fıtratı gerek ilkel, gerekse uygar olsun hep bu dinin esas prensipleri üzerinde birleşiyorlar...

Ayrıca bu düşünce sistemi gerek fert, gerekse toplum halinde olsun müslümanların benliğinde bir kişilik ve kuvvet temin eder. Gerek diğer düşünce sistemlerinin, gerekse dinlerin sebep olduğu parçalanmayı, yıpranmayı ve birbirine düşmeyi önler. Asıl yaratılışı itibariyle bir birlik arzeden insan bünyesi bu düşünce sisteminde kendisiyle birlikte hareket halinde olan tek bir ülûhiyetin karşısında yer alır. Bu ülûhiyet anlayışı ile inanç ve şuur, ibadet ve yöneliş bakımından, hüküm ve nizam yönünden dünya ve ahiret bakımından birlikte faaliyet icra eder. Ve insan bünyesi muhtelif ilâhlara bağlanarak parça parça inançlara bölünmez. Veya tek bir ülûhiyete bağlandığı için muhtelif unsurların elinde kaybolup gitmez. Ya da bir kısmı ilâhlık kavgasında, bir kısmı da onun dışında ve zıt güçlerin elinde yok olmaz. Hiçbir kanunu bulunmayan, uyuşma imkânı mevcut olmayan, belirli şekli bulunmayan doğa kuvvetlerinin elinde veya çeşitli ilâhların karşısında mahvolmaz.

Müslüman; inanç, şuur ve ibadet bakımından bir yöne, pratik hayat nizamı bakımından da başka bir

yöne yönelerek bocalayıp durmaz. O her iki hususu da tek bir kaynaktan alır. Hem şuura, hem vicdana, hem harekete, hem de amele hükmeden tek bir kanuna uyar... Müslümanın uyduğu bu kanun sadece insan varlığına hükmetmekle kalmaz, bütün kâinatı hâkimiyeti altına alır. Beşer tarihi boyunca İslâm hayat sisteminin ve inancının fertler üzerinde meydana getirdiği harikaların esrarı bu noktada gizlidir. Ve işte bu düşünceden doğmuştur o harikaları meydana getiren birleşik enerji kaynakları. Kendi bünyesinde toplandığı gibi karşılıklı anlayış içerisinde faaliyet icra etmeyi kâinatın enerji kaynakları arasında da sağlayan o düşünce sistemidir. Çünkü bu düşünce sistemi gerek fertleri, gerekse kâinat kanunlarını aynı noktada toplar ve daha önce belirttiğimiz gibi tek bir ülûhiyet sistemine yöneltir...

Nihayet İslâm düşüncesinin, müslüman fertlerin gerek vicdanlarında, gerekse günlük yaşayışlarında, toplum yapısında ve kuvvet kaynaklarında meydana getirdiği tevhid inancının etkilerine geliyoruz. Aslında tevhid, insanın egemenliğini elde etmesi... Bir başka tabirle... İnsanlığın yeniden doğuşudur.

Ülûhiyetin birliği ve bu sıfatın yalnız Allah'a ait olması, geriye kalan varlıkların Allah'a kullukta birleşmeleri ve ülûhiyete dair sıfatlardan tamamen feragat etmiş bulunmaları...

Kur'an-ı Kerim'deki hükümler bu mânayı belirttiği gibi, münakaşa ve şüpheyi mahal bırakmayacak kadar kesin ifadeler kullanır:

«... Hüküm ancak Allah'ındır. O, ancak kendisine ibadet etmenizi emretti. Dosdoğru din işte budur...» (Yusuf, 40)

«Yoksa, Allah'ın izin vermediği hususlarda onlara dini hükümler koyacak Allah'a denk kimseler mi benimsiyorlar?...» (Şurâ, 21)

«...Kim Allah'ın indirdikleri ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir.» (Maide, 44)

«Hayır, Rabbine kasem ederim ki, onlar aralarında geçen şeylerde seni hakem kılmadıkça ve senin verdiğin hükümden dolayı içlerinde rahatlık hissetmedikçe, senin hükmüne teslim olmadıkça inanmış sayılmazlar.» (Nisa, 65)

Daha önce de belirttiğimiz gibi İslâm düşüncesi ibadetle Allah'a yönelme hususu ile, Allah'ın, nizamına bağlanma hususu arasında asla bir ayrılık kabul etmez. Allah'ı iyi tanımanın ve ülûhiyeti sadece Allah'a tahsis etmenin gereği olarak bu iki husus arasında bir farklılık gözetmez. Ve bu konulardaki yanlış tutum şekli ne olursa olsun insanı kesin şekilde iman ve İslâm'dan çıkarmaya sebep olur. Nitekim yukardaki âyetler bu hususu kesin şekilde belirttiği gibi, Resulullah (s.a.v.)'ın da aşağıdaki âyeti tefsirinde bu konuyu açıkça beyan ettiğini görüyoruz: \

«Onlar rahiplerini ve hahamlarını ve Meryem oğlu Mesih'i Allah'tan başka Rabler olarak kabul ettiler. Halbuki bir tek ilâha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmuş değillerdi. O'ndan başka ilâh yoktur. O, şirk koştukları şeylerden münezzehtir.» (Tevbe, 31)

Bu âyet-i kerimede sözü edilen ehl-i kitap Meryem oğlu Mesih (a.s.)'e itaat ve ibadet konusunda Raâ olarak benimsemişlerdi. Hahamlarını ve rahiplerini de itaat ve ibadet bakımından değil de emir ve hüküm kaynağı olarak kabullenmeleri noktasından Rab olarak kabul etmişlerdi. Fakat âyet-i kerime onların Hz. İsa'yı Rab olarak benimsemeleri ile, rahipleri ve hahamları Rab olarak benimsemeleri hususunu aynı noktada birleştiriyor. Ve bu yaptıklarının tek bir ilâha kulluk etmekle emrolundukları prensibe ters düş-

tüğünü bildiriyor. Bu sebepten dolayı şirk damgası ile damgalıyor onları. Hz. İsa'yı Rab olarak benimsemeleri ile rahipleri ve hahamları hüküm yönünden tanrılaştırmaları arasında şirki ifade etmesi bakımından bir fark görmüyor. Ayrıca Hz. Peygamber, bu âyet-i kerimeyi her türlü münakaşa ve değerlendirmelerin dışında tutmak üzere kesin şekilde açıklamıştır.

İmam-ı Ahmed, Tirmizi ve İbn Cerir değişik yollarla Adiy İbn Hatem'den rivayet ediyorlar: Resulullah'ın İslâm dâveti kendisine tebliğ edildiği zaman Adiy Şam'a firar etmişti. Adiy cahiliyet devrinde hıristiyanlığı kabullenmişti. Müslümanlar Adiy'in kız kardeşi ile kendi kavminden bir topluluğu esir almışlardı. Sonra Rasulullah Adiy'in kızkardeşini bağışladı ve serbest bıraktı. Kadın, kardeşinin yanına gitti ve Adiy'i İslâm'a girmeye teşvik etti. Sonra ikisi birlikte Medine'ye gelmişlerdi. Adiy kendi kavmi olan Tay kabilesinin reisi idi. Herkes onun Medine'ye dönüşünden söz ediyordu. Adiy, Resulullah'ın huzuruna geldiğinde boynunda gümüşten bir haç vardı. Ve Resullah (s.a.v.) şu âyet-i kerimeyi okuyordu: *«Onlar hahamlarını ve din adamlarını Allah'tan başka tanrılar edindiler.»* Adiy diyor ki: "Ey Allah'ın Resülü! Onlar hahamlarına ve rahiplerine tapınmıyorlar ki" dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) buyurdu: *"Hayır, onlar tapınıyorlar. Hahamları ve rahipleri kendilerine Allah'ın haram kıldığı şeyleri helâl, helâl kıldığı şeyleri de haram diye takdim ettiler, onlar da buna uydular. İşte onların tapınmaları bu şekildedir."*

Süddi de tefsirinde diyor ki: Onlar sapık geleneklere uyup Allah'ın kitabını terkettiler. Bunun için Allah Teâlâ tek bir ilâha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadıklarını ifade buyuruyor... Yani O

bir şeyi haram kılarırsa, o şey haramdır. Helâl kılarırsa o şey helâldir.

Bu konuda bu derece kesin davranan İslâm düşüncesi böylece insanın özgürlüğünü ilân etmiş oluyordu. Hayır sadece özgürlüğünü değil, insanın yeneden doğuşunu müjdeliyordu...

Bununla İslâm, kulların kullara kul olmasını kaldırıyor ve bütün insanları yalnız Allah'a kul ediyordu. İnsan yeryüzünde ancak hürriyetine ulaştığı, kölelikten kurtulduğu, inancını ve vicdanını ne şekilde olursa olsun kullara kulluktan kurtardığı zaman tam mânasıyla özgürlüğüne ulaşabilir. Böylece İslâm, kulları kullara kul olmaktan kurtaran ve sadece Allah'a kul eden tek sistemdir.

Şüphesiz ki bu, en geniş anlamıyla insanın hürriyetine ulaşmasının ifadesidir. Ve bunun içindir ki İslâm'ın gelişi insanlığın yeneden doğuşu olmuştur. Ve İslâm gelmeden evvel insan, yücelik bakımından insanlık vasfını elde edebilmiş değildi...

İşte tevhid inancıyla yeryüzündeki insanları hıdayete ulaştıran ilâhî kudretin insanlığa hediyesi budur.

Allah'ın kullarına: *«Bugün sizin dininizi tamamladım. Üzerinizdeki nimetimi tamama erdirdim ve din olarak size İslâm'ı seçtim»* âyet-i kerimesi ile ifâde buyurduğu nimet budur.

İşte tevhid ehli müslümanların, bütün beşeriyete verecekleri en büyük hediye de bu nimettir. Önce kendi nefislerinde tatbik ederek, sonra beşeriyete dağıtabilecekleri ve Allah'ın kendileri için seçmiş olduğu hususlarda kendilerinin de gönül rahatlığı içinde seçecekleri en büyük nimet bu nimettir...

İşte tevhid ehli müslümanların, dün dedelerinin takdim ettiği metotla bugün beşeriyete takdim ede-

cekleri en büyük yenilik budur. Beşeriyet dün bu yeniliği benimserken neler hissetmişse bugün de aynı şeyleri hissedecektir. Beşeriyetin inatçı tutumu ve sapkınlığı bu dinin cazibesi karşısında mukavemet gösterecek kudrette değildir. Çünkü bugün İslâm beşeriyete, hiçbir zaman eline geçemeyecek şeyleri veriyor. Bütün gücümüzle belirtiyoruz ki İslâm'ın beşeriyete takdim edeceği şeyler, onun karşısında yer alan düşünce ve inançlardan, felsefî ve fikrî akımlardan, nizam ve sistemlerden tamamen farklıdır.

«Âmir oğlu Rebî İslâm orduları başkomutanının elçisi olarak, İran orduları başkomutanı Rüstem'in yanına gittiği zaman aralarında şu konuşma geçmişti. Rüstem Rebî'ye sorar :

«Sizi ta buralara kadar getiren sebep nedir?» İşte Âmir oğlu Rebî'nin birkaç kelimeyle bu soruya verdiği cevapta, İslâm inancının tabiatını ve bu inançtan doğmuş olan İslâm hareketinin mahiyetini gayet güzel dile getirmektedir. Aynı zamanda bu cevap, müslümanların bu inanç sistemini nasıl anladıklarını ve kendi vazifelerini ne şekilde idrâk ettiklerini belirtmesi bakımından gayet önemlidir.

Rebî Rüstem'e şöyle der :

«Bizi ta buralara kadar Allah gönderdi. Allah'ın dilediği nispette kulları kullara kul olmaktan kurtarıp Allah'a kul etmektir muradımız. Dünyanın sıkıntısından, dünya ve ahiretin bolluğuna erdirmektir kasdımız. Bozulmuş dinlerin zulmünden kurtarıp İslâm'ın adaletine getirmektir isteğimiz.»

İşte bu birkaç kelimelik cümleler içerisinde gizlenir İslâm inancının temel unsurları... Ve işte bu ifadelerde yatmaktadır İslâm düşüncesinden doğmuş ve aynı idrâkten hareket etmiş olan İslâm prensiplerinin tabiatı...

Maksat, Allah'ın dilediği nispette kulları kullara kul olmaktan kurtarmak ve sadece Allah'a kul etmektir. Yaşarken ve ölümlük, dünya ve ahirette kulların bütün meselelerini Allah'ın emrine havale etmektir. İnsanlık Allah'a teslim olmadan hürriyeti bulamaz. Hatta insanlığını da bulamaz.

Tevhid inancına sahip olan müslümanlar bugün de bu inanca bağlandıkları ve yalnız tevhid inancını yükseltmeye çalıştıkları takdirde durum, Âmir oğlu Rebi'nin yukardaki sözleri söylediği günden farksız olur. Bütün insanlık kullara kul olma bataklığına dalmıştır. En geniş anlamıyla ancak tevhid, insanları kullara kul olmaktan kurtarır ve sadece Allah'a kul eder. Ve yalnız bu yolla insanoğlu hürriyetine kavuşabilir, hattâ yeniden doğabilir.

Tevhid inancına sahip olan müslümanlar, Allah'ın kendilerine ihsan ettiği bu nizamı sarıldıkları ve Allah adına beşeriyete seslenebildikleri takdirde, insanlığa, yeryüzünün bütün sistemlerinden, düşünce ve ekollerinden, nizam ve prensiplerinden çok daha farklı şeyler takdim edebilirler. İşte bunun içindir ki bugün ve gelecek dönem İslâm dönemi olacaktır. Evet, yeniden doğmuş ulu bir insanlık âleminin devri. Beşeriyetin kurtuluşa erdiği, sapık zihniyetlerin barınmadığı asil bir insanlık devri olacaktır. Ve müslümanlar, Arap yarımadasında yaşayan ümmi ve bilgisiz Araplar'ın insanlık tarihinde icra ettiği fonksiyonun aynısını bütün insanlık âleminin varlığı için icra edeceklerdir.

Bugün müslümanlar insanlığa ilim dehâları, yeni keşifler takdim edecek durumda değildirler. Beşeriyeti hayran edecek, kendi keşiflerini çok gerilerde bırakacak büyük buluşlar yapacak halleri yok. Ne var ki müslümanların insanlığa takdim edeceği başka şey-

ler var. Evet, her türlü ilmi buluşlardan ve medenî fütuhattan çok daha büyük ve üstün şeyler. Müslümanlar, insanlığa özgürlüğünü verecek, yeniden insanlığın doğuşunu müjdeleyecek bir nizamı takdim edecek durumdadırlar.

Ve işte müslümanlar, beşeriyete bu hediye sun-
dukları zaman beraberinde mükemmel bir hayat ni-
zamını da takdim edeceklerdir. İnsana şerefli bir mev-
ki veren, insanın elini, kafasını, vicdanını ve ruhunu
her türlü kölelikten kurtaran hayat nizamını... İnsan-
lığın bütün gücünü yeryüzünde Allah'ın hilâfeti va-
zifesini ifa etmek üzere şereflice, efendice ve Allah'ın
irade buyurduğu şekilde sarfettirecek hayat nizamı-
nı... Müslüman hür ve efendi olarak hilâfet vazifesi-
ni ifa ederken ona paralel olarak da ilmi keşiflerde
bulunabilir, medenî fütuhata girişebilir. Ve bu sahada
da beşeriyete büyük buluşlar takdim edebilir... Evet,
onu yaparken de hürriyetin doruğunda, efendiliğin
zirvesinde yerini alır. Makinanın kulu ve kölesi ol-
maz... Beşerin âleti durumuna düşmez... Bütünüyle
kölelikten kurtulur özgür olarak şerefli mevkiinde otu-
rur.

TEVHİD VE ŞİRK

İslâm'ın tevhid konusunda üzerinde önemle durduğu ilk konu; tevhidi her alanda gerçekleştirmek, ikinci konu da tevhide, yanlış bir inancın sızmasını önlemektir. Yani Allah'a açık veya gizli olarak ortak koşulmamasıdır.

İslâm şirke zemin hazırlayan her gediği tıkamıştır. Ancak bir diğer şirk çeşidi vardır ki, genellikle herkes bu konuda az veya çok yanılmaktadır. Şirk, mutlaka putların önünde ibâdet etmekten ibâret değildir. Kişiyi kalben ve ruhen Allah'a bağlanmaktan alıkoyan her şey İslâm literatürüne göre «tâgût»tur. Ve tâgûta bağlanmak da şirktir.

Tâgût ise şirkin simgesidir. Her şekle girebilir. Bazen bir put, bazen para, bazen de kulların ilâhlaştırılması veya ideolojilerin Rab yerine konması şeklinde tezâhür eder. İslâm, tevhidi her alanda hâkim kılabilmek için şirkin her türlüşü ile mücadele etmiştir.

Şirk konusunu çağdaş sorunlar açısından değerlendiren Seyyid Kutub tevhid ile şirkin ayrılış çizgilerini şöyle açıklamaktadır :

Gerçek odur ki, Allah'ın rûbûbiyetini itiraf etmek beşer bünyesinde ve fıtratında mevcut olan bir duy-

gudur. Hak Teâlâ bu duyguyu insan bünyesine bahşetmiş ve bizzat insanın varlığı bu duygunun simgesi sayılmıştır. İnsanın kendi ruh dünyasının derinliklerinde bu gerçeği hissetmesi, fitratında tek bir Allah'a inanma duygusunun varlığını ifade eder. Gönderilen peygamberlere ve peygamberlik müessesesine gelince bunlar sadece ilk fitratlarından sapmış olan, korkutmaya ve hatırlatmaya muhtaç kimseleri korkutmak ve hatırlatmak için gönderilmişlerdir. Aslında tevhid; ilk varoluşları esnasında beşerle, beşerin yaratıcıları arasındaki bir anlaşmanın ve ahdin gereğidir. Şayet insanlara peygamberler gönderilmemiş olsa, bu peygamberler hatırlatma ve korkutma görevini yapmamış olsalar dahi insanoğlunun bünyesinde mevcut olan bu ahdi bozmaya kalkmasını meşru kılacak bir sebep yoktur. Ne var ki ilâhî rahmet insanları yalnız fitratları ile başbaşa bırakmamak istemiş ve bu yüzden peygamberlerini göndermiştir. Zira insan fitratı gün olur sapıtabilir. Onları akılları ile de başbaşa bırakmamıştır. Çünkü akıl da yanılabılır. Böylece insanların Allah nezdinde bir itirazı olmaması için Hak Teâlâ korkutucu ve müjdeleyici peygamberler göndermeyi murad etmiştir.

Gayb âleminin enginliklerinde gizlenmiş olup en güzel terbiyeci yaratıcının kudret elinde bulunan ruhlara Hak Teâlâ soruyor: «*Ben sizin Rabbiniz değil miyim?*»... Onlar da Hakk'ın rubûbiyetini itiraf ediyorlar. Hak Teâlâ'ya kulluklarını ikrar ediyorlar. Allah'ın birliğine şahadet ediyorlar... Hem de henüz toprak zerresi gibi yaygın halde bulunurken... Ulu yaratıcının kudret elinde toplanmış halde iken... Ve bu sahne son derece parlak ve üstün bir kâinat sahnesini canlandırmaktadır.

İnsan dili kendinde, onu ifade edecek bir kudret

bulamıyor. İnsan bütün gücünü ve enerjisini toplayarak hayalini bu eşsiz sahneyi kavramaya verdiği, had ve hesaba gelmeyen o hücreleri düşünmeye çalıştığı zaman bu manzaranın eşsizliğini daha iyi kavlıyor.

Beşer bünyesi bu son derece üstün, parlak ve eşsiz manzarayı kavramaya çalışırken derinden, çok derinden sarsılmaya başlıyor, ürperiyor... Bu sahnede Hakk'ı tesbih eden zerreler canlandırılıyor. Her hücrede bir hayat gizli. Her hücrede gizli bir yetenek var. Ve her hücrede gelişme, görünme izni bekleyen en mükemmel sıfatlara sahip bir insan varlığı yatıyor. Ruhların bu gizli şeklinde bile meçhul bir benliğin engin vicdanı var. Kendisine göre ahidler veriyor, sözleşmeler yapıyor. Hem de bunu, daha bilinen varlıklar dünyasına gelmeden, yeryüzünde bir mekân işgal etmeden önce yapıyor...

Gerçekten de Kur'an-ı Kerim, varlığın en derin noktalarında insan fitratında gizli olan bu son derece derin ve manidar hakikatı bu derece parlak, eşsiz ve hayretengiz sahne içerisinde ustalıkla sunuyor. Hem de bunu, içinde yaşadığımız zamandan tam on-dört asır önce böyle parlak bir tablo halinde arz ediyor. Henüz insanların insanın doğuşunu, tabiatını bilmediği dönemlerde... Bu konuda evhamlardan başka şeylerin hüküm sürmediği sıralarda... Sonra, asırlar boyunca insanlar yavaş yavaş bu gerçeğin bazı noktalarını öğreniyorlar ve insan tabiatının birtakım noktalarını açıklığa kavuşturuyorlar. Bir de bakıyorsanız ki ilim, genlerin (insanın bütün hayatını içerisine alan bir katoloğu durumunda olan irsiyeti nakledici hücrelerin) bir sicil defteri olduğunu, nesiller boyu insan sulbünde bir hücre halindeyken fertlerin bütün özelliklerini taşıdığını ikrar ediyor, ispat ediyor. Üç-yüz milyon insan kitlesinin sicil defterini muhafaza

eden bu genler, bütün insanların özelliklerini kendi iç yapılarında saklamalarına rağmen hacimleri itibariyle ancak bir yüksüğün içerisinde dolduracak kadar yer işgal ediyorlar... Evet, dikiş dikilirken parmaklara takılan bir yüksüğün... Ve bu öyle bir kelime ki, o gün insanlara söylenmiş olsaydı, muhakkak onu söyleyen kişiyi delilikle, bunaklıkla itham ederlerdi. Ama ne kadar doğru söylüyor ulu Allah'ım : *«Biz onlara gerek ufuklarda, gerekse nefislerinde âyetlerimizi göstereceğiz. Ta ki onlara, bunun hakkın kendisi olduğu açıkça belirmiş olsun?»* (Fussilet, 53)

İbn Cerir ve diğerleri kendi isnadları ile İbn Abbas'dan Hz. Peygamber'in şöyle dediğini rivâyet ediyorlar : *«Rabbim Âdem'in beline dokundu. Ve kıyamete kadar kendisinin yaratıcısı bulunduğu nesiller ondan zuhur etti. Onlardan ahdini aldı. Ve varlığına şahid kıldı, onlara : "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"* deyince, hep birden : *"Evet Rabbimizsin"* dediler... İbn Abbas'a kadar bu rivâyetin merfu ve mevkuf şekilde uzadığı da rivâyet edilir. İbn Kesîr'in dediğine göre daha çok mevkuf olduğu tesbit edilmiştir.

Ancak bu sahne nasıl olmuştur? Allah Teâlâ Ademoğullarının belinden zürriyetlerini nasıl almış ve kendisine nasıl şahid kılmıştı? Onlara : *"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"* diye nasıl hitap etmişti? Onlar ne şekilde : *"Evet Rabbimizsin, buna şahadet ettik"* demişlerdi? Bütün bunlara verilecek cevap şudur : Allah Teâlâ'nın fiilinin niteliği de kendi zatı gibi bir gaybdır. İnsanoğlu nasıl Allah'ın zatını idrâk edemezse O'nun fiillerinin niteliğini de hiçbir zaman idrâk edemez. Zira bir şeyin niteliğini tasavvur etmek mahiyetini tasavvur etmenin bir bölümüdür. Hak Teâlâ'nın kendi âyetlerinde anlattığı tarzda kendisine nispet edilen her türlü işler şüphesiz ki O'nun

fiilleri kapsamına girer. Meselâ : «Sonra semaya y -
neldi ve o bir duman halindeydi...» «Sonra ar a y -
neldi»... «Allah dilediğini siler, dilediğini de sabit kı-
lar»... «Gökler O'nun sağında d r l  haldeydi»...
«Rabbin geldiğinde melekler saf safdı»... «   n n bir
fısılda ması olmaz ki, ancak o d rd nc leridir»... gi-
bi daha sahih nasların anlattığı birçok fiillerin vu-
kuunun nasıl olduğunu; O'nun niteliğini idrâk etme-
ye çalışmadan kabullenmekten başka çıkar yol yok-
tur. Zira daha önce de dediğimiz gibi bir şeyin niteli-
ğini düşünmek, niceliğini düşünmenin bir bölümüdür.
Halbuki Allah'ın e i ve benzeri yoktur. Bunun için de
O'nun zatını ve fiillerinin niteliğini idrâk etmek m m-
k n değıldir. Zira O'nun fiillerini başka herhangi bir
 eyin fiiline benzetmek imkânına sahip değıliz.

Bize bildirilen, Allah'ın beşer fitratından, kendisi-
nin birliğini kabullenmek konusunda bir ahd almış
olduğudur. Şüphesiz ki tevhid ger eğı insanın fitra-
tında gizlidir. Varlıklar dünyasına çıkan her yavru
bu gerçekle birlikte çıkar... Ancak dış etkenlerin te-
siriyle fitratı bozulunca ondan ayrılır. Be er yeteneği-
ni hidâyet veya dalâlet konusunda i ti mar eden bir
etkinin tesiriyle... Bu her iki yeteneği şartların ve
zeminin icabı olarak varlıklar dünyasına çıkarır. Esa-
sen insanın benliğinde bu duygular gizlidir...

Aslında tevhid ger eğı sadece insanın fitratında
gizli değıldir. İnsanla birlikte çevresini saran varlık-
lar dünyasının yapısında da bu gerçek yer alır. Zaten
beşer fitratı çevresini saran varlıkların fitratından bir
parçadır. Onunla ili iğı vardır, ayrı değıldir. Kâinata
hükmeden kanunla bizzat insan fitratına da hükme-
der. Bu arada insanoğlu bu fitri yeteneğin ibretli sah-
nelerini ve akislerini kâinat kitabında görür ve bu ger-
 eğı itiraf eder.

Gerçekten de varlıklar dünyasına hükmeden tevhid kanunu, gerek kâinatın şekli ve yapısı itibariyle uygunluğunda, gerek kâinatın parçaları arasındaki uygunlukta, hareketin intizamında, kanunların sürekliliğinde apaçık görülür. Son olarak insan bilgisinin ulaşabildiği pek az bir ilim verisine göre kâinattaki atomların meydana geldiği ana cevherin birliğinde bu tevhid kanunu göze çarpar. Nitekim atomun parçalanıp proton ve nötronlarının ayrılması ile kâinatta bulunan bütün maddelerin netice itibariyle ışıktan ibaret olduğu son ilmi keşiflerle ortaya çıkmıştır.

Artık insanlar doğanın ve doğaya hükmünü geçiren kanunların mahiyetini ve ondaki birliğin birtakım vahdet kanunlarını keşfediyorlar. Şu kadarı var ki, bu kanunlar kesin bir otomatizm şeklinde değildir. Her şey Allah'ın engin takdiriyle sürekli olarak meydana gelmekte ve O'nun hudutsuz iradesine uygun olarak yenilenmektedir. Yalnız bir beşerin tahminlere dayanan bilgisinin meydana çıkardığı keşiflere güvenip kesin gözüyle bakamayız. Zira beşerî vasıtalarla elde edilmiş olduğundan bu bilgiler hiçbir zaman kesin bir hüküm ifade etmezler. Bu kanunlardan söz ederken, o tahminlere dayalı bilgilere aslâ itimat etmediğimizi de açıklamak isteriz. Sadece bir uygunluk dolayısıyla onun yanı sıra zikrediyoruz. Bizim herhangi bir kâinat gerçeği ile ilgili hükümlerimizde ilk dayanağımız; yaratanın yaratıkları ile ilgili konularda kullarına verdiği bilgilerdir. Kur'an-ı Kerim şüpheye mahal bırakmadan bu kâinata hükmeden kanunların vahdet kanunları olduğunu ve bunları da bir tek yaratanın kendi isteğine göre yarattığını açıkça bildirmektedir. Ayrıca Kur'an bu kâinatın, Rabbinin emrine kulluk ettiğini, vahdaniyetini kabullendiğini, Allah'ın bize bildirdiğinin dışında bizim bilmediğimiz

daha çok şeylerin bulunduğunu ve her şeyin Allah'a boyun eğerek kulluk görevi yaptığını şüpheye mahal bırakmıyacak şekilde beyan etmektedir.

Allah'ın engin iradesine uygun olarak devamlı yenilenen ve sürekli olarak cereyan eden bu kanun, kâinatın bir parçası olması sıfatıyla insanın bünyesinde de seyrini devam ettirmektedir. İnsan fitratında önemli ve oturaklı bir yeri vardır. Onun varlığını hissedebilmek için akılla ilgili bir duyguya ihtiyaç yoktur. Bu kanun fitrat yoluyla idrâk edilmektedir. Fitratın temelinde yerleşmiş bulunmaktadır. İnsan fitratı bizzat onu anlar, herhangi bir bozukluk ve sapıklığa uğramamışsa ona uygun olarak hareketlerini tanımlar. Aksi takdirde bizzat onu idrâk etmekten uzaklaşır. Fitratın içinde mevcut olan dahili kanunlara uygun olarak yürüyeceğine, hareketlerini gelip geçici arzuların ve heveslerin akışına bırakır.

Bizzat bu kanun bile insanın fitratı ile yaratılan arasında akdedilmiş bir anlaşmayı ifade eder. Bu anlaşma insanın benliğine işlenmiştir. İlk doğuşundan beri insanın canlı her hücresine bu anlaşmanın şartları emanet edilmiştir. Zaten bu anlaşma peygamberlerden ve peygamberlik müessesesinden çok eskilere gider. Ve bu anlaşma gereğince insan bünyesinde mevcut olan her hücre tek başına irade sahibi olarak âlemlerin Rabbi olan Allah'ın rubûbiyetine şahadet eder. Varlıklara hükmeden ve onları tasarrufu altına alan Allah'ın rubûbiyetine... Gerek lisanı hal ile olsun, gerekse dil ile ikrar şeklinde olsun, fitratın verdiği ahid ve şahadetten sonra başka bir belgeye lüzum yoktur. Bir ferdin kalkıp da Allah'ın insanı tevhid inancına götüren kitabından haberdar olmadığını söylemesi ve bu tevhide davet eden risaletleri bilmediğini iddia etmesi hiçbir temele dayanmaz. «Ben bu

varlıklar âlemine çıkınca atalarımın şirke taptıklarını gördüm, o zamanlar benim önümde tevhid inancını bilmek için hiçbir vasıta yoktu, atalarım dalâlete düştükleri için ben de dalâlete düştüm, dolayısıyla asıl sorumlular onlardır, benim hiçbir sorumluluğum yoktur» demesi hiçbir mâna ifâde etmez. Bunun içindir ki A'raf Sûresi'nde, o şahadet ifadesini takibeden hükmün arkasından şu hüküm geliyor :

«...Bu, onların kıyamet günü : "Bizim ikrardan haberimiz yoktur" yahut : «Bizden evvel analarımız, babalarımız Allah'a ortak koşmuşlar, biz ise onlardan sonra gelen zürriyetiz, o halde bizi bâtıl işleyen ve haksızlık edenler uğruna helâk mi edeceksin?» demeleri içindir.» (A'raf, 172-173)

Şu kadarı var ki, Allah Teâlâ kullarına merhametinden dolayı... Kullarının, saptırıldığı takdirde sapıtacak kabiliyette olduklarını, kendi fitratlarının her zaman için saptırıcı faktörlere maruz kalacağını bildiğinden ötürü, onları bu fitrî ahde göre hesaba çekmemeyi takdir etmiş, kendilerine verdiği akıl ölçüsü ile temyiz kabiliyetine sahip olmalarına rağmen, peygamber göndermeden, âyetlerini açıklattırmadan onları hesaba çekmeyi irade buyurmamıştır. Peygamberlerin fitratının her türlü sapıklıklardan, ataletten ve inhiraflardan korunmasını, akıllarının arzu ve heveslerin baskısından, zaaf ve şehvetlerin etkisinden uzak kalmasını irade buyurmuştur. Eğer Hak Teâlâ insanların fitrî duygularının ve akıllarının yalnız başına insanlara doğru yolu göstermesini, peygamberlere ve peygamberlik müessesesine ihtiyaç duyulmadan, âyetlerin anlatılmasına ve açıklanmasına lüzum olmadan doğru yolu bulmalarını murad etseydi, onları bu esas üzerine hesaba çekerti. Şu kadarı var ki, Hak Teâlâ ilmi sübhanisiyle kullarına acıyor ve onlar

için ana hüccet olarak risalet müessesesini gönderiyor

«Belki doğru yola dönerler diye âyetleri böylece uzun uzadıya açıklıyoruz.» (A'raf, 174)

Belki onlar böylece fitratlarının icabettirdiği noktaya dönerler. Allah'a verdikleri ahde sarılırlar ve Allah'ın kendilerine verdiği idrâk ve basiret duygularına dönerler diye... Haddi zatında bu gizli noktalara dönmek gönüllerde tevhid gerçeğinin canlanması, kalpleri biricik yaratanına döndürmesi, hakkın yarattığı tevhid inancına ve gerçek fıtrata dönmek için kâfidir... Allah Teâlâ kullarına acımış ve onlara âyetlerini açıklayan hatırlatıcı ve korkutucu peygamberler göndermiştir...

TEVHİDÇİ MEFKÜRE

Tevhidçi mefkûrenin, dayandığı esasları bilmeden tevhid akidesini yaşamak mümkün değildir. Tevhidin şuuruna ermeden, şirk noktalarını görüp onlardan kaçınmak çok zordur. Kur'an'ın da belirttiği gibi geçmiş milletler tevhid inancından uzaklaştıkları için, kısa zamanda şirke ve dolayısıyla sapıklığa düşmüşlerdir.

Tevhid fikrini İslâm, en küçük şeylerden, en büyük şeylere kadar her konuya hâkim kılmıştır. Tevhidin ruhuna aykırı düşecek hiçbir inanca yer vermeyen Kur'an bu konu üzerinde büyük bir hassasiyetle durur. Seyyid Kutub Ayet'el-Kürsiyi açıklarken bu konuyu yeterince işleyerek şunları söyler:

«Allah O'dur ki, kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur. Hayy ve Kayyûm'dur. O'nu dalgınlık ve uyku tutmaz. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi de O'nundur. O'nun ilmi olmadan katında şefaât edecek kimdir? Önlerinde ve arkalarında ne varsa bilir. Dilediği kadarından başka O'nun ilminden hiçbir şey kavrayamazlar. Kürsisi gökleri ve yeri kaplamıştır. Onları

koruyup gözetmek O'na ağırlık vermez. O, öyle ulu, öyle azâmetlidir.» (Bakara, 255)

Burada bahis konusu edilen Rabbani sıfatların hepsi de İslâm'ın evrensel ve genel düşünce esaslarından muhakkak birisini kapsar. Her ne kadar Mekke-i Mükerre'me'de inen âyet-i kerimeler genellikle tasavvur ve mefkûre üzerinde duruyordu ise de, Medine-i Münevvere'de inen Kur'an âyetlerinde de yer yer bu önemli konu ile karşılaşmaktayız. İslâm nizamının bütünü bu mühim mefkûre esasına dayalıdır. Tevhid inancının teşkil ettiği bu mefkûre açık seçik belir-medikçe İslâm nizamı aslâ yerleşemez. Bu husus insan ruhunda açıklığa kavuşup, itirazsız kabul edilecek gerçekler halinde ortaya konmalıdır. Biz «Fatiha» Süresi'nin tefsirinde insan vicdanının derinliklerinde Allah Teâlâ'nın sıfatlarının açık şekilde belirip yer etmesinin önemini izah etmiştik. Zira vicdanlara hâkim olan yahut da sızan cahiliyet tasavvurlarının çoğu, bu hususun kapalı kalıp, hurafeler ve efsaneler içinde boğulmasından doğuyor. Bu durum en büyük filozofların felsefî düşüncelerindeki kapalılıkta karışıklıkta da açıkça görülür. İslâm, bu hususları parlak bir şekilde aydınlığa kavuşturdu. İnsanoğlunun vicdanını o ağır ve iğrenç bataklıktan, o zulümat içerisindeki dalâlet ve çirkeften kurtarıp temizledi.

Burada bahis konusu edilen Rabbani sıfatların hepsi İslâm'ın parlak ve temiz mefkûresinin bazı kaidelerini içine aldığı gibi, İslâm nizamının temel prensiplerini de ihtiva etmektedir.

«Allah O'dur ki, kendisinden başka hiçbir ilâh yoktur...»

Bu kesin ve keskin vahdaniyet inancında hiçbir kaypaklığa mahal yoktur. Hz. İsa'dan sonra hristiyanlığın kilise camiası tarafından uydurulan teslis

inancı gibi diğer dinlerin uğradığı sapıklığa bu dinde imkân bırakılmamaktadır. Yahut da eski Mısır dinlerinde olduğu gibi tevhid inancına yatkın olduğu halde zamanla karışan efsaneler ile putperestliğin hâkim olduğu hiçbir karışık tarafı yoktur. Ashında bu inançlar tevhid şekliyle başlamış, sonra -herhangi bir zamanda- çeşitli efsanevi unsurların karışması ile çığırından çıkmıştır. Meselâ; güneşin ilâh kabul edildiği ve bu ilâhın huzurunda eğilen daha başka ilâhların bulunduğu kabul edilmiş ve böylece putperestliğe sapılmıştır.

«Hayy ve Kayyum'dur.»

Tek bir ilâh olan Allah Teâlâ'nın tavsif buyurduğu hayat sıfatı, Hak Teâlâ tarafından bahşedilmiş olan ve insanların teşekkülünü temin eden hayat kaynağının dışında başka kaynaklardan südür etmektedir. İşte bu mâna ile Allah Teâlâ hayat bakımından diğer eşyadan ayrılır. Hiçbir başlangıçtan başlamayan ve hiçbir nihayet ile son bulmayan ebedi ve ezeli hayatın ta kendisidir bu... Mahdut sınırların mahkûm olan başlangıç ve nihayetlerin çevrelediği ve her canlının hayatını kapsayan zaman mefhumundan tamamen uzaktır. Allah'ın hayatı bambaşka bir hayat şeklidir. Hem Hak Teâlâ'nın muttasıf bulunduğu hayat sıfatı, insanların hayat sıfatıyla alışageldikleri özelliklerin hepsinden uzak olduğu gibi mutlaktır da. Allah Teâlâ'nın benzeri hiçbir şey yoktur. O yüzden de eşyadaki hayatın sahip olduğu bütün hususiyetlerden ve benzerliklerden yücelerdedir. Ve Allah Teâlâ'nın sıfatı olan hayat, beşeri mefhumlarda hayat kelimesinin kapsadığı anlamlardan tamamen ayrı bir özelliğe sahiptir... İşte bu mâna ile; beşer hayalinde dolaşan bütün efsanevi unsurlar vahdaniyet inancının dışında kalır...

«Kayyum» sıfatına gelince; bu Hak Teâlâ'nın bütün mevcudatın üzerinde kaim olduğunu ifade eder. Hem bütün mevcudatın varoluşu da O'nun zatı ile kaim olup, O'nun emri olmadan hiçbir şeyin mevcut olmayacağını ifade eder. Bu; meşhur Grek filozoflarının -ki başlarında Aristo gelir- dediği gibi, «Allah, yaratıkları hakkında hiçbir şey düşünmez. Zira O, zâtından başkası hakkında bir şey düşünmekten münezzehtir» şeklinde değildir. Güya bunlar bu fikirleri ile Hak Teâlâ'yı tenzih edip, ta'zim ediyorlar. (!) Halbuki bu fikir Allah Teâlâ ile yarattığı yaratıklar arasındaki rabıtayı kesip atıyor. İslâm tasavvuru olumlu anlamda bir tasavvurdur. Zaruret ifadesi onda bulunmaz. Ve bizim mefkûremiz, Allah Teâlâ'nın her şeyin üzerine kaim olduğu ve bütün eşyanın mevcudiyetinin Allah Teâlâ'nın iradesi ve tedbirî dahilinde kaim oluşu esasına dayanır... Müslümanın vicdanı, hayatı, mevcudiyeti, çevresinde bulunan her şeyin vücudu; hikmet ve tedbirine göre etrafta bulunan her şeyi tedvir edip, bütün eşyaya tasarruf eden tek bir Allah ile irtibat halindedir. Ve insan, hikmet ve tedbire göre çizilmiş olan nizam dahilinde hayatını devam ettirir. Ölçü ve değerlerini o nizamdan alır.

«O'nu dalgınlık ve uyku tutmaz.»

Bu da Hak Teâlâ'nın her şeye kaim olduğunun ve her şeyin O'nunla kaim bulunduğunun ikinci bir tekididir. Aynı zamanda bu kıyam sureti insana Hak Teâlâ'nın hiçbir şeye benzemediğini bir vakıa ve hakikat olarak ihsas ediyor... «O'na benzer hiçbir şey yoktur.» Hiçbir benzerinin bulunmaması, hafif dalgınlığın ve derin uykunun mevcut olmayacağını ifade eder. Böylece de Hak Teâlâ'yı alehlîlak her iki halletten münezzehtir kılıyor.

İnsana; külli ve cüz'î her zaman ve herhalde Al-

lah Teâlâ'nın bu mevcudata kaim olması gerçeğini düşünmeye çalıştığı zaman, sınırlı hayal gücüyle şu akılları durduran kâinatımızda hesap ve sayıya gelmeyen eşya, hâdiseler, mahlûkat, hücreler ve atomlar âleminde yüzmeye çalıştığını ve Allah Teâlâ'nın bunlar üzerinde kaim olduğunu, Hak Teâlâ'nın kıyam sıfatının bunlarla bağlantısını ve tedbirindeki hikmeti kavramaya çalıştığı zaman ne müthiş hakikatler ortaya çıkar. İnsanın sınırlı idrâki bu hakikatı tasavvur edemez. Tasavvur edebildiği miktarı -ki bu çok cüz'îdir- o kadar korkunçtur ki, başları döndürmeye, akılları hayrete düşürmeye kâfidir. Bu muammalar karşısında Allah'ın «*Kayyum*» sıfatı sayesinde kalpler huzur bulur.

«Göklerde ve yerde ne varsa hepsi de O'nundur.»

Allah Teâlâ'nın mülkiyeti; hem kapsamlı, hem de mutlak bir mülkiyettir. Hak Teâlâ'nın mülkiyeti için hiçbir kayıt ve şart bahis konusu olmadığı gibi, mülkiyetin düşmesi de düşünülemez. Ortaklığı gerektiren bir hal yoktur. Allah'ın mülkiyeti ulûhiyetinin birliği-ni ifade eder. Bir tek olan Allah, «*Hayy ve Kayyum*» dur. Tek mülk sahibi O'dur. Bu mefkûre insanoglunun zihnine gelebilecek şirk çeşitlerinin bütününe yokeder. Bu mefkûrenin, insanlık âlemindeki mülkiyet anlamını ortaya koymak bakımından büyük tesirleri vardır. Gerçek mülkiyetin Allah'a ait olduğu kavranılınca insanların hiçbir şeyin hakiki sahibi olmadıkları ortaya çıkar. İnsanlar, vahdaniyet sıfatı ile muttasıf olan hakiki mülk sahibinin tayin ettiği bir halifeden ibarettir. Bundan dolayı da hilâfet vazifesini deruhte ederken, kendilerine mülkiyet hakkını veren Malik-i Hakiki'nin şartlarına uymak mecburiyetindedirler. Beşeriyeti kendi mülküne halife tayin eden mülk sahibi şartlarını; Kur'an-ı Mübin'inde in-

dirdiği âyetlerle beyan buyurmuştur. Bunun için insanlar yeryüzünde bu emirlerin haricine çıkmamalıdır. Aksi takdirde halife tayin edilmiş olmaktan doğan mülkiyet hakları iptal edilir. Tasarruf hakkı kalkar. Yeryüzünde Allah'a inananlar tarafından bu tasarrufun reddedilmesi gerekir... İslâm mefkûresinin; İslâmî teşride ve bunun kaim olduğu pratik hayat vâkıolarındaki kuvvetli tesirini burada bizzat müşahade ediyoruz. Hak Teâlâ hazretleri Kur'an-ı Mûbin'inde «Göklerde ve yerde ne varsa hepsi de O'nundur.» derken... Sadece bir mefkûrenin esasını izah etmekle kalmıyor, insanlık hayatını ve bu hayatın dayanağı olan ana prensipleri de beyan etmiş oluyor.

Bu büyük ve yüce gerçeklerin vicdanlarda yeretmesi... Yerde ve gökte bulunan her şeyin gerçek sahibinin Allah Teâlâ olduğunu insanın idrâk etmesi... Şu dünyada sahibi olduğu söylenen şeylerden elini çekip, onları yerlerin ve göklerin gerçek sahibine iade etmesi... Ve bunları böylece kabul etmesi ...Evet, insanoglunun elinde bulunan şeylerin muayyen bir zaman için kendisine emanet edilmiş olduğunu, sonra emanet eden Zat-ı Barî'nin bunları geri alacağını bilip kabul etmesi... Sadece bu hakikatlerin zihinlerde yer etmiş olması dahi, beşerî hırs ve tamahın hiddetini dindirmeye, aşırı mal düşkünlüğünü yoketmeye kâfi bir güvencedir... Ayrıca elde edilen rızık karşısında insan nefsinde kanaatin ve rızanın yeretmesi için de bir güvence unsurudur. İnsanı mevcut olan eşyaya karşı cömertliğe ve müsamahaya sevkeder. Hem bu şuurun mevcudiyet ve mahrumiyet için aynı derecede iç huzurun temini yönünden önemi büyüktür. Bu takdirde insan fevtedilen veya kaybedilen şeylere karşı ah, vah etmez. Arzu edilen ve istenilen şeyin elde

edilmesi için insanın kalbi hasret ve arzu ile yamamaz!..

«O'nun izni olmadan katında şefa'at edecek kimdir».

İşte Allah Teâlâ'nın sıfatlarından bir başkası daha. Ülühiyet ve ubûdiyet makamını açıklığa kavuşturan bir sıfat... Bütün kullar, ülühiyet makamının huzurunda übüdiyete lâıyk bir şekilde dururlar. O makamı asla geçmezler. Rabb-i Zülcelâl'in huzurunda haddini bilen bir kula yakışır halde bulunurlar. İzin verilmedikçe kimse O'nun huzurunda şefa'at etmek cür'etini gösteremez. Ve herkes verilen izne boyun eğip, O'nun hudutları dahilinde şefa'at edebilir. Onlar kendi aralarında iyiliği artırdıkça Allah Teâlâ da onların ecrini artırır. Ve nihayet kulların gücünü aşan ve sadece Allah'a ait olan alanın sınırına gelirler.

Ulviyet ve celâl sahibi olan yüce makamın huzurunda ilâhî celâl ve korku açıkça hissedilmektedir. Âyet-i kerimenin başlangıcında bulunan istifhamın istinkâri oluşu da bu işaretin derinliğini artırmaktadır. Bu istifham, Allah'ın izni olmadan şefa'at işinin aslâ mümkün olmayacağına ve yersizliğine işaret etmektedir. O'nun izn-i sübhanisi olmadan ind-i ilâhisinde şefa'at edebilecek kimdir?

Bu hakikatın ışığı altında, peygamberleri müteakip ortaya çıkan diğer bozuk düşünce tarzları beliriyor. Bu bozuk tasavvurlara uyanlardan bir kısmı Allah Teâlâ'nın oğullar edindiğini, Hak Teâlâ'nın esrarengiz ortaklardan meydana geldiğini, huzurullahıta şefa'atçılık yapan bazı kimselerin mevcut olduğunu kabul ederek şirke düşmüşlerdir... Bir kısmı da bazı insanları Allah'ın halifesi kabul edip, onların Allah'a yakınlığına inanarak, bu yetkilerinden yardım

dilerler... Bu âyet-i kerimede zikredilen hakikatların ışığı altında o tasavvurların tümünün insan zihnine yakışmayan, hatırdaki hayalde yer verilmemesi gereken çirkin şeyler olduğu ortaya konmuş oluyor.

İslâm mefkûresi bu açıklığı ve berraklığı ile diğerlerinden ayrılır. İslâm, hayale, vehme ve karışıklığa mahâl bırakmaz. Ülühiyet, ülühiyettir. Ubüdiyet, ubüdiyettir. Ve bu ikisinin tabiatının birbiri ile birleşmesi imkânsızdır. Rabb, Rabb'dır. Kul, kuldur. Her ikisinin tabiatlarında bir müşareket ve benzerlik yoktur.

Kulun Rabb-i Zülcelâl'i ile irtibatı ve Rabb-i Zülcelâl'in kuluna karşı rahmetine gelince, İslâm bu hususta önemli hakikatlar ikame eder. Müminin kalbi bu hakikatlarla dolup taşar. Bu rahmet ve muhabbet havası içinde kul rahat ve mutlu olarak hayatını devam ettirir. Ve aslâ ülühiyet tabiatı ile ubüdiyet tabiatını birbirine karıştırmaya ihtiyaç hissetmez. Hiçbir zaman için, parlak, açık ve belli prensiplerin dışındaki düşünce ve fikirlere sarılmaz...

«Önlerinde ve arkalarında ne varsa bilir. Dilediği kadarından başka O'nun ilminden hiçbir şey kavrayamazlar.»

Bu satırlarda beyan edilen hakikatların arasında müslümanın Allah'ını tanıyıp, O'na karşı durumunu ayarlamasında büyük payı olan gerçekler yer alıyor. Muhakkak ki Allah Teâlâ insanların gizli açık neleri varsa hepsini bilir. Bu, çevrede mevcut olan bütün şeylere dair kâmil ve kapsamlı bir ilim şeklidir. Allah'ın ilmi; gözleri önünde halen mevcut olan şeyleri kapsadığı gibi, gayb perdesine bürünmüş, geçmiş ve gelecekte olmuş ve olacakları da kapsamı içine alır. İlâhî ilim onların her zaman bildikleri ve bilmedikle-

ri her şeyi ihata eder. Bu tâbir umumî olarak ilmin en son derecesini ve kapsam şeklini içine alan bir tâbirdir. Fakat onlar, Allah'ın kendilerinin bilmesini istemiş olduğu şeylerden başkasını bilemezler...

Birinci kısımdaki hakikat, Allah'ın ilminin, insanların gizli açık her şeylerini kapsamış olmasıdır... Bu hakikat elbette nefislerde büyük sarsıntılar ve hareketler meydana getirecektir. Gizli açık her şeylerini bilen Allah Teâlâ'nın huzurunda her an bütün duygulardan uzak olarak duran bir nefis. Gizlediğini ve açıkladığını, bildiğini ve bilmediğini, aklına ve hayaline gelmeyen şeylerini, geçmişini ve geleceğini ilmiyle kaplamış olan ve bilen bir zatın huzurunda olduğunu hisseden bir nefis... Evet, bir nefsin bunları düşünmesi, yaratanın huzurunda her şeyi bilerek diz çökmesi ve secde etmesi için kâfidir. Ayrıca bu şuur, insanın gizli açık her şeyini bilen Rabbine karşı teslimiyet ve güvenini temin eder.

Diğer bir hakikatta; insanların Allah'ın dilediğinden başka ilâhî ilimden bir şey kavrayamayacakları hususudur. İnsanoğlunun bu hakikatı iyice bilmesi gerekir. Hele günümüzde birtakım ilmi inkişafların meftunu olanların bu hakikatler karşısında derin bir tefekküre dalmaları ne kadar lüzumludur...

«Dilediği kadarından başka O'nun ilminden hiçbir şey kavrayamazlar.» Her şeyi mutlak şekilde tam ve mükemmel olarak bilen yalnız Allah Teâlâ'dır... Hak Teâlâ'nın izni nispetinde insanoğlu o ilâhî ilimleri keşfedebilir. Bu keşfedilenler de Hak Teâlâ'nın «Hakk'ın kendisi olduğunu» bildiren fermanını tasdik edici mahiyettedir.

«O'nun Hakk'ın ta kendisi olduğunu bildirinceye kadar onlara kendi nefislerinde ve ufuklarında âyetlerimizi göstereceğiz» (Fussilet, 53) hakikatını tasdik

içindir. Fakat insanlar çok kere bu hakikatı unutuveriyorlar. Allah'ın izni nispetinde insanlara verilen bilgiler kendilerini aldatıveriyor. Burada zikredilen ilimler ile ister Hak Teâlâ'nın izniyle insanların keşfettikleri kâinat kanunları murad edilmiş olsun, ister istikbale dair elde ettikleri bilgiler kastedilmiş olsun bir şey değişmez. Keşfedilen bu bilgi kırıntıları insanları aldatıyor da onları keşfetme kudretini veren yaratıcı unutuyorlar. Bu ilmi inkişafı karşılarında Allah'a hamd-ü senada bulunup, şükredecekleri yerde gururlanıyor ve şımarıyorlar. Hatta arasına da bu ilmi inkişafı yüzünden açıkça küfre dalıyorlar.

Allah Teâlâ beşer cinsine yeryüzündeki hilâfet vazifesini vermeyi murad ettiği andan beri ona marifet kaynaklarını keşfetme imkânını bahşetti ve hak üzere kendilerine hem nefislerinde, hem de ufuklarında âyetlerini göstereceğini vaadetti. Gerçekten de vaa-dine uygun olarak zaman zaman ilm-i ilâhîsinden birtakım bilgiler vermiş, nesil nesil marifet basamaklarında yüceltmış. Yeryüzündeki hilâfeti sırasında kendisine gereken birtakım enerji ve kuvvet kaynaklarını, tabii kanunları beyan etmiş, daha önceden çizilip, plânlaştırılmış olan mukadder kemal noktasına ulaştırmak için her zaman biraz daha ileri merhalelere doğru yüceltmıştır.

Hak Teâlâ insanoğluna bahşettiği bilgi ve keşiflerin yanı sıra hilâfet vazifesi için önemi olmayan bir o kadar bilgileri de insanoğlundan gizlemiştir... Evet, insanoğlundan hayatın sırrı gizlenmiştir. Ve bu sır hâlâ anlaşılmış değildir. Hâlâ bu konu rehbersiz girilemeyen karanlık bir uçurum halinde durmaktadır. İnsanoğlu bu alanda kılavuzsuz bir adım dahi atmak cesaretini gösteremiyor. Bir an sonra gelecek şeyleri de bilemez insan. Evet, bir an sonra ne olacağı bir gaybdır, bilin-

mez. Gaybı arkasında gizleyen bu perde gayet kalındır. Beşer ne kadar çabalarsa çabalasın o perdeyi kaldıracak güçte değildir... Zaman zaman Allah Teâlâ'nın hususi bir izni ile bu kalın perdenin arkasından bazı kalplere ışıklar ve parıltılar görünüyüyor. Az sonra perdeler tekrar kapanır ve kâinat yine karanlıklar içinde kalır. Ve insan gelir, gelir de tam o noktada durur...

İnsanoğlu daha birçok ilâhî sırlardan habersizdir. Yeryüzündeki hilâfet vazifesine lâzım olmayan, onunla ilgili olmayan her şey gizlidir insana... Yeryüzü, kocaman fezada boşluk içerisinde yüzen küçük, çok küçük bir zerreden farksız bir âlemdir...

Bütün bunlara rağmen insanoğlu izn-i ilâhî ile kavrayabildiği birtakım bilgilere meftun olup aldanmaktadır. Evet, aldanmakta ve kendisini yeryüzünde bir ilâh sanacak kadar budalalaşmaktadır. Küfrederek bu dünyanın gerçek hâkimi olan bir ilâhın mevcudiyetini inkâra kalkışmaktadır. Her ne kadar yirminci asırda ilim budalaları boyunlarını eğip, tevazu göstermek mecburiyetinde kalmışlarsa da, hâlâ aldanmışlar gürûhu yok olmuş değildir. Asrımızda ilmin henüz çok az şeyler bilmekte olduğu kabul edilmesine rağmen hâlâ çok şeyler bildiğini sanan câhil bilginler yığını tükenmiş değildir...

«Kürsisi gökleri ve yeri kaplamıştır. Onları koruyup gözetmek O'na ağırlık vermez.»

Âyet-i kerimedeki tâbir, mutlak tecridi icabetti-ren konuyu duygusal bir biçimde arz ediyor. Kur'an'ın tasviri ve ifade edişteki metodu budur. Bu manzara kuvvet, derinlik ve sebat bakımından kalpte canlandırılması istenen gerçekleri teker teker arz ediyor. Kürsi, Araplar'da mülk mânasına kullanılırdı. Hak Teâlâ'nın kürsisi gökleri ve yeri kapladığına göre, hâ-

kimiyeti de göklere ve yere şâmindir. Zihni yönden ifade edilen hakikat budur. Fakat hissiyatta kendiliğinden çizilen manzara, duygusal olmaktan daha çok olumlu ve imkân dahilindedir. «Onları koruyup, gözetmek O'na ağırlık vermez...» tâbiri de aynen böyle. Bu tâbir; mükemmel bir kudretten kinayedir. Fakat bu husus hissedilen bir manzara halinde geliyor. Çabının ve yorgunluğun yok oluşunun manzarası. Kur'an-ı Kerim, mânaların duygularda canlı halde yer etmesi için, manzaraları resim halinde belirtir. Böylece ifade edilmek istenen mâna, insan hissiyatında daha derin ve daha olumlu tesirler icra eder...

Kur'an-ı Mübin'deki bu nevi tâbirler üzerinde yürütülen münakaşaları burada zikretmek ihtiyacını duymuyoruz. Çünkü biz, Kur'an'ın ifade metodunu sadece inceliyoruz. Kur'an-ı Mübin'in açıklığına gölge düşüren yabancı kaynaklı felsefi istiare ve teşbihlere dalmıyoruz.

Bu arada şunu da arz etmek isterim. Ben, Kur'an-ı Kerim'de Arş ve Kürsî tâbirlerini açıklayan veya sıırlayan sahih hadisler üzerinde araştırma yapmadım. O yüzden bu konuya daha fazla yer vermeyi uygun bulmuyorum.

«O öyle ulu, öyle azametlidir.»

Bir hakikatı yerleştiren ve nefse bu hakikat ile çeşitli duygular bahşeden sıfatların âyet-i kerime içerisinde geçen sonuncusudur bu... Bu sıfat ile Hak Teâlâ, kimsenin ulaşamayacağı ululuk ve azametiyle anılmış oluyor. Bu nevi tâbirler «kasr ve hasr» mânasını ihtiva eder. Âyet-i kerimede O, ulu ve azametlidir denmiyor da «O, öyle ulu, öyle azâmetlidir» buyuruluyor. Zira birinci tarzda bir ifade sadece isbat gayesi taşır. İkinci şekilde ise Hak Teâlâ'nın sıfatlarda benzersiz ve şeriksiz olduğu kasran ifade edilmektedir.

O, yegâne ulu ve tek başına azâmet sahibidir. Kullardan her kim ki bu makama uzanmak küstahlığında bulunursa, mutlaka Allah Teâlâ onu alçaklığa ve meşakkate, ahirette de hüsrâna ve elîm bir azaba uğrattır.

«İşte ahiret yurdu! Biz onu yeryüzünde teğallüb ve fesad arzusuna düşmeyeceklerle veririz. Ve akıbet müttakilerindir.» (Kasas, 83)

Firavun'dan bahsederken de helâk olduğunu belirterek, «Ve o yeryüzünde ululuk taslayanlardan oldu» buyuruluyor.

İnsan yücelebildiği kadar yücelse, olabileceği kadar azâmet sahibi olsa yine de ululuk ve azâmet sahibi olan Allah Zülcelâl'e karşı kulluk makamını aşamaz. Bu hakikat insanın benliğinde yerleşince, artık o, kibirlilik ve tuğyandan kaçınır, ubûdiyet makamına yönelir; Hak Teâlâ'nın celâl ve azâmetini düşünerek Allah'tan korkar. Edep tavrını takınarak, Allah'ın kulları üzerinde büyüklük taslamaktan sakınır. Kur'an bir inanç ve mefkûre, bir amel ve hareket kitabıdır...

«Hepinizin ilâhı, bir tek ilâhtır. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O hem Rahman hem de Rahim'dir...» (Bakara, 163)

«Şüphesiz ki, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardısıra gelişinde, insanlara faydalı şeyleri denizde taşıyan o gemilerde, Allah'ın yukardan indirip onunla yeryüzünü ölümden sonra dirilttiği suda, her nevi hayata sahip canlıları yaydığı yeryüzünde, rüzgârların değiştirilmesinde, gökle yer arasında müsahhar olan bulutta, akılcı düşünen bir kavim için nice âyetler vardır.

İnsanların öyleleri vardır ki, Allah'tan başkasını O'na emsal edinir, Allah'ı sever gibi onları severler.

İman edenlerin ise, Allah sevgisi daha fazladır. Zulmedenler azabı görecekleri zaman bütün kuvvetin hakikaten Allah'ın olduğunu ve Allah'ın cidden pek çetin azâbı bulunduğunu bilselerdi...

O zaman kendisine uyanlar, uyan kimselerden hızla uzaklaşmış olacaklar ve azabı görmüş olacaklar. Artık aralarındaki bağlar kopmuş olacaktır.

Tâbi olanlar diyeceklerdir ki : "Bizim için bir dönüş olsaydı da bizden uzaklaştıkları gibi, biz de onlardan uzaklaşsaydık." Böylece onların bütün yaptıklarını Allah hasletler halinde kendilerine gösterecektir. Ve onlar ateşten çıkacak değildirler.» (Bakara, 164-167)

İman mefkûresinin dayandığı en büyük dayanak tevhid dayanağıdır. Allah'ın mevcudiyeti üzerinde hiçbir zaman münakaşa yapılmamıştır. Allah'ın zatı, sıfatları, yaratıklarıyla olan alâkaları üzerinde muhtelif düşünceler vardır ama, mevcudiyetini kabul etmeyenler yoktur. Fıtratın bu hakikatı unuttuğu da görülmemiştir. Ancak Allah'ın mevcudiyetini inkâr eden, hayatın aslından, fıtratın esasından kopmuş bir acayip yaratık tipinin türediği şu son zamanlar müstesna... Bunlar haddi zatında hiçbir esasa dayanmazlar. Onun için bu türedilerin sonu mutlaka kâinat kuvvetleri tarafından ezilip, yokluğa fırlatılmak olacaktır... Kökten kopmuş bu nevi yaratıkların yaşamasına kâinat sistemi aslâ müsaade etmez. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim, sağlam bir mefkûre için zarurî ve şart olması hasebiyle hep ülûhiyetin birliği konusuna temas ediyor. Burada aynı konuya temas, tevhid inancından doğan ahlâkî prensipleri, toplumsal nizamı ları yerine oturtmak içindir :

«Hepinizin ilâhı, bir tek ilâhtır. O'ndan başka

hiçbir İlâh yoktur. O, hem Rahman, hem de Rahim'dir.»

Âyet-i kerimenin çeşitli üslûplarla te'kid ettiği vahdaniyet prensibi ile beraber, yaratıkların yöneldiği ve itaat ettiği gerçek ilâhın birliği ortaya çıkmış oluyor. İnsanların ahlâk kaidelerini ve hareket metodlarını aldıkları yönün tek oluşu... Şeriatın, kanun usullerinin alındığı kaynağın tekliği ...Her tarafta beşeriyetin hayatına hâkim olan nizamın birliği ortaya çıkmış oluyor. Ve bu kâinat her şeyi ile Allah'ın birliğine ve rahmetine şahittir :

«Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara faydalı şeyleri denizde taşıyan o gemilerde, Allah'ın yuhardan indirip, onunla yeryüzünü ölümden sonra dirilttiği suda, her nevi hayata sahip canlıları yaydığı yeryüzünde, rüzgârların değiştirilmesinde, gökle yer arasında mûsahhar olan bulutta akıllıca düşünen bir kavim için nice âyetler vardır.»

Bu şekil duyguları uyarma metodu, kâinatın muammalarına karşı gözleri ve gönülleri açık bulundurmaktadır. Alışkanlık kazanarak ciddiyetini, acayıplığını ve gönüllere verdiği duyguları kaybettiğimiz muammalar. Bu âyet, insanoğlunun kâinatı ilk defa gördüğü açık bir gözle, uyanık hislerle, canlı kalplerle seyre dalması için bir dâvettir.

Defalarca tekrarlanan şu manzaralarda, ne acayıplikler, ne garabetler vardır. Kâinattaki manzaraları ilk gördüğü zaman gözler ve gönüller, ne helecana kapılırlar... Fakat zaman zaman husule gelen alışkanlık neticesinde gözler ve gönüller, bu dehşetli manzaraya karşı garipliğin, şaşkınlığın ve heyecanın sarıntılarından kurtulur.

İşte gökler ve yer... Şu uzak mesafeler, bu koca-

man cisimler, şu büyüleyici ufuklar ve meçhul âlemler... Başları döndüren korkunç fezadaki varlıkların, yerlerini alışlarındaki intizam ve hareketlerindeki şu düzenlilik... Bilinmezlik örtüsüne bürünmüş, insanoğluna çok az sır veren şu meçhuller âlemi. şu gökler ve yer...

İşte, insanoğlunun tekâmül edip, ilmi araştırmalar yapması sonunda, kendisine Allah Teâlâ'nın nispet dahilinde bazı bilgiler bahşettiğı yer ve gökler. Aslında insanoğluna hakiki sırları, hakiki uzaklıkları ve hakiki hacimleri meçhul olan âlemler...

Geceyle gündüzün yer değıştirmesi; aydınlıkla karanlığın birbirini takibetmesi; şu doğuş ve batışlar; o fecir ve gurub... Bunların karşısında duygular ne kadar titremiş ve gönüller ne kadar sarsılmıştır. Hayretler hayretleri kovalamıştır. Nihayet insanoğlu, tekrarlanan bu korku ve dehşete alışmış ve heyecanını kaybetmiştir... Ancak bu dehşet ve heyecanı devamlı olarak yaşayan mümin kalpler müstesna... O, dehşet saçan bütün bu varlıklarda Allah Teâlâ'nın kudret elinin bulunduğunu her an tefekkür eder. Ve her varlığın karşısında, yeni yaratılmış gibi heyecan duyar.

İnsanlara faydalı olan şeyleri denizde taşıyan gemiler. şu azâmetli okyanusta, bir nokta sayılacak kadar küçücük geminin, bizleri yüklenip seyretmesi yeni yeni duygulara sevk ediyor. Sonsuz bir maviliğın korkunç dalgaları arasında geminin, bir şu yana, bir bu yana yalpa vurarak yol alışı... Bu, sadece Allah'ın kudreti ve koruması altında cereyan etmektedir. Şayet, «bunu yapan tabiat kanunudur» diyecek olursak, bilelim ki o kanunun sahibi de, yine Hz. Allah'tır. O korkunç dalgalarda küçücük noktayı koruyup yürüten kuvvet, O'nun kuvvetidir.

Allah'ın semadan indirip, yeryüzünü ölümden sonra dirilttiği suda, yeryüzünde çeşitli canlılar yaymasında, rüzgârların değişik yönlerden estirilmesinde, gökle yer arasında meydana getirilen bulutta. Bütün bunları insanoğlu -mümin gönüllere Kur'an'ın ilham ettiği gibi- açık gözle, duygulu kalp ve duygulu gönülle düşünse; kudret-i ilâhinin azâmeti, rahmeti ve yüceliği, onu tir tir titretecektir. Suyun toprağa bahşedilmesiyle topraktan fışkıran bu hayat... Lütf-u ilâhî ile canlanan, serpilen ve güçlûce kendini ilân eden; cevheri gizli, özü meçhul şu hayat... Evet bu hayat nereden gelmektedir? Çekirdekte, yahut da tanede gizli. Ama, o taneye ve çekirdeğe nereden geldi? Esası nedir? İlk kaynağı neresidir? Fitratin insanoğluna ısrarla yönelttiği bu sual karşısında, kaçmakla bir netice elde edilemez.

Ölülere hayat verme kudretine sahip bir yaratmanın mevcudiyetinden başka cevabı olmayan bu suali; imansızlar hep bilmemezlikten gelmeye çalışmışlardır. Ve uzun müddet insanlara kendilerinin de -hâşâ Allah'a muhtaç olmadan- hayat verebilme yolunda oldukları vehmini yaymaya çalışmışlardır. Sonunda bakıyorsunuz ki, onlar da küfür, inkâr ve ilhattan ellerini silkerek, ister istemez gerçeği ikrar etmek mecburiyetinde kalıyorlar: Hayatı yaratmanın imkânsız olduğunu... İşte bugün hayat mevzuunda bu gerçeği söylemek mecburiyetinde kalanlardan biri de; Rusya'nın en büyük bilgini geçinen bir inkarcıdır. Daha önce, tekâmül nazariyesinin sahibi olan Darvin de bu suale cevap vermek için çırpınmıştı!

Sonra, bir yandan öbür yana dönüp akan şu rüzgârlar, gökle yer arasındaki rahmet yüklü bulutlar ve Hak Teâlâ'nın mevcudata gizlediği esrarengiz kanunlara boyun eğen şu muammalar... Şüphesiz ki bulut-

ların meydana gelişi ve rüzgârların esişi hakkında, birtakım nazariyeler ileri sürmekle iş bitmez. Gerçekten bütün bu sırlar, sebeplerin gerisindeki o gizli sırdır... Kâinatın bu durum, bu nispet ve bu tabiatla yaratılmış olması sırrı... Hayatın doğması ve gelişmesi için yerine göre rüzgâr, bulut, yağmur ve toprak gibi sebepleri ihtiva eden bu hilkat sırrı... Bilinenleri binleri aşan bu uygunluklar... Şartlardan bir tanesi, eksik olsa, hayatın yok olacağı ve tabii seyrini kaybedeceği bu uygunluklar ...Allah'ın irade ve ihtiyarına uygun, aynı zamanda tedbir ve rahmetine muvafık olan ince sır...

«Şüphesiz ki akıllıca düşünen bir kavim için, nice âyetler vardır.»

Evet, insanoğlu -aklını gaflet ve alışkanlıklardan sıyrıp, kâinatı, her an yenileşen bir hisle, ileri bir görüşle ve iman nûruyla nurlanmış bir kalple seyredebilse... Ve şu âlemi ilk gelen bir kılavuz gibi gezebilse. Gözünü her parlıtıya dikebilse... Kulağını her sese verebilse. Hislerini her harekete yöneltebilse... Bıkmadan, her an gözüne, kulağına ve gönlüne ilişen bu muammalarla varlığı ürperebilse... Bu hassasiyet... Bu kemal... İşte imanın bahşettiği şey: Açılmak... Şuurlanmak... Güzelliği, kemali ve insicamı takdir edebilmek... Şüphesiz ki iman; kâinata yeni bir bakışı, güzelliği, yeniden idrâk edişi ve geceli gündüzlü Allah'ın sanatından meydana gelen neş'e ve ahenk içerisinde yaşamayı bahşeder.

Bununla beraber;görüp düşünemeyen, varlığın ispat ettiği tevhid inancından, kâinattaki ilâhî kanunların vahdet sırrını görebilmekten uzak kalanlar da bulunmaktadır :

«İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah'tan başka-

sını O'na emsâl edinir; Allah'ı sever gibi, onları severler.»

İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah'tan başkasını O'na emsâl edinir...

Kur'an-ı Kerim'e muhatap olanların zamanında Allah'a emsal edilen şeyler; ağaçlar, taşlar, yıldızlar, melekler veya şeytanlardan ibaretti... Allah'a eş koşulan bu varlıklar, cahiliyetin her devresinde eşya, şahıs, işaret ve değerler halinde ifade edilmiştir. Bunlar, Allah'ın adıyla yanyana zikredildiği ve kalplerdeki Allah sevgisine ortak edildiği takdirde bu hal, gizli veya açık bir şirktir. Ya kalplerden Allah sevgisi silinip de yerine, O'na emsâl edinilenlerin sevgileri yerleştirilirse!...

TEVHİD GERÇEĞİ

Tevhid gerçeğini tam olarak kafamıza ve hayatımıza yerleştirmeden gerçek müslüman olmamız mümkün değildir. Tevhidin insan hayatındaki en önemli fonksiyonu, kulun, kula kul olmasını önlemektir. Kulun, kula kulluğu esasına dayanan her düşünce tevhid ile çelişir. Tevhid ve şirk kavramları üzerinde fazlasıyla duran Seyyid Kutub şöyle diyor :

Daha önce demistik ki: Vâkıa eğer ibadetten maksat sadece belirli şekiller ve hareketler olmuş olsaydı, bunca resuller ve risaletler kafiləsi bu konunun üzerinde bu derece durmazlardı. Peygamberler bunca acılara ve eziyetlere katlanmazlardı bu uğurda... Tarih boyu gelmiş geçmiş müminler bu kadar önem vermezlerdi o hususa. Bunca ağır bedeller ödenmesini gerektiren asıl unsur, beşeriyeti kullara kul olmaktan kurtarıp her konuda ve her işte tek bir Allah'a kul etmektir... Dünya ve ahiretle ilgili her şeyde Allah'a bağlanmasını sağlamaktır.

Şüphesiz ki Allah'ın birliği, rububiyetin birliği, hayat nizamının birliği ve insanların bağlandıkları dinin birliği... Evet bütün bu birliklerdir ki, uğrunda bunca peygamberler gönderilmiş ve bunca çaba sarfedilmiştir. Tahakkuku için bunca acılar çekilmiş, eziyetlere katlanılmıştır. Yoksa Allah'ın bunların hiçbirisine ihtiyacı yoktur, Allah şüphesiz bütün âlemlerden müstağnidir. Ama bütün bunlar, sırf beşer hayatının bunlar olmadan düzelmesi, ıslah olması ve insana yaraşır bir hayat tarzını alması mümkün olmadığı için yapılmıştır. Çünkü tevhid olmadan insanlık hayatının hiçbir sahasında insanca yaşama imkânı kalmaz...

Şimdi, her yönüyle tevhid inancının beşer hayatındaki önemi ve değeri üzerinde özet olarak, bir nebze duralım :

I — Önce bizzat insan denilen şu varlığın ruhunda yereden bu tevhid kaidesinin doğrudan doğruya onun varlık yapısı, fitrî ihtiyacı ve organik terkibi üzerindeki tesirleri üzerinde durmak istiyoruz. İnsan düşüncesine yaptığı tesirler ve bu düşüncenin insan varlığı üzerindeki fonksiyonlarını açıklayacağız :

İslâm düşüncesi, meseleleri detaylarıyla ele alır. Yani bütün mânalarını kapsayan bir şümulle. İnsan denen varlığın bütün sahalarına, bütün cephelerine, her türlü ihtiyaç ve arzularına hitap eder. Ve insanı, irtibat halinde bulunduğu bir tek yöne çevirir. Huzurunda her şeyi talep etme hakkına sahip olduğu ve bütün yaratıkların kendisine yöneldiği bir tek yöne döndürür. Evet, arzuladığı ve korktuğu, gazabından sakındığı ve rızasını istediği bir tek yöne... Çünkü bu yön her şeyin yaratıcısıdır. Her şeyin mâlikidir. Kâinata görülen zerrelere kadar bütün mah-lûkatın yegâne idarecisidir.

Böylece bu düşünce sistemi insan denen varlığı

bir tek kaynağa bağlar. İnsanın düşünceleri, mefhumları, kıymet ve değerleri, ölçüleri, yaşam ve nizamları bu kaynakta birleşir. İnsan, zihnini kurcalayan bütün suallerin cevabını bu kaynakta bulur...

İnsanın varlığı bu şekilde teşekkül ettiği zaman insanın bütün hal ve harekâtı doğru bir istikamete yönelir. Çünkü böyle bir zamanda insanın varlığı, her sahada hakikatın mührünü taşıyan «vahdet» haline girer. Vahdet, yaratıcının hakikatıdır. Vahdet, çeşitli şekiller ve durumlar arzeden şu kâinatın bir hakikatıdır. Vahdet, muhtelif cins ve ırklardan meydana gelen şu canlılar âleminin ve hayatın bir hakikatıdır. Vahdet, başka başka yetenek ve kabiliyet taşıyan insanlığın bir hakikatıdır. Vahdet, çeşitli ibadet sahalarına sahip olan insan varlığının bir gayesidir. Kısaca insan şu varlık âleminde hakikatı nerede ararsa arasın mutlaka bulur. Çünkü bu hakikat bütün kâinatı kuşatmıştır.

İnsanoğlunun varlığı bütün yanlariyle bu «hakikata» uygun olduğu zaman erişilmez bir kuvvete sahip olur. Aynı zamanda içinde yaşadığı ve daima kendisiyle irtibat halinde bulunduğu kâinatın hakikatiyle veya varlık âleminde etkilendiği yahut kendi tesir sahasına çektiği canlı cansız bütün yaratıkların hakikatiyle birleştiği zaman eşsiz bir âhenk arzeder. İşte bu âhenk insana, büyük eserler vücuda getirme ve büyük işler başarma güç ve kuvveti bahşeder.

Seçilmiş ilk müslüman toplulukta bu hakikat en son şeklini aldığı zaman, Allah Teâlâ bu toplulukla insanlık tarihinde ve beşeriyet üzerinde derin izler bırakan hârikalar yarattı...

İnsanın bütün faaliyetlerinin bir tek hareket halinde, insan varlığının gayesi olan ibadete yönelmesi insanda teşekkül eden varlığın alâmetlerindendir.

Bu ruhî ve aksiyoner güç kaynağı İslâm'ın en büyük meziyetlerinden biridir. İslâm, kâinatta beşer kalbinin her zaman için karşılaşılabileceği bütün hakikatleri teker teker açıklar. İnsanın faaliyet sahasındaki her türlü yönelişlerini ele alır. İnsan, dünyada yaşarken ahiret için yaşamayı, Allah için çalışırken geçimi için çalışmayı, gerek rızık meselesinin tedbirinde ve gerekse yeryüzündeki halifelik görevinin günlük faaliyetlerinde dinin kendisinden istediği insanî olgunluğu ancak ve ancak İslâm nizamında bulmuştur. İslâm insandan sadece bir hususu ister: Gerek ibadet şekillerinde ve gerekse pratik hareketlerinde ihlâsla ve tam bir teslimiyetle Allah'a yönelmeli... Allah ona, bütün faaliyetleri yürütebilecek, her işe girebilecek ve hayattaki rolünü tamamlayabilecek şekilde güç ve kuvvet vermiştir...

II — Şimdi Allah'ın dinine bağlanmak ve bunun hayattaki fonksiyonları üzerinde durup bütün anlamlarıyla ibadetin yalnız ve yalnız Allah'a tahsis edilmesi bir başka noktadan değeri üzerinde duracağız :

Allah'a kul olmak şüphesiz ki insanı başkalarına kul olmaktan kurtarır, insanları kullara kulluktan çıkarıp bir ve tek olan Allah'a kul eder. Ve böylece gerçek mânada insanlık şeref ve haysiyeti korunmuş olur.

Hiçbir zaman insanlar dinsiz yaşayamazlar. Mutlaka bir din edinmek zorundadırlar. Dinsiz yaşadığını iddia eden kimsenin dini de dinsizliktir. Allah'ın dinine bağlanmayanlar muhakkak Allah'tan başkasının dinini benimseyeceklerdir. Hayatın değişik cephelerinde ortaya çıkan değişik şekillerdeki tanrılara kul olacaklardır.

Ya şehvetlerinin ve arzularının pençesine düş-

cek ve hudut nedir bilmeksizin, kontrol nedir yapmak-
sızın onun kulu olacaklardır... Ve böylece insani hu-
susiyetlerini kaybedecekler ve hayvanlar derekesine
düşeceklerdir.

«Küfredenler ise, hayvanlar gibi yerler, eğlenir-
ler ve onların durağı cehennemdir.» (Muhammed, 12)

Muhakkak ki insanın, insanlığını kaybetmesi ka-
dar büyük kaybı yoktur. İnsanoğlu Allah'ın dininden
çıkar çıkmaz insanlığını kaybeder ve hayvanların se-
viyesine iner. Şehvetlerin ve arzuların kulu kölesi
olur.

Daha başka her türlü sahte tanrılara da kul olur-
lar. Daha başka şeylerin de pençesine düşerler.

Kullara kul olmak, sadece kendini ilâh sananlara
kul olmakla bitmez. Bu, açıkça görülen bir şeklidir
kulluğun. Ama hepsi bundan ibaret değildir... Daha
başka şekilleri de vardır kullara kulluğun. Çoğunluk-
la gizli olur bunlar, ama zaman zaman açık şeklin-
den çok daha beter olur... Bunun en açık örneği mo-
daya kul olanlardır. Moda evlerinin insanlar üzerin-
deki hâkimiyetini hiçbir beşerî müessesede açıktan
açığa görmek mümkün değildir... Şu kendilerinin me-
denî olduğunu söyleyenler... Hepsi modanın kulu du-
rumundadırlar. Moda yaratıcıları tarafından ortaya
sürülen bir kıyafeti -ister çırlıçıplak olsun, ister kapa-
lı, ister binecekte olsun, ister giyecekte, ister eğlence-
de olsun, ister gezinti yerlerinde- modanın geçerli oldu-
ğu her alanda hiçbir cahiliyet mensubu erkeğin veya
kadının kaçınması veya yerine getirmemesi mümkün
değildir. İşte başkasına kul olmanın canlı örneği...
Kim çıkabilir modanın dışına bunlardan?... Şa-
yet şu medeniyet adı verilen cahiliyetin mensupları
moda evlerine kul oldukları, bağlandıkları kadar Al-
lah'a kul olup bağlansalardı, şüphesiz ki son derece

zâhit birer mümin olurlardı... Ve eğer bunların bu bağılılığına kulluk denilmezse ne denilecektir? Eğer bu modacılar bunların hâkimi ve tanrısı değilse, hâkimiyetin ve tanrılığın anlamı nedir?...

Çoğu kere zavallı, hem de çok zavallı kadınlara rastlıyoruz. Öyle dekolte kıyafetler giyiniyorlar ki, ne şekillerine uyuyor, ne bedenlerine, ne de yapılarına. O derece boyanıyorlar ki alay konusu olmaktan, gülünç duruma düşmekten başka bir şeye yaramıyor. Ne var ki modanın güçlü tanrıları ve modanın hâkim gücü altediyor onları ve bu derece küçülterek herkese gülünç olmalarını sağlıyor. Karşı koymak mümkün mü modaya? Bu uydurma tanrıların kulluğundan kurtulmak ne mümkün?... Çünkü çevresini saran toplum moda tanrısının köleleri, o nasıl kurtarsın kendisini bu iğrenç putun elinden?...

Bu, sadece, insanların Allah'a kul olmadıkları takdirde kul olacakları şeylerden bir tanesidir. Allah'tan başka kullara kul olanların bağlanacağı uydurma dinlerden sadece birinin örneğidir... Şu halde sadece kendini tanrı sanan birtakım insanların kulu kölesi olmak biricik kulluk şekli değildir. Beşerin beşere kulluğu, beşerin beşere hâkimiyeti tek bir kulluk ve hâkimiyet şeklinde olmaz, çok değişik şekilleri vardır onun...

İşte buradan anlıyoruz tevhid inancının önemini. Allah'ın dinine bağlananların ruhlarının, ırzlarının, mallarının nasıl korunduğunu ve Allah'ın dininden başka dinlere bağlanmış bulunanların, kısacası Allah'tan başkalarına ve başka şeylere kul olanların bu noktalarda hiçbir koruyucularının bulunmadığını görüyor ve tevhidin kıymetini idrâk ediyoruz.

Gerek inanç ve gerekse düşünce alanında Allah'ın dininden başka bu gibi dinlere bağlanmak demek,

bitmez tükenmez evham ve hurafelerin bataklığına gömülmek demektir... Putperest cahiliyetlerde bunun değişik şekillerini görüyoruz. Avam takımının bağlandığı hurafe ve efsaneler de bu cahiliyetin bir başka şeklidir. Sakat bir düşünce ve yanlış bir inanç uğrunda nice malların, mülklerin kurban edildiğini, hattâ zaman zaman çocukların bile adandığını görüyoruz. Bu düşünceler ve hurafelerin sardığı insanlar devamlı olarak uydurma tanrıların şerrinden korkuyorlar, bu tanrılarla ilgi kuran rahiplerin ve din adamlarının belâsından çekiniyorlar, cinlerle, şeytanlarla, ifritlerle ilgi kuran esrarengiz kimselerin ve büyücülerin üzerlerine indirecekleri felâketlerden korkup duruyorlar... Daha nelerden nelerden... Boyunları bükülene, takatları bitene, enerjileri bu sahalarda mahvolup gidene kadar korku ve dehşet içinde, ümit ve arzu içinde yıpranıp gidiyorlar...

Yukarıda, moda evlerine ve toplumu saran bazı kötü alışkanlıklara kul olma üzerinde durduk ve ele aldık. Ya bu uğurda harcanan paralar, boşa akıtılan enerjiler ve öldürülen vakitler?...

Orta gelirli bir aile, parfümler, boyalar, rujlar, pudralar, kuaföre gidip saç yaptırmaları, ondüle ettirmeler ve her yıl modası değişen elbiselik kumaşlar ve tuvalet takımları için... Ayrıca aynı modaya uyarak değişen ayakkabılar, saça, tuvalete, ayakkabıya uygun düşmesi gereken süs eşyası için... Ve bu uğursuz putların saymakla bitmeyen diğer istekleri için... Normal gelirli bir aile; gelirinin en azından yarısını bu uğurda harcıyor. Bir gün diğerini tutmayan bu her an değişen modacı tanrıların buyruklarını yerine getirmek ve istediklerini yapmak için gelirinin yarısını harcıyor. Çalışmasının yarı semeresi bu uğurda akıp gidiyor. Üstelik harcadığı büyük bir enerji de

var... Kim var bunların ardında? Bu tanrıların ihdas ettiği dünyalara kurulmuş bulunan fabrika ve imalathanelerin ardında yahudi bankerler ve kapitalistler oturmuş bulunuyorlar... Ve modaya uyan bir kadın, yahut bir' erkek bu yorucu çalışması ve çırpınması içinde bir an olsun durup ta bu iğrenç dinin emirlerini yerine getirmekten kaçınmıyor ve bu uğurda malı gidiyor, emeği gidiyor, ahlâkı payımal oluyor, ama bir kere de olsun bu uydurma tanrının karşısına çıkıp rest çekemiyor...

Gerçekten de yeryüzünde sadece Allah'a kulluğu tahakkuk ettirmek, insanları taşlara, putlara ve şeytanlara tapınmaktan kurtarmak ve insanlığın hayatını Allah'ın irade buyurduğu o yüce seviyeye ulaştırabilmek için Allah yolunda harcanan çabanın bir kaç mislini sarfederler, Allah'tan başkasına kul olanlar... Allah yolunda fedakârlık bahis konusu olsa mallarını, çocuklarını ve ailelerini kaybetmekten korkanlar, şehit olup ölmenin eziyetinden, acısından ve kaybindan endişe edenler... Düşünsünler bir kere Allah'tan başkasına kul oldukları takdirde kaybedecekleri maddi ve manevî değerleri... Muhakkak ki Allah yolunda fedakârlık etmek onlara, Allah'tan başkasına kul olanlara yüklenen mükellefiyetlerden çok daha az mükellefiyetler yükler. Bunun da ötesinde, o pislikler, o utanılacak haller ve o zilletler...

III — Diğer taraftan, Allah'ın dinine bağlanıp yalnız ve yalnız O'na kulluk ederek başkalarına kul olmaktan kurtulmanın, insan enerjisini boşa gitmekten korunması bakımından büyük önemi vardır. Sahte tanrılar uğrunda insanlığın enerjisinin boşa boşuna akıtılmayıp bütünüyle yeryüzünün imarı ve hayatın geliştirilmesi için kullanılması konusu da büyük bir ehemmiyet arzeder.

Tarihte geçen firavunlar, nemrutlar misali bir kul kalkıp da kendisini putlaştırmak ister ve insanları Allah'ı bırakıp ta kendisine kul etmek isterse... Elbette ki bu putun insanları kendisine kul etmek için kuvvet ve enerjiye ihtiyacı olacaktır. Bu kuvvet ve enerjiyi önce şahsını korumak, sonra kendisini putlaştırmak için kullanacaktır... Bunun yanı sıra onun borazanını öttürecek, buyruklarını duyuracak kuklalara ihtiyacı olacaktır ki, bunlar bu tanrılarına karşı son derece gülünç olan kulluklarını yerine getirsinler ve onu takdis ederek herkesin gözünde büyütsünler ve yüce tanrılık vasıflarını herkese tanıtsınlar. Sonra da bir an bu kulluk görevlerini yerine getirmekten çekinmesinler. Çevresinde dönüp dursunlar, kutsal şeyler versinler ona, buyruklarını duâ gibi okusun ve durmadan sözlerini tekrarlasınlar...

Çok yorucu bir iş elbette ki bu. Çünkü bu gülünç kulluk ve ibadet etrafındaki borazanlar sustuğu, tefler durduğu, buhurlar söndüğü, terennümler dindiğı, buyruklar okunmaz olduğı zaman küçölür, kısılır ve basitleşir... Bunun için durup dinlenmeden bu havayı devam ettirmek gerekir. Bu işe elbette ki çok yorucu çalışmaları gerektirecektir.

Bu yorucu çalışmalar yapılırken elbette ki enerjiler sarfedilecek, mallar dökülecek ve bazı kere de ruhlar ve ırzlar payımal edilecektir. Ama bunlar yer-yüzünün imarı için kullanılsa, verimli bir üretim arkının dönmesi için harcansa, beşer hayatının geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi için sarfedilse, beşeriyet için birçok faydalar sağlanacaktır. Ne yazık ki, bu çalışmalar, bu didinmeler, bu mallar ve bazı kere de ruhlar bu hayırlı, bu insanlık için verimli olan alanlarda kullanılmaz... Mademki insanlar Allah'a kul değıl de O'nun dışında putlara kul olmaktadır, hiçbir

şey doğrudan doğruya insanların hayrı için kullanıl-
mayacaktır...

Bu noktadan görülüyor ki, insanlar Allah'tan baş-
kalarına kul olma günahını işlemekle, O'ndan başka-
sına tapınmakla büyük kayıplara uğruyor, enerjileri
tükeniyor, yeryüzünü imar edemiyor, üretim imkân-
larını geliştiremiyorlar... Ve bunların ötesinde de ruh-
larını mahvediyor, ahlâki değerlerini ayaklar altına
ahıyor. Zillete düşüyor, eziliyorlar...

Yeryüzünün bir sisteminde böyle de, diğerinde
değil mi? Hayır hepsinde aynı. Sadece değişen şey ya-
şanan şartlar ve feda edilen kurbanlardır.

Gerçekten de Avrupa sahte bir din adıyla insan-
lara zâlim bir terör rejimi uygulayan kilisenin baskı-
sından kaçarken bütünüyle boşanmış ve Allah duygu-
sundan bağını koparıp kaçmıştır. İnsanın insanlık de-
ğerlerini çiğneyen ve zâlim bir rejimle insanın şeref
ve haysiyetini ayaklar altına alan kilise diktasına kar-
şı baş kaldırırken Allah'a da isyan etmiş ve baş kal-
dırmıştır... Sonra da birtakım insanlar kendi insanlık
şeref ve haysiyetini, hürriyet ve değerlerini -bu arada
menfaatini- birtakım ferdiyetçi nizamların gölgesin-
de aramaya başlamış, bütün ideal ve düşüncelerini
hürriyet ve haysiyetini demokrasiye bağlamış ve bun-
ların garantisini orada aramıştır. Veya parlamenter
sistemlere, yasalara, basın hürriyetine, kaza ve teşri
teminatlarına, seçmen çoğunluğunun kararına bağla-
mışlardır. Ve o nizamların çevresini saran sayılamay-
acak kadar çok lâfta prensiplere... Sonra ne olmuş?..
Alınan netice ne?... Sonuç; kapitalizmin, her türlü
baskı sistemlerine başvurarak sayılamayacak kadar
çok garanti ve paravanalar arkasına gizlenip insanla-
rı hayali duygular içinde uyutup zulmü gerçekleştiri-
mesidir. Neticede, kapitali elinde bulunduran azgın

bir azınlığın alçaltıcı ve öldürücü köleliği altında çoğunluk ezilmiş ve azınlık gurup her zaman parlamenter çoğunluğu elinde tutmuştur. Parlamenter çoğunluğu eline geçirince de yasaları kendisine göre tanzim etmiş, basın hürriyetini keyfine göre yorumlamıştır.

Sonra birtakım kimseler çıkmış sermaye çevresinin üstünlüğüne dayanan veya tabaka hâkimiyetini sürdüren egoist ve ferdiyetçi nizama baş kaldırmış ve başını sosyalist sistemlere çarpmıştır. Sonu ne olmuş? Alınan netice ne?... Bu sefer de kapitalist zümrenin hâkimiyetinden çıkıp kolhoz hâkimiyetine girmiş. Bir başka ifadeyle; kapitalistlere ve büyük şirketlere kul luk yerine, idari sultayla birlikte 'mali gücü de elinde bulunduran totaliter devletin kulu kölesi hâline gelmiştir. Neticede ortaya çıkan durum, kapitalist sınıfın hâkimiyetinden çok daha tehlikeli bir hal almıştır...

Her halükârda insanın insana kul olduğu her yerde insanlar mallarını ve canlarını acı bir fedâkârlık örneğiyle kurban vermişler. Kime? Çeşitli şekil ve hallerle ortaya çıkan tanrılara... Çünkü insanlar mutlak şekilde bir tanrıya kul olmak ihtiyacını duymaktadırlar. Eğer bu kulluk Allah'a olmazsa mutlaka Allah'tan başkasına olacaktır... Yalnız Allah'a kulluk insana hürriyetini, şeref ve haysiyetini, değer ve üstünlüğünü de bahşedecektir... Allah'tan başkasına kulluk ise, insanın insanlığını yiyip bitirecek; şeref ve haysiyetini, hürriyet ve faziletlerini silip süpürecek... Sonra da mallarını ve maddi menfaatlerini ortadan kaldıracaktır.

İşte bütün bunlardan dolayı ülühiyet ve kulluk meseleleri Allah'ın gönderdiği risalet ve kitaplarda büyük ihtimamla tahlil edilmiştir. Haddi zatında bu mesele eski ve gülünç cahiliyetlerdeki puta ve taş a-

pınma meselesiyle hiç mi hiç ilgili değildir. Aksine her zaman ve her yerde, insanın varolduğu her an ile, alâkalıdır. Dolayısıyla bütün cahiliyet çeşitleriyle de ilgisi vardır...

Hem tarih öncesi, hem de tarih sonrası cahiliyetlerle alâkalıdır. Yirminci asrın cahiliyeti ile de yakından münasebeti vardır. Daha doğrusu kulların, kullara kulluğu esasına dayanan bütün cahiliyet sistemleriyle alâkalıdır...

Bu konuda söylenecek sözün kısası Kur'an'ın bilumum takrirlerinden özetlenen sonuçtur ki, buna tek kelime ile «ibadet» deniliyor. Yalnızca bir inanç, bir iman meselesidir, bir İslâm meselesidir. Yoksa bir bilgi, bir medeniyet, bir sistem meselesi değildir...

Olabilir veya olamaz ama bu mesele tamamen inanç meselesidir. Bulunabilir veya bulunamaz ama bu bir iman meselesidir... Tahakkuk eder veya edemez ama bu bir İslâm meselesidir. Bundan sonra da -ama önce hiç mi hiç değil- yaşanan hayat meselesidir.

Böyledir... Çünkü «ibadet» meselesi bir şekil ve formalite meselesi değildir. Bilâkis bir din edinme, emre uyma, bir nizamı benimseme, bir sisteme tâbi olma ve hayatta yaşanan bir doktrine bağlanma meselesidir... Ve böyle olduğu için de bu derece dikkat edilmiş ve önem verilmiştir. Allah, onun için bu kadar fazla durmuştur bu mevzu üzerinde... Bütün resuller ve risaletler boyunca bu derece önem atfedilmiştir... Ve bunca acıları, eziyetleri ve fedakârlıkları gerektirmiştir.

TEVHİD AKİDESİ

Tevhid akidesi, yalnızca müşriklerin inançları bakımından değil, aynı zamanda ehl-i kitap olan yahudi ve hristiyanların inançları bakımından da önem ifâde etmekteydi. Çünkü ehl-i kitap da tanrı inancının detayları bakımından müşriklerden pek farklı bir akideye sahip sayılmazlardı. Onlardan biricik farkları tanrının varlığını kabul etmeleri idi. Ama tanrının nitelikleri konusunda ehl-i kitabın inançlarıyla müşriklerin inançları birbirine çok yakındı. İşte İslâm bu bâtil inancı tashih ediyordu. Bu konuyla ilgili olarak Seyyid Kutub şunları söylüyor :

Mesele belge ve delillerle ikna olmak meselesi ol-
sa idi; peygamberin, risaletin, semavî kitapların ve
Allah tarafından gelen vahyin ne demek olduğunu
gayet iyi bilen ehl-i kitabın herkesten önce müslü-
manlara inanması gerekirdi!...

«Allah. Başka ilâh yok. Ancak O, Hayy ve Kay-
yûm'dur.» (Âl-i İmran, 2)

Onların kalplerini tırmalayan şek ve şüphelere
veya müslümanların kalbinde meydana getirmeye ça-
lıştıkları tereddütlere karşılık, Âl-i İmran Sûresi'nin
başında böyle hitap ediliyor. Bu suretle gönül ve kalp-

lerdeki şüpheler silinmekte, Allah'ın âyetleri karşısında hakiki müminlerle içinde şek ve şüphe bulunanların durumu aydınlanmakta ve müminlerin Allah'a olan bağlılıkları, tazarru ile O'na yönelişleri ve O'nun sıfatlarını idrâk edişleri tasvir olunmaktadır :

Bu apaçık ve berrak tevhid, müslümanın inancıyla diğer bütün inançlar arasındaki farkın ayrılış noktasıdır. Bu inançlar arasında mülhitlerin, müşriklerin inançları bulunduğu gibi, din ve mezhepleri ne olursa olsun hak yolu kabul etmeyen yahudi ve hristiyanların da inançları bulunmaktadır. Aynı zamanda bu tevhid, müslüman hayatı ile yeryüzündeki diğer inanç sahiplerinin ayrılış noktası sayılmaktadır. Buradaki inanç, hayatın akış ve nizamını bütün incelikleriyle tek prensip altında sınırlamaktadır.

«Allah. Başka ilâh yok. Ancak O, Hayy ve Kayyûm'dur.»

Ülûhiyette ortağı yok. «Hayy»dir. Mutlak bir zatiyet ve hayat gerçeği ile muttasıftır. Bu sıfatı bütün benzerliklerden ve her türlü kayıttan münezzehtir... «Kayyum»dur... Bütün hayat O'nunla kaimdir ve bütün kâinat O'nunla vücut bulmaktadır. Hayata, mevcudiyete hâkim olan O'dur. Şu varlık âleminde O'nsuz ne kâinat, ne de hayat tasavvur edilebilir.

Tasavvur ve itikatta, hayat ve sülûkde yol ayrılışının noktası budur. Üst üste yığılan birtakım cahiliyet tasavvurlarıyla, ülûhiyet sıfatıyla muttasıf bulunan Allah'ın birliği üzerindeki tasavvur ve itikadın ayrılış noktası... Bu; ister müşriklerin tasavvurlarıyla ilgili olsun, isterse o gün Arap yarımadasında bulunan yahudi ve hristiyanların -bilhassa hristiyanların- tasavvurlarıyla olsun hüküm aynıdır.

Kur'an-ı Kerim yahudilerin «Üzeyr Allah'ın oğludur» dediğini naklediyor. Yahudilerin bugün «Ki-

tab-1 Mukaddes» diye adlandırdıkları kitabın Tekvin bölümünde de buna benzer şeylere rastlıyoruz.¹

Hristiyanların sapık tasavvurlarına gelince; Kur'an-ı Kerim onların şu sözlerini nakleder: «Allah üç ilâhtan üçüncüsüdür.» Ve «Allah, şüphesiz ki, Mer-yem'in oğlu Mesih'tir.» Hristiyanlar, Allah'tan başka Mesih'i ve annesini de ilâh kabul etmişlerdir. Onlar, din büyüklerini ve ruhbanlarını da Allah'a eş koşarlar.

T.V. Arnold tarafından telif edilen «İslâm'ın Yayılış Tarihi» adlı eserde hristiyanların bu tasavvurlarına ışık tutan şu sözleri görüyoruz: «İslâm fütuhâtından yüz yıl kadar önce Jüstinyen, Roma İmparatorluğu'nda birlik ve beraberliği sağlamanın gayreti içindeydi. Fakat onun ölümü bu gayretleri neticesiz bıraktı ve imparatorluk merkeziyle vilâyetler arasında sıkı bir bağıllık kurulabilmesi için müşterek millî bir şuura ihtiyaç hissedildi. Bu yolda birtakım gayretlere girişen Herakliyüs ise, Şam'ı bile hükümet merkezine tam bağlayamamış ve bu gayreti imparatorluktaki çatlaklıkların artmasına sebep olmuştu. Böylece; ırkçılık duygusu etrafında birliğin sağlanmasını gayri mümkün gören Herakliyüs, bunun ancak din duygularına hitap etmekle mümkün olabileceğini düşündü. Ortodoks kilisesiyle dine karşı çıkanların ara-

-
- (1) Tekvin kitabının 6. babında şunlar yazılıdır: «Yeryüzünde insanlar çoğalmaya başlayıp çok miktarda kız evlâtları olunca, Allah'ın oğulları bu kızların güzelliğine hayran kalıp beğendiklerini alıp kendilerine zevce edindiler. Sonra Rabb dedi ki: «Benim ruhum insanoğlunda devamlı kalamaz. Zira o beşerdir.» Bu durum yüzyirmi yıl sürdü. O yıllarda yeryüzünde birtakım azgınlar vardı. Bilâhare ise, yine Allah'ın oğulları insanların kızlarıyla evlendiler ve çocukları oldu. O gündenberi bunlar birtakım isimlerle tesmiye olunan zalimlerdir.»

sını bulmak, sonra da bütün taifeleri merkezi hükümete bağlamak istiyordu. İnanç ve mezhep kavgalarıyla birbirini yiyenlerin bütün düşmanlıkları bir yana bırakıp kalp huzuru içinde birleşebilmeleri için inanç anlayışını herkesi tatmin edecek şekilde tefsire çalıştı...

Milâdi 451 yılında yapılan İznik toplantısı şu ilânı yapmıştı: «İsa, ilâhi ve beşerî sıfatlara ayrı ayrı sahip bulunmaktadır. Bu vasıflar birbirine mezcedilemeyeceği gibi, değişme veya cüzlere ayrılma diye bir şey de olamaz. Buna muhalefet edip sıfatlar birleştirilemez. Her sıfat kendi hususiyetini muhafaza etmek şartıyla ayrı ayrı rükünlerde toplanamazlar. Ancak tek rükünde, tek cesette toplanırlar ki o da; oğul, Allah ve ruhu'l-Kudüs'tür.» Yakûbî rahipler bu nazariyeyi kabul etmediler. Onlar İsa'nın tek vasıfa sahip olduğunu müdafaa ediyorlar ve: «İsa bütün ilâhi ve beşerî sıfatları tek rükün halinde kendinde cemetmektedir. Bu sıfatların ihtiva ettiği maddeler ikilik kabul etmez. Ancak rükünlerin toplandığı bir terkiptir» diyorlardı. Herakliyüs'ün İsa'ya tek vasıf tanıyan mezhebi halka benimsetmeye çalıştığı bu yıllarda; Ortodokslarla İmparatorluğun Mısır, Şam ve diğer bazı uzak ülkelerindeki Yakûbîler arasında bu çetin mücadele ikiyüz yıla yakın bir zaman devam etti. Bu mezhebin, bir yandan iki vasfı kabul ettiğini, diğer yandan bu sıfatların tek rükün halinde İsa'nın beşer hayatında toplandığını ileri sürdüğünü görüyoruz. Allah'ın oğlu olan İsa tektir. İlâhi ve beşerî vasıfları kendinde topladığına göre her iki kudrete de sahip olmaktadır. Bunun mânası ise, mücessem olan bu şahsın, iradeler üstü bir iradeye sahip olması demektir... Fakat Herakliyüs de, sulhu temin etmek yolunda uğraşan birçokları gibi neticeyi alamadı. Hatta mücade-

le ve münakaşalar daha da büyüdü. Her iki tarafın nefretini kazandığı gibi kendisi de ilhad bataklığına batmış oldu.»

Diğer taraftan bir hristiyan araştırmacısı olan Taylor da, İslâm dininin geldiği sıralardaki şark hristiyanları hakkında şunları söylüyor: «O vakitler insanlar müşrik idiler. Bazı şehitlere, papazlara ve meleklerle tapıyorlardı.»

Müşriklerin inançtaki sapıklıklarına gelince; Kur'an-ı Kerim bunların cinlere, meleklerle, güneşe, aya ve putlara taptıklarını haber veriyor. Müşriklerin şu sözleri inançlarındaki sapıklığın en hafif tarafı idi: «Biz, putlara ancak bizleri Allah'a biraz daha yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz!» (Zümer, 3)

İşte, birkaç misalle işaret ettiğimiz bu sapık ve fasit tasavvurlar yığını karşısında İslâm gelmiş -ve bu sûrede görüldüğü gibi- açık, kesin ve sarîh olarak tevhidî ilân etmiştir :

«Allah... Başka ilâh yok. Ancak O, Hayy ve Kayyum'dur.»

Bu, hem tasavvur ve itikatta, hem de hayat ve sülûkte yolların ayrılış noktası idi.

Kendisinden başka ilâh olmayan bir ve tek Allah'ın varlığını kabul edip, Hayy vasfında tek olduğuna, tek Kayyûm olarak bütün hayatın O'nunla kaim olduğu gibi kendisinin her canlıya ve bütün mevcudata hâkim bulunduğuna inanarak şuurunu bu inançla dolduran insan...

Evet, vasfı bu olan Allah Teâlâ'yı şuuruna yerleştiren insanın yaşayışı ve hayat programı, hislerini o yığın yığın sapık tasavvurlarla dolduran insanın hayat programıyla elbette ki temelden ayrılmaktadır. Bunlardan ikincisi, hayatı boyunca vicdanında, hayatına hâkim olan ülûhiyet hakikatından eser bulamayacaktır!

Sarih ve halis tevhid inancına sahip olduktan sonra; Allah'tan başkasına ibadet etmek veya O'ndan başkasına sığınıp yardım dilemek gibi bir şey düşü-
nülemez. Artık hayat ve nizamda, edep ve ahlâkta, iktisat ve içtimaiyatta, elhasıl hayatın ve hayat sonra-
sının hiçbir meselesinde Allah'tan başkasına yönel-
mek yoktur... Fakat; sapıklık, şaşkınlık ve bâtıl inan-
cın meydana getirdiği kapalı tasavvurlar böyle mi?...
Onda ne istikrar vardır, ne de istikamet ne tarafa
olduğu bellidir. Tutulan yol ve nizamda, edep ve ah-
lâkta, sülûk ve muamelede... Bunların hepsinde...
Hepsinde ne helâlin hududu bellidir ne haramın, ne
hayır bellidir ne de şer... Nereye bağlanmak gerekti-
ğini, nereye teveccüh edileceğini ve kime itaat ve übü-
diyette bulunup teslim olunacağını ancak ve ancak
tevhid inancı tayin eder.

Onun içindir ki, yol ayrılımı sayılan bu noktada
şu tevcihle karşılaşıyoruz :

*«Allah. Başka ilâh yok. Ancak O, Hayy ve Kay-
yûm'dur.»*

Böylece, diğer nizamlardan ayrılıp temayüz eden
nizam, yalnız itikatla ilgili nizam değil, başlıbaşına
İslâm hayatının nizamıdır. Bütün esaslarıyla İslâm
hayatı; kesin ve sade olan tevhidin meydana getirdi-
ği İslâm tasavvurundan doğar. O tevhid ki, hayat tat-
bikatında yerini almadıkça vicdanlardaki inançla bir-
leşip istikâmetini bulmuş olamaz. Ancak bu suretle
Allah'ın gönderdiği tevhid, hayatın tatbik sahasına
konur ve insanoğlu her hareketinde Allah'a yönele-
bilir.

Bu suretle, yolların ayrılım noktası olan Allah'ın
zâtı ve sıfatı hakkındaki mutlak vahdâniyetin ilânını
müteakip mevzu, dinlerin, semavî kitap ve risaletle-
rin de tek kaynaktan geldiğine intikâl ediyor. Yani;

bütün nesillerde beşer hayatını tanzim eden nizamın da, yine bir ve tek olan Allah Teâlâ'dan indiğine işaret ediliyor :

«O, sana kitabı hak ve kendinden öncekileri tasdik edici olarak indirdi. Bundan önce de insanlara yol gösterici olarak Tevrat ve İncil'i indirmişti. Bir de hak ile bâtili ayırteden Fûrkan indirdi. Gerçekten Allah'ın âyetlerini inkâr edenler için şiddetli azap vardır. Allah Aziz'dir, intikam sahibidir.» (Âl-i İmran, 3-4)

Bu âyet-i kerimenin birinci fıkrası itikâdın tasavvur esaslarına ait birtakım hakikatları içine aldığı gibi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in risaletini kabul etmeyen ehl-i kitap ve diğer münkirlere cevap vermekte ve risaletin Allah tarafından gönderildiğini ispatlamaktadır.

Peygamberlere gelen kitapların tek kaynaktan gönderildiği açıklanıyor, -Ya Muhammed- (s.a.v.) sana Kur'an'ı gönderen; kendisinden başka İlâh bulunmayan, Hayy ve Kayyûm olan Allah'tır. Daha önce Musa'ya Tevrat'ı ve İsa'ya İncil'i gönderen de O'dur. Şu halde ülûhiyetle übüdiyet arasında şüpheyeye düşecek bir şey yok. Ancak, kulları arasından seçtiği kim-selere kitaplar indiren tek ilâh ve peygamberliklerine rağmen kul olarak bu kitapları teslim alan resuller vardır.

Âyet-i kerime, Allah tarafından gönderilen bütün kitapların hak ve din mevzuları üzerinde birleşerek bunların tek olduğunda ittifak ettiklerini açıklıyor: O, sana kitabı «hak» ve Tevrat, İncil gibi «kendinden öncekileri -kitapları- tasdik edici olarak» indirdi. Bu kitapların hepsi aynı gayeyi gütmektedir: «İnsanların hidayete ulaşması» gayesi. «Fûrkân» olan bu yeni kitap, daha önce indirilen kitapların ihtiva ettiği Hakk'ı ve hevayı nefis yüzünden onlarda meydana getirilen tahrif-

leri, şüpheleri, fikri ve siyasi istismarları ayırıp beyan etmektedir. Bu konuda Arnold'un yazdığı «İslâm'a Dâvet» isimli eserden daha önce örnekler vermiştik.

Âyet-i kerime -zımnen- ehl-i kitabın yeni risaleti tekzip etmelerine mahal bulunmadığını da ifade etmektedir. Evet, bu risalet de, daha önceki risaletlerin yolunu takip etmektedir. Bu risaletin kitabı da diğer semavi kitaplar gibi «hak» olarak indirilmiş ve beşer olan o peygamberler gibi bir beşer peygambere gönderilmiştir. Daha önce indirilen Allah kitaplarını tasdik eden bu kitap da, öncekiler gibi kanatlarını «Hakk»ın üstüne germiştir. O'nu da, kitapları indirmekte tek selâhiyet sahibi olan Allah Teâlâ indirmiştir. O, beşer hayatını peygamberlerine indirdiği kitapla tanzim eden, onların inanç tasavvurlarını kuran; ahlâk ve edeplerini gerçekleştiren ve «Hakk»ın tek sahibi olan kaynaktan inmiştir.

Âyet-i kerimenin ikinci fıkrasına gelince; bu kısım, Allah'ın âyetlerini ve izzetini, inkâr edenleri şiddetle tehdit etmekte ve Allah Teâlâ'nın izzetini, kuvvet, kudret, azap ve intikamını gözler önüne sermektedir. Bu tek dini bütün vasıflarıyla inkâr edenler, Allah'ın âyetlerini kabul etmeyenlerdir. Daha önce kendilerine inmiş olan sahih Allah kitabını tahrif ederek yollarını sapıtmış olan ehl-i kitap, bu sapıklıkları yüzünden apaçık Fırkan-ı Mübin olan yeni kitabı (Kur'an-ı Kerim'i) inkâra kalkışmışlardır. Burada küfürle ilk tavsif olunanlar, Allah'ın o şiddetli, korkunç azap ve intikamına ilk muhatap olanlar, bunlardır.

Bunlar, azap ve intikamla tehdit edilirlerken; Allah'ın her şeyi bildiği, O'nun bilgisinden hiçbir şeyin gizlenip kaçırılamayacağı da kendilerine te'kitle hatırlatılıyor :

«Şüphesiz ki gökte ve yerde hiçbir şey Allah'tan gizli kalmaz.» (Âl-i İmran, 5)

Allah'a ait olan ve hiçbir şeyin O'nun dışında kalması mümkün olmayan ilim sıfatı. Bu sıfat, sûrenin baş tarafında geçen ülûhiyetin vahdaniyeti ve kudreti ile mütenasip olduğu kadar, geçen âyetteki şiddetli tehditle de son derece mütenasiptir. «Gökte ve yerde hiçbir şey Allah'ın ilmi dışında kalamaz.» Bu kadar kapsamlı ve mutlak. Şu halde niyetleri O'ndan gizlemek ve hilelerin üstünü kapamak mümkün olmadığı gibi, o hassas cezadan ve ilm-i latifin pençesinden kaçıp kurtulmak da mümkün değildir.

Yerde ve gökteki her şeyi içine alan kapsamlı ilm-i latif gölgesinde; Ademoğlunun neş'eti hakkındaki insan şuuruna temas ediliyor. İnsanoğlunun bilgi, kudret ve idrâkinin dışında kalan ve gayb âlemi ile rahimin karanlıkları içinde cereyan eden yaratılış:

«Sizi ana rahminde dilediği gibi şekillendiren O'dur. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O Aziz'dir, Hakîm'dir.» (Âl-i İmran, 6)

Böyle şekillendiriyor sizi. Dilediği şekli veriyor ve lâayık gördüğü vasıfları bu şekil üzerinde işleyerek sizleri diğer mahlûkatından ayırıyor.

Mutlak dileği ve yalnız kendi iradesiyle şekillendirme tasarrufuna sahip olan sadece O'dur: «Dilediği gibi...» «Başka ilâh yok. Ancak O vardır...» «Aziz'dir.» Yapmak ve şekil vermekte kudret, kuvvet sahibidir. «Hakîm'dir.» Ortak ve şeriksiz olarak, yaratıp şekillendirme işlerini hikmetiyle idare eder.

Bu noktaya temas etmek suretiyle hristiyanların Hz. İsa hakkında, onun yaratılışı ve doğuşu hususunda düştükleri şüpheyi işaret olunmakta ve gerçeğin içyüzü aydınlatılmaktadır. İsa'yı «dilediği gibi» şekillendiren Allah'tır. İsa ne Rabb'dir, ne Allah, ne de

oğul... O, tasavvuru idrâkler tarafından kolayca kavranan açık ve berrak tevhid fikrinin karşısındaki karımaarışık lâhuti şahıs olmaktan da uzaktır!

Daha sonra; kalplerinde eğrilik bulunup da Kur'an-ı Kerim'deki kati hükümlere, muhkem âyetlere sırt çevirenler açıklanıyor. Bunlar müteşabih âyetleri kendi gayelerine göre tevil ederek şüphe uyandırmaya çalışırlardı. Bunların tasvirinden sonra müminlere geçiliyor ve Hakk'a, gerçeğe uygun olan vasıflarını hulûsi kalple iman edişleri ve Allah tarafından gelen her şeyi tam bir teslimiyetle kabullenişleri :

«Sana kitabı indiren O'dur. Onun bir kısım âyetleri muhkemdir ki, bunlar kitabın esasıdır. Diğer bir kısmı da müteşabihlerdir. İşte kalplerinde eğrilik bulunanlar fitne çıkarmak ve arzularına göre açıklamak niyetiyle müteşabih olanlarına uyarlar. Oysa bunların te'vilini ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar : "Biz ona inandık, hepsi Rabbimizin katındandır" derler. Bunu ancak akıl sahipleri düşünebilir. (Onlar derler ki) : "Ey Rabbimiz! Bizi hidâyetine erdirdikten sonra kalplerimizi sapıtma. Katından bize rahmet ihsan eyle. Şüphesiz en çok bağışlayan Sensin Sen.

Ey Rabbimiz! Muhakkak ki geleceğinde şüphe olmayan bir günde insanları toplayacak Sensin. Şüphesiz ki Allah vaadinden dönmez."» (Âl-i İmran, 7-9)

Rivayet olunduğuna göre Necran hristiyanları Hz. Peygamber (s.a.v.)'e : «Sen Hz. İsa hakkında "o, Allah'ın kelimesi ve ruhudur" demiyor musun?» dediler. Maksatları Kur'an'daki bu tâbiri kendi gayelerine uygun şekilde te'vil edip Hz. İsa'nın beşer olmayıp Allah'ın ruhu olduğu hakkındaki itikatlarına destek bulmuş olmaıdı. Allah'ın vahdaniyetini kesin ifa-

delerle belirten ve ne suretle olursa olsun Allah'a şerik ve evlât isnad etmeyi reddeden muhkem âyetleri görmek istemiyorlardı. Bu halleri üzerine inen bu âyet-i kerime, kensinlik ifade eden âyetlere yanaşmayıp te'vile müsait olanları istismar etmeye yeltendiklerini açığa vurmuştur.

Âyetin kapsadığı mâna yalnız bu kadar değil. Aynı zamanda Allah Teâlâ'nın peygamberine indirmiş olduğu ve iman tasavvurunun esaslarıyla İslâmî hayat nizamını içine alan bu kitap hakkındaki insanların çeşitli görüşlerine de temas etmektedir. Bunun yanıbaşında; gayb âlemine ait olan ve insanoğlunun idrâkinin ulaşamayacağı şeyleri de açıklamakta ve insanoğlunun bu babda Allah'ın bildirdiğinden daha fazla bir şey bilmesinin mümkün olmadığını haber vermektedir.

İnanç ve İslâm'ın esaslarıyla ilgili ifadeler bütün delilleriyle açıklığa kavuşturulmuş bulunmaktadır. -Kur'an'ın temeli olan- bu noktada gaye anlaşılmıştır. Hz. İsa'nın yaratılışı ve doğumunu da içine alan -sem'iyat ve gaybiyat- hususlarına gelince; bu konuda da biraz önce görüldüğü gibi «hak» kaynak olan açık âyetlerle gerekli açıklama yapılmış bulunuyor. Zaten insanoğlunun, kendisine lütfedilmiş olan mahdut idrâk vasıtalarıyla bu sahanın mahiyet ve keyfiyetini kavraması mümkün değildir.

Burada, -fıtratlarının dürüstlüğü veya bozukluğu bakımından- şu veya bu âyeti kabulleniş üzerinde insanların tutumu değişiyor. Fıtratları itibariyle kalplerinde bozukluk, sapıklık ve inhıraf bulunanlar, inanç, İslâm nizamı ve hayat tatbikatındaki nizamla ilgili açık âyetleri bırakıp müteşabih âyetler üzerinde durmaktalar. Halbuki beşerin mahdut ve nispi olan idrâkiyle kavranması mümkün olmayan bu âyetlerin ka-

bulü, ancak südür ettiği kaynağın doğru olduğuna ve her türlü gerçeği ancak o kaynağın bildiğine inanıp ona teslim olmakla mümkündür. Yine bunları anlayabilmek için bütün Kur'an âyetlerinin hak ve doğru olduğunda şüpheyi mahal görmeyen dürüst fitrata başvurmak gerekir. Ancak bu selim fitrat onun hak olarak indiğini, öncesinde de sonrasında da o kaynaktan batıl bir şey gelmediğini idrâk edebilmektedir. Müteşabih âyetler üzerinde kendilerine göre te'vil yürütmeye yeltenenler, bu âyetleri istismar ederek inançları sarsmak ve ihtilâflar yaratıp fikirleri bulandırmak istemektedirler. Zira fikir yoluyla bu âyetlerin kühüne vakıf olmak mümkün değildir.

«Halbuki onun te'vilini ancak Allah bilir.»

İlim ve anlayışta derinleşmiş olanlara gelince, bunlar; bilgileri sayesinde, beşerin sahip bulunduğu aklın ve idrâkin ölçülerini ve bu vasıtalarla nereye kadar varılabileceğini iyi bilirler. Bunlar, tam bir güven ve emniyet içinde: *«Biz ona inandık. Hepsi Rab-bimizin katındandır»* derler.

Rablerinin katından indiğine kesin olarak inanmalarıdır ki, kendilerinde bu sarsılmaz güveni meydana getirmiştir. Şu halde doğruların doğrusu olan Allah'ın gönderdiği âyetlerin hepsi de hak ve doğrudur. Onların sebep ve illetlerini araştırmak beşer aklının vazifesi olmadığı gibi, idrâklerin de kavrayacağı şey değildir. Bu âyetlerin gerisindeki gizliliklerin mahiyet ve sebepleri, beşer idrâkinin fevkinde olan şeylerdir.

İlim ve bilgide derinleşmiş olanlar, Allah tarafından her şeyin doğru olduğuna ta başlangıçta emindirler. Bu güvenleri dürüst fitrata sahip olmalarından ileri geliyor. Aklen de şüpheyi düşmezler. Çünkü ilmin hudutlarını aşan meselelerde aklın ve insanoğlu-

na verilen diğ er vasıtaların bir Şey elde edemeyeceği-
ni bilirler.

İŞte, ilimde derinleşmiş olanlar hakkında doğru tasvir budur. Hak ve gerçekleri ancak ilmin kabu-
ğunda kalmış basit insanlar ink ara kalkıŐır. Onlar,
her Şeyi müdrik olduklarını sanarak idr kleri dıŐın-
da kalan Şeyleri yok kabul ederler. Yahut da idrak-
lerini hakikatlerin  l  s   kabul ederek idraklerinin
tasavvur edebildiğini var, geri kalanı yok sanırlar.
Bunun içindir ki, kesinlik ifade eden Allah kel mını
da mahdut akıl h  k mleriyle karŐırlar! Fakat  lim-
ler b  yle midir? Onlar çok m tevacı insanlardır. Bir-
Çok hakikatlerin beşer aklının fevkinde kuvvetler ta-
Őıdıđını ve beşer aklının bunları kavramaktan aciz ol-
duğunu tam bir teslimiyetle itiraf ederler. Fitraten d -
r stt rler. Fitratları, hakkı kabul etmek ve güvenle
ona bağlanmakta tereddüt etmez.

«Bunu ancak akıl sahipleri düşünebilir.»

Bu ifadeden, akıl sahiplerinin ve hakkı müdrik
olanların muhakkak surette düşünen insanlar olduğu
anlaşılıyor. Allah'a bağlı bulunan fitratlarındaki is-
tikrarlı hak, akıllarda kararlaŐıp oradan fıŐkırmakta-
dır.

Bunun neticesi olarak dilleri ve kalpleri huşu ve
huzurlu bir yalvarıŐla duaya yöneliyor : Allah'ın ken-
dilerini hak üzere sabit kılması, hid yeti bulmuŐken
kalplerini eğrilikten muhafaza buyurması, kendilerin-
den rahmet ve fazlını esirgememesi için... Ve kıyame-
tin kopacağında Ő p he bulunmadığını, herkesi bir
araya getirecek günün muhakkak tahakkuk edeceği-
ni düŐünüyorlar :

*«Ey Rabbimiz! Bizi hidâyetine erdirdikten sonra
kalplerimizi sapıtma. Katından bize rahmet ihsan ey-
le. Ő p hesiz en çok bağışlayan Sensin Sen.*

Ey Rabbimiz! Muhakkak ki geleceğinde şüphe olmayan bir günde insanları toplayacak Sensin. Şüphesiz ki, Allah vaadinden dönmez.»

İşte, ilimde derinleşenlerin Rableriyle olan durumu budur. Bu hal, Allah'ın söz ve vaadindeki emniyet ve güvenden doğan imanın eseridir. Böyle bir imana yakışan da budur. Allah'ın sözüne ve ahbine güvenmeleri O'nun rahmet ve fazlını bilmeleri, kaza ve kaderine boyun eğmeleri, uyanıklık ve hassasiyet içinde takvâya sarılmaları hep bu imanın bahşettiği faziletlerdir. Onlar ne gaflete düşer, ne de gururlanırlar. Gece gündüz Rableriyle beraberdirler.

İmanla dolu olan bir kalp, sapıklıktan sonra eriştiği hidayetin değerini takdir edeceği gibi; gözü kapalılıktan kurtulup gerçeği apaçık görebilmenin, şaşkınlıktan sonra doğru yolu bulmanın, tereddütlerden sonra huzura kavuşmanın, yaratığa taptıktan sonra hidayete erip yalnız Allah'a ibadet etmenin ve nefsinin tatmin olması için değersiz şeylerle vaktini öldürdükten sonra eriştiği büyük ve değerli şeylerin kıymetini bilmenin zevkine erecektir. Ve bilecektir ki, bütün bu nimetleri Allah, iman sayesinde vermektedir. Bunun neticesi olarak da, doğru ve aydınlık yolu bulan bir yolcunun dolambaçlı karanlık çıkmazlara bir daha dönmek istemediği gibi o da eski sapıklığa bir daha dönmek istemez. Bu hal, kızgın çöllerde hayatını kaybetmek üzere olan kimsenin bir gölgeliğe erişmesine benzer. İmandaki halâvet ve değeri ancak sapıklığın acısını tadan ve onun çilesini çekenler bilir. İman emniyetinin huzur ve saadeti o kadar büyüktür ki, onu tam anlamıyla takdir edebilmek için azgınlık ve sapıklığın bataklarında sürünmüş olmak gerekir!...

Bunu bilen müminler Rablerine yönelerek bu manidar duayı yapıyorlar :

«Ey Rabbimiz! Bizi hidâyete erdirdikten sonra kalplerimizi sapıtma.»

Ve sapıklıktan sonra kendilerine lütfedilen hidâyetle buldukları ilâhi rahmete sığınıyorlar :

«Katından bize rahmet ihsan eyle. Şüphesiz en çok bağışlayan Sensin Sen.»

İmanlarından aldıkları ilhamla biliyorlar ki, Allah'ın lütuf ve rahmeti olmadıkça hiçbir başarıya ulaşamazlar. Kalplerine bile sahip değildirler. O da Allah'ın kudret elindedir. Neticede, kendilerinden yardım ve kurtuluşunu esirgememesi için Allah'a yönelip dua ediyorlar.

PUTPEREST MANTIĞI

Putperestliğin kendine has bir mantığı veya doğru bir tabirle mantıksızlığı vardır. Bu mantık, ister antik devirlerde olsun, ister günümüzde olsun, kendi sapıklıklarını, esrarengiz bir havaya bürüyerek mensuplarının kafa ve ruh dünyalarını kuşatır. Bu fasit dairenin içine girdikten sonra bir daha kurtulmak imkânı yoktur.

Günümüzde putperestlik her devirden daha yaygın bir hal almıştır. Seyyid Kutub'un deyimiyle bu günkü cahiliyet, İslâm'ın geldiği devirlerden çok daha şiddetli bir tesir gücüne sahiptir. Hayatını bu putperest mantığıyla mücadeleye adanmış olan mütefekkir, konuyu bütün eserlerinde ele almakta, Fî zılâl'il-Kur'an'da ise âyetlerle desteklemektedir:

Kur'an-ı Kerim putperest fitratları Allah'ın azabı ile yüz yüze getiriyor. Hatta Allah'ın azabı ile yüzleşirken bizzat kendi fitratları ile yüz yüze gelmiş oluyorlar... İnsan fitratı dehşetler karşısında kalıp, korku ve endişe içerisinde sarsıntıya uğrayınca üzerini kaplayan bütün pislikler dökülüyor ve pisliklerden arınmış olarak saf bir şekilde beliriyor. İşte o zaman

o sahte ilâhlar hikâyesini unutuyor. Ve birden kendi Rabbine yöneliyor ve tek başına O'ndan kurtuluş ümidi bekliyor...

Aşağıda vereceğimiz âyet-i kerime onların elinden tutuyor ve kendilerinden önce geçenlerin acı akıbetleri ile yüz yüze getiriyor. Bu yolda yürürken Hak Teâlâ'nın kanunlarının nasıl cereyan ettiğini, takdir-i ilâhının nasıl yürürlükte bulunduğunu gösteriyor. Gözleri önüne ve basiretleri karşısına Hak Teâlâ'nın peygamberlerini yalanlayanların nasıl yavaş yavaş bu kaçınılmaz sona geldiklerini, birçok beladan sonra yine belalarla karşılaştıklarını -sıkıntı ve meşakkatlerle tecrübe edildikten sonra nimet ve bollukla imtihan edildiklerini- birbiri peşisıra fırsatlar verildiğini, bütün bunların gafletten uyanmaları için yapıldığını açıklıyor. Ancak onlar, bütün fırsatları kaybedip, Allah tarafından verilen nimetlerin dış görünüşüne aldanıp şiddetler karşısında kendilerine gelmemeleri sonunda Hak Teâlâ'nın takdiri yerine geliyor ve bu takdir, yürürlükte olan ilâhi kanunlara göre gelişiyor. Ve birden korkunç bir azap basıyor bunları: *«İşte bu suretle zulmedenler gürûhunun kökü kesi-miştir. Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'adır...»* (En'am, 45)

Ve kalpleri tiril tiril titreten bu sahne hiç kesilmeden uzayıp gider gibi oluyor. Peşinden de bir başka sahne geliyor ki, bu sahne içerisinde onlar yine Allah'ın azâbı ile karşı karşıya bulunuyorlar. Hak Teâlâ onların gözlerini ve kulaklarını yok ediyor. Kalplerini mühürlüyor ve bir daha kendilerine kalplerini, gözlerini ve kulaklarını iade edebilecek Allah'tan başka bir ilâh bulamıyorlar.

İşte onlar bu iki parlak ve dehşet verici sahne ile yüzyüze bulunurken Kur'an-ı Mübin onlara peygam-

berlerin vazifesinden söz ediyor. Peygamberliğin bir müjdeleme ve korkutma işi olduğunu, bunun ötesinde başka bir şeyle mükellef olmadıklarını anlatıyor. Peygamberlerin vazifesi harikalar göstermek değildir. Lüzumsuz isteklerde bulunan herkesin isteklerini yerine getirmek de değildir. Peygamberin vazifesi, tebliğ etmektir. Onlar; korkutup müjdeleyerek tebliğ vazifesini ifa ederler. Sonra da bir gurup insan onlara inanır, salih amel işler, korkudan emin olur ve kederden kurtulur. Bir başka gurup ise onları yalanlar, döneklik eder, bunun karşılığı olarak da bir azap alır onu. Şu halde dileyen inansın, dileyen inkâr etsin... Netice budur...

«De ki : “Üzerinize Allah’ın azâbı gelse veya kıyamet saati size gelip çatsa, Allah’tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğru iseniz bana bildirin.”

Hayır; sadece O’na yalvarırsınız, dilerse feryada geldiğiniz belayı üzerinizden kaldırır ve siz de O’na koştuğunuz ortakları unutursunuz.» (En’am, 40-41)

Âyet-i kerime Allah’ın azabını anlatarak hitap ediyor fitrata. Ve insan fitratını, dehşetlerle karşılaşırken, kalbi tiril tiril titreten korku ile yüzleşirken bu azap karşısındaki tutumuyla yüzleştiriyor. Dehşetlerin sarıverdiği anda insan fitratı üzerine çökmüş olan bütün ağırlıklar yok oluyor ve fitrat bütün beraklığıyla beliriyor. Kendi derinliklerinde yer etmiş olan Rabb-i Zülcelâl’i tanıma ve O’nun birliğini kabul etmek hususunda büyük bir engel teşkil eden o ağırlıkların hepsinden kurtuluveriyor :

«De ki : “Üzerinize Allah’ın azâbı gelse veya kıyamet saati size gelip çatsa, Allah’tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğru iseniz bana bildirin”...» (En’am, 40)

Aslında bu; dehşet karşısında insan fitratının durumudur. Hak Teâlâ’nın dünyadaki azâbı azapların

yok edicisi ve kökten silicisidir. Yahut da hiç beklenmeden kıyametin gelip çatmasıdır. İnsanı fıtratı bu noktaya dokunduğu, o dehşet manzarasını düşündüğü zaman bu dehşetin mahiyetini idrâk eder, onun karşısında titrer; kendisine gelir. Zira bu dehşetin ifadesi ettiği mâna, kendi bünyesinde gizli olan bir gerçeği temsil etmektedir. İşte Hak Teâlâ bu gerçeğin insan benliğinde gizli olduğunu gayet iyi bildiği içindir ki, ona böyle bir düşünce metoduyla hitap ediyor ve böylece dehşetten etkilenmesini sağlayarak bütün ağırlıklardan kurtulmasını temin ediyor. Onlara bu durumu soruyor. Ve dosdoğru cevap istiyor kendilerinden, hem de kendi dilleriyle. Maksat kendi fıtratlarının tasdik ettiğini ifade etmek :

«Allah'tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğru iseniz bana bildirin.»...

Sonra âyet-i kerime onların fıtratlarının içinde bulunduğu ortama uygun doğru cevabı yerleştiriyor. Onların dili bu gerçekleri konuşmasa bile:

«Hayır; sadece O'na yalvarırsınız. Dilerse feryada geldiğiniz belayı üzerinizden kaldırır... Ve siz de O'na koştuğunuz ortakları unutursunuz.»

Hayır, sadece O'na yalvarırsınız. O'na ortak koştuğunuz şeylerin hepsini unutuverirsiniz... Dehşet, fıtratınızı olduğu gibi ve her şeyden arınmış olarak gösterir. İşte o zaman doğrudan doğruya Allah'tan kurtuluş talep ederek O'na yönelirsiniz. Ve O'ndan başkasını kendisine eş koştuğunuzu unutursunuz. Hatta insan fıtratı şirk mefhumunu bile unuttur o anda. Çünkü benliğinde yer etmiş olan yegâne gerçek, Rabb-i Zülcelâl'ini tanıma gerçeğidir. Şirke gelince satıhtaki bir kabuk gibidir. İnsan fıtratına başka etkenlerin tesiri ile zaman zaman ve gelip geçici olarak yayılır. İnsan fıtratını baskı altında ezen, kabukta

kalmış ve sathî şeylerin ağırlığından ibarettir. Dehşet, insan fıtratını şöyle bir tutup sarstı mı o kabukta kalan bütün ağırlıklar yok olur, kabuk uçuverir ve mutlak hakikat asil şekli ile ortaya çıkar. İşte o zaman insan fıtratı yaratanına karşı gerçek mânadaki fitri hareketini icra eder. Bu dehşetin kaldırılmasını diler O'ndan... İşte dehşetler karşısındaki insan fıtratının durumu. Ve Kur'an bununla yüzleştiriyor müşrikleri. Hak Teâlâ'nın durumuna gelince, Allah Teâlâ bunu onları dehşetle yüz yüze getirdiği esnada belirliyor. Onların istedikleri hüsusları dilerse bertaraf eder. Şüphesiz ki O'nun irade gücü son derece engindir. Hiçbir kayıt sözkonusu değildir. Evet, dilerse onların istedikleri şeyleri verir, feryad ettikleri hususların hepsini veya bir kısmını bertaraf eder. Dilerse de isteklerini yerine getirmez; takdirine, hikmetine ve ilmine uygun tarzda davranır.

İşte birtakım gelip geçici sapıklıklar sebebi ile insan fıtratının üzerine binen ve bazen de insanın biz-zat özendiği şirk karşısında kendi fıtratının tutumu budur. Bazı kere muhtelif etkenlerin neticesinde insan fıtratında gizli bulunan apaçık hakikatların üzerini bir şirk örtüsü kaplayabilir. Yüce Rabbine yönelmeyi ve O'nun vahdaniyetini tanımayı gerektiren hakikatların üzerini... Esas itibarıyla insan fıtratı hiçbir zaman dinsizliğe ve Allah'ın varlığını inkâra eğilimli değildir.

Biz, imansızlığın insan fıtratında mevcut olduğunu göstermeye çırpınanların bu kanaatlerinde sadık olduklarından tamamen şüphe ediyoruz. İmansızlar hiçbir zaman bunu kendi fıtratlarının derinliğinde hissederek kabul etmiyorlar. Allah'ın kudret eli tarafından meydana getirilmiş bir yaratığın kendisini yoktan vareden elin mührünü tamamen silecek bir

dereceye ulaşması ve bununla birlikte kendi bünyesi-
nin temelinde o mührün izlerinin bulunması ve bu
damganın onun bütün varlığıyla karışmış olarak her
zerresinde ve hücrelerinde yer etmiş olması, sonra da
kalkıp bu yüce kudreti gerçekten inkâra yeltenmesi
bizim için her zaman bir şüphe konusudur... Esas iti-
barıyla insanları Allah'ı inkâra sevkeden âmil tari-
hin uzun devreleri boyunca birtakım kimselerin yö-
nettiği çirkin eziyetler, kiliseye karşı girilen kor-
kunç çatışmalar, kilisenin ilim erbabını ezmesi, insan
fıtratında mevcut olan birtakım arzuları inkâr ede-
rek sapık zevklerin peşine düşmesi gibi... Avrupa'nın
çağlar boyunca yaşadığı uğursuz tarihi hâdiselerdir
ki, işte Avrupahlar'ı bunca dinsizlik dalgasına itmiş
ve nihayet de Allah'ı inkâra kadar götürmüştür. Esa-
sında bu inkâr bir bataklıkta çirkin bir havadan ka-
çışın ifadesi idi.¹

Bunun yanı sıra yahudilerin bu tarihi olayları is-
tismar etmesini, hristiyanları dinlerinden uzaklaştı-
rarak etkileri altına alma arzularını, hristiyan toplu-
luğu arasında ahlâkî çözülmeyi ve bozukluğu yayma-
nın ancak bu tarzda kolayca mümkün olacağını ka-
bul etmelerini de zikredebiliriz. Ahlâkî çöküntüye uğ-
radıktan sonra ancak yahudi onları «Talmud»un ve
Siyon protokollerinin ifadesi ile «eşşek gibi» kulan-
mak mümkün olabilirdi. İşte yahudi bunu elde ede-
bilmek için tabii olarak Avrupa'nın bu uğursuz ça-
ğında onların duygularını istismar etmesi gerekirdi.
Böylece kilisenin baskısından kaçan insanları iman-
sızlığa sevk edebilirdi.

Yahudinin beşeriyete bela ettiği bir sistem olan

(1) «İstikbâl Bu Dinindir» adlı eserimizin «Uğursuz Ayırım» bô-
lümüne bakınız.

«komünizmin» sarfettiği büyük gayret ve Allah'sızlığı modalaştırmak için yarım asırdanberi bütün devlet imkânlarını kullanarak yaptığı çalışmalar, her şeye rağmen neticesiz kalmıştır. [†]Ve bugün bile Rus milletinin ruhundan Allah'a iman duygusu tamamen silinip atılamamıştır. Halefi Kruşçev'in ifadesi ile «vahşi Stalin» bile İkinci Dünya Harbi esnasında kilise ile anlaşmak mecburiyetinde kalmış, ileri gelen rahipleri salıvermişti. Zira boynuna yapışan harbin baskısı onu kendi fitratının aslında yeretmiş olan Allah'a iman duygusunu kabullenmeye zorluyordu. Çevresinde bulunan kumanda kuvvetlerinden bazı imansız ve Allah'sızların görüşü ne olursa olsun o kilise ile anlaşmak zorunda kalmıştı.

Netice itibariyle gözümüzün önünde kalan en büyük ibret insan fitratında yeretmiş olan Allah duygusudur. Her ne kadar insan fitratı bazen bataklıklara dalarsa da bir sarsıntı meydana geldiği zaman fitratın üzerine yapışmış olan o pislikler düşüverir ve insan fitratı bütünüyle çıplak bir vakıa halinde belirir. Ve yüce yaratanına ilk yaratılış anındaki gibi inanarak, itaat ederek, huşû içerisinde yönelir. Bunun ötesindeki hile ve oyunlara gelince, onun temelini sarsmaya, fitratı yüce yaratanın eline teslim etmeye bir kez Hakk'ı haykırmak kâfidir. İşte yeryüzünde bu haykırışı yapan insanlar bulunduğu müddetçe bâtil başarıya ulaşamayacaktır. Ve ne kadar gayret sarfederse etsinler yeryüzü bu haykırışı yapan insanlardan uzak kalmayacaktır.

Özetle diyebiliriz ki; Allah duygusu insanoğlunun fitratında kesinlikle mevcuttur. Zaman zaman üzeri bazı pis maddelerle kapanmış olsa da... Zaman zaman fitratında böyle bir duygunun mevcudiyetini inkâr eden insanoğlu küfür ve isyana sapsa da...

Ancak, bu Allah duygusunun sadece duygu halinde bulunması tevhit meselesini halletmiyor. Bu duygunun pratiğe intikâl etmesi ve birtek Allah'ın dışındada canlı veya cansız hiçbir şeyin ilâhlaştırılmaması gerekiyor.

Hz. İbrahim'in hem kendisini hem de çocuklarını, tapınmaktan korumasını Allah'tan istediği put, sadece Araplar'ın ilkel cahiliyet dönemlerinde yaptıkları gibi basit ve alelade şekilden ibaret değildir. Veya muhtelif cahiliyet sistemlerinin taş, ağaç, kuş, hayvan, yıldız, gök cismi, ateş, ruh, veya hayaller biçiminden ibaret değildir put...

Bu basit ve alelade puta tapınma şekilleri, Allah'a şirkın bütün anlamlarını içine almaz. Allah'tan başka tapınılan putları ihtiva etmez. Yalnızca bu basit ve alelade şirk ve put şekilleri üzerinde durarak, Kur'an'daki şirkten maksadın bunlar olduğunu kabul edecek olursak sonsuz derecede şekilleri olan şirk mefhumunu iyi kavramış olamayız. Ve bugün beşeriyetin içine saplandığı şirk ve modern cahiliyet şekillerinin gerçek yüzlerini tam olarak göremeyiz.

Bunun için şirkın mahiyetini derinliğine araştırmak ve putun şirkle olan alâkasını açığa çıkarmak gerekir.

Put... Hiçbir zaman onu ilkel ve basit şekliyle görmemek lâzımdır. Putun biçiminde olması şart değildir... Put, putlaşmak isteyenlerin arkasına gizlendikleri birer işaret ve semboldür... Onlar insanları kendilerine kul köle yapmak için o dikili putların arkasına sığınır ve onun gerisinden kendi buyruklarını rahatça yürütürler...

Hiçbir zaman için bir putun konuştuğu, duyduğu ve gördüğü görülmemiştir... Ancak putların arkasına gizlenmiş olan rahipler ve mabed bekçileri mırıl-

danarak etrafında onun adına dualar okur ve bereketler dağıtan muskalar asarlar. Sonra da kitleleri ezmek ve kölesi, kulu haline getirmek istediği kimse-lerin adına o putları konuştururlar...

Hem İslâm sadece ağaçtan ve taştan yontulmuş putları yıkmak için gelmemiştir ki... Bunca gelmiş geçmiş peygamberler silsilesi sadece bu putları yıkmak için uğraşmamışlardır ki. Yalnızca ağaçtan dikilmiş veya taştan yontulmuş putları yıkmak için tarih boyunca İslâm hareketi fedakârlıklar yapmamış, bunca acı ve ıstıraplara katlanmamıştır...

Bilakis İslâm gerçek mânada Allah'a kulluk ve her meselede Allah'ın emirlerine itaat ile, her ne şekilde ve surette olursa olsun Allah'tan başkasına kul-luğun ayrılış noktalarını kesinkes belirtmek için gel-miştir...

Allah'ın dini, kendilerinin müslüman olduğunu sananların tasavvur ettiği gibi basit değildir... Şurası muhakkak ki Allah'ın dini hayatın en küçük meselelerine, bütün teferruatına kadar şamil olan tam ve mükemmel bir hayat görüşüne sahiptir. Bu hayat görüşünü değerlendirip yaşayanlar gerçekten İslâm'ı yaşıyorlar demektir. Allah, kâinatın yaratıcısıdır, O tek'tir ve kulları için seçtiği yegâne din İslâm'dır...

«Doğrusu sizin Rabbiniz gökleri ve yerleri altı günde yaratıp sonra arşa hükmetti. İşleri düzenleyen Allah'tır. İzni olmadan kimse şefaât edemez. İşte Rabbiniz olan Allah budur. O'na kulluk edin. Nasihat dinlemez misiniz?

Hepinizin dönüşü O'nadır. Allah'ın vaadi haktır. Halkı ibtîda yaratan, sonra yine dirliten şüphesiz ki O'dur. İman edip iyi işler işleyenleri hakkaniyetle mükâfatlandırır. Kâfir olanlara da küfürleri yüzünden kaynar sular, acı azaplar verir.

Güneşi ışıklı ve ayı nurlu yapan; yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için aya konak yerleri düzenleyen O'dur. Allah bunları ancak gerçeye göre yaratmıştır. O, bilen insanlar için âyetlerini birer birer açıklar.

Gece ile gündüzün birbiri ardından gelmesinde, Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında, karşı gelmekten sakınan kimseler için âyetler vardır.» (Yûnus, 3-6)

Bu âyetler itikattaki esas ve büyük meseleyi dile getiriyor... Rubûbiyet meselesini... Ülûhiyet (tanrının varlığını tanıma) meselesi müşriklerce inkâr konusu değildir. Çünkü onlar Allah'ın varlığına inanıyorlardı. Esasen yaratılışından gelen bir hususiyetle insan, bu kâinatı vareden bir mabuda inanmadan edemez. Çok şiddetli sapmalar olursa nadiren bu hususiyetin dışına çıkar. Fakat onlar Allah ile birlikte başka mabudlar da tanıyorlar ve onlara yönelerek ibadet ediyorlardı. Güya bu mabudlar, onları ya Allah'a yaklaştıracak, ya da huzurunda bunlara şefaate edeceklerdi. Ayrıca müşrikler, tanrılık hususiyetlerine özenerek, ilâhî izin olmaksızın kendi kendilerine kânun vaz ediyorlardı.

Ülûhiyet ve rubûbiyet meseleleri bahsinde -sonradan Yunan felsefe ve mantığının tesiri ile yorulanlar gibi- Kur'an, kısır zihni çekişmelere girmez. Doğrudan doğruya herkesin anlayabileceği basit ve mantıklı ifadeyle hitap eder :

Allah, şüphesiz gökleri ve göktekileri, yeri ve yerdekileri yaratandır. Güneşi ışıklı, ayı parlak yaratan ve ona konaklar halkeden O'dur. Gece ile gündüzün birbiri ardından gelmesini düzene koyan O... Duyularımıza hitap eden bu bariz görüntüler, kalpleri uyandırıyor. Yeterki o kalpler biraz harekete geçerek et-

rafı ibretle temaşa etsin... Bunları yaratan ve düzene koyan şüphesiz Allah'tır. Rabb olmaya da O lâyıktır. Beşer O'na ibadete borçludur. Yarattığı hiçbir şeyi O'na ortak koşamazlar... İfade cidden mantıkî ve gerçekçi değil midir? Dimağın yorulmasına ihtiyaç var mıdır... Acaba kalbin ısınmadığı, vicdanı tatmin etmeyen, kısır olduğu kadar soğuk çekişmeyle dimağı yıpratıcı kıyaslamaların arkasında hakikat aramaya lüzum var mı?

Dehşet verici bir kâinat. Gökleri, arzı, güneşi, ayı, gecesi, gündüzü ile... Göklerde ve yerdeki mahlûkat... Milletler, ilâhî kanun ve kurallar, bitkiler, kuşlar, öteki hayvanlar, hep O'nun emrine göre devam etmiyor mu?

İşte, geniş ülkelere karanlığını yayan, hayalet gibi ufak tefek kıpırdanmaların dışında ortalığı sükûna boğan gece... İşte, neşeli bir bebeğin gülümsemesini andırıcasına gecenin koyu karanlığını yaratan fecir... Ya sabahın gelişiyle hayat ve hayattakilerde görülen depresme ve canlılık... İşte, görenlerin sakın sandığı yürüyen gölge nasıl letafetle kimildiyor. Ya bir halde karar kılmayan, hoplayıp zıplayarak gidip gelen kuşlar! İşte, durmadan büyümeye ve yaşamaya çalışan otlar... İşte, itip dışarı attığını kabirlerin yutması! Elhasıl hayat Allah Teâlâ'nın dilediği gibi akıp gitmekte... Çeşitli tasvir ve grafiklerin, şekil ve örneklerin, hareket ve durumların, gidip gelmelerin, eskime ve yenilenmelerin, yıpranma ve gelişmelerin, ölüm ve doğumların, dehşet verici bu kâinatta gece ve gündüz bir an duraklamadan devam eden hareketin çizdiği bu tablo...

Bütün bunları insan, içi burkularak seyreder, üzerinde düşünür ve ibret alır. Tabii kalp uyanık ve kâinatın içine dışına serpiştirilmiş olan âyetleri gör-

meye hazır durumda ise... İşte Kur'an-ı Kerim, doğrudan doğruya kalbi uyandırmayı, aklın da tasvir ve âyetlerle dolu bu tablodan ibret almasını hedef tutar.

«Doğrusu sizin Rabbiniz gökleri ve yeri altı günde yarattı»...

İbadete ve rubûbiyete lâıyk olan Rabbiniz işte bu yaratıcıdır. O ki, yerleri ve gökleri yarattı. Hikmet ve takdire istinaden yarattı, düzenini de ihmal etmedi.

«Altı günde»...

Terkibi, düzenlenmesi ve hazırlanmasındaki hikmet gereğince murad-ı ilâhî tecelli etmiştir.

Biz burada altı günün tahdit ve tarifine kalkışamıyoruz. Zira bu altı gün, süre tahdidine ve keyfiyetine yönelmemiz için zikredilmemiştir. Bu mahlûkâtın, yaratılışındaki gayenin ve bu gayeye erişme hazırlığının icaplarından olan takdir ve tedbirin hikmetini beyan için zikredilmiştir...

Bütün tahmin ve mütalâalara rağmen bu altı gün, esrar-ı ilâhî cümlesinden bir muammadır. Onu idrâk etmek için ilâhî kaynaktan başka bir yol olmadığına göre, bize haddimizi bilip ileri gitmemek düşer. Zikrolunmasından maksat, başlangıcından sonuna kadar kâinatın seyrine vesile olan takdir, tedbir ve düzenin hikmetine işarettir.

«Sonra arşa hükmeden»...

Arşın istiva olunması, yüce saltanat makamının katiyetinden kinayedir. Beşerin anlayacağı ve çeşitli mânalarını anlatabileceği bir dilden Kur'an üslûbiyle böyle buyrulmuştur. Ayrıca «sonra» kelimesi burada zaman sırasını bildirmez. Ancak manevî sonralığı ifade eder. Zamandan burada eser yoktur. Sonra Allah Teâlâ için önceden mevcut olmadığı halde sonradan varolabilecek herhangi bir durum söz konusu değildir. Yüce Hâlık zaman ve mekânla alâkalı değişimlerden

münezzehtir. Bu sebeple, «sonra» kelimesinin burada manevi sonralığı ifade ettiğini söylerken inanıyoruz ki, bununla insan aklının hüküm ve karar vermeye yetkili olduğu emin mıntıkanın hududunu aşmış değiliz. Çünkü biz Allah Teâlâ'nın; herhangi bir zaman ve mekânın gerektirdiği ahvâlin tesirinden münezzeh olduğu mevzuda külli kaideye istinad ediyoruz.

«İşi düzenleyen»...

Evvel ve âhirini takdir eden, varoluş biçim ve gereklerini düzene koyan, başlangıç ve sonucunu tertip eden, işin adım adım seyrini, gelişimini ve sonucunu tertip eden, işin adım adım seyrine gelişimine ve sonucuna tesir eden kanunu vareden O'dur.

O'nun «izni olmadan kimse şefa'at edemez» Her şey O'na aittir. Hükmün tamamı da O'nundur. Kimse Allah katında yakınlaşmayı sağlayamadan yardımda bulunamaz. İman edip ameli salih işlenerek şefa'at hak edilmedikçe şefa'atçının mücerret yalvarışları fayda vermez. Takdir-i ilâhî böyle gerektiriyor.

Bazılarının heykellerini yaparak taptıkları «meleklerin, şefa'at dilekleri Allah katında reddolunmaz» şeklindeki inançları bu gerçeğe aykırı düşmektedir.

Huzurunda izni olmaksızın kimsenin yardım edemeyeceği, işleri tedvir eden yüce yaratıcınız Allah, işte budur... «İşte Rabbiniz olan Allah budur». Rabb olmaya O lâyıktır... «O'na ibadet ediniz»... O'ndan başka tapmaya lâyük kimse yoktur... «Nasihat dinlemez misiniz?»... Mesele izaha ihtiyaç göstermiyecek kadar açık ve sabittir. Yeter ki bu malum gerçek üzerinde biraz düşünölmüş olsun...

Yer ve göklerdeki ülühiyet delillerini arzettikten sonra Allah Teâlâ'nın: «İşte Rabbiniz olan Allah budur.»... kavli şerifi üzerinde biraz duralım.

Ülühiyet meselesi, müşriklerce ciddi bir inkâr ko-

nusu değildir. Onlar Allah Zülcelâl hazretlerinin varlığını itiraf ediyorlardı. Yaratanın, rızık verenin, öldürenin, diriltenin, her şey üzerinde tasarrufa muktedir olanın Allah olduğunu biliyorlardı. Fakat bu seviyede ülühiyeti itiraf etmenin gereği olarak O'nun Rubûbiyetini hayatlarında hâkim kılmalıydılar. İşte onlar bu gerçeğe uymadılar... Çünkü Rubûbiyeti kabul, yalnız O'na ibadet etmekle mümkün olurdu. O'ndan başkasının huzuruna ibadet prensiplerini şîâr edip nerek varmamalı, meselelerinde O'ndan başkasını hâkim kılmamalıydılar. Allah Teâlâ'nın «İşte Rabbiniz olan Allah budur, O'na kulluk ediniz» kavli şerifinin mânası budur.

Bütün cahiliyet devirlerinde ülühiyet sahası dar çerçevede mütalâa edilmiş, insanlar; tanrının varlığını itiraf etmekle inanmış olduklarını sanmışlar, ülühiyetin icaplarını -ki bu Rubûbiyettir- düşünmemişlerdir... Bildiğimiz gibi Rubûbiyet; kendisinden başka Rabb olmayan Allah'ın dinine sarılma, başkalarının değil mutlaka O'nun saltanatını hâkim kılmanın, ifadesidir...

Cahiliyet devirlerinde «ibadet»in şümûlü kısıtlıdır, dinî şîârlardan bazılarını yerine getirmekten ibadet kabul edilirdi. İnsanlar yalnız bunları yapmakla inandıklarını sandıkları tek tanrıya karşı ibadet görevlerini yerine getirdiklerini zannederlerdi. Halbuki, ibadet kelimesi başlangıç itibarıyla «abede» kelimesinden türemiştir. Bu kelime ise «din edildi, boyun eğdi» anlamına gelir. Yapılmakta olan dinî şîârlara gelince bunlar, sadece din edinme ve boyun eğmenin bir görüntüsüdür. Ama gerçek dinî vecibelerin hepsi değildir.

Cahiliyet bir merhale ve tarihte bir fetret devresi değildir. O ülühiyet ve ibadetin anlattığımız gibi

dar ölçüler içerisinde mütalâasıdır. Bu şekilde mânâ-ları kısıtlamak insanları -kendilerini ilâhî dine sahip zannededursunlar- şirke götürür. Şimdi dünyanın bütün ülkelerinde durum böyledir. Oysa nice ülkelerde halk müslüman ismini taşır, dinî şiârları da yerine getirirler. Ne var ki Rableri Allah değildir.

Esasen kastolunan ibadetin mânâsı bizzat şu âyetle te'yid edilmiştir : *«De ki : "Allah'ın size gönderdiği, sizin bazılarını haram, bazılarını helâl kıldığınız rızıklar hakkında ne dersiniz? Allah mı size izin verdi de (böyle yaptınız), yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz?"»* (Yûnus, 59)

Bugün bizim içinde bulunduğumuz durum; Allah Teâlâ'nın kendilerine: *«İşte Rabbiniz olan Allah budur. O'na kulluk edin. Nasihat dinlemez misiniz?»* diyerek seslendiği cahiliyet mensuplarının içine düştüğü durumdan farksızdır.

O'na ibadet edin, O'na ortak koşmayın. Çünkü dönüşünüz O'nadır, hesabınızı O yapar, mümin ve kâfirleri cezalandıran O'dur!

«Hepinizin dönüşü O'nadır. Allah'ın vaadi hak-tır.»

Evet dönüş yalnız O'nadır. Ortaklara ve şefaatçilere değil. Vaad etmiştir, dönmemiştir, dönmiyecektir de, diriliş, hilkati tamamlayan bir hadisedir.

«Halkı iptida yaratan, sonra yine diriltten şüphesiz ki O'dur; iman edip iyi işler işleyenleri hakkaniyetle mükâfatlandırırız. Kâfir olanlara da küfürleri yüzünden kaynar sular, acı azaplar verir.»...

Ceza ya da mükâfatlandırmadaki adalet, yaratılış ve dirilişin gayelerinden biridir : *«İman edip iyi işler işleyenleri hakkaniyetle mükâfatlandırır...»*

Acısız, ağrısız ve hiçbir engelle karşılaşmadan erişilen nimetin sonu, zevk ve saadeti... İşte yaratılış ve

dirilişin gayelerinden birisi bu nimete erebilmektir. Şüphesiz ki bu, beşerin ulaşabileceği kemâlin zirvesidir... Halbuki beşeriyet; acı ve ağrılarla dolu dünyeyi hayatta böyle bir zirveye ulaşamaz. Öyleki bu hayatın vereceği tat, tasadan uzak kalmaz. Eninde sonunda bir engelle karşı karşıya gelinir. -Gerçi tertemiz ruhun zevklerine diyeceğimiz yoksa da beşer ruhuna ihlâs az nasip olur- hiçbir şey olmasa bile dünya nimetinin sona ereceği endişesi dahi tek başına tam bir zevke mani olabilir ve onu eksiltir. Beşeriyet kendisi için mukadder olan yüce mertebelere eremez. Bu yüce mertebeden maksat, onun noksanlıktan, zayıflıktan ve bunların doğuracağı kötü sonuçlardan kurtulabilmesi, ölüm korkusu olmadan, elde ettiği nimetin son bulacağı endişesine kapılmadan, kedersizce hayatını sürdürebilmesidir. Böyle bir hayata ise beşeriyet -nimetlerinden geniş ölçüde bahseden Kur'an âyetlerinden öğrendiğimiz gibi- ancak cennette vasıl olabilir. Yaratma ve dirilmeden maksat, şüphesiz hayatın sağlam kanunlarına ve sıhhatli kurallarına uymak suretiyle hidâyete kavuşmuş olan insanları, en yüce mertebelere erdirmek olacaktır.

Kâfirlere gelince, onlar kanunlara aykırı davrandılar, beşeri kemâle erdiren yolda yürümediler. Onların bu tutumu -değişmeyen kaideler gereğince- kemâl mertebelerine ulaşmalarını önledi. Zira kemâl kanunlarını bir yana itmişlerdi. Ayrıca bir hasta, hıfzıssıhha kurallarına uymaması halinde hastalık ve zâfiyetinin arttığını gördüğü gibi kâfirler de, kemâl kanunlarına uymadıklarından ötürü, seviyelerinin düştüğünü ve derecelerinin daha da alçaldığını göreceklidir. Tasalardan uzak dünya zevkine karşı-

lık zevklerden uzak ahiret tasaları vardır onlara.¹

«Kâfir olanlara da küfürleri yüzünden. kaynar sular, acı azaplar verir.»

Göklerin ve yerin yaratılışı, yalnız Allah'a ibadet, dönüşün O'na olacağı, cezanın O'nun tarafından verileceği hakkındaki parçalardan sonra yeniden âlemin varlığını hatırlatan, göklerin ve yerin azametinden bahseden âyetlere dönülüyor :

«Güneşi ışıkl, ayı nurlu yapan; yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için aya konak yerleri düzenleyen O'dur. Allah bunları ancak gerçeğe göre yaratmıştır. O, bilen insanlar için âyetlerini birer birer açıklar.»...

Burada kâinat sahnelerinden belirgin iki olaya şahit oluyoruz. Ne var ki, durmadan tekrarlanan bu hadiselerle karşı alışkanlığımız arttığı için tesirini hissetmiyoruz. Değilse güneşin doğuş ve gurubunu, ayın çıkış ve batışını ilk defa görmüş olsaydık kim bilir nasıl bir dehşet içinde kalırdık? Evet tekrarlanagelen alıştığımız bu iki hadiseye Kur'an dikkatimizi çekiyor. O dehşetli sahneyi yeniden yaşamamızı sağlamak, ilk tesiri yeniden gönüllerimizde canlandırmak, alışkanlığımızın tembelleştirdiği düşünce gücümüzü iâde etmek, bunların yaratılışındaki ibretleri seyretmemizi temin etmek, yaratılış tarzındaki muhkem nizamı göstermek istiyor Kur'an bize.

«Güneşi ışıkl... kılan.»

Alevler ve lavlar içinde...

«Ayı nurlu kılan...»

Aydınlatma gücü var onda.

«Aya konak yerleri düzenleyen...»

(1) Bu parça rahmetli Reşit Rıza'nın «Tefsir ül-Menar»ından alınmıştır.

Her gece bir konağa yeni bir şekille iner. Bu, herkes tarafından görülür. Anlıyabilmek için astronomi bilgini olmaya lüzum yoktur.

«Yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için...»

Zaman birimleri ve vakitler halen bütün insanlarca güneş ve aya göre ayarlanmaktadır.

Bunların hepsi boş mu? Bâtıl mı acaba? Yoksa hepsi tesadüf mü? Aslâ!... Bunca nizam, bu kadar intizam, herhangi bir hareketin saniye bile şaşırmayan seyri!... Bütün bunlar ne abes, ne bâtıl ne de geçici bir tesadüften ibârettir.

«Allah bunları ancak gerçeğe göre (Hak ile) yaratmıştır.»

Bu intizamın vasıtası hak, hedefi hak, kıvamı hak. Hak; sabittir, köklüdür ve ağır basar. Deliller açıkça ve daima bu gerçeğe şahadet eder.

«O, bilen insanlar için âyetlerini birer birer açıklar...»

Buradaki sahnelerin ötesinde gizlenen tedbiri idrâk edebilmek için ilim sahibi olmak gerekir.

Göklerin ve yerin yaratılışı, güneşi ışıkl, ayın nurlu kılınışı, geceyle gündüz hadisesini meydana getiren konak yerlerinin takdir edilişi, ki bu hadise, -akıllara durgunluk veren bu muhteşem âlem içerisinde görülen manzara ve müşahade edilen sahnelerin ilhamına kalbi hazırlıklı olan insanlar için- gerçekten ibret vericidir.

«Gece ile gündüzün "ihtilafında" birbiri ardından gelmesinde, Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında, O'na karşı gelmekten sakınan kimseler için âyetler vardır...»

Gece ile gündüzün farklılığı, birbirinin ardından gelmesi olduğu gibi, uzunluk ve kısalık yönünden farklı oluşları da kastolunmuştur. Bunların ikisi de

görülen hadiseler olup sık görme alışkanlığımız his dünyamızdan ciddi tesirini izale eder. Fakat nâdiren ruh dünyamızda bir uyanış olur. Doğu ile batıya yönelerek içimizden irkiliriz. Güneşle ayın doğuş ve batışını bu âleme yeni gelmiş bir insan gibi temaşa ederiz. Her hadiseyi yeniden dikkatli nazarla tetkik ederiz. İşte bunlar gerçekten insanın kâmil hayat yaşadığı anlardır. Alışkanlığın geride bıraktığı katılık kaybolmuş, artık ilham alışverişini idare eden cihaz harekete geçmiştir :

«Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında...»

İnsan, bir an durup «Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarını» araştırırsa, varlıkları şöyle bir gözden geçirse! Sayısız cinsler ve çeşitler, keyfiyet ve ahval, vaziyet ve şekiller... Bir an düşünse insan bunları dopdolu olur, duygulanır, ömrü boyunca feyz sahibi olur. Yaşadıkça düşünür, etkilenir, ibret gözü açılır. .

Göklerin ve yerin inşa edilişi, yapısı ve mevcut ihtişamıyla yaratılışı bahsine, dikkatleri çekecek ölçüde kısaca işaret edildikten sonra büyük bir gerçeğin ilâvesine geçiliyor... Bütün bunlarda :

«O'na karşı gelmekten sakınan kimseler için âyetler vardır.»

Müslümanlar kendilerine has vicdanla -ki bu vicdan takva vicdanıdır- bu âyetleri gönülden duyuyorlar. Zaten taşıdıkları vicdan, gönülleri coşturmuş ve hassas hale getirmiştir. İşte bu yüzden onların gönülleri, yaratılıştaki güzellik ile göz ve gönüllere hitap eden kudretin tecellisine hemen cevap verir, duygulanır.

Kur'an, kevnî (varlık âlemiyle ilgili) âyetlerle beşer fıtratına bu prensip dahilinde hitap etmiştir. Kâinatta insanoğlunun etrafına serpiştirilen bu âyetlerle beşerin fitrî yaratılışı arasında anlaşılabilir bir dilin

ve duyulabilir bir ilhâmın varlığını Hak Teâlâ biliyordu. Ve daha sonra kelâmcılarla felsefecilerin uyguladıkları mücadele üslûbuna Kur'an başvurmadı. Çünkü bu üslûbun gönüllerde yer edemeyeceğini, di- mağın soğuk çemberini kıramayacağını, hareket sağ- liyamıyacağını, canlılık getiremeyeceğini, soğuk zihin- de cüz'i bir dinamizme sebep olsa bile bu dinamizmin havada uçuşup kaybolacağını yüce Allah biliyordu.

Kur'an'ın -üslûbuyla- takdim ettiği deliller, akıl ve kalpler için ikna edici en kuvvetli delillerdir. -Kur'- an'ın hususiyeti de budur- Esasen bu kâinatın varlı- ğı, düzenli, mazbut ve intizam içerisindeki seyri, ay- rıca -insanların da tanımadıkları zâmanlar dahil- ka- nunların açık tesiri altında meydana gelen değişiklik ve tebeddûlat... Bütün bunlar müdebbir (yönetici) bir kuvvetin varlığı tasavvur edilmeksizin izah edilemez.

Bu gerçeğe karşı çıkanlar, onun yerine makul bir delil ikame edemiyorlar. Onlara göre kâinat, böylece, kendi kanunları ile varolmuştur. Varlığı için sebep aramaya lüzum yok; varoluş kanunlarını bünyesinde taşır! Söyledikleri bu. Fazla bir şey ilâve edemiyor- lar. Bari bu söz, anlaşılabilir, akla uygun bir söz ol- sa idi!...

Bu söz, Avrupa'da Allah'tan kaçmak için söylen- miştir. Zira kiliseden kurtulma istekleri, Allah'tan kaçmayı gerektirmiştir. Sonra da aynı söz şurada bu- rada söylenir olmuştur. Öyle ya, Allah Teâlâ'nın ülû- hiyetini itiraf etmenin gerektirdiği mükellefiyetten kurtulmanın tek çaresi buydu. Eski müşriklerin bü- yük bir kısmı Allah'ın varlığını tanırırlar fakat rubûbi- yetine karşı çıkarlardı. Bu hususu Kur'an'ın ilk ola- rak karşılaştığı Arap cahiliyetinde görmüştük. Kur'- an kuvvetli delil serdetme gücüyle onları sıkıştırıyor. Allah Teâlâ'nın varlığı ve sıfatları hakkındaki inanç

ve felsefelerini gözönünde tutuyor ve onlardan, bu felsefenin icabı olarak yalnız Allah'ın rubûbiyetini kabul etmelerini; kanun ve şiar mevzuunda yalnız O'nun dinine sarılıp uymalarını ve itaat göstermelerini istiyordu. Fakat yirminci asır cahiliyetinin mensupları, daha da ileri giderek bu felsefenin ağırlığından kurtulmak için esas itibariyle ülûhiyetten kaçıyorlar...

İşin garibi «müslüman» diye adlandırılan ülkelerde de gizli, açık her çareye başvurularak «ilim» ve «bilimsellik» adı altında bu yüz kızartıcı kaçış yaygınlaştırılıyor... Deniliyor ki: «Metafizik» ilmi metodlar içerisinde yeri yoktur...» Bilindiği üzere ülûhiyete tealluk eden her şey «metafizik» tabirinin içindedir. Asiler, bu açık arka kapıdan Allah'tan kaçma teşebbüsünde bulunuyorlar. Allah'tan korkmuyorlar fakat insanlardan korktukları için prensip olarak bu hileye başvuruyorlar.

Kâinatın bizzat mevcudiyetiyle ortaya koyduğu delilin devamlılığı, sonra mazbut, âhenkli ve muntazam seyri, Allah'tan kaçanları şurada burada yakalayıp sıkıştırıyor.

-Kalp, akıl, his ve vicdan olarak- bütünüyle beşer fitratı bu delile karşı müspet cevap veriyor. Kur'an metodu ise bütünüyle beşer fitratına hitap etmeye devam ediyor. Hem kısa, hem geniş, hem de mânidar yoldan!...

Bütün bunları görüyorlar da sonra huzur-u ilâhiyeye varacaklarını beklemiyor ve ahiretin, bu muhkem nizamın gereklerinden olduğunu idrâk etmiyorlar. Dünyanın gaye olmadığını bilmiyorlar. İbret dolu âyetleri gaflet içinde görüp geçiyorlar. İbret gözlerini açmıyorlar, akıllarını bu âyetler üzerinde yormuyorlar. Bunlar beşerden beklenen kemâl yolunda ilerleyemiyor ve muttakilere vaadedilen cennete asla

ulaşamıyorlar. Zira cennet ancak iman edip salih amel işleyenler içindir. Çünkü inananlar dünyanın büyük küçük uğraşlarının tesiri altında kalmamış, sonsuz rıza-i ilâhiyeyi kazanmak için Allah'a hamd ve tesbih ile meşgul olmuşlardır :

«Bizimle karşılaşmayı ummayan ve dünya hayatından hoşnut olarak ona bağlananlar ve âyetlerimizden habersiz bulunanların, işte bunların kazandıklarına karşılık varacakları yer cehennemdir.

İman edip güzel amellerde bulunanları, imanlarına karşılık Rableri doğru yola eriştirir. Nimet cennetlerinde onların altlarından ırmaklar akar.

Oradaki duaları : "Münezzehsin ey Allah'ım!"dır Temennileri : "Selâm size" ve son duaları da : "Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun"dur.» (Yûnus, 7-10)

Kâinat nizamı; bu kâinatı yöneten bir yaratıcının varlığına dikkat çekerken bunlardan ibret almayanlar, ahiretin bugünkü nizamın zaruretlerinden biri olduğunu, adalet ve takdirin tam olarak orada gerçekleşeceğini, beşeriyetin orada yüceliğin zirvesine ulaşacağını idrâk edemezler. Bundan dolayıdır ki, huzur-u ilâhiyeye varacaklarını ummazlar. Bu eksikliğin neticesi olarak işleri güçleri dünya hayatı üzerinde durmak oluyor. O hayat ki noksanlık ve sefalet ile doludur. Dahıyorlar dünyaya, razı oluyorlar bu hayata, ne dünyanın eksikliğini kabul ediyorlar ne de beşer için dünyanın gaye olmaya elverişli olamadığını... Halbuki, dünyayı terkedip gitmektedirler. Üstelik ne yaptıkları hayrın ne de işledikleri suçların tamamının karşılığını görüyorlar. İnsanlıklarının kendileri için hazırlayabileceği kemal mertebesine de eremiyorlar. Dünya çemberini kıramayarak onunla yetinmek... İşte bu, insanları bayağılaştırıyor.

TEVHİD ANLAYIŞI

Seyyid Kutub'un ortaya koyduğu tevhid anlayışı, bizi hayatın her safhasında ileriye götüren, huzura kavuşturan ve saf bir imana ulaştıran tevhid anlayışıdır. Bu tevhid inancının neticesi, her bakımdan ilerlemiş bir toplum anlayışının kurulması olacaktır.

Tevhid anlayışının hâkim olduğu toplumlarda her alanda birlik göze çarpar. Gönüller bir, ameller bir, niyetler bir, hedefler bir, yönelişler birdir. Bu birliği bozacak unsurlar çabucak ve elbirliğiyle ortadan kaldırılır.

Tevhidin hâkim olmadığı toplumlarda ise, her bakımdan, düzensizlik, kararsızlık, çelişki, anarşi ve buhran vardır. İnsanlar bunların nedenlerini başka başka sahalarda ararlar ama, gerçek nedeni tevhid-den uzaklaşmaktır.

Bu hususta Seyyid Kutub şöyle demektedir:

O, ancak bir tek ilâhtır... Ve ancak O mülk sahibidir... *«Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur.»* (Nahl, 52). Yalnız O'na itaat edilir. Din O'nun dinidir. Din ortaya çıktığı andanberi yalnız ve yalnız O'nun dini vardır. Yegâne mün'im-i hakiki O'dur. *«Sizdeki her nimet Allah'tandır...»* (Nahl, 53)

Sizin fıtratınız darda kaldığınız zaman, bir sıkıntı ile yüzyüze geldiğiniz vakit yalnız ve yalnız O'na yönelir. Her türlü şirki ve uydurma tanrıları reddeder. «*Sonra bir sıkıntıya uğradığınız zaman yalnız O'na sığınırsınız.*» (Nahl, 53) Sizi bu sıkıntıdan kurtarması için O'na yalvarırsınız.

Böylece Allah; ülühiyet, mülk, din, itaat. nimet ve yöneliş bakımından eşsiz ve benzersiz olarak kalıyor. Ve insanoğlunun fıtratı bütün bu gerçekleri ancak bir sıkıntıya düştüğü zaman farkedebiliyor ve üzerinde ki şirk kalıntılarını temizliyor. Bununla beraber bazı kimseler de var ki; korkunç sıkıntıdan Allah kendilerini kurtarınca önce tevhidi kabul etmişken tekrar şirke dalarlar. Neticede Allah'ın kendilerine verdiği nimeti unutuyor, ihsanettiği hidayeti görmemezlikten geliyor ve küfre dahiıyorlar... O halde beklesin onlar bakahm bu kısa müddetlik eğlenceden sonra başlarına nelerin geleceğini: «*Geçinin bakalım yakında göreceksiniz.*» (Nahl, 55)

Şu âyet-i kerimenin canlandırdığı tip beşeriyet âleminde çok rastlanan bir tiptir: «*Sonra sıkıntınızı giderince içinizden bazıları Rablerine şirk koşarlar.*» (Nahl, 54) Sıkıntıya düşünce kalpler Allah'a yönelir... Çünkü fıtratın gereği O'ndan başka kimsenin kendisini kurtaramıyacağını bilir. Sıkıntısı gidince başlar eğlenmeye ve nimeti har vurup harman savurmaya. Allah'la olan bağlantısını gevşetir. Çeşit çeşit batıllara dalar. Çeşit çeşit eşler koşmaya başlar Allah'a. Bir kısım değerleri tanrılaştırır, bir kısım sistemleri putlaştırır ve bir kısım insanları adını söylemese bile ilâhlaştırır...

Bazı zaman olur ki insan fıtratı şiddetli bir bozuklukla karşılaşır, korkunç bir inhırafla yüz yüze gelir. Ve bir kısım insanlar sıkıntılı anlarında Allah'tan

başkalarına yönelirler. Birtakım yaratıklardan yardım isterler ve kendilerini kurtarması için dileklerde bulunurlar. Ve bunlar derler ki, 'bu yaratıklar Allah katından gelmiştir, yahutta indirilmiştir.' Bazı kere de böyle şeylere başvurmadan doğrudan doğruya onların şefaatinin isterler. Bunlar da sapıklık itibariyle, Kur'an-ı Kerim'in anlattığı tiplerden ve cahiliyet devri müşriklerinden daha aşağı değildirler.

«Kendilerine verdiğimiz rızıktan bilmediklerine hisse çıkarırlar.» (Nahl, 56)

Birtakım hayvanların etinin yenmesini yasaklar kendi kendilerine. Binmezler onlara, etini tatmazlar veya erkeklerin yemesine müsaade ederler de kadınlara etmezler. Bunu yaparken uydurma tanrılarının adıyla hareket ederler, halbuki onların hiçbir şeyden haberleri yoktur, çünkü bilmezler. Bütün bunlar ilk cahiliyet döneminden kalmış artıklardır. Bilmediklerine pay ayırdıkları bu nimetleri kendilerine veren sadece Allah'tır. Bu rızıklar o uydurma tanrılar tarafından verilmemiştir ki, onlara bir pay ayrılсын. Tevhide çağırıldıkları halde şirk koştuktan çekinmedikleri Allah'ın katındandır o rızıkların hepsi de.

Bu şekilde onların düşünce ve hareketlerindeki ayrılık ortaya çıkmış bulunuyor. Bütün rızıkları veren Allah'tır... Allah kendisinden başka kimseye tapılmamasını buyurmaktadır. Ama onlar bu buyruğa muhalefet ederek başka tanrılar edinmektedirler. Allah'ın verdiği rızık almakta ve yasakladığı kimselere ayırmaktadırlar. Bu aykırı davranış bütün açıklığı, çıplaklığı ve gülünç olduğu kadar çirkinliğiyle belirmiş oluyor...

Ne var ki hâlâ birtakım kimseler tevhid akidesi gelmiş ve yerleşmiş olmasına rağmen, Allah'ın kendilerine verdiği rızıktan başkalarına paylar ayırmakta-

lar ve cahiliyet devri putçuluğuna benzer davranışlar yapmaktadırlar. Nitekim bazı kimseler, «Seyyid Bedevi'nin buzağısı» adını verdikleri buzağıyı ortaya salıveriyorlar, dilediği gibi ve dilediği otlaktan otlamıyor, kimse ona dokunamıyor, hiç kimse faydalanamıyor, ta ki «Seyyid Bedevi» adına kesilinceye kadar. Allah adına değil «Seyyid Bedevi» adına. Hâlâ bazı kimseler evliyalara adaklar adamakta ve Allah adına değil onlar adına kesmektedirler. Allah için değil onlar için. Tıpkı eski devirlerdeki cahiliyet erbabının Allah'tan başkası adına paylar ayırdıkları gibi. Bu şekilde adak adamak haramdır. Çünkü Allah için kesilmemektedir.

«Allah'a andolsun ki, uydurup durduğunuz şeylerden muhakkak suale çekileceksiniz.» (Nahl, 56)

Yeminle, andla ve bu derece te'kitli ve şiddetli olarak. Bu uydurma bir şeydir ve itikadı kökünden zedeler. Tevhid akidesini yıkar.

«Onlar Allah'a kızlar isnat ederler. O'nun şanı münezzehtir. Kendileri de dilediklerine nail olmak isterler.» (Nahl, 57)

«Onlardan birine bir kızı olduğu müjdelenirse, içi kederle dolarak yüzü simsiyah kesilir.» (Nahl, 58)

«Kendisine verilen kötü müjde yüzünden halktan gizlenmeye çalışır. Utana utana onu tutsun mu, yoksa toprağa gömsün mü? Bakınız ne kötü hükmediyorlar.» (Nahl, 59)

İtikâdi konulardaki sapıklıklar belli bir hudutta durmaz. Sadece itikadi konulara da münhasır kalmaz. Bilâkis içtimai hayata ve geleneklere de tesir eder. İster gizlensin ister açığa vurulsun hayatı harekete geçiren birinci kuvvet inançtır. Bu cahiliyet dönemi Araplar'ı meleklerin Allah'ın kızları olduğunu kabul ediyorlardı. Ama kendilerinin kız çocukları

olunca da hoşlarına gitmiyordu, üzülyorlardı. Kızlar Allah'ındı, kendilerinin hoşlandıkları erkek çocuklar ise kendilerine aitti.

İnanç bakımından sapkınlığa düştükleri için kız çocuklarını diri diri gömüyor, veya yaşamalarına seslenmeyip zillet ve düşüklük içinde hayat sürmelerine müsaade ediyorlardı. Kız çocukları olduğu zaman utançlarından yere giriyor ve muhtaç olmaktan korkuyorlardı. Çünkü kadınlar çalışmazdı ve savaştı. Bir düşman akını olduğu vakit esir düşerler ve utanç konusu olurlardı sahipleri için. Veya ailelerinin üzerine yük olarak geçinirler ve fakirliğe vesile olurlardı.

Sağlam bir inanç bütün bu gibi sapıklıklardan korur kişiyi. Zira rızkı verenin Allah olduğunu kabul eder ve herkesin ancak kendi nasibine düşeni elde edeceğini belirtir. Hem Allah nezdinde her iki insan cinsi de şerefli. Kadınlar da insan olmaları itibarıyla erkeklerden farklı değildirler. İslâm'ın belirttiği gibi insanın bir parçasıdır...

Âyet-i kerime cahiliyet geleneğini çok kötü bir şekilde tasvir ediyor :

«Onlardan birine bir kız olduğu müjdelenirse içi kederle dolarak yüzü simsiyah kesilir».

Üzüntüden, sıkıntıdan ve kederden içi sıkılır ve yüzü simsiyah kesilir. Ama kederini dışa vurmamaya çalışır. Sanki bir musibet gelmiştir başına. Halbuki erkek gibi kadın da Allah'ın bir lütfudur. Kimin elindedir ana rahmindeki yavruyu erkek veya dişi yapmak... Kimin elindedir o karanlık dünyadaki yolcuya hayat soluğunu üflemek. Kim yapabilir basit ve önemsiz bir damla sudan güzel bir insanı. Mücerret olarak hayat hadisesine göz atmak, gelişmesini ve değişmesini inceleyip Allah'ın izni ile bir damla kan pıhtı-

sının bir insan biçimine gelişini düşünmek, gerçekten cinsiyeti ne olursa olsun gelen yavruyu sevinçle karşılamak ve ilgi göstermek için kâfidir. Çünkü bu gelen Allah'ın her an tekerrür eden bir mucizesidir... Her an tekrarlanması bu olayın ciddiyetini asla ortadan kaldırmaz. Nasıl olur da yaratan ve şekil veren kendisi olmadığı halde bir kız çocuğu olduğu müjdenince bir insanın içi kederle dolar ve yüzü simsiyah kesilir... Verilen kötü müjdeden ötürü yüzünü halktan gizlemeye çalışır? Halbuki o, yaratıcı ve şekil verici değil, eşsiz mucizenin zuhurunda kudretin bir vasıtası, bir aletidir sadece.

Allah'ın hikmeti ve hayat kaidesi; hayatın, bir dişi ile bir erkeğin birleşmesinden ortaya çıkmasını gerektirir. Hayat nizamında kadın da erkek kadar önemli bir yer tutar ve vazgeçilmez bir unsur teşkil eder. Hattâ erkekten daha köklü bir yer işgal eder, zira yavrunun yuvası ondadır. Hayat hadisesi iki cins olmadan mümkün olmazken nasıl olur da bir insan kendisine kız çocuğu olduğu müjdenince içi kederle dolup, yüzü simsiyah kesilir ve verilen kötü müjdeden ötürü halkın arasına çıkmaktan kaçınır?...

İşte, inanç konusundaki sapıklığın sebep olduğu toplumsal bir sapıklık. Neticesi, toplumun hayatında, düşünce ve geleneklerinde kendini gösteren bir sapıklık.

«*Bakınız ne kötü hükmediyorlar.*» Ne kötü bir ölçü ve hüküm onların ki?...

Ve böylece İslâm akidesinin değeri ortaya çıkıyor. İslâm düşüncesindeki sağlamlık, idarî ve toplumsal konulardaki ağırlık ortaya çıkıyor. Ve bu ilâhî nizamın kadına hattâ insanlığa karşı gösterdiği yüce ve şerefli bakış tarzının cemiyetlerin ve fertlerin hayatındaki değeri açıklık kazanmış oluyor. İlkel put-

perest cemiyetlerde ayaklar altına alınan sadece kadınlık değil en üstün anlamıyla insanın insanlığı idi. Çünkü kadın insanlığın kendisiydi ve onu hor görmek yüce insan unsurunu hor görmek demektir. Toprağa gömülen kız çocuğu ile insanlık öldürülüyordu. Hayatın bir direği yıkılıyor, asıl yaratılış hikmeti çatışma konusu yapıyordu. Halbuki bu hikmet canlıların, sadece insanların değil bütün canlıların bir erkek ile bir dişiden meydana gelmesini irade buyurmuştu.

Her ne zaman ki cemiyetler sağlam ve kuvvetli bir akideden yoksun olmuşlardır, cahiliyet geleneği bütün kofluğuyla o cemiyette ortaya çıkmaya başlamıştır... Günümüzde de o cahiliyet devri geleneklerinin bir çoğu ortalıkta görünmeye başladı. Doğan bir kız çocuğu birçok muhitte ve pekçok insan nezdinde hürmetle ve sevinçle karşılanmıyor, bir erkek yavrunun gördüğü hürmeti ve itinaı bulmuyor. Bir başka şekliyle bu da bir cahiliyet türüdür. İslâm'ın yıkamak üzere geldiği putperestlikten kalmış bir cahiliyet sapıklığıdır.

Ne tuhaftır ki birtakım borazanlık vazifesi yapanlar, bu sapık geleneklere ve toplum alışkanlıklarına bakarak İslâm akidesini ve İslâm şeriatını kadın konusunda kötü göstermeye çalışıyorlar. Ama bu kötü niyetli kişiler bir kere olsun araştırma zahmetine katlanıp İslâm'ın asıl görüşünü araştırmak istemiyorlar. İslâm nizamının kadın konusunda ne büyük değişiklikler yaptığını ve ne gibi inkılâplar meydana getirdiğini incelemek zahmetine katlanmıyorlar. Vicdanlarda ve hareketlerde neler yaptığını bakmıyorlar. İslâm, pratik ihtiyaçlardan, bölgesel sorunlardan, ekonomik ve toplumsal zaruretlerden ortaya çıkmayıp ulvî makam tarafından gönderilmiş bir sistemdir.

Bu sistem insana insanlık şeref ve haysiyetini veren, Allah katından gelmiş ber akidedir. Bunun için bu sistem kadına verilecek değeri insanın insanlığına verilecek bir değer olarak mütalaa etmiş ve kadını insan nefsinin bir bölümü olarak ele almıştır. Halbuki iki bölüm arasında Allah nezdinde bir farklılık ve üstünlük yoktur... O'nun katında her ikisi de şerefli ve yücedir.

Cahiliyetin görüşüyle İslâm'ın görüşü arasındaki tabiat farkı, ahirete inanmayanlarla Allah'ın sıfatları arasındaki farktan ileri gelmektedir. En güzel sıfatlar şüphesiz Allah'ındır.

«Kötü sıfatlar ahirete iman etmeyenlerindir. En yüce sıfatlar ise, Allah'ındır. O, "Aziz'dir, Hakim'dir" Her şeye galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.» (Nahl, 60)

Ve burada şirk ile ahirete inanmamak birleşiyor. Çünkü her ikisi de aynı kaynaktan ve aynı sapıklıktan ortaya çıkıyor. Aynı kaynaktan çıkarak insan vicdanında birleşiyor ve hem ruhlarda, hem hayatta, hem cemiyette, hem de idarî nizamda kendilerini göstermektedirler. Ahirete inanmayanlar için bir örnek verilmesi gerekirse bu kötü bir örnek olacaktır. Her şeyiyle mutlak mânada bir kötülük. Hareketlerin kötülüğü, düşüncenin kötülüğü inanç ve amellerin kötülüğü... Fikir ve muamelelerin kötülüğü. *«En yüce sıfatlar ise Allah'ındır»*. O'nunla kimse arasında bir benzerlik ve yakınlık bulunmaz. O halde budalalıklarından inanmıyorlar bunlar ahirete. *«Ve O, Aziz'dir, Hakim'dir.»* Hikmet sahibidir, izzet sahibidir, her şeyi yerli yerince yerleştirmek ister. Her şeyin hak esaslarına göre yerine konulmasını ve hikmetli olarak dosdoğru değerlendirilmesini irade buyurur.

İnsanların yaptıkları zulümler yüzünden Allah

onları yokedebilir, ama hikmeti gereği olarak belli bir süreye kadar ertelenmelerini irade buyurmuştur: «*Ve O, Aziz'dir, Hakîm'dir.*»

«*Şayet Allah zulûmlerinden dolayı insanları yakalayacak olsaydı, yeryüzünde bir tek canlı bırakmazdı. Fakat onları belli bir müddete kadar tehir eder. Müddetleri dolunca onu ne bir saat geciktirebilirler, ne de bir saat öne alabilirler.*» (Nahl, 61)

Şu insan denen varlığı yaratan Allah onu birçok nimetleriyle de donatmıştır. Yeryüzünde bozgunculuk yapıp zulme yeltenebilen, Allah'ın yolundan sapıp şirke dalabilen yegâne varlık insandır. Birbirlerine karşı isyan edebilirler. Kendilerinin dışındaki yaratıklara eziyetleri dokunabilir... Ama bütün bunlara rağmen Allah onlara yumuşak ve merhametli davranıyor. Onları ihmal etmemekte, mühlet vermektedir. Kuvvetinin yanı sıra hikmetini, rahmetinin yanı sıra adaletini gösteriyor. Ne var ki insanlar kendilerine verilen bu mühletten dolayı şımarp gurura kapılıyorlar, Allah'ın rahmet ve hikmetini anlamıyorlar. O zaman da adalet-i Rabbâni ve kuvvet-i rahmânî yakalayıyor onları. Tabii bu belli bir hikmete göre düzenlenmiş müddet gelince verilen mühlet kalkıyor ve adalet-i ilâhî tecelli ediyor: «*Müddetleri dolunca ne bir saat geciktirebilirler, ne de bir saat öne alabilirler.*»

Ne tuhaf bir durum ki, müşrikler kız çocuklarını ve benzeri sevmedikleri şeyleri Allah'a atfediyorlar sonra da yalan yere bu zanlarından ötürü iyiliklere nail olacaklarını sanıyorlar. Ama Kur'an onların beklediklerinden başka şeylerin kendilerini beklediğini bildiriyor :

«*Beğenmediklerini Allah'a malederler. Güzel şeylerin kendilerinde olduğunu dilleri yalan yere söyler*

durur. Şüphesiz cehennem onlarındır. Ve onlar gerçekten aşırı gidenlerdir.» (Nahl, 62)

İlâhi ifade öyle bir incelik taşıyor ki, yalanın onların dilinin bizzat kendisi olduğunu veya dillerinin bir yalan şekli olduğunu, onu anlatıp tavsif ettiğini belirtiyor. Nitekim sevgililer için «duruşu bir servendamı anlatıyor, gözü ise huriyi» denir. Bu ifade ile duruşunun bizzat bir selvi gibi olduğu, gözlerinin ise bir huriyi hatırlattığı söylenmek istenir. Tıpkı bu ifade gibi «...dilleri yalan yere söyler...» denilirken de aynı tarz bir ifade inceliği kullanılmış olup dillerinin duruşunun bizzatı yalanı ifade ettiği belirtiliyor. Çünkü uzun müddettir hep yalan söylemiş ve alışmış, en sonunda yalan onun bir şiarı, bir özelliği haline gelmiş.

Beğenmedikleri şeyleri Allah'a atfederken güzelliklerin de kendilerine has olduğunu söylemeleri de dillerinin uyduragelmekte olduğu yalanlardan birisidir. Âyet-i kerime bitmeden önce o yalancıların durumunu belirtiyor, yani cehennemde olduklarını bildiriyor.. Hem buna lâyıktırlar, hem de haketmişlerdir. «*Şüphesiz cehennem onlarındır.*» Ve oraya çabucak götürüleceklerdir, geciktirilmeksizin. «*Ve onlar gerçekten aşırı gidenlerdir.*» Buradaki aşırılık deyimini öne geçmeyi ifade eder. Öne geçen kişi ise hızlı davranır ve bir an için geri durmaz. İşte cehenneme de aynı hızla gideceklerdir onlar.

Şimdi, ilk olarak doğru yoldan sapanlar bunlar değiller... İlk defa gerçeklerden kaçanlar da onlar değiller. Onlardan önce de nice sapıklar ve yol kaçkınları gelmiş geçmiş, şeytan onları da aldatmış, düştükleri sapıklıkları ve fena halleri allayıp pullayarak güzel göstermişti. Kötü bir dost olmuştu. Buna mukabil olarak Allahda onlara elçilerini göndermiş ve şeytanın ağından kurtarmak istemişti kendilerini...

PUTLARA TAPANLAR

Putlara tapanlar, kendi vicdanları ile başbaşa kaldıkları zaman -şayet buna fırsat ve imkân verilirse- yaptıkları şeyin anlamsızlığını görürler. Ancak sosyal çevre veya menfaat hissi, ya da başka unsurların tesiriyle gerçeği açıklamaktan kaçınırlar.

Ne varki onlar ile, gerçeğin arasına konulmuş olan engeller ortadan kaldırılırsa ve kişi de sağduyu dediğimiz normal bir fikir yapısına sahip ise, mutlaka gerçeği benimseyecektir. İşte İslâm bu anafikirden hareketle insana serbest düşünebilme imkânları sağlamakta ve inanmayı bu serbest düşünce temeline oturtmaktadır. Bunu yaparken putları ve putçuluğu üst yapıda değil, temelde yani tevhid ilkesi çerçevesinde yıkmaktadır. Seyyid Kutub bu konuyu işlerken şunları söylüyor:

Bu müşrikler putlara tapınıp efsanelere bağlanırken neye dayanıyorlar? Lât, Menât ve Uzzâ'ya tapınırken neye güveniyorlar? Onların melekler olduğunu, meleklerin de Allah'ın kızları olduğunu ve Allah katında kendilerine şefaât edeceğini söyledikleri bu

kapalı ve karmaşık iddialarını hangi delile, hangi esasa ve hangi mesnede dayatıyorlar? İşte bu kısımda ele alınan konular bunlar :

«Ne dersiniz Lât ve Uzzâ'ya?
Üçüncüsü olan diğer Menât'a.
Demek erkekler sizin, dişiler O'nun mu?
Öyleyse bu insafsız bir paylaşma.»

«Bunlar sizin ve atalarınızın taktığı adlardan başka bir şey değildir. Allah onlara hiçbir güç indirmemiştir. Onlar kuruntudan ve nefislerin arzu ettiği hevadan başkasına uymuyorlar. Halbuki kendilerine, andolsun Rablerinden doğruluk rehberi gelmiştir.»

«Yoksa her umduğu şey insanın mıdır?
Ahiret de, dünya da Allah'ındır.»

«Göklerde nice melek vardır ki, onların şefaati, Allah'ın dileyeceği ve razı olacağı kimseler için izin vermedikçe birşeye yaramaz.»

«Doğrusu ahirete inanmayanlar meleklere dışı adı takarlar.»

«Halbuki onların bu hususta bir bilgisi yoktur. Onlar sadece zanna uyarlar. Zân ise hiç şüphesiz gerçekten bir şey ifade etmez.» (Necm, 19-28)

Lât beyaz bir kaya parçasıydı. Üzerinde nakışlar vardı. Taif'te onun adına bir mabet yapılmıştı. Ve bu mabedin hizmetçileri bulunmaktaydı. Çevresinde muazzam bir boşluk vardı. Taifliler yani Sakif kabilesi ve onlara uyanlar Kureyş'in dışındaki Arap kabilelerine karşı bu putla öğünürlerdi. Kureyşliler'e ise ataları İbrahim peygamberin mabedi kendilerinde olduğu için öğünemezlerdi. Bu putun adının lafzaî celâlin yani Allah ismi celilinin müennesi olarak Allah şekline gindirildiği tahmin edilmektedir.

Uzzâ ise ağaçtan yapılmıştı. Üzeri hurma dallarıyla örtülü, etrafı duvarlarla çevriliydi. Mekke ile Taif arasında bulunurdu. Ebu Süfyan'ın Uhud cenğinde dediği gibi Kureyşliler Uzzâ'ya da saygı gösterirlerdi. O gün Ebu Süfyan: «Bizim Uzzâ putumuz var, sizin ise yok» diye seslenmiş, bunun üzerine Hz. Peygamber: «*Bizim Mevlâmız Allah'tır, sizin ise mevlânız yok*» deyin, diye buyurmuştu. Uzzâ, aziz kelimesinin müennesi olduğu sanılmaktadır. Menât ise Mekke ile Medine arasında Kadit denilen yerde idi. Medine'de bulunan Huzaa, Evs ve Hazreç kabileleri cahiliyet devirlerinde ona saygı gösterir ve oradan geçerek hac etmek üzere Kâbe'ye giderlerdi.

Arap yarımadasında muhtelif kabilelerin saygı gösterdikleri birçok putlar vardı.

Fakat içlerinde en ünlüsü bu üçüydü. Sanıldığına göre bu mabudlar melekleri temsil ediyordu.. Araplar meleklerin dişi olduklarını kabul eder ve Allah'ın kızları olarak vasıflandırılırlardı. Bunun için de onlara ibadet ederlerdi. Her zaman olduğu gibi zamanla bunlar da esası unutarak bizzat bu meleklerin sembolü olan putlara tapınmaya başlamışlardı. Aralarında çok az bir münevver kitlesi bu efsanenin aslını hatırlamaktaydı. Cenab-ı Hak hayretle dolu bir ifadeyle sorarak onların bu üç puta ibadet edişlerini hatırlatıyor:

«*Ne dersiniz Lât ve Uzzâ'ya? Üçüncüsü olan diğer Menât'a?*»

Daha sualin girişinden anlaşılmaktadır hayret ve teşhir tavrı. «*Ne dersiniz?*» diğer üçüncüsü olan Menât'a denilmesinde de bu tavır ortaya çıkmaktadır.

Bu mabudların adını andıktan sonra âyet-i kerime onların Allah'a kızlar isnad edip kendilerine erkekler atfetmelerini reddederek buyuruyor ki:

«Demek erkekler sizin, dişiler O'nun mu? Öyleyse bu insafsız bir paylaşma.»

Bu da gösteriyor ki bu efsanevi putların meleklerin dişiliği ve Allah'a nispeti konusuyla ilgisi vardır. Ve bizim tercih ettiğimiz görüşü desteklemektedir. Onlar kendilerinin kız çocukları olmasını hoş karşılamıyorlardı. Bununla beraber Allah'a kız çocukları isnad etmekten de çekinmiyorlardı. Aslında melekler hakkında kendilerini bu düşünceye sürükleyecek bir bilgiye sahip değildir. Bunun için Cenab-ı Allah onları bu sakat düşünceleri ve efsaneleriyle eleştirerek alay ediyor: *«Demek erkekler sizin, dişiler O'nun mu?»* O zaman bu yaptığınız taksim adaletli bir dağıtım değildir. Allah ile kendi aranızda yaptığınız bu paylaşma doğru bir paylaşma değildir: *«Öyleyse bu insafsız bir paylaşma»*dır.

Aslında mesele tamamen, hiçbir esasa dayanmayan kabaca bir vehimden ibarettir. Ellerinde bir dayanak ve delilleri yoktur :

«Bunlar sizin ve atalarınızın taktığı adlardan başka bir şey değildir. Allah onlara hiçbir güç indirmemiştir. Onlar kuruntudan ve nefislerinin arzu ettiği hevadan başkasına uymuyorlar. Halbuki kendilerine, andolsun Rableri'nden doğruluk rehberi gelmiştir.»

Lât, Uzzâ, Menât isimleri ve diğerleri, sonra bunlara tanrı denilmesi melek diye adlandırmaları, meleklerin dişî olduğunu söylemeleri ve meleklerin Allah'ın kızları olduğunu ileri sürmeleri... Evet bütün bunlar mânasız verilen isimlerdir. Peşinde hiçbir gerçek mevcut değildir. Ve Allah bu konuda kendilerine bir hüccet vermiş değildir. Allah'ın kararlaştırmadığı bir şeyin ise gücü ve kudreti bulunamaz, çünkü hakikati mevcut değildir. Hakikatin kendine göre bir ağırlığı, bir gücü ve hükmü vardır. Efsanelerin ise ağırlı-

ğı bulunmaz, hafiftirler. Güçleri olmaz, zayıftırlar. Hükümleri olmaz, geçersizdirler.

Âyetin yarısında onları efsane ve hurafeleriyle başbaşa bırakıyor. Kendilerine seslenmekten vazgeçiyor varlık âleminde yerleri yokmuşcasına yüz çevirerek onlardan muhatap alınmadıkları bir ifadeyle söz ediyor: *«Onlar kuruntudan ve nefislerin arzu ettiği hevadan başkasına uymuyorlar.»* Bir bilgi ve kesin delile sahip değiller. Sadece inançlarını tahminlere dayatıyorlar ve heveslerini delil olarak kabul ediyorlar. Halbuki inancın olduğu yerde heves ve tahminlerin yeri olmaz. Her türlü arzu ve heveslerden sıyrılarak kesin olarak inanmak gerekir. Onlar arzu ve heveslere uyarken bir mazeret veya sebep ileri sürüyorlar: *«Halbuki kendilerine, andolsun Rableri'nden doğruluk rehberi gelmiştir.»* Bu doğruluk rehberi geldikten sonra mazeretler bitmiş, sebepler ortadan silinmiştir.

Meseleler ne zaman nefislerin arzu ve heveslerine kalırsa katiyen doğru yol bulunmaz, hidayete erilemez. Çünkü o takdirde ortaya sürülecek sebep haki-katin gizliliği veya delillerin zayıflığı değil, isteklerin azgın heveslere uygun olmasıdır. Bundan sonra istenilen konuda deliller aranmaya başlanır. Bu gibi haller bir insanın kapılabileceği hallerin en kötüsüdür. O zaman ne hidayet bir fayda verir, ne delil ikna eder. Bunun için zaten kınama olarak hemen şu sual sorulmaktadır:

«Yoksa her umduğu şey insanın mıdır?»

İnsanın her istediği şey hemen gerçekleşivermekte, her arzuladığı şey hemen birer gerçek haline mi dönüşmektedir? Katiyen mesele böyle değildir. Hak haktır, gerçek gerçektir. Nefsin arzu ve istekleri ise gerçekleri değiştirip yerine başkasını getiremez. İn-

sân sadece heveslerine kapılarak sapıtır ve arzuları onu felâkete götürür. Arzu ve hevesler eşyanın tabiatındaki hiçbir şeyi değiştiremezler. Eşyayı değiştirme gücü dünya ve ahirette Allah'ın kudreti altındadır :

«Ahiret de, dünya da Allah'ındır.»

Hemen hatırlatalım ki burada ahiretin dünyadan öne alınmasının sebebi, ahiretin önceliği gibi manevi bir inceliğin yanı sıra süredeki kafiye düzenine de riayet etmektedir. Zaten Kur'an'ın üslubu hep böyledir. Mânanın ifade ettiği hususlarla, ses tonlarının nağmesi, birbirine iliştilir. Birini diğerrinin namına ihlâl etmez. Bu, Allah'ın sanatının her yanında ortaya çıkan bir durumdur. Kâinatta güzellik vazife ile yanyana gider ve bir ahenk teşkil eder.

Ahirette ve dünyada her iş Allah'a havale edildiğine göre, müşriklerin uydurdukları tanrıların ve meleklerin kendilerine şefa'at edeceklerine dair ve himler ise asılsız bir şey olarak ortaya çıkıyor. Nitekim onlar putları için : «Biz onlara doğrudan doğruya bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz» diyorlardı. Halbuki gerçekte melekler Allah'ın izni olmadan hiç kimseye şefa'at edemezler :

«Göklerde nice melek vardır ki, onların şefa'atleri, Allah'ın dileyeceği ve razı olacağı kimseler için izin vermedikçe bir şeye yaramaz.»

Binaenaleyh onların iddiaları temelden çökmekte ve yıkılmaktadır.

Ve inanç konusu her türlü şüphe ve sahtecilikten tecrit edilmektedir. Dünyada da, ahirette de her şey Allah'a aittir. İnsanın ümidi gerçek hakikatten bir şey değiştirmez. Şefa'at ancak Allah'ın izni ve isteği ile olur. En sonunda her şey O'nundur. Dünyada da, ahirette de O'na yönelilir.

«Doğrusu ahirete inanmayanlar meleklere dışı adı takarlar.

Halbuki onların bu hususta bir bilgisi yoktur. Onlar sadece zanna uyarlar. Zan ise hiç şüphesiz gerçekten bir şey ifade etmez.»

Bu son ifadeler Lât, Uzzâ ve Menât'ın meleklerin dişiliği ve Allah'a nispeti efsanesiyle alâkalı olduğu ima edilmektedir. Bu inanç sadece tahminlere dayalı gülünç bir efsanedir. Zira onlar meleklerin tabiatıyla ilgili kesin bir bilgiye kavuşacak vasıtaya sahip değildirler. Meleklerin Allah'a nispeti ise hiçbir delile dayanmayan boş bir vehimden başka bir şey değildir. Bütün bunlar kişiyi hakikatlerden müstağni kılmaz. Hiçbir şey gerçeğin yerini alamaz. Onlar gerçeği bırakıp zan ve tahminlerle onun yerini bulacaklarını sanıyorlar.

«Onlara : "Gelin Allah'ın peygamberi sizin için mağfiret dilesin" denildiği zaman başlarını çevirdiler. Ve sen onların büyüklük taslayarak yüz çevirdiklerini gördün.

Onlar için mağfiret dilesen de dilemesen de biridir. Allah onları katiyen bağışlamayacaktır. Muhakkak ki Allah, fâsıklar güruhunu hidayete erdirmez.

Onlar öyle kimselerdir ki : "Allah'ın peygamberinin yanında bulunanlar için hiçbir şey infak etmeyin de dağılıp gitsinler" derler. Halbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Ama o münafıklar bunu anlamazlar.

Onlar : "Şayet Medine'ye dönersek andolsun ki, şerefli ve kuvvetli olanlar oradan zayıf olanı çıkaracaktır" diyorlardı. Oysa izzet Allah'ın, peygamberinin ve müminlerindir. Fakat münafıklar bilmezler bunu.» (Münafikun, 5-8)

Selef-i salihinden nakledilen rivayetlerde bu

âyet-i celilenin tamamen Abdullah İbn Ubeyy İbn Selûl hakkında nazil olduğu belirtilmektedir. İbn İshak Mustalik oğulları gazvesinden söz ederken bu konuyu etraflıca açıklamaktadır. Hadise hicretin altıncı yılında geçer. Ve Müreysi suyunun başında cereyan eder. Ve olayı şöyle anlatır :

«Biz Resulullah (s.a.v.) ile birlikte Mustalik oğulları gazasından dönüşte Müreysi suyunun başında bulunurken onunla beraber birçok kimselerde vardı. Hattab oğlu Ömer atını sürmek üzere tuttuğu, Gıfar kabilesinden Cehcah İbn Mesud diye birisini de yanında getirmişti. Suyun başına konulduğunda işte bu Cehcah ile Hazrec kabilesinden Avn oğullarının mütefiki Cühen oymağına mensup Sinan İbn Veber arasında çekişme oldu ve birbirleriyle döğüşe başladılar. Cühen kabilesinden olan : «Hey ensar topluluğu» diye çığlık attı. Cehcah ise, «hey muhacirler» diye bağırdı. Bunun üzerine Abdullah İbn Ubeyy İbn Selûl kızdı; beraberinde kendi kavminden bir gurup vardı. Gurubun içinde yeni yetişme bir delikanlı olan Erkam oğlu Zeyd'de bulunuyordu. Dedi ki : «Gerçekten öyle yaptılar mı, bizden nefret edip ülkemizde çoğaldılar mı? Allah'a and içerim ki Kureyş'in hırkalıları (münafıklar muhacirlere bu adı takmışlardı) ile biz, doğrusu eskilerin dediği gibiyiz. 'Besle köpeğini yesin seni.' Ama Allah'a and içeriz ki, Medine'ye döndüğümüzde orada, üstün olan düşkün olanı Medine'den atar». Sonra kavminden orda bulunanların yanına geldi ve dedi ki : «İşte sizin kendinize yaptıklarınız. Memleketinizi onlara verdiniz. Mülkünüzü onlarla paylaştınız, fakat Allah'a andolsun ki, siz bunları yapmasaydınız onlar başka yerler ararlardı.» Bunu duyan Ekram oğlu Zeyd Resulullah'a gelerek söyleyenleri haber verdi. Resulullah da henüz düşmanlar-

dan boşalmıştı. Yanında Hz. Ömer bulunuyordu ve dedi ki: «Emret, Bişir oğlu Ubbada öldürsün onu.» Bunun üzerine Hz. Peygamber buyurdu ki: «Nasil olur ya Ömer? Halk, Muhammed'in arkadaşlarını öldürdüğünü zanneder. Hayır, öldürme ama gidiş hazırlığını bildir», buyurdu.

Bu saatte henüz Resulullah hareket edecek durumda değildi. Halk yolculuğa hazırlandı. Abdullah İbn Ubeyy İbn Selül, Erkam oğlu Zeyd'in duyduklarını Peygambere haber verdiğini işitince, Resulullah (s.a.v.)'ın yanına vardı ve Allah adına and içerek böyle bir şey demediğini belirtti. Kavmi arasında üstün bir mevkiye sahipti. Kavminden peygamberin huzurunda bulunanlar; «Ey Allah'ın Resulü! Belki delikanlı adamın dediğini iyice anlayamamış ve bunu kendisi uydurmuştur» dediler. Böylece Abdullah İbn Ubey'i korumak istemişlerdi.

İbn İshak der ki: Resulullah istirahatata çekildiğinde Useyd İbn Hudayr onun yanına gelerek Peygambere selam verdi, sonra dedi ki: «Ey Allah'ın Peygamberi! Andolsun Allah'a ki, uygun olmayan bir saatte hareket ettin. Halbuki sen böyle anlarda hareket etmezdin.» Bunun üzerine Hz. Peygamber buyurdu ki: «Arkadaşınızın ne dediğini anlatmadılar mı sana?» «Hangi arkadaş ey Allah'ın Resulü!» deyince, Hz. Peygamber: «Abdullah İbn Ubeyy» dedi. «O da ne demiş» deyince, buyurdu ki: «Medine'ye dönünce kimin üstün, kimin alçak olacağını ve üstünlerin düşkünleri oradan çıkaracağını söylemiş.» Bunun üzerine Useyd dedi ki: «Ey Allah'ın Resulü! Muhakkak ki üstün sensin. Dilersen onu Medine'den çıkarırsın. Allah'a yemin ederim ki, o zelil ve düşkündür. Sen ise aziz ve üstün. Ey Allah'ın Resulü! Ona yumuşak davran. Allah'a yemin olsun ki, Allah seni bize gönderdiğinde

kavmi ona taç giydirmek için boncuk düzüyorlardı. İşte o senin kendisinin elindeki mülkü çekip aldığını kabul ediyor.»

Sonra Hz. Peygamber herkesle birlikte akşama kadar yol yürüdü. Sabaha kadar da yollarına devam ettiler. Ertesi gün güneş rahatsız edinceye kadar devam etti yolculuk. Sonra halkla birlikte konakladı. Yorgunluktan dolayı hemen uykuya dalıverdiler. Hz. Peygamber bunu, bir gün önceki olayların ashabın arasında dönüp dolaşmaması için yapmıştı.

İbn İshak der ki: «Yüce Allah'ın münafıklardan sözettiği süre, İbn Ubeyy ve benzerleri hakkında nazıl oldu. Bu süre inince Hz. Peygamber Erkam oğlu Zeyd'in kulağını tuttu ve buyurdu ki: «İşte Allah'ın ahdini yerine getiren kulağa sahip kimse budur.» Abdullah İbn Ubeyy'in oğlu Abdullah'a babasının durumu haber verildiğinde, (İbn İshak'a, Ömer İbn Katade'nin oğlu Asım'ın bildirdiğine göre) Hz. Peygamber'in yanına gelip demiş: «Ey Allah'ın Resulü! Sen Abdullah İbn Ubeyy'den duyduğun söz üzerine onu öldürmek istiyormuşsun. Eğer muhakkak böyle yapmak istiyorsan emir buyur bana da kellesini getireyim sana. Allah'a yemin ederim ki, Hazreç kabilesi, babasına benden daha iyi davranan birisi olmadığını bilir. Ama ben onu öldürmek emrini benden başkasına vermenden korkarım. Beni insanlar arasında babam Abdullah İbn Ubeyy'in katilini araştırmaya bırakma. Ben babamın katilini araştırıp bir kâfire karşılık bir mümini öldürerek cehenneme girmeyeyim.» Bunun üzerine Hz. Peygamber buyurdu ki: «Bilâkis biz ona yumuşak davranır ve bizimle kaldığı müddetçe arkadaşlığa devam ederiz.»

Bundan sonra Abdullah İbn Ubeyy herhangi bir hadise çıkaracak olursa doğrudan doğruya kavmi onu

azarlıyor ve kızılıyordu. Bu durum Hz. Peygamber'e ulaşınca, Hz. Peygamber Hz. Ömer'e buyurdu ki: «Görüyor musun nasıl ey Ömer? Vallahi eğer senin dediğin gün ben onu öldürtmüş olsaydım o gün herkes onun üzerine titrerdi. Ama bugün onun öldürülmesini emretsem herkes öldürür.» Sonra Hz. Ömer der ki: «Allah'a and içerim o gün anladım Hz. Peygamber'in çok büyük bir iş yapmış olduğunu ve onun görüşünün benimkinden çok daha üstün olduğunu.»

İkrime, İbn Zeyd ve diğerleri naklederler ki, halk Medine'ye girmek üzere iken Abdullah İbn Ubeyy'in oğlu Abdullah Medine'nin önlerinde durdu, kılıcını kınından çıkardı, herkes onun önünden geçip gidiyordu. Babası gelince dedi ki: «Dön geriye.» O da: «Sana ne oluyor?» diye karşılık verdi. «Vay sana» dedi. Oğlu Abdullah şu karşılığı verdi: «Allah'a and içerim ki, Hz. Peygamber izin verinceye kadar sen şurdan bir adım daha ileriye atamazsın. Şüphesiz ki o üstün, sen de aşağılıksın.» Nihayet Hz. Peygamber geldi. O en arkada gözetleyici bir çoban gibi kafilenin arkasından gelirdi. Gelince Abdullah İbn Ubeyy oğlunu Hz. Peygamber'e şikâyet etti. Ama oğlu Abdullah dedi ki: «And olsun ki ey Allah'ın Resulü! Sen ona izin vermedikçe o burdan içeriye adımını atamaz.» Sonra Resulullah (s.a.v.) Abdullah İbn Ubeyy'e izin verdi. Bunun üzerine oğlu: «Artık Peygamber (s.a.v.) sana izin verdiği için geçebilirsin» dedi.

Şimdi bir kere daha hadiseye ve hadisenin kahramanlarına bakalım. Sonra da Kur'an âyetlerine gözetalım: Biz kendimizi peygamberin yaşadığı devirde ilâhî terbiye metodunun gözetiminde buluyor ve Allah'ın işleri idare eden şaşırtıcı kudretiyle karşı karşıya geliyoruz.

İslâm saflarında münafıklar kol geziyorlar. Pey-

gamberin hayatı boyunca yaklaşık olarak on yıl müddetle İslâm saflarında yaşıyorlar. Allah'ın Resulü onları saflardan çıkarmıyor. Ve vefatından öncesine kadar teker teker isimleri ve şahıslarıyla onları müslümanlara tanıtıyor. Ama Hz. Peygamber onları sözlerinden ve konuşmalarından tanımaktadır. Simalarından, yaptıkları hareketlerin ve heyecanların izinden bilmektedir. Sebebi nedir acaba bunun? İşte asıl sebep; Allah insanların kalplerini insanların eline teslim etmiyor. Kalpler yalnız ve yalnız Allah'ın elindedir. Kalplerde olanı sadece O bilir ve buna göre hesaba çeker. İnsanlar ise işin dış yönüne göre hükmedebilirler. Ki insanları tahminlere göre tutuvermesinler. Zanlara göre bir konuda hükmetmesinler. Hattâ Hz. Peygamber'e yüce Allah hayatının sonlarına doğru münafıkları tanıtmış olduğu halde peygamber onları İslâm cemaatinden kovmadı. Onlar dıştan müslüman gözüküyorlardı ve dini vecibeleri yerine getiriyorlardı. Hz. Peygamber'e Allah Teâlâ onların kimler olduğunu öğretmiş ve o da sadece ashabının içinden Hz. Huzeyfe'ye bunları bildirmiştir. Kimlerin münafık olduğu teker teker müslümanlar arasında bilinmiyordu. Öyle ki Hz. Ömer (r.a.) Hz. Huzeyfe'nin yanına geliyor, kendisinin Hz. Peygamber'in bildirdiği münafıklar arasında bulunup bulunmadığından emin olmak istiyor. Ve Huzeyfe ona : «Ey Ömer! Sen onlardan değilsin» diyor ve fazla bir şey söylemiyordu. Hz. Peygamber münafıklardan ölmüş olanların cenazesini kılmamakla emrolunmuştu. O, bir cenazenin namazını kılmadığı zaman ashabı onun münafıklardan olduğunu anlıyorlardı. Hz. Fahri kâinat Allah katına alınınca Hz. Huzeyfe de münafıklardan olduğunu bildiği kimselerin cenaze namazını kilmazdı. Hz. Ömer herhangi bir cenazenin namazında Hz. Huzeyfe'yi gör-

mezse, o cenazenin namazını o da kılmazdı. Ve bir şey de demezdi. İşte böyle cereyan ediyordu hadiseler kaderin çizdiği plan uyarınca hikmetli olarak. Belirli bir gayeye doğru yöneliyordu. Müslümanları terbiye etmek, yetiştirmek, ahlâk binasını kurmak, nizam ve edep öğretmek için.

Bu âyetlerin hakkında nazil olduğu hadise bile tek başına çok büyük ibret unsurları taşımakta ve değerli öğütler ihtiva etmektedir.

İşte şu Abdullah İbn Ubeyy İbn Selûl... Müslümanlar arasında yaşıyor... Resulullah'ın yakınında, önünde ve arkasında cereyan eden hadiseler ve ard arda sıralanan âyetler bu dinin hakikatini ve peygamberin hak olduğunu gösterdiği halde, Allah onu hidayete erdirmiyor. Gönlüne iman nurunu akıtmıyor. Çünkü bu hidayet rahmetini ve nimetini ona nâşip etmemiş, bu çepeçevre etrafını saran sonsuz feyizden ve nurdan uzak kalıyor. Onun tesir sahasına girmiyor. İçinde hep Hz. Peygamber'in Medine'ye gelmesiyle Evs ve Hazrec kabilesinin müslüman olması sonucunda kaybettiği reislik mevkiinin ihtirası, intikam duygusu onu bu coşan nur kaynağından faydalanmaktan alıkoyuyor. Ve yalnız bu duygu onu içinde yaşadığı ve Yesrib kentinde coşan ilâhî nurdan alıkoyuyor. Hidayete girmesini önlüyor.

Diğer tarafta onun oğlu Abdullah! (Allah ondan razı olsun) Üstün bir fedakârlık ve müslümanlık nûmunesi... Babasından rahatsız oluyor, yaptıklarına canı sıkılıyor, onun davranışlarından dolayı mahcûp oluyor. Ama ona karşı beslediği duygular büyüğüne saygı besleyen hürmetkâr bir evlâdın duygusu. Bir gün geliyor münafık olan babasını Hz. Peygamber'in öldürmek istediğini duyuyor. Bunun üzerine kalbinden çeşit çeşit duygular geçiyor, kalbi başka başka

heyecanlarla çarpıyor. Ama o bu sesi bütün açıklığı, bütün gücü ve parlaklığıyla reddediyor. Çünkü o İslâm'a gönül vermiş, Resulullah'ın emrine mutlak itaat gereğini kabullenmiş bir müslüman. Babası hakkında da olsa peygamberinin emrini yerine getirmek istiyor. Her şeye rağmen birisinin kalkıp babasının boynunu vurmasını, sonra da onun ardından rahat rahat yeryüzünde dolaşıp gezinmesini bir türlü kendisine yediremiyor ve buna tahammül edemiyor. Nefsinin kendisine ihanet etmesinden korkuyor. Şeytanın asabiyet duygusunu galeyana getirmesinden kendi endişe ediyor. İntikam sesine karşı koyamama ihtimalinden korkuyor... Ve bunun üzerine sevgili peygamberine, kumandanına koşuyor. Çarpan kalbini dindirmesini, karşı karşıya bulunduğu sıkıntıyı gidermesini istiyor ondan. Ve şayet mutlaka yapacaksa babasının öldürülmesi görevini kendisine vermesini istiyor. Bu emre mutlak mânada itaat edeceğini bildiriyor. Başını kendi eliyle getireceğini ifade ediyor. Ta ki işe başkası karışmasın ve göz göre göre babasının katilinin etrafta dolaşmasına tahammül etme sıkıntısıyla karşılaşmasın. Belki buna dayanamaz da kalkar adamı öldürür ve bir kâfirin ölümüne karşı müminin katili olarak cehenneme gider. Bundan korkuyor ve işte bunun için kendi eliyle öldürmek istiyor babasını.

Kalp nereye yönelirse, göz nereye ilişirse bu yüce mevkide insan ürpertilerle doluyor, heyecana kapılıyor. Bir insanın gönlünü dolduran iman ürpertisidir bu. Birisi geliyor Hz. Peygamber'e yeryüzünde insan nefsine en ağır gelen en zor işlerden birisini kendisine vermesini istiyor. Samimi bir niyetle babasının ölüm fermanını kendisinin yerine getirmesini arzu ediyor. Samimiyetle söylüyor bunu. Kendi nazarında bunu yaparken çok daha zor ve çok daha büyük bir

şeyden çekindiğini belirtiyor. Babasının ölüm fermanını yerine getirecek bir mümine karşı beşeri duygularını yenemeyip kâfir olan babasını öldürmüş bir mümini öldürerek cehenneme girmekten kaçınmak için kendi eliyle öldürmek istiyor babasını... Babasının yakasına yapışıp : «Allah'a yemin ederim ki Hazrec kabilesi, babasına benden daha iyi davranan birisi olmadığını bilir» diyerek açıkça beşeri zaafını bütün samimiyetiyle ifade ediyor. Bu samimiyet karşısında insan kendini yitirecek oluyor. Peygamberinden, kumandanından bu zaafında kendisine yardımcı olmasını ve bu sıkıntıdan kurtarmasını istiyor. Bunun için peygamberin buyruğunu geri değiştirmesini veya almasını istemiyor da emrin kendisi tarafından yerine getirilmesini, yani babasının kafasını kendi eliyle huzuruna getirilmesi emrinin verilmesini istiyor. Çünkü kumandanın verdiği emre itaat şarttır. Emir mutlaka yerine getirilecektir.

Yüce peygamber de bu sıkıntı içinde kıvranan mümin ruhu görüyor. Şefkat ve ikramla onu sıvazlayarak sıkıntısını gideriyor ve buyuruyor ki : «Bilakis biz ona yumuşak davranır ve bizimle kaldığı müddetçe arkadaşlığa devam ederiz.» Bundan önce de Hz. Ömer'in sözünü neden geri çevirdiğini anlatıyor ona. Ve buyuruyor ki : «Nasıl oluyor ya Ömer? Halk Muhammed'in, arkadaşlarını öldürdüğünü zanneder.»

Sonra Hz. Peygamber hadiseye dirayetli bir kumandanın müdahaleşi gibi müdahale ediyor ve zamanı gelmeden evvel ordunun hareket etmesini buyuruyor. Bitkin düşene kadar seferin devamını emrediyor. Ta ki böylece, «hey ensar ve hey muhacirler» diyerek birbirine girip döğüşen iki kişinin kopardığı fitnenin tesiri ortadan kalksın, Abdullah İbn Ubeyy'in saçtığı fitne tohumları yok olsun. Münafıkların reisi insanlık

tarihinde ve akide tarihinde eşi görülmemiş iki kardeş ve dost kabileyi yani muhacirlerle ensarı birbirine düşürmek istemişti. Hz. Peygamber'in Üseyd ile konuşması, fitneye karşı hissettiği ruhi yorgunluk İslâm'dan sonra bile mevki sahibi olan bir arkadaşının elinden tutması ve daima ona bağrını açık bulundurması... İnsanı titreten hadiselerdir bunlar.

Nihayet son tablodaki insanı kendinden geçiren sahnenin önüne geliyor ve duruyoruz. Bu sahnede mümin bir kişi var. Abdullah İbn Ubeyy'in oğlu Abdullah. Eline kılıcını almış Medine'nin girişinde babasını bekliyor ve gelince onu şehre girmeye koymuyor. «İçimizden üstün olanlar düşkün olanları muhakkak oradan çıkaracaktır» sözünü doğrulamak için ve Hz. Peygamber'in mutlak üstünlüğünü, onun da mutlak düşkünlüğünü belirtmek için bir adım bile atmasına müsaade etmiyor, olduğu yerde durduruyor onu. Ta ki Hz. Peygamber geliyor ve girmesine izin veriyor. Peygamberin izniyle o da babasının şehre girmesine müsaade ediyor. Ve o anda kimin üstün kimin düşkün olduğu hikmetli gelişmelerle anlaşılmış oluyor.

Dikkat edin, o kişilerin ulaştığı üstün iman zirvesidir bu mertebeler. Onları imanları yükseltmiştir bu noktalara. O zirvede gezinirken henüz birer insandılar. Üzerlerinde insanların zaafı vardı. Kalpleri beşeri duygularla çarpıyordu. İçlerinde beşeri duygular yer ediyordu. Bu ise insanların İslâm inancının hakikatini kavradıkları zaman bu inanç sayesinde yükselebilecekleri en üstün ve en yüksek noktanın en güzel ifadesidir. Yeryüzünde sıradan birer insan iken, iman gerçeği ruhlarında yer edince işte bu noktalara yükseltir onları.

Şimdi de o hadiseleri nakleden âyetlerin gölgesinde bir süre yaşamaya çalışalım :

«Onlara : *“Gelin Allah'ın peygamberi sizin için mağfiret dilesin”* denildiği zaman başlarını çevirdiler. Ve sen onların büyüklük taslayarak yüz çevirdiklerini gördün.»

Onlar hem yapacaklarını yapıyorlar, söyleyeceklerini söylüyorlar. Sonra da yaptıklarının ve söylediklerinin peygambere ulaştığını anlayınca korkuyorlar, titriyorlar ve başlıyorlar yeminler etmeye. Yeminlerini bir siper olarak kullanıyorlar. Ama birisi kendilerine, *“gelin Allah'ın Resulü size mağfiret dilesin”* dediği zaman onunla karşılaşmak istemiyor, başlarını çeviriyorlar, büyükleniyor ve üstünlük taşıyorlar. İşte bu iki çizgi birlikte yer ediyor münafık ruhlarda. Her ne kadar bu hareketleri yapanlar bulundukları topluluk içinde bir mevki ve makam sahibi iseler de aslında gerçeklerle karşılaşmaktan son derece korkmaktadırlar. Bunun için büyükleniyor, dönüyor, başlarını çeviriyorlar. Onunla karşılaşmamak için kaçıp gidiyorlar. Ama karşılaşacak olurlarsa da bir titreme sarıyor kendilerini, bir korku bürüyor çevrelerini ve başlıyorlar yeminler etmeye. Bunun üzerine hitab-ı ilâhi Hz. Peygamber'e yöneliyor her halükârda onlar hakkında verdiği kararını bildiriyor, Allah'ın hükmünden sonra kendilerine mağfiret dilemenin bir fayda vermeyeceğini beyan ediyor :

«Onlar için mağfiret dilesen de dilemesen de biridir. Allah onları katiyen bağışlamayacaktır. Muhakkak ki Allah, fasıklar gûruhunu hidayete erdirmez.»

Allah'ın bu hükmünü gerektiren fasıklıklarının bir noktasını da izah ediyor :

«Onlar öyle kimselerdir ki : *“Allah'ın peygamberinin yanında bulunanlar için hiçbir şey infak etmeyin de dağılıp gitsinler”* derler.»

Bu sözlerinde bile ne aşağılık bir tabiata sahip ol-

dukları, ne iğrenç bir fıtrata malik bulundukları açığa çıkıyor. Bu öyle bir işkence metodu ki bütün zaman ve mekân değişikliğine rağmen akideye karşı savaş açmış olan, müminlere karşı çıkanlar hep aynı metoda başvurmaktadırlar, sanki birbirlerine tavsiye edermişcesine. Bunun sebebi şudur: Onlar aşağılık duygulara sahip bulunduklarından kendilerinden üstün seviyede hayat sürenler için kendi hayatlarının daha iyi olduğunu kabul ederler. Ve bu yüzden müminlerle savaşırlar.

Kureyşliler Haşimoğulları'na karşı yaptıkları boykotta, Resulullah'a yardımı önlemeleri ve onu müşriklerin eline teslim etmeleri için bu metodu uygulamışlardır.

Aynı taktiği bu âyetin anlattığı gibi münafıklar peygamberin ashabına karşı uygulamışlar ve onları sıkıntı ve açlık içerisinde öldürmeyi denemişlerdi. Bu taktiği günümüzün komünistleri dinine bağlı kitleleri acından öldürmek veya Allah'ı inkâra, ibadetleri terke mecbur bırakmak için ellerine geçen fırsatı kullanarak denemektedirler.

Aynı taktiğin, Allah yoluna davet eden ve İslâm ülkelerindeki İslâmi diriliş hareketlerine yardımcı olan müminlere karşı da kullanıldığını görüyoruz. Bunları, geçim kaynaklarını kurutup çalışmalarını önleyerek açlık içerisinde manevi bir boykota mahkûm etmek istemektedirler.

Görülüyor ki ta eskilerden günümüze kadar iman düşmanları hep bu aşağılık vasıtalarla başvurmaktadırlar. Ama şu âyetin hatırlattığı açık bir gerçeği unutmaktadır onlar:

«Halbuki göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Ama o münafıklar bunu anlamazlar.»

Halbuki müminlerin rızık kaynaklarına hükmet-

meye çalışanlar, Allah'ın göklerde ve yerdeki bu hazinelerinden kendi rızıklarını elde etmektedirler. Rızıklarını yaratanlar kendileri değildirler. Şu halde başkalarının rızığını kesmeye çalışırken büyük bir bilgisizlik ve kafasızlık içinde bulunmaktadırlar.

Böylece Allah müminlere sebat veriyor, bu aşağılık hareketlere ve adi vasıtaya başvuran Allah düşmanlarının taktiğine karşı mümin kalpleri takviye ediyor. Göklerin ve yerin hazinesinin Allah katında olduğunu ve bütün rızıkların bu hazineden dağıtıldığını belirtiyor. Bütün kullarını Allah bu hazineden rızıklandırmaktadır. Düşmanlarına rızık veren yaratıcı dostlarını unuttur mu hiç? Halbuki Allah'ın rahmeti, kullarından kendisine karşı gelenlerin rızıklarını keserek veya aç bırakarak cezalandırmayı dilememiştir. Çünkü bilmektedir ki rızıklarını kesecek olsa, az veya çok hiçbir rızık bulamazlar başka yerden. Düşmanları da olsa, bunun için kullarına, aciz oldukları şeyde kullarını muhtaç etmemektedir. Aç bırakmak aşağıların aşağısı, adilerin adisi olanların dışında kimsenin aklından geçmeyecek bir taktiktir.

«Onlar : "Şayet Medine'ye dönersek andolsun ki, şerefli ve kuvvetli olanlar oradan zayıf olanı çıkaracaktır" diyorlardı.»

Abdullah İbn Ubeyy'in oğlu Abdullah'ın bu ilâhî kelamı nasıl doğruladığını gördük. Şerefli ve kuvvetli olanların izni olmadan zayıf ve düşkün olanların oraya nasıl sokulmadığını okuduk.

«... Oysa izzet Allah'ın, peygamberinin ve müminlerindir. Fakat münafıklar bilmezler bunu.»

Resulullah (s.a.v.)'ı ve müminleri yüce Allah kendi yanına alıyor ve izzetinden izzet veriyor onlara. Bu öyle başdöndürücü bir ikramdır ki, Allah'tan başkası veremez onu. Allah'ın, peygamberini ve müminleri

kendi katında durdurmasından daha büyük bir ıkrâm olur mu? O'nun yanında duranlar : «İşte biz onlarız ki Allah'ın yanındayız» derler. «Ve işte bu kuvvetlilerin ve şereflielerin sancağıdır» derler. İşte şu saf lar izzet sahibi olanların saflarıdır.

Doğru buyurdu, Allah da izzetle imanı mümin kalpte yanyana koydu. Çünkü müminin kalbindeki iman zayıf düşmez ve bulunduğu kimseyi de düşürmez. Eğilmez, bükülmez, yumuşamaz, kırılmaz. İmanı sarsıntıya uğramadan en sıkıntılı anlarda bile bir mümin kalp izzetini aslâ yitirmez. İman yerleşip kök salınca onunla birlikte geniş bir izzetle kaplayıverir gönlü.

«... Fakat münafıklar bilmezler bunu.»

Nasıl bilsinler ki, onlar bu izzetin zevkine erememiş ve onunla kaynaşamamışlardır.

GÖKLER VE YER ALLAH'INDIR

Tevhid nizamı; sadece inanç alanında geçerli bir şey olmayıp kâinatta ve hayatta da hâkim olan üniversal (külli) bir nizamdır. Kâinatta hâkim düzeni kuran unsur, bazı düşünürlerin iddia ettiği gibi düalizm (ikilik) değil monizm (teklik)dir. Maddenin en küçük parçası kabul edilen atomun yapısında da bir vahdet bulunduğu artık günümüzde kabul edilen bir gerçektir.

Kâinata hâkim olan vahdetin izleri göklerde ve yerde de müşâhede edilmektedir. Kâinat nizamındaki vahdetten, ilâhî vahdet konusuna geçen Seyyid Kutub, ilgili âyetleri şöyle açıklıyor:

«De ki: "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" "Allah'ındır" de. O, rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır. Andolsun ki sizi, varlığı şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplayacaktır. Hüsrana düşenler, işte onlar inanmazlar.

Gecenin ve gündüzün içinde barınan her şey O'nundur. O, hakkıyla işitendir, gerçek bilendir.»
(En'am, 12-13)

Bu âyet-i kerime bir hüküm beyanı ve takriri, sonra da kesin şekilde ayırtedilmesi ile ilgili bir tutumla başlıyor. Önce Resulullah böyle bir tutuma tevcih ediyor. Allah'ı bir olarak tanımlayıp da sonra O'na hiçbir şeyi yaratamayan aciz varlıkları denk tutan ve bunları hayati meselelerinde Allah'a eş olarak kabul eden müşrikleri böyle bir sualle karşılamayı ve onlara, yarattıktan sonra mülkiyetin kime ait olduğunu bir soru halinde tevcih etmeyi uygun görerek başlıyor. Sadece «*Göklerde ve yerde bulunan her şey kimindir?*» ifadesi tamamen mekân içindeki mülkiyetin hududunu tesbit eden bir sorudur. Bununla beraber onların daha önce tartışma mevzuu yapmadıkları hakikat de ifade edilmektedir. Nitekim başka âyet-i kerimelerde Hak Teâlâ onların bu konudaki kanaatlerini bize anlatmıştır :

«*De ki : "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" "Allah'ındır" de.*»...

Esas itibarıyla Araplar, cahiliyet devirlerinde bunca sapık düşüncelerine ve basit hayat tarzlarına rağmen göklerde ve yerde bulunan her şeyin Allah'a ait olduğunu biliyor ve kabul ediyorlardı. İşte bu yönüyle cahiliyet devri Arapları, modern çağda bu gerçeği bilmeyen ve bu gerçeği görmemek için bütün fitri duygularını ataletle mahkûm edip, ruhuna her türlü hakikat kapılarını kapatan ilmi cahiliyetten daha ileriye gidiyor. Ne var ki, bu mantıki hakikatın tabii neticesinin icabı olan Allah'ın mülkünde tek başına hâkimiyetin Allah'a ait olacağını, Allah'ın izni ve hükmü olmadan bu konuda kimsenin tasarruf yetkisinin bulunmayacağını kabul etmiyorlardı. İşte bunun için de onlar müşrik olarak değerlendiriliyor ve yaşadıkları hayat tarzına da cahiliyet hayatı adı veriliyor.

Şimdi tekrar âyete dönelim. Âyet-i kerimede gök-

lerde ve yerde yegâne mülkiyet sahibinin Allah Teâlâ olduğu belirtildikten sonra hemen şu hüküm geliyor :

«... O, rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır...»

Şüphesiz ki bu mülkün sahibi O'dur. Tesbih ve tenzih ederim O'nu. Bu konuda hiç kimse münazara-ya girişemez. Fakat Hak Teâlâ kendi fazlı ve ihsanı olarak rahmet etmeyi de üzerine almıştır. Ve bunu doğrudan doğruya iradesi ve meşiyetine binaen benimsemiş ve bu konuda O'nu zorlayan hiçbir sebep bulunmadığı gibi, hiç kimsenin de niçin böyle yaptın demeye yetkisi yoktur. O'nun engin iradesi ve yüce rububiyeti bunun böyle olmasını gerektirmiştir. Hak Teâlâ'nın yaratıklar üzerindeki hükmünün ana kaidesi rahmettir. Dünya ve ahirette insanlara karşı muamelesinin ana dayanağı rahmettir. Şu halde rahmet kaidesine inanmak bir bakıma İslâm düşüncesinin ana umdelerindendir. Hatta zaman zaman meşakkatlerle denenmek konusunda bile olsa her şeyde aslolan Allah'ın kullarına rahmetidir. O meşakkâtlerle dönerken birtakım kullarını kendi emanetini yüklenebilmek için bu meşakkâtlere hazır hale getirir. Ve bu meşakkâtlerle deneyerek ihlâs ve feragatı, bilgi ve şuuru, hazırlık ve donatımı temin eder. Saflardaki iyiyle kötüyü ayırteder. Topuğunun üzerinden geri dönenlerle peygamberin peşini takip edenleri açıklar. Helâk olanın bir temele istinad ederek helâk olmasını, yaşayanın da bir temele dayanarak yaşamasını sağlar. İşte bütün bu hususlarda Allah'ın rahmeti ayan beyandır.

Esas itibariyle Allah'ın rahmetinin tecellilerini belirtmek, açıklamak, nesilleri ve ömürleri kaplar. Hiçbir saniye yoktur ki kullar; rahmet-i Rabbaniyenin dışında geçirsinler. Sadece biz sıkıntılarla denenme konusundaki ilâhî rahmeti zikrettik. Zira bu konuda

çok kere gözler ve gönüller şaşkınlığa düçar olurlar. Biz burada ilâhî rahmetin tezahürlerini ve tecellilerini sayıp dökmeye çalışacak değiliz. İlerde kısaca bu konuya işaret ederek geçeceğiz. Yalnız Kur'an-ı Kerim'in şu hayret verici hükmü karşısında bir nebze durmaya çalışacağız :

«...O rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır...»

Bu ifade aynı sûre-i celile içerisinde, başka bir yerde daha tekerrür eder. Ve orada da şöyle buyrulur : «*Rabbiniz rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır...*» Şu ifade üzerinde dikkat nazarı ile duranlar biraz önce de işaret ettiğimiz gibi ilâhî fazilet ve ihsanın son derece coştüğünü görürler. Kulları üzerinde sonsuz bir kudrete sahip olan yaratanın ve mülk sahibinin ihsanını. Hak Teâlâ'nın kullarına rahmet edişini bu tarzda ifade edip, bunu kendi üzerine alışındaki ihsanını. Kullarına rahmet etmeyi Allah kendi üzerine almıştır. Ve bunu kullarına vaadetmiştir. Doğrudan doğruya kendi iradesi ile yapmıştır bunu. Aslında bu, o kadar korkunç bir gerçektir ki, beşer varlığı onu anlayıp kavramaya, zevkine ermeye ve tesirine kapılmaya tahammül edemez.

Nazarı dikkatimizi çeken bir başka husus da Allah'ın kullarına rahmet etmeyi kendi üzerine almış olmasını haber verişinde tecelli eden ihsanıdır. Bu ihsanı kullarına haber vermesi ile gösterdiği inayet de bir başka ihsandır ki, evvelkinden faziletçe geri kalmaz. Neci oluyor kullar ki Allah'ın inayetine mazhar olup da irade-i ilâhinin mele-i alâda cereyan eden hususları kendilerine tebliğ etmesine nail oluyorlar? Veya Allah Resulü'nün kendilerine taşıdığı ilâhî kelâm da tebliğ edilme şerefine nail oluyorlar. Bu, Allah'ın engin ihsanından, mahlukatına sonsuz feyzinden ve kereminden başka bir şeyin ifadesi değildir. Gerçek-

ten de meseleyi bu tarzda değerlendirmek insan gönlünü hayrete ve dehşete sevk ediyor. Tabii olarak bunun yanı sıra da kelimelerin ifade edemeyeceği, eşigine ulaşamayacağı kadar ünsiyet ve huzur veriyor.

Bu gibi hakikatlerin bu tarzda ifade edilmesi ve insan gönlüne bu nevi duygular bahşetmesi beşerin ifade gücünün üstünde bir şeydir. İnsan ifadesi bu tasvir gücüne sahip değildir. Her ne kadar beşer gönlü bu ifadenin zevkine ermeye hazırsa da onu tarif etmek insan takatının dışındadır. Bu hakikat bir yanıyla da İslâm düşüncesinin ülûhiyet mefkûresi ve ülûhiyetin kullarla alâkası konusunda esaslı bir yönünü meydana getirir. Allah ile kul arasında teşekkül eden bu düşünce esas itibariyle gayet güzel, tatlı, sevimlidir ve insanı huzura sevkeder. Bu noktasiyla İslâm düşüncesi üzerinde söz etmeye çalışanların tenkitlerine hayret ediyor insan. Çünkü İslâm -tahrif edilmiş kilise düşüncesinin belirttiği gibi- Allah'ın kullarından birisinin Allah'ın oğlu olabileceğini söylemiyor. Ve böylece İslâm düşüncesi çocukça düşüncelerden uzaklaşıyor. Kulla Allah arasında merhamet esasına dayanan bir alâka kuruyor ki, bunu beşer ifadesinin anlatabilmesi mümkün değildir. Gönül bunun halâveti ve zevki ile coşuyor. Tesir gücünün üstünlüğü ile de hayrete düşüyor...

Allah'ın rahmeti her yandan ve her yönden kullarını sarmıştır. Kulların varlığı o rahmetle kaimdir. Hayatları bu rahmete dayanır. İlâhî rahmet varlığın her sahnesinde, hayatın her saniyesinde ve kâinatın her noktasında tecelli eder. Beşer hayatındaki tecellilerini ise sayacak güçte değiliz. Sadece önemli olanlarından bazılarına işaret ederek geçelim.

Allah'ın rahmeti önce bizzat insanın varlığında tecelli eder. İnsanoğlunun bilinmeyen dünyalardan

doğuşunda ve bu yüce insanlık vasfını alışında, kâinatta bulunan varlıklardan üstün hususiyetlerle bezinmesinde bu rahmet kendisini gösterir. Allah'ın kendi takdiri nispetinde kâinattaki enerji kaynaklarını insanoğlunun emrine vermesinde de rahmet-i ilâhî kendisini gösterir. İnsanoğlunun hayatının her saniyesinde değişik tarzlarda ortaya çıkan bu engin ve şümullü rahmet, rızık hususunda da kendisini gösterir. Hak Teâlâ'nın insana bilgi ihsan etmesinde, öğrenme kabiliyetini vermesinde bu nevi istidatları ile kâinatta ilham verici noktalar arasındaki uygunluğun temininde de yine ilâhî rahmet tecelli eder. Birtakım sapıkların diluzatmaya çalıştıkları ilm-i ilâhîde de bu rahmetin izleri görülür. Aslında onlara da bu bilgiyi ihsan eden Allah'tır. İnsanoğluna sunulmuş olan bilgiler geniş mânasıyla ilâhî ihsanın arasında yer alır.

Bu ilâhî rahmet Allah'ın insanoğlunu yeryüzünde halifesi kıldıktan sonra da koruyarak delâlete düştüğü ve hakkı unuttuğu zamanlar kendisine hidâyet yolunu gösteren peygamberler göndermesi ve böylece ona yardım etmesi hususunda da ortaya çıkar. İnsanlar dalâlete dalınca Hak Teâlâ'nın onları hilim sıfatıyla muahaze etmesi, korkutucu peygamberlerin seslenişini duymayıp ilâhî buyruklara dikkat etmedikleri vakit de onlara hilimle muamele etmesi yine bu rahmetin tecellilerindendir. Aslında insanlara azap etmek Allah için pek kolaydır. Ne var ki, rahmet-i ilâhî insana mühlet vermekte ve insanı çepeçevre Hakk'ın hilim sıfatı kuşatmaktadır.

Bu rahmetin bir tecellisi de insanoğlunun bilme-yerek kötülük işlediği vakit Hak Teâlâ'nın onun günahlarından vazgeçmesi ve günahkâr kimselerin Hakk'a sığınmaları halinde ilâhî mağfiretin timsali

olarak onlara rahmet etmeyi kendi üzerine almasıdır.

Bir de bu rahmet günahları misliyle cezalandırmak, sevapları ise en misli artırarak mükâfatlandırmak konusunda tecelli etmektedir. Hak Teâlâ dilediği kimselerin sevabını on misli değil daha fazla artırır. Ve günahları iyiliklerle yok eder. Esas itibariyle bütün bunlar Allah'ın fazl-ı inayetinin eseridir. Zira hiç kimse kendi ameliyle cennete giremez. Meğer ki, Allah'ın rahmeti onu boylamış olsun. Hatta Resulullah bile. Nitekim O kendi zatı hakkında beşerin aczini ve Allah'ın fazlını mükemmel bir şekilde belirten ifadeler kullanmıştır. Allah'ın rahmet tecellilerini izleyebilmek konusundaki eksikliklerimiz ve kusurlarımızı ilân etmek doğrusu daha iyi olacaktır. Yoksa biz bu ilâhî rahmeti bütünüyle kavrayacak durumda değiliz. Allah'ın mümin kullarının gönlüne açtığı rahmet kapıları bir saniye içerisinde Hak ile alâka kurmak, O'na güven içerisinde kucağına sığınmak ve bu duygu içerisinde huzura kavuşmak... Evet, bu saniyelerden bir tek saniye içerisinde bile beşer takati o anı kavramaktan acizdir. Bırakın onu tasvir ve tahrir etmeyi de mahiyetini anlayıp aydınlatmaktan bile uzaktır. Şimdi Resulullah (s.a.v.)'ın bu ilâhî rahmeti gönüllerin derinliklerine ulaştırarak tarzındaki beyanlarını görelim :

Buharî ve Müslim'de Ebu Hüreyre'ye (r.a.) istinaden rivayet edilen şu hadis-i şerifte buyuruluyor ki :

«Resulullah (s.a.v.) buyurdu : Hak Teâlâ yaratma işini bitirince, (Müslim'in rivayetinde de bu ifade "Allah Teâlâ mahlukatı yaratınca" şeklinde geçer), kendi indi bârisinde bulunan kitaba şöyle yazdı. Ki o kitap arşın üzerinde kendi nezdi pâkindedir : "Mu-

hak ki, Benim rahmetim gazabımdan önce gelir." Buhari'nin bir başka rivayetinde bu ifade aynen şöyledir: *"Muhakak ki Benim rahmetim gazabımı yenmiştir"*...

Yine Buhari ve Müslim'de Ebu Hüreyre'ye (r.a.) istinaden şu hadis rivayet edilmiştir :

"Resulullah (s.a.v.) buyurdu : Hak Teâlâ rahmetini yüz bölüme ayırmıştır. Bunun doksan dokuzunu kendi nezdinde tutmuş ve yeryüzüne sadece bir parçasını göndermiştir. İşte bu rahmetin bir parçasını bütün yaratıklar kendi aralarında paylaşırlar. Öyle ki bir hayvan; tırnağı dokunmasın diye ayağını kaldırır."

İmam-ı Müslim, Selmâni Fârisi'ye (r.a.) istinaden yaptığı rivayette buyurulur ki :

"Resulullah (s.a.v.) buyurdu: Hak Teâlâ'nın rahmeti yüz bölümdür. Bundan sadece birisi kullar arasında paylaşılmıştır. Geriye kalan doksan dokuzu ise kıyamet gününe ayrılmıştır."

Müslim'in bir başka rivayetinde de aynı hadis şu şekildedir: *"Allah Teâlâ gökleri ve yeri yarattığı gün rahmetini de yüz derecede yaratmıştır. Her rahmet derecesi gökle yer arası kadardır. Ve Hak Teâlâ bu rahmetin sadece bir tanesini yeryüzüne dağıtmıştır. İşte onun sayesinde anne yavrusuna şefkat gösterir, vahşi hayvanlar ve kuşlar birbirlerine dokunmazlar. Kıyamet günü olunca da Allah Teâlâ bu rahmetiyle onları tamamlar."*

Peygamberin derin ilhamlarla dolu bu temsili; insan idrâkine ilâhi rahmetin enginliğini hatırlatıyor. Zira insan canlı yaratıklar arasında bir annenin yavrusuna karşı olan şefkâtine bakıyor, dikkat ediyor ve hayrete düşüyor. Beşer kalbinin çocuklara, ihtiyarlara, zayıflara, hastalara, yakınlara, dostlara ve arkadaşlara

karşı olan şefkatini düşünüyor. Kuşların ve hayvanların birbirlerine karşı olan merhametini görüyor ve bunlardan bir kısmı insanı hayrete ve dehşete sevkediyor. Sonra da bakıyor ki bütün bu merhamet ve şefkat nümuneleri, Allah Teâlâ'nın engin rahmetinden coşan sadece bir tek rahmetin neticesidir... İşte bu düşünce insanın zihnine bir nebze ilâhî rahmetin enginliğini idrâk ettiriyor. Hz. Resulullah hiç durmadan ashabı güzinine bu büyük ve ilâhî rahmeti öğretir ve hatırlatırlardı.

«Hz. Ömer'den rivayet edilir: Resulullah (s.a.v)'ın huzuruna birtakım esirler getirildi. Bir de baktık ki içlerinden bir kadın memesini emzirtmek üzere koşuyor. Esirler arasından bir çocuk buldu, onu aldı ve bağrına basarak emzirmeye başladı. Bu manzarayı müşahade eden Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Bir kadının çocuğunu ateşe attığını hiç gördünüz mü?" "Hayır" dedik. "Vallahi atmama kudreti elinde olduğu müddetçe atmaz" dedik. Efendimiz (s.a.v.) buyurdu: "İşte Allah Teâlâ kullarına; bu kadının çocuğuna olan merhametinden daha fazla merhametlidir."» (Buharî ve Müslim)

Nasıl olmasın ki bir kadın yavrusuna sadece Allah'ın engin rahmetinden coşan bir tek rahmetin feyz-i ile şefkat gösteriyor. Ya o rahmetin bütünü!...

Resulullah'ın sevgili ashabına bu Kur'an hakikatını bu derece ilhamlarla dolu bir üslup içerisinde öğretmesi, onları adım adım bir başka noktaya intikal ettiriyordu. Onlara Allah'ın mahlûkatı hususunda bu rahmet sıfatını gözönünde bulundurarak ahlâk edinmelerini öğretiyordu. Hem kendi aralarında karşılıklı merhamet esasına dayanmalarını, hem de bütün canlılara merhamet etmelerini talim ediyordu. İnsanlarla muamele ederken gönüllerini rahmetin zevkine

erdirerek muamele etmelerini, tıpkı Allah'ın kendileriyle olan muamelesindeki rahmeti gibi kullarına merhamet etmelerini belletiyordu.

«Resulullah (s.a.v.) buyurdu : "Merhamet edenlere Allah da merhamet eder. Siz yeryüzünde bulunanlara merhamet edin ki, gökte bulunan da size merhamet etsin."» (Ebu Davud, Tirmizi)

Cabir (r.a.)'den :

«Resulullah (s.a.v.) buyurdu : "İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez."» (Buhari, Müslim, Tirmizi)

Ebu Davud ve Tirmizi, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ediyorlar :

«Resulullah (s.a.v.) buyurdu : "Rahmet duygusu ancak şakilerden sıyrılabilir."»

Yine Ebu Hüreyre (r.a.)'den. Diyor ki :

«Resulullah (s.a.v.) torunu Hz. Hasan'ı öptü. Yanında da Hâbis oğlu Ekra vardı. Ekra dedi ki : "Doğrusu benim on tane çocuğum var ama hiç birisini öpmem." Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ona doğru baktı ve buyurdu : "Acımayana acınmaz."» (Buhari ve Müslim)

Resulullah'ın ashabına talim ettiği merhamet duygusu sadece insanlara merhamet etmenin sınırında da kalmıyordu. Allah'ın rahmetinin her şeyi kuşatmış olduğunu belirtmişti. Müminlerin Allah'ın ahlâkını kendilerine şiar edinmekle emrolunduklarını bildirmişti. İnsanın Allah tarafından yaratılmış bütün canlılara Allah'ın ahlâkını şiar edinerek acımadıkça gerçek insanlığa ulaşamayacağını öğretmişti. Ve onun öğretim tarzı az önce de gördüğümüz gibi ilhamlarla dolu bir metod dahilinde oluyordu :

Ebu Hüreyre (r.a.)'den. Dedi ki :

«Resulullah (s.a.v.) buyurdu : "Adamın birisi

yoldan giderken fazlaca susadı. Bir kuyu gördü, kuyuya inip su içti ve çıktı. Bir de gördü ki bir köpek kehliyor. Susuzluktan ciğeri yanıyor. Adam dedi ki: 'Bu köpek de benim gibi fazlaca susamış olacak.' Kuyuya indi, ayakkaşısını suyla doldurdu, sonra onu ağızıyla tutarak kuyudan çıkardı. Ve köpeğe su verdi. Bunun üzerine Hak Teâlâ onu överek bağışladı." Onda bulunan sahabeler dediler ki: "Ya Resulallah! Bizim için de hayvanlar mevzuunda mükâfat var mıdır?" Resulullah (s.a.v.) buyurdu: "Yaşlığı bulunan her yürekte sizin için mükâfat vardır."» (Buhari, Müslim, İmamı Malik)

Bir başka rivayette de: «Günahkâr bir kadın sıcağın bir günde bir köpeğin kuyunun çevresinde dolaştığını gördü. Köpek susuzluktan dilini çıkarmıştı. Kadın ayakkaşısını çıkararak onu suladı. Ve bunun üzerine Hak Teâlâ onu bağışladı.» buyuruluyor.

Abdurrahman bin Abdullah babasının şöyle dediğini rivayet ediyor:

«Bir gün biz Resulullah (s.a.v.) ile bir seferdeydik. Bir kuş gördük. Beraberinde de iki yavrusu vardı. Kuş uçunca yavrularını aldı. Hayvan geliyor, kanatlarını geriyor ve üstümüzde yere doğru yaklaşıyordu. Resulullah (s.a.v.) gelince buyurdu: "Kim bunun yavrularını aldı? Onun yavrularını hemen geri veriniz." Bir defasında da biz bir karınca yavasını yakmıştık. Bunu gören Resulullah buyurdu: "Kim yakmıştı bunu?" "Biz" dedik. Buyurdu ki: "Ateşle, ateşin Rabbinden başkasının azap etmesi abestir."»... (Ebu Davûd)

Ebu Hüreyre (r.a.)'den:

«Resulullah (s.a.v.) buyurdu: "Karıncanın birisi Allah'ın peygamberlerinden bir peygamberi ısırmıştı. Peygamber emretti ve karınca yuvasını yıktırdı.

Bunun üzerine Hak Teâlâ : 'Seni bir karıncanın ısırması, topluluklardan tesbih eden bir topluluğun yıkılmasına mı sebep oldu?' diye vahyetti.'»... (Buhari ve Müslim)

İşte böyle öğretti Resulullah (s.a.v.) sevgili ashabına Kur'an'ın prensiplerini. Kendilerini merhamete alıştıırken Allah'ın rahmetinin zevkine erdirmesini bildi. Değil mi ki onlar kendi aralarında merhamet ederlerken Allah'ın hadsiz rahmetlerinden sadece bir tanesiyle faaliyet icra ediyorlar.

Bu hakikatin müslümanın düşüncesinde yer etmesi, onun hayatında, hissiyatında ve ahlâkında derin tesirleri icra eder. Ki bunları uzun uzadıya saymak esas itibariyle güç olur ama biz kısaca işaret halinde geçeceğiz. Ancak böylece Kur'an'ın gölgesinde bize tanınan hududu aşmıyarak başlı başına bir konuya dalmamış oluruz.

Gerçekten de bu hakikatı belirttiğimiz tarzda düşünme mümin gönüllerde Rabb-i Zülcelâl'lerine karşı bir güven iklimi yaratır. Hattâ mümin, musibetlerle imtihan edilme devresini geçirirken bile bu güveni hisseder. Kafaların ve gönüllerin şaşkınlığa uğradığı o anlarda bile mümin yakinen bilir ki, her ışığın ardında bir rahmet, her durumdan ve her halden sonra bir merhamet vardır. Onun yüce Rabbi kendisini musibetlere düşür kılarken ondan uzaklaşmak ve rahmetinden kendisini kovmak için düşür kılmıyor. Zira Allah Teâlâ rahmet uman hiç kimseyi rahmetinden kovmaz. Esasen ilâhi rahmetten insanları kovan yine kendileridir. Onlardır Allah'ı inkâr edip rahmetini terkeden ve ilâhi rahmetten uzak kalan.

Allah'ın rahmetine karşı insanın ruhunda beliren bu güven; gönüle sabır ve sebat doldurur, ümit ve arzu bahşeder, rahat ve huzur verir. Aslında bu

güven duygusu sıcak bir şefkat kucacı mahiyetindedir. İnsan bu kucaktan kaçıp uzaklaşmak istemediği müddetçe huzur ve emniyet bulur.

Bu hakikati bu tarzda düşünmek müminin hissiyatında Allah'tan haya etme duygusunu harekete geçirir. Esas itibariyle bağışlanma arzusu ve merhamet duygusu bazı kimselerin sandığı gibi insanı günaha teşvik etmez. Sadece Allah'tan utanma duygusunu harekete geçirir. Bunun için de bazı kimselerin dilinde dolaşan hilim sıfatının tadını tatmak için veya mağfiret ve rahmet sıfatının zevkine ermek için günaha irtakâp etme lafını ve kanaatini bir türlü anlayıp kabul edemiyorum. Doğrusu bu tarz düşünce dürüst bir fıtrat mantığını ve ilâhî rahmete mukabele etmeyi ifade etmez.

Tipki bunun gibi bu hakikatı bu tarzda düşünüp kavramak müminin ahlâkında çok kuvvetli tesirler icra eder. Ve mümin bilir ki; kendi günah ve hatalarına rağmen Allah'ın rahmeti onu her yönden kaplamıştır. Binaenaleyh Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmakla memurdur. Bütün bunlar ona nasıl merhamet edeceğini, nasıl bağışlayabileceğini ve nasıl affedebileceğini gösterir. Nitekim Resulullah'ın bu ulu hakikate dayalı prensiplerden alınma emirlerini az önce görmüştük. Âyet-i kerimede belirtilen ilâhî rahmetin cereyan ettiği yerlerden birisi de Allah'ın kıyamet gününde onları toplayacağıdır:

«De ki: "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" "Allah'ındır" de. O, rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır. Andolsun ki sizi, varlığı şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplayacaktır...»

İşte varlığı şüphe götürmeyen kıyamet gününde ki toplanma da Allah'ın kendi üzerine aldığı rahmetler meyanındadır. O toplantı ki gerisinde Allah'ın kul-

larına karşı olan fazl-ı inayeti ayan beyan görülür. Gerçekten Allah kullarını bir gaye için yaratmıştır. Ve bir hedefe mebni olarak onları yeryüzüne halife yapmıştır. İnsanoğlu boşu boşuna yaratılmamıştır. Ve hiçbir zaman da başıboş bırakılmamıştır. Onları kıyamet gününde toplayacaktır -o gün, bütün yolcuların son durağına vardığı ve her şeyin bittiği en son noktanın vuku bulduğu gündür- ve onların mükâfatını kazançlarına uygun olarak verecektir. Dünya evinde yaptıkları şeyin ecrini karşılıksız ihsan edecektir. Hiç kimsenin hakkını ve alın terini kaybetmeyecektir. Kıyamet gününde herkesin hakkı yerli yerinde verilecektir... İşte bu dikkat ve itinada da Allah'ın kendi üzerine aldığı rahmetinin tecellileri açıkça beliriyor. Nitekim aynı rahmet günaha misliyle ceza verip de sevaba on misli veya daha fazlasıyla mukabele etmesindeki fazl-ı inayetinde ve dilediği kimselerden, dilediği şeylerden vazgeçmesinde de tecelli ediyordu... Bütün bunlar rahmet-i Rabbaniye'nin sonsuz tecellilerinin ifadesi.

Allah Teâlâ bu din-i mübini ihsan edip de Arapları yüce bir seviyeye çıkarmazdan önce, yani cahiliyet devrelerinde umumen Araplar kıyamet gününün varlığını kabul etmezlerdi. Onların durumu tıpkı günümüzdeki modern ilim budalalarının düştüğü cahiliyetin durumu gibi idi. İşte bunun için âyette yer alan te'kid sığası bu derece şiddetle geliyor ki, yalanlayıcıların o yalanlamasına karşı koysun :

«Andolsun ki sizi, varlığı şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplayacaktır...»

Ve o gün dünya hayatında inanmamış olanlardan başkası hüsrana mahkûm olmayacaktır. Bir kısım kimseler ne bir şeylerini kaybedecekler, ne de kazanacaklar. Bir kısım kimseler de her şeylerini tama-

men kaybetmiş olacaklar. Önce kendi kendilerini kaybetmiş olacaklar ve bir daha hiçbir şeyi kazanamıyacaklardır. Değil mi ki insan kendi kendisi için kazanmaktadır. Öyleyse kendisini kaybedince bir daha ne kazanabilir? Ve kimin için kazanabilir?...

«...Hüsrana düşenler, işte onlar inanmazlar.»

Bir kere onlar kendilerini kaybetmişlerdir. Artık onlar için inanan bir benlik bahis konusu değildir. Gerçekten de bu ifade pratik bir hali son derece ince bir tarzda anlatmaktadır. Esas itibariyle bunca derinliğine, derinden seslenişine, iman alıcı ve vericilerini harekete geçirmiş olmasına rağmen bu dine inanmamış olanlar şüphesiz ki her şeyden evvel kendi fitratlarını yitirmiş olmalıdırlar. Şüphesiz ki onların benliklerinde mevcut fitri alıcı verici cihazları bozulmuş ve muattal kalmış olmalıdır. Ya da örtülmüş ve perdelenmiş olmalıdır. Şu halde onlar bu durumlarıyla bizzat kendi kendilerini kaybetmişler ve bünyelerinde mevcut olan canlı fitri alıcı verici cihazlarını kaybederek kendi kendilerini hüsrana mahkûm etmişlerdir. Ve bunun için de inanmaz onlar. Çünkü artık onlar kendi kendilerine malik değildirler ki, inanabilsinler. İşte imanla ilgili bunca deliller yığınınına rağmen ve çevrelerini saran iman ilhamlarına binaen inmayanların imansızlıklarını en derin şekli ile bu ifade açıklığa kavuşturmaktadır. Ve netice itibariyle onların kıyamet günündeki durumlarını da bu âyet-i kerime belirtmektedir. Onların akıbetleri daha önce kendi ruhlarında hüsrana mahkûm olmalarının neticesi olarak düçar oldukları büyük kayıp...

Bundan sonra âyet-i kerime zaman içerisindeki mahlûkatı sayıp dökmeye başlıyor. Nitekim bir önceki âyet-i kerimede de mekân içerisindeki yaratıkları sayıp dökmüştü. Böylece Allah'ın ilmi ve mülkiyeti

ile yegâne ilim ve mülk sahibi olduğunu ve bunların bütün kâinatı ihata ettiğini belirtmiş oluyor :

«Gecenin ve gündüzün içinde barınan her şey O'nundur. O, hakkıyla işitendir, gerçek bilendir.»

Buna göre bütün mahlûkat mevzunun hududu içerisinde girer ve sadece Allah'ın mülkiyetine bağlı olduğu belirtilmiş olur. Nitekim daha önce bütün mahlûkatın mülkiyetinin Allah'a ait olduğu belirtilmişti. Ancak birinci âyet-i kerimede mahlûkat mekân yönünden sayılmıştı : *«De ki : "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" "Allah'ındır" de...»* Bu âyet-i kerimede işe malûkatın çeşidi zaman yönünden ele alınmaktadır : *«Gecenin ve gündüzün içinde barınan her şey O'nundur»*... Kur'an-ı Kerim'in ifade tarzında bu tarz ifadeler pek meşhurdur. İşte bizim muhtelif tevil yönlerinden güvenerek seçtiğimiz tevil şekli budur.

Âyet-i kerimeyi müteakiben gelen bilgi ve işitme sıfatları Hakk'ın bütün mahlûkatı ihata ettiğini ve bu âyetlere muhatap olmuş bulunan müşriklerin söyledikleri bütün sözleri duymuş olmasını belirtmektedir. Esasen müşrikler mülk sahibi yaratanın bir tek Allah olduğunu kabul ediyorlardı. Bununla birlikte bu sürenin son taraflarında da belirtildiği gibi hayvanlardan, çocuklardan ve meyvelerden bir kısmını kendi uydurma tanrıları için ayırıyorlardı. Burada ise âyet-i kerime bütün eşyanın mülkiyetinin Allah'a ait olduğunu belirterek onları uyarıyor. Böylece Allah'ın izni olmaksızın bazı kimselerin Allah'a ortak koşarak yaptıkları hareketlerle yüzyüze getiriyor onları. Ayrıca bu bölümün son kısmında gelecek olan bütün eşyanın mülkiyetinin tek başına Allah'a ait olması ve mülk sahibinin yalnız Hak Teâlâ olması münasebetiyle sadece O'nun velâyetine sığınmanın lüzumluluğu konusunda bu mülkiyet konusu bir giriş mahiyetini

ifade ediyor. Şüphesiz ki her yerde ve her zaman yegâne mülk sahibi O'dur. O'nun bilgisi ve duygusu her şeyi ihata etmiştir. Hangi konuda olursa olsun söylenenlerin hepsini çepeçevre kaplamıştır.

Allah'ın yegâne yaratıcı olduğu ve yalnız başına bu mülkün sahibi bulunduğu iyice belirtildikten sonra şimdi de Allah'tan başkasından yardım dilemek, Allah'tan başkasına kulluk etmek ve Allah'tan başkasını dost edinmek konusundaki şiddetli bir reddiye geliyor. Ve bu gibi hususların Allah'a teslim olmak gerçeğine zıt olduğunu ve İslâm'la birleşmesi mümkün olmayan bir şirk çeşidi olduğunu beyan ediyor. Bu arada Allah Teâlâ'nın bazı sıfatları da zikrediliyor. O'nun göklerin ve yerin yaratıcısı olduğu, doyuran ve rızık verenin O olduğu, fayda ve zararın O'ndan geldiği ve kahredici kudrete sahip bulunduğu belirtiliyor. Bunun yanı sıra korkunç azap ifadeleri de yer alıyor. Ve bütün sahne korku ve celâl sıfatının saldıgı ışıklarla aydınlanıveriyor. Hem de çok derin, köklü tesirlerle...

Bu dava... Allah'tan başkasını dost edinmeme davası... «Dost» kelimesinin bütün mânalarıyla birlikte. Yani Allah'tan başka birisini Rab ve Mevlâ edinmeyerek O'nun hâkimiyetine boyun eğmekle beliren kulluk vazifesinde O'nun dinine girmek, ibadet ve amellerini O'na takdim etmek... Yardım dilemek ve itimad etmek için sadece O'na başvurmak ve her hâlükârda O'na yönelmek... İşte bu dava esas itibariyle doğrudan doğruya inanç davasıdır. Bu davada ya kelimenin bütün mânasıyla Allah'a bağlanıp O'na kulluk edilir ki, bunun bir adı da İslâm'dır. Veya Allah'tan başkalarını O'na eş koşarak ona bağlanmak ki, bu da doğrudan doğruya şirktir ve bir gönülde şirk ile İslâm aslâ birleşemez.

İşte bu âyetlerde şu hakikat en kuvvetli ibarelerle ve en derin tesirlerle ortaya çıkmaktadır.

“Gökleri ve yeri yaratan, beslenmeyip besleyen Allah’tan başka bir dost mu edinirim?” de. “Doğrusu ben ilk müslüman olmakla emrolundum” de, asla ortak koşanlardan olma! (En’am, 14)

Dostluğun kimin için olacağını ve olması gerektiğini belirliyecek esas ölçü kuvvetli ve derin fitrat mantığıdır. Şayet gökleri ve yeri yoktan varedip meydana getiren yaratana dostluk olmazsa kime olacaktır. Göklerde ve yerde bulunan her canlıya rızık ih-san eden ve kendisi yemeyen ve yemek ihtiyacını hissetmeyen rezzak-ı hakikiye dostluk olmazsa kime olacaktır?

«İyi bilin ki, göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah’ındır. Yine iyi bilin ki, Allah’ın vaadi şeksiz ve gerçektir. Fakat onların çoğu bunu bilmezler.

Dirilten ve öldüren O’dur. O’na döneceksiniz.

Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerde olan dertlere bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir.

De ki: “Bunlar Allah’ın inayeti ve rahmeti ile dir. Sadece bunlarla sevininler. Bu, onların bütün toplayıp yığıdıklarından daha hayırlıdır.” (Yûnus, 55-58)

«İyi bilin ki...» Bu dertlere çare sunan seslenişle... «İyi bilin ki, göklerde ve yerde ne varsa hepsi de Allah’ındır.»... Hem şunu da hatırlınızdan çıkarmayın ki, göklere ve yere sahip olan Allah, kendi vaadini tahakkuk ettirmekten aciz değildir...

«Allah’ın vaadi şeksiz ve gerçektir. Fakat onların çoğu bunu bilmezler.»...

Zaten onlar bilmediklerinden, cehaletlerinden ötürü yalanlamakta ve kuşulanmaktadırlar.

«Dirilten ve öldüren O’dur...»

Ve şüphesiz ki, diriltip öldüren tekrar kendi nezdine döndürüp hesaba çekebilir...

«...O'na döneceksiniz.»

Çok seri gelen bir netice bu tabiatıyla. Çünkü te'kitli hükümden sonra gelmektedir. Bir de tesirli bir açıklama arzusunu müteakip varit olmaktadır.

Müteakiben sesleniş ise bütün beşeriyete hitap etmektedir :

«Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerde olan dertlere bir şifa, müminler için bir hidâyet ve rahmet gelmiştir.»

Evet sizin bu şüphelendiğiniz kitapta gelmiştir onların hepsi. «Rabbiniz»den gelmiş bir öğüttür bu. Bu kitap uydurulmuş bir kitap değildir. Ve o kitapta bulunan şeylerin hiçbirisini bir beşerin nezdinde bulmanız mümkün değildir. Bir kere bu öğüt size, kalbinizi diriltmek için gelmiştir. Göğsünüzü tıka basa dolduran hurafelerden, içinize sıkıntı veren şüphe ve kuşkulardan arıtacaktır sizi. Gönlünüzü hastalandıran paslardan temizleyecek, sizi hayrete düşüren krizlerden kurtarıp sağlığa kavuşturacaktır... Evet bu kitap kalbinizi iyi etmek, size afiyet ve huzur vermek, rahat, emniyet, sükûn ve imanla birlikte selâmete erdirmek için gelmiştir... Bu kitap imandan payını almış gönüller için sonsuz bir hidâyet kaynağıdır. Sapıklıktan ve azaptan sizi kurtaracak olan rahmettir...

«De ki : "Bunlar Allah'ın inayeti ile, rahmeti ile dir. Sadece bunlarla sevinirler. Bu, onların bütün toplayıp yığıldıklarından daha hayırlıdır."» Allah'ın kullarına lütfettiği bu inayet ile... Onların üzerine sağtığı bu iman ve rahmet ile... Sevinirler sadece onlar... Budur asıl insanı sevindirecek olan...

Budur asıl sevinilmesi gereken şey... Mal ve dünya serveti değil... Bu, o derece ulvi bir sevinç vasıta-

sıdır ki, insanı yeryüzünün basit arzularının boyun-
durduğundan kurtarır, geçici şeylerin hevesinden vaz-
geçirir. Ve bu gibi şeyleri hayatın hizmetine vermeyi
sağlar. Hayatı onların hizmetine vermez. Ve insanı
bütün o basit şeylerin üstüne çıkarır. İnsan onları kul-
lanırken, değerlendirirken hep yüksektedir. Kulu kö-
lesi olmaz, boyun eğmez... Bir kere İslâm, dünya ha-
yatının devamıyla ilgili eşyayı küçümsemez. İnsanla-
rı dünyadan uzaklaştırıp bir köşeye çekmek için dün-
ya hayatını basitleştirmez. Sadece ona ağırlığı kadar
kıymet verir ve kendi ölçüsüne göre değerlendirir.
Ancak böylece insanlar dünya nimetlerinden istifade
ederken hür ve bağımsız olarak onlara ellerini uza-
tırlar. Çünkü onların taşıdıkları idealler bütün bu
dünya mallarından çok daha hayırlı ve kıymetlidir.
Müslümanın ufku bütün dünyanın ufuklarından çok
daha geniştir... Onların yanında yegâne nimet iman-
dır... İmanın gereklerini yerine getirmek ise bir müs-
lmanın tek hedefidir. Hem dünya onun hâkimi de-
ğil, o dünyanın hâkimidir ve dünya onun mülküdür...

Usbe bin Velid, Safvan bin Amr'dan naklederek
anlatır. O da Avfa bin Abdullah'dan işittiğini nakle-
der: Irak eyaletinin haracı Hz. Ömer'e getirilip su-
nulduğunda, Hz. Ömer (r.a.) kölesiyle birlikte çıkmış
ve gelen malları saymaya başlamıştı. Develeri sayar-
ken belirtilenden de fazla çıkmıştı sayısı. Bunun üze-
rine koca halife, «hamdolsun» diye sevinmişti. Ya-
nında duran kölesi: «Andolsun Allah'a ki bu O'nun
fazl-u rahmetidir» deyince, Hz. Ömer: «Yanlış söyler-
sin sen. Bu, Allah'ın: *De ki, 'Bunlar Allah'ın inayeti
ile, rahmeti iledir. Sadece bunlarla sevinirsiniz. Bu,
onların bütün toplayıp yığdıklarından daha hayırlı-
dır'* ayet-i kerimesinde beyan buyurduğu inayet ve
rahmet çeşidinden değildir» diye karşılık vermiştir...

İşte böyleydi o ilk kafilenin hayata bakış tarzı... Onlar en üstün inayeti ve en büyük rahmeti, kendilerine inen ilâhî öğüt ve hidayet kaynağı olarak yüce kitabı kabul ediyorlardı... Mal, mülk, servet ve zafer doğrudan, doğruya ona bağlı olarak geliyordu. İşte bundandı zaten onların zaferler elde etmeleri. Mallarla dolup taşmaları. Onlar serveti değil, servet onları arayıp buluyordu. Hiç şüphesiz ki, bu ümmetin yolu apaydınlık olarak meydandadır. Bu yol Kur'an-ı Mübin'in koyduğu yoldur. Ve bu Kur'an'ı pratik bir anlayışla kavrayan ilk İslâm nesillerin çizdiği yoldur... İşte yol...

Maddi rızıklar, maddeci ölçüler değildir hiçbir zaman için yeryüzünün değerini açığa çıkaran. Bırakalım ahiret hayatını da bu dünya hayatındaki yerini de belirlemez onlar... Öyle durumlar olur ki maddi gelişmeler, ilerlemeler ve kolaylıklar, değer ölçüleri gelmesi muhakkak olan ahiret hayatında değil, bu dünya hayatında bile sonsuz şekâvete sebep olabilir. Nitekim günümüzde gözlerimizle gördüğümüz iflas etmiş madde medeniyeti bunun tipik bir örneğidir...

Şüphesiz ki, başka değer ölçüleri bulunmalıdır insanlık hayatı için. Ve bu değer ölçüleri hükmetmelidir beşer hayatına... Ancak bu değer ölçüleri maddi imkânlarla ve gelişmelere bir mâna ve değer verebilir. Ve ancak o zaman bunların insan hayatında bir değeri olabilir. Ve ancak bu değer ölçüleri sayesinde o maddi imkânlar insanoğluna saadet ve huzur yüzü gösterebilirler...

Şüphesiz ki bir beşer topluluğuna hükmeden, onların yaşayışındaki maddi imkânların ve rızıkların değerini ölçen ve belirleyen ancak nizamdır. O nizamdır ancak bu maddi değerlerden bir saadet unsuru veya bedbahtlık sebebi ortaya çıkaran. Aynı zamanda hâ-

kim olan beşeriyetin gelişmesi ve yüzükoyun gerilmesi için bir vasıta olarak kullanan. İşte bu sebepten dolayıdır ki, bu dinin, müslümanların hayatındaki önemi üzerinde bunca durulmaktadır :

«Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerde olan dertlere bir şifa, müminler için bir hidâyet ve rahmet gelmiştir.»

«De ki : *“Bunlar Allah’ın inayeti ile, rahmeti ile dir. Sadece bunlarla sevin sinler. Bu, onların bütün toplayıp yığdıklarından daha hayırlıdır.”*»

İşte bundandı bu Kur’an’a ilk defa muhatap olanların onda son derece üstün bir değer bulmaları... İşte bundandı Hz. Ömer (r.a.)’in mal ve mülk için: «Yanlış söylersin, Allah’ın, *De ki : ‘Bunlar Allah’ın inayeti ile, rahmeti ile dir’..*’ âyet-i kerimesi ile kasdettiği şeyler bunlar değildir» dediği...

Hz. Ömer (r.a.) kendi dinini gayet iyi biliyordu. Ve iyice anlamıştı ki, Allah’ın inayeti ve rahmeti bu mallarda, mülklerde değil, ilk önce Allah’ın indirdiği bir öğüt ve hidayet olan kitapta ortaya çıkmaktadır. Bu kitap bir öğüt ve rahmet olduğu gibi kalplerde olanlara da şifadır. Toplanan develer, öküzler ve inekler değildir Allah’ın inayeti ve rahmeti...

Onlar bu dinin kendilerini nereden alıp nereye getirdiğini ve ne büyük değişimlere tâbi tuttuğunu da gayet iyi biliyorlardı. Bir cahiliyet bataklığından almıştı onları bu din-i mübin... Ve onlarda meydana gelen bu değişim her zaman her yerde hayretle karşılanacak derecede önemli bir değişimdi... İçinde yaşadığımız yirminci asrın cahiliyetine kıyasla da son derece hayret verici bir geçiş devresiydi bu...

Şüphesiz ki, bu dinin meydana getirdiği en büyük değişim; kulları, kullara kulluktan kurtarıp boyunlarındaki esaret zincirini kırmaktı... Kulları, kullara

kulluktan kurtardıktan sonra yalnız ve yalnız Allah'a kul etmektir... Ve bütün hayatlarını bu engin hürriyet anlayışı üzerine ikame etmektir... Düşüncelerine bir ulviyet, değer ölçülerine bir yücelik, ahlâklarına bir üstünlük kazandıran hürriyet... Böylece onların hayatını üstün bir seviyeye çıkarmış ve kula kul olmaktan kurtarmıştı...

Bundan sonra gelir ancak maddi yiyeceklerin önemi. Maddi gelişmelerin ve ekonomik imkânların yeri bundan sonradır. İktisadi ve maddi gelişme, bağımsızlık ve hürriyetten sonra gelir her zaman... Nitekim İslâm cemiyetinin hayatında da böyle olmuştur bu... İslâm cemiyeti bir yandan çevresinde bulunan cahiliyeti silip süpürürken, bir yandan da yeryüzünün hâkimiyetini eline geçirmiş ve beşeriyeti Allah'ın yoluna sevketmiştir... Ve böylece iştmişlerdir onlar Allah'ın rahmet ve inayetini...

Maddi üretim imkânları üzerinde haddinden fazla duranlar ve çok önemli olan manevi esasları bir kenara itenler... Doğrudan doğruya insanlığın düşmanlarıdır... Çünkü onlar insanların hayvanlar seviyesinden yukarı çıkmasına rıza göstermemektedirler bu tutumlarıyla... Hayvanî arzuların ilerisine geçememektedirler...

Onlar materyalizm üzerinde dururken sadece bir tez olarak harekete geçmiyorlar, aksine bunun gerisinde imanî değerleri kökten yıkmayı hedef alıyorlar. İnsanın gönlünü hayvanlardan farklı olarak yüce değerlere bağlayan inanç temellerini bombardıman ediyorlar. İnançtır ki, insanın esaslı ihtiyaçlarını gözden uzak bulundurmaz ve yiyecek, içecek, oturacak ihtiyaçlarının yanı sıra cinsi arzularının ötesinde insanın daha başka hedeflerinin olacağını ve o noktada insanın hayvanlardan ayrıldığını açıkça söyler...

Maddi değerleri haddinden fazla büyüten, maddi üretim imkânlarını son derece yükselten Şu çığlıklar, aslında insanın faaliyet sahasının hepsini maddeyle iŒgal edip dŒnce ve tefekkür için insanların hayatında bir saniyelik yer bırakmak istememektedirler. Bunlar insanı maddi değerlerin ve üretim vasıtalarının peşinde soluyarak koŒan ve onları hayatın en önemli unsuru ve en yüce değeri olarak kabul eden birer makina, otomat durumuna getirmektedirler... Ve durmadan bağırıp ağırmaktadırlar, «retim, üretim!...» diye... Bütün ruhi değerler, ahlâki kıymetler bu üretim furyasının altında unutturulmakta ve sırf üretimi geliŒtirmek için hepsi de ayaklar altına alınıp çiğnenmektedir... Hite iyi niyetli değildir bu iğlikler... Bilâkis, ilk cahiliyet devrinin putlarının yerine modern cahiliyetin putlarını yerleŒtirerek insanları bu putlara tapındırmak için çok sinsice hazırlanmıŒ belli bir plân ve proje gereğidir. Maksat bu putları hâkim kılarak bütün diğer değer ölçülerini yok etmektir...

İnsanların boynunu köleliğin boyunduruğundan kurtarıp insana insanca değerlerinin üstün gelmesini sağlamalıdır... İŒte ancak bu yüce değerlerin yanısıra maddi üretim imkânlarından ve vasıtalarından gereği gibi faydalanma mümkün olur. Maddi retimi geliŒtiren sanayileŒmenin bir mânası olur... İnsanların alın terlerini azaltan makineleŒmenin bir değeri olur... Ve daha burada sayamadığımız kadariyle cahiliyetin etrafında davul zurna çaldığı bütün maddi vasıtalar ancak o zaman bir kıymet ifade edebilir...

Ama bu yüce değerler bulunmadan o üretim vasıtaları, o makineler, o sanayi aletleri insanlık için bir ıstırap vasıtası olur... Ve o zaman bütün bu imkânlar

hayvani değerlerin yüceltilmesi için kullanılır. İnsanın yüce değerleri hesabına kullanılacağına, basit ve adi şeyler uğruna kullanılır...

ALLAH BİRDİR

Müellif burada kâinattaki vahdetten, kâinatın yaratıcısının «bir-liği konusuna geçiyor. Ve bu «bir-liğin esaslarını işledikten sonra, göklerin ve yerin Rabbinin hükümlerinin yerine getirilmesi konusunu işliyor. Daha sonra sosyal hayata geçişler yapan Seyyid Kutub, konuya bir âyet mealiyle giriş yaptıktan sonra, şunları söylüyor :

«De ki : "Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?" "Allah'tır." de. "Yoksa O'nu bırakıp kendilerine bir fayda ve zararı olmayan dostlar mı edindiniz" de. "Hiç körle gören bir olur mu? Yahut karanlık ile aydınlık bir olur mu?" de. Yoksa Allah gibi yaratması olan ortaklar buldular da yaratmaları birbirine mi benzettiler? De ki : "Her şeyi yaratan Allah'tır. O birdir, tektir, her şeye üstün gelir!"» (Ra'd, 16)

Sor onlardan... *«Kimdir göklerin ve yerin Rabbi?»* diye... Göklerdeki ve yerdeki bütün varlıklar isteseler de istemeseler de Allah'ın irade ve kudret kabzası içindedirler... Cevaplandırmaları için sorulmuyor bu

soru. Çünkü âyet-i kerime daha önce o sorunun cevabını vermiş bulunuyor. Az önce tablolaşmış olarak gördüler onlar bu sorunun cevabını ama şimdi de kelimelerle duysunlar diye soruluyor...

«... *"Allah'tır."* de...»

Ve yine sor onlara :

«Yoksa O'nu bırakıp ta kendilerine bir fayda ve zararı olmayan dostlar mı edindiniz?» de... Sor onlara küçük düşmeleri için. Zaten onlar Allah'tan başka dostlar edinmiş bulunuyorlar. Sor ama mesele zaten apaçıktır. Hak ile bâtil arasındaki fark besbellidir. Görenle kör arasındaki fark kadar açıktır hak ile batıl arasındaki fark... Karanlıkla aydınlık arasındaki ayrılık gibidir... Metinde körle görenin zikredilmesi onlarla müminlerin durumuna işaret içindir. Yalnız ve yalnız körlükleridir onları apaçık görülen ve göklerde yerde eserleri açıkça müşahede edilen Hakk'a tâbi olmaktan alıkoyan. Karanlıkla aydınlığın zikredilmesi ise onların durumu ile müminlerin durumuna işaret içindir. Apaçık gerçekleri perdeleyip gözlerinden uzak tutan ve onlara göstermeyen şey karanlıktır...

Yoksa onların, Allah'ı bıraktıklarına göre tapındıkları putları da Allah'ın yarattığı gibi şeyler yaratabilmişler midir hiç? Görülmüş müdür bu? Ki bu adamlar ikisini birbirine benzetmektedirler de hangisinin Allah'ın yarattığı, hangisinin putların yarattığı olduğunu şaşırmakta ve o yüzden bu putlara tapınmaktadırlar... Şayet durum böyle olsaydı o takdirde onları mazur saymak gerekirdi, putlara tapınmakta. O takdirde bunların tapındıklarının da Allah'a benzeyen sıfatları ve yanları olurdu da bu yanılmaları mazur kabul edilebilirdi. Bir mabuda tapınmaya lâ-yık kılan husus sadece yaratmasıdır. Yaratıcı olma-

yan bir mabuda tapınan kimsenin, onun bir şey yaratmadığını anlayıp ta, yaratamayacağını ve yaratıcılık vasfına sahip olamayacağını öğrenip te, yine de onlara tapınmaya devam ederek şirk koşması... O tapındıkları şeyler de ne yazık ki yaratılmış bulunuyorlar, Allah tarafından. Bundan daha aşağı ve basit düşünce derecesi ve basamağı bulma mümkün değildir...

Bu acı istihzadan ve alaylı sualden sonra tartışma ve münakaşa mevzuu dahi olamayacak gerçekler açıkça belirtiliyor :

«... *Deki : "Her şeyi yaratan Allah'tır. O, bir tek-tir, her şeye üstün gelir."*»

Yalnız ve yalnız O'dur yaratan. Tek başınadır yaratıcılıkta. Hâkimiyetin en son noktası olan kahır ve üstünlükte de tektir O. Böylece Allah'a şirk koşulan putlar meselesi baştan, göklerde ve yerde bulunanların ister istemez O'na itaatı ile başlayan ve göklerde ve yerde bulunan her şeyin O'nun emrine boyun eğmesi ve üstünlüğünü kabul etmesiyle biten bir çerçeve tarafından sarılıyor. Görenler ve görmeyenler... Karanlıklar ve aydınlıklar... Üstün yaratıcı ve yaratma gücüne mâlik olmayan uydurma tanrılar... Kendilerine bile faydaları olamıyan ve Allah'a ortak koşulan şeyler... Bütün bunlar arasında son derece uygun bir incisam var... Âyet-i kerime böyle bir uygunluk içerisinde kendi üslubuna has olarak akıp gidiyor. İnce bir dikkat, apaçık ve hayretlere düşüren bir mutabakat içerisinde...

Âyet-i kerime ile biraz daha ilerliyoruz. Başlıyor hak ile bâtıla bir misal vermeye. Ebediyete kadar kalıcı olan davetle, rüzgâr gibi gelip geçici olan davete. Doğru yolu gösteren hayırla şımarıklık örneği şerre. Verilen örnekte üstün ve bir tek olan Allah'ın kuvve-

tini açıkça gösteriyor. Her şeyi takdir eden yüce yaratıcının tedbir ve inayetini. Bu örnek de daha önce geçen tabii manzalar cinsinden bir manzara olmaktan farksız.

«Gökten su indirir. Dereler onunla dolar taşar. Üste çıkan köpüğü sel alır götürür. Süslenmek veya istifade etmek için ateşte erittiklerinin üzerinde de buna benzer köpük vardır. Böyle misal verir Allah hak ile batıl için. Köpük, uçar gider. İnsanlara fayda veren ise yerde kalır. İşte böyle, Allah daha nice misaller verir.» (Ra'd, 17)

Derelerden ve vadilerden sellerin akması aşamasına kadar 'gökten yağmur indirme' ifadesinin bulunması; gökgürültüsü, şimşek ve yıldırımla birlikte gelen yağmur yüklü bulutlar havasına uygun bir ifade. Dolayısıyla sürenin etrafında dönüp dolaştığı hükm-ü ilâhînin cereyan ettiği koca kâinat manzara-sıyla uyumlu. Diğer taraftan da bir tek yaratıcı ve üstün kuvvetinin delili. Şu vadilerin belli bir ölçü içinde sular akıtması ve her şeyin bir ölçü içinde yeterince lüzumlu şeyleri elde etmesi onları yaratan varlığın gücünü, ölçü ve hikmetini dile getirir. Ve işte bu süre bu gücü ve ölçüyü anlatmaktadır öncelikle... Bu ve o haddizatında Allah'ın misâl vermek istediğinin bir çerçevesidir. Onlar hayatları boyunca hep örneklerle karşılaşmaktadırlar ama hiç te uyanmamaktadırlar.

Su gökten iner, dereler onunla dolar taşar, üste çıkan köpüğü de sel alır götürür. Derelerden akan suyun yüzünde köpükler belirir ak ak. Çoğu zaman da bu bembeyaz köpükler suyu kaplarlar. Kaynaşır, şişer ve doldururlar yüzünü suyun... Ama yine de köpüktür o. Altında gizlenip akan su vardır, sakın akar, sessiz akar. Ne var ki bu sakinliğine ve sessizliğine

rağmen hayır ve bereket taşıyan yine de sudur. Hayat götürür gittiği yerlere. Tıpkı bunun gibi madenler vardır eritilir, süs eşyası veya faydalı kapkacak yapmak için. Altın olarak, gümüş olarak süsler insanları, demir, kurşun olarak insanların işlerine yarar. Ama bu güzelim madenler eritilirken zaman olur ki, tortular sarar yüzeyini, göstermez hiç asıl madenleri. Fakat yine de akıp gidecek olan tortulardır, kalacak ise asıl maden...

Bu dünya hayatında hak ile batıl da bunun gibidir. Zaman olur ki batıl şişer, büyür, yükselir ve şişkin şişkin olur, ama bir köpükten farkı yoktur onun. Nihayet bir tortudur. Çok geçmeden atılır bir kenara veya şişkinliği iner ve uçup gider. Aslına bakılacak olursa arasında bağlantı yoktur. Hak ise her zaman sakindir, sessizdir. Bazı kimseler hakkın bu sakinliğine ve sessizliğine bakarlar da onun silinip gittiğini, yok olup eridiğini sanırlar. Ama yeryüzünde devamlı olarak kalacak olan odur. Saf maden ve canlılık veren su gibi. Odur insanlara faydalı olan. *«İşte böyle, Allah daha nice nice misaller verir.»*... Böyle belirtir ibadetlerin ve duaların neticelerini. Böyle kesinleştirir sözlerin ve işlerin sonucunu. O Allah'tır, üstündür, bir ve tektir. Kâinatı idare eder, hayatı yürütür, gizli açık her şeyi bilir. Hakk'ı, bâtılı, gideni ve gitmeye ni, hepsini en iyi bilen O'dur.

Allah'a boyun eğenlere en güzel karşılık vardır. Allah'ın davetini olumlu karşılamayanlar ise, yeryüzünün dolusu mülke sahip olsalar ve bir o kadar da daha olsa onu harcasalar yine de korku ve dehşete kapılmaktan kurtulamazlar. Zaten buna güçleri yetecek te değildir ya. Kötü hesap yapmaktadır onlar ve onların varacağı yer cehennemdir. Ne kötü beşik ve ne kötü duraktır cehennem!...

«İşte onlara bir delil: Ölü yeri diriltir ve oradan taneler çıkarırız da ondan yerler.

Orada hurmalıklar ve üzüm bağları varederiz, aralarında pınarlar fışkırtırız.

O mahsulden ve elleriyle yaptıklarından yenileri için. Hâlâ şükretmeyecekler mi?

Yerin yetiştirdiklerinden, kendilerinden ve daha bilmediklerinden çift çift yaratan Allah, münezzeh-tir.» (Yasin, 33-36)

Bunlar peygamberleri yalanlıyorlar, onları yalayanların uğradıkları felaketleri düşünmüyor, gidip de dönmeyişlerindeki hikmeti idrâk etmiyorlar. Peygamberler ise onları ancak Allah'a davet ediyorlar. Çevrelerindeki yaratıkların hepsi Allah'ın varlığını söylüyor, O'na delâlet ediyor ve O'nun «vacibü'l-vücud» olduğuna şahadet ediyor. İşte kendilerine pek yakın olan yeryüzü; onu cansız bir ölü halinde görüyorlar. Onda ne hayat var, ne hayatı vücuda getiren su... Sonra aynı yeri canlı taneler bitirir olarak görüyorlar. Evet, ölü yer dirilmiş, yeşermiş, taneler bitirmeye başlamış, hurma ve üzüm bahçeleriyle süslenmiş, içinden su kaynakları fışkırmış, hülâsa her tarafı hayatla dopdolu hale gelmiştir...

Hayat, öyle bir mucizedir ki, beşer eli onu vücuda getiremez. Ancak mucizeler yaratan Allah'ın kudreti onu ve ölü eşyadaki canlanmayı meydana getirebilir. Gerçekten, gelişen bir ekini, yemyeşil olmuş bir bahçeyi ve yetişmiş bir meyveyi görmek, insanın basiretini ve kalbini açar ve Allah'ın yoktan varetmeye muktedir elinin; hürriyet ve aydınlığa çıkmak isteyen tane için toprağı nasıl yardığını, kendini güneş ışıklarına vermiş ağaç dalını nasıl yeşerttiğini, tazecik bir dalı yaprak ve meyvelerle nasıl süslediğini, çiçekleri nasıl açtırdığını, meyveleri olgunlaştırıp derlen-

meye müsait hale nasıl ve ne suretle getirdiğini görmek, seyretmek insan için cidden ibret verici ve uyarıcı şeylerdir.

«O mahsulden ve elleriyle yaptıklarından yemeleri için.»

Sadece Allah'ın kudret elidir ki, insanlara çalışma gücü vermiştir. Nitekim ekinlere hayat ve yetiştirme kudreti bahsettiği gibi. *«Hâlâ şükretmeyecekler mi?»*

Bu okşayıcı ve uyarıcı temaslardan sonra, insanlar kendi vicdanlarıyla başbaşa bırakılıyor ki, kendilerini çeşitli bitki ve bahçelerde bulunan inceliklere aşına kılan ve ekinleri, tıpkı insan gibi erkekli dişili yaratan ve daha nice varlıkları vücuda getiren Allah Teâlâ'yı tesbih etsinler...

«Yerin yetiştirdiklerinden, kendilerinden ve daha bilmediklerinden çift çift yaratan Allah, münezzehtir.»

Bu tesbih, tam vaktinde ve yerinde yapılmış ve bununla kâinatın hakikatlerinden yüce bir hakikat tecesselli etmiştir. Hakk'ın birliği hakikati... Kaide ve yaratışın birliği... Öyle ki Allah canlıları çift çift yaratmıştır. Bu hususta bitki insan gibidir. Öteki canlılar da böyledir. *«... Ve daha bilmediklerinden...»* Ve hiç şüphe yok ki bu birlik, yaratıcı kudret elinin birliğini ihsan etmektedir. O kudret eli ki, başka başka şekil, hacim, cins, nevi, özellik ve alâmetlere sahip bunca yaratıkları «kaidesiyle» yoktan varetmiştir. Allah'ın yarattıkları o kadar çok ki, onun sayısını, miktarını O'ndan başkası bilemez. Kim bilir belki bu varetme kaidesi, cansızlar da dahil bütün kâinattaki eşyaya şamildir. Nitekim önceleri maddenin en küçük parçası olarak bilinen atomun iki muhtelif çiftten oluştuğu, birleşen, artı ve eksi yüklü elektrik ışınlarından meydana geldiği keşfedilmiştir. Keza birbirine bağlı ve yekdiğerini pekiştiren ve beraberce aynı yörüngede seyre-

den binlerce çift yıldızların varlığı müşahade edilmiş bulunmaktadır.

Bu, içinden hayat fışkıran ölü yerin delili... Buradan semanın deliline ve buna bağlı olarak insanların gözleriyle gördükleri görüntülere geçilecek. Bu harikulâde mucizeleri meydana getiren Allah'ın, kudret elidir :

«Onlara bir delil de gecedir : Gündüzü ondan sıyrıp çıkarırız da karanlıkta kalıverirler.

Güneş de kendi yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, Aziz ve Alim olan Allah'ın takdiridir.

Ay için de, sonunda kuru bir hurma dalına döneceği konaklar tayin etmişizdir.

Ne güneşin aya erişip çatması, ne de gecenin gündüzü geçmiş olması gerekmez. Her biri bir yörünge de yüzerler.» (Yasin, 37-40)

Aydınlığın gizlenip karanlığın bastırmasıyle gecenin geliş manzarası, -kuzey ve güney kutuplarına yakın yerlerde gündüz ve gecenin haftalarca ve aylarca devam etmesi bir yana- her yerde, yirmidört saat zarfında tekrarlanan ve bütün insanlarca görülen bir manzaradır... Her gün tekerrür etmesine rağmen gene de derin düşünmeyi gerektiren garip bir haldir.

Kur'an bu manzarayı emsalsiz bir şekilde tasvir etmektedir.

Kur'an-ı Kerim gündüzü gece ile içiçe olarak tasvir ediyor; sonra Allah geceden gündüzü çekip çıkarıyor ve derhal karanlığa gömülüyorlar. Durumu gerçek yönüyle düşünürsek, bu eşsiz tabirin inceliğini biraz olsun anlama imkânına kavuşuruz. Arz küresi, güneşe karşı kendi mihverinde dönerken onun her noktası güneşe rastlamakta ve bu nokta gündüz olmaktadır. Nihayet arz dönüp de o nokta güneşten gizlendi mi, gündüz sıyrılmış çıkmış ve karanlık onun yerini almıştır.

İşte bu hal arzın her noktasına intizamla gelir gider ve sanki gündüzün aydınlığı çekilir veya soyulur da onun yerini karanlık alır. Hülâsa Kur'an-ı Kerim bu tasviri, tabiatta uygun olan bir gerçeğe en güzel ve en belîğ şekilde canlandırmaktadır.

«Güneş de kendi yörüngesinde yürüyüp gitmektedir...»

Güneş, kendi etrafında yürür. Güneşin kendi etrafında döndüğü yerde sabit olarak durduğu sanılırdı.

Fakat sonradan yerinde sabit olmadığı bilindi. Güneş, yürümektedir. Gerçekten ve fiilen yürümektedir. Kâinatın uzayında, aynı çizgide hızlıca yürümektedir ki, astronomi bilginleri bu hızı saniyede oniki mil olarak hesap etmişlerdir.

Güneşi ve onun hareketini, seyrini, hızını ve uzaklığını çok iyi bilen Yüce Allah buyuruyor : *«O, kendi mihverinde yürüyüp gidiyor»*. Güneşin yörüngesindeki bu seyrinin sonunu Allah'tan başkası bilemez. Konunun gizli ve meçhul yönleri o kadar çok ki, bunları, her şeyi bilenden başkası bilemez...

Bu güneşin hacminin yeryüzünden birmilyon misli büyük olduğunu ve bu muazzam varlığın hareket halinde, hiçbir şeye dayanmaksızın fezada döndüğünü iyi düşünürsek, bütün kâinatı tek başına yöneten, dilediği gibi tasarruf eden Allah Teâlâ'nın ilim ve kudret gibi sıfatlarını birazcık anlamış oluruz.

Bu muazzam kâinatı yaratan yüce Allah, yıldız ve gezegenlerin eksenleri arasında belirli mesafeler takdir etmiştir. Belirli bir vakte kadar kâinattaki türlü nizam ve sistemleri koymuştur. Mevcudatı öyle bir kanun ve nizam içine almıştır ki, her şey kendi yolunda, çizgisinde yürümekte, beriki, ötekiyle çarpışarak bir parçalanma ve bölünme vukua gelmemekte-

dir. Meselâ güneş, aya yetişip, ona çarpamaz, gece, gündüzü tepeleyip geçmez, yolda bir izdiham hasıl olmaz; zira gece ve gündüzün değişmesi arızalanmaksızın devam eder, birbirini geçmezler ve seyrinde birbirlerini engellemezler.

«... Her biri bir yörüngede yüzerler...»

Bu uçsuz bucaksız fezada hareket eden gezegenlerin bu hali, büyük ve geniş bir denizde yüzen geminin hareketine benzer. Bu gezegenler, çok büyük olmalarına rağmen, bu muazzam fezanın içinde yüzen birkaç noktacık olduktan, öteye gidemezler...

İnsan, bu fezaya serpilmiş, bu deryada yüzen sayısız milyonlarca yıldız ve gezegenlerin seyir ve hareketlerini inceledikçe o kadar küçülüyor ki... Ve bunların yüzüp gezdiği feza o kadar geniş ki, bunun yanında o kocaman gezegenler bir zerre kalır...

«Onlara bir delil de : Soylarını dolu gemiyle taşımamız ve kendileri için bunun gibi daha nice binekler yaratmış olmamızdır.

Eğer dilersek onları suda boğarız. Ne kurtaran bulunur ve ne de kendileri kurtulabilirlerdi.

Ama katımızdan bir rahmet ve bir süreye kadar geçinme olarak onları geri bıraktık.» (Yasin, 41-44)

Kendi yörüngesinde yürümekte olan yıldız ve gezegenlerle, Ademoğullarının neslini yüklenip suda yüzmekte olan gemiler arasında ince bir ilgi ve münasebet vardır. Şekilde münasebet, harekette münasebet, bunun ve onun Allah'ın emriyle müşahhar kılınmış, göklerde ve yerde O'nun kudretiyle muhafaza edilmiş olmalarında münasebet...

Bu da onun gibi, insanların görüp de ibret almadan geçtikleri âyet ve delillerden biridir. Hattâ bunu düşünmek ve gereken dersi almak, kendilerine yakın olması cihetiyle daha kolaydır; kalp gözlerini açıp

bakabilseler eğer.

İhtimal ki burada zikredilen dolu gemi, beşeriye-
tin ikinci babası Hz. Nuh'un gemisidir. Ki o gemi
Adem (a.s.)'in zürriyetini taşımıştı. Sonra Hz. Allah o
geminin benzeri gemileri kendilerine vermiştir. Der-
yaları yara yara yol alır, insanları ve yüklerini taşı-
r-
dı. Bütün bunları ve benzerlerini, Allah'ın kanunları
idare etmektedir. Gemiye suyun üzerinde yürüten, o
geminin özelliği, suyun özelliği, rüzgârın, buharın,
atomdan çıkan kuvvetin ve diğer kuvvet ve enerji
kaynaklarının haiz oldukları özellikler sayesinde-
dir. Netice itibariyle hepsi de Allah'ın emri, O'nun yarat-
ması ve takdir etmesiyledir.

*«Eğer dilersek onları suda boğarız. Ne kurtaran
bulunur ve ne de kendileri kurtulabilirlerdi.»*

Denizde yüzen bir gemi, ne kadar ağır ve büyük
olursa olsun ve yapısı ne kadar sağlam olursa olsun,
rüzgârın önündeki bir kuş tüyüne benzer.

Eğer Allah'ın rahmeti o gemiye yetismese gece,
yahut gündüzün bir anında helâk olup gider. Deniz
yolculuğuna çıkanlar gecenin okyanuslara açıldığın-
da denizin korkunç dehşetini hissederler ve buna mu-
kabil, boğulma tehlikesini önleyici tedbirlerin ne ka-
dar basit ve aciz kaldığını görürler. Ve o zaman Al-
lah'ın rahmetinin ne demek olduğunu anlar; başka şe-
yin değil yalnız Rahman'ın koruyucu ve kurtarıcı ol-
duğunu idrâk ederler. İnsanlar ve eşyalarla dolmuş
olarak denizi yara yara seyreden, etraftan hücum
eden kasırga ve dalgaların arasında yoluna devam
eden bir geminin dizginini tutsa tutsa yalnız Allah'ın
kudret eli tutabilir. O'ndan başka, yerde veya gökte
onu tutabilecek ikinci bir el mevcut değildir.

Bu da bir süre devam edecektir, Hakim ve Habir
olan Allah'ın takdirine göre: *«...Ve bir süreye kadar
geçinme olarak...»*

TEVHİD VE MÜNAFIKLAR

Tevhide tam olarak inanmayan, tevhidi, kafalarına, gönüllerine ve hayatlarına sindiremeyen, ancak çeşitli saiklerle ondan büsbütün de vazgeçemeyen iki yüzlü kimseler, geçmişte olduğu gibi bugün de müslüman saflarda bir fitne unsuru olmuşlardır.

Bu fitneyi izale etmenin biricik yolu hiç şüphe yok ki, tevhidi iyice anlatmaktır. Tevhidi anlayan kişi, her alanda onu uygular ve mutlak sonuçlar elde eder. Tevhid saflarında anarşiye sebep olan münafıkları Kur'an'ın ışığında Seyyid Kutub şöyle anlatıyor : ,

Münafıklık hareketi Medine'de ortaya çıkan bir harekettir. Mekke'de onu gerektiren durumlar bulunmadığı için münafıklık da mevcut olmamıştı. Mekke'de müslümanlar çok sıkıntılı bir hayat yaşamakta olduklarından, baskılarla yüzyüze geldiklerinden kimsenin onlara karşı münafıklık yapmasını gerektirmiyordu. Ama Allah, İslâm ve müslümanları Medine'de Evs ve Hazreç kabileleriyle destekleyip İslâm'ın girmediği bir kabile, bir yuva bırakmayınca Hz. Muhammed'den ve İslâm'dan nefret eden bazı kimseler ona karşı düşmanlıklarını açıkça belirtemeyip istemeye istemeye de olsa kendilerini müslüman göstermeye

çalıştılar. Ama içlerinde peygambere ve ashabına karşı olmadık kin ve nefret duyguları beslemekteydiler. Bunların başında da münafıkların meşhur başkanı Abdullah İbn Übeyy yer alıyordu.

Medine devrinin başlangıcında yahudilerin, askeri, iktisadi ve teşkilât gücü bakımından önemli bir ağırlıkları vardı. Onlar da Hz. Muhammed'den ve dinin yayılmasından hoşlanmıyorlardı. İşte yahudilerin Medine'deki bu durumları münafıklara kuvvet verdi. Ve kısa zamanda onların kin ve nefretlerini tahrik ederek çeşitli vasıtalarla oyunlar hazırlamalarına fırsat sağladı. Müslümanların sıkıntılı anlarında onlar bu kin ve düşmanlıklarını açıkça ilân ettiler. Rahatlayıp huzur bulduklarında gizli oyunlar ve karanlık emeller peşinde koştular. Medine devrinin ortalarına kadar hemen hemen hem müslümanlık için hem de müslümanlar için gerçek birer tehlike arzetymekteydiler.

Medine'de inen sûrelerde münafıkların hileleri ve oyunları çeşitli vesilelerle zikredilmiş ve tekrar tekrar yahudilerle ilişkileri, onlardan emir alışları ve bazı gizli oyunlarını birlikte hazırlayışları belirtilmiştir. İşte hem yahudilerden hem de münafıklıklardan söz eden sûrelerden birisi de Muhammed Sûresi'dir :

«Onların arasında seni dinleyenler vardır. Nihayet senin yanından çıkınca kendilerine ilim verilmiş olanlara : "Az önce ne demişti" diye sorarlar. İşte bunlar Allah'ın kalplerini mühürlemiş olduğu heveslerine uyan kimselerdir.» (Muhammed, 16)

«Onların arasında...» ifadesinin belirttiği husus muhtemeldir ki bir önceki bölümde sözü edilen kâfirler olsun. Ashında münafıklar da gizli birer küfür fırkasıdırlar. İşte bu âyette Allah onların hakiki durumlarından söz etmektedir. Ayrıca muhtemeldir ki bu «zamir» müslümanlara işaret etmiş olsun. Çünkü

münafıklar müslümanların arasına sızmış ve onlarla birlikte müslüman olduklarını söyleyip durmaktaydılar. Dış muamelelerinde onlara da İslâm muamelesi yapılmaktaydı. Zira İslâm'ın koyduğu hüküm böyledir. Şu kadarı var ki, her iki ihtimal dahilinde de âyetin sıfatlarını ve fiillerini anlatmak istediği münafıklardır. Zira bu bölümde münafıklardan söz edilmektedir.

Hız. Peygamber'i dikkatle dinledikten sonra kalıp sorular sormaları gösteriyor ki, onlar dış görünüşleri itibariyle Hız. Peygamber'in sözlerine kafalarını vermiş görünmekle beraber kalpleri tamamen başka şeylerle meşgul olmakta veya katılaşmış, donuklaşmış bulunmaktadır. Öte yandan çok gizli ve adi bir gammazlığa delâlet eder ki, bu suali sormakla onlar ilim sahiplerine şunu demek istemektedirler: «Hız. Muhammed'in söylediği şeyler anlaşılmaz. Veya o, anlaşılır şeyler söylemez. İşte bunlar baksanıza kendilerini vererek dinledikleri halde onun söylediklerinden hiçbir şey anlamıyorlar ve bir mâna çıkaramıyorlar.» Keza bu soruyla belki de Hız. Muhammed'in söylediği her şeyi alaya almak istemektedirler. Halbuki sahabe-i kiram peygamberin söylediği her kelimenin ne mâna ifade ettiğini bütün muhtevası ve genişliği ile dikkatle öğrenmek istemekte ve teker teker sormakta idiler. Onlar ise duydukları sözü tekrarlamakla gizli veya açık, peygamberle alay etmek istemekteydiler. Bu ihtimallerden hangisi varid olursa olsun yapılan hareketin adiliğine, kötülüğüne ve basitliğine işaret tir.

«... İşte bunlar Allah'ın kalplerini mühürlemiş olduğu heveslerine uyan kimselerdir.»

Münafıkların hali bu. Doğru yolda olanların durumu ise, bunun tamamen tersine :

«Doğru yolu bulanlara gelince, Allah onların hidayetini artırır, onlara takvasını verir.» (Muhammed, 17)

Bu kısacık âyet-i kerimede zikrolunan vasıfların bir sıra halinde dizilmesi, üzerinde durulması gereken hususdur. Şöyle ki; onlar evvelâ hidayete ererek doğru yolu bulmakla, Allah doğruluklarını daha da artırmakta, çok daha derin ve mükemmel bir karşılıkla kendilerini taltif etmektedir: «Onlara takvasını verir». Takva gönülde yer eden öyle bir duygudur ki, Allah'ın heybeti karşısında insanı tiril tiril titretir. Murakabesini hissettirir, gazabından korkutur. Rızasını gözetirir. Allah'ın razı olmayacağı bir hal ve durumda görülmekten kişiyi kaçındırır. İşte bu keskin hassasiyetin adı «takva»dır... Ve bunu Allah doğru yolu bulan ve Allah'ın rızasına vasil olmaya çalışan kullarından dilediğine mükâfat olarak lütfeder. Buradaki hidayet, takva ve hassasiyet bir öncekilerin gafletinin, katılığının ve münafıklığının mukabilinde yer almaktadır.

Bunun için de âyet-i kerime tekrar o gafil münafıklara dönüyor. Peygamberin meclisinden çıkıp da söylediklerinden kendilerine faydası dokunacak, kalplerini takva ile coşturacak ve hidayete erdirecek, hesap ve ceza gününde insanları bekleyen gerçekleri hatırlattırarak hiçbir şey öğrenmemiş olanlara avdet ediyor.

«Onlar kıyamet saatinin ansızın gelip çatmasından başka bir şey mi bekliyorlar? Şüphesiz onun alâmetleri belirmiştir. Kendilerine gelip çatınca ibret almaları neye yarar?» (Muhammed, 18)

Bu kuvvetli bir cezadır ki, gafilleri kuvvetlice tutar ve şiddetle sarsar. Bu, onların üzerindeki bütün mahmurluğu kaldırıp atar. Peygamberin meclisine girip te hiçbir şey öğrenmeden, hiçbir şey dinlemeden

ve hıfzetmeden ayrılan gafiller ne beklemektedirler? Ne bekliyorlar ne? «Onlar kıyamet saatinin ansızın gelip çatmasından başka bir şey mi bekliyorlar?...» Gaflet içerisinde mağrurca yüzüp dururken ansızın gelip çatacak olan kıyameti mi bekliyorlar?

Bekledikleri kıyamet mi? «... Şüphesiz onun alâmetleri belirmiştir...» Şartları ortaya çıkmıştır. Bunun en büyük delili son peygamberlik müessesesinin de gelmiş olmasıdır. Çünkü bu risalet dünyanın sonunun yaklaştığını anlatan bir uyarı ve ilândır. Nitekim Hz. Peygamber: «Ben ve kıyamet böylece gönderildik» diyerek, iki parmağını yanyana getirip işaret etmiştir. Bugün bizim bildiğimiz zaman ölçüsü olan günler, son risalet müessesesindeki günlere benzemez. Yalnız şu kadarı ortadadır ki, kıyametin ilk şartları gelmiştir. Akıllı birisi, kalkıp da ansızın kıyametle karşılaşınca kadar gaflet içerisinde yüzmeye devam edemez: «... Kendilerine gelip çatınca ibret almaları neye yarar?» İşte gafilleri düştükleri gaflet uykusundan şiddetle çekip çıkaran kuvvetli bir sarsıntı daha. Bu kuvvet; havasına dehşet hâkim olan sürenin tabiatına da uygun düşmektedir.

Bilâhare ilâhî hitap Hz. Peygamber'e ve onunla birlikte olan doğru yolu bulmuş müttakilere yönelecek onları bir başka yola götürüyor. İlim, bilgi, düşünce, istiğfar yoluna. Allah'ın murakabesini duyup, engin ve kapsamlı bilgisini görüp uyanıklık ve hazırlık içerisinde kıyameti beklerken hassasiyet içerisinde yaşamalarına temas ediyor:

«Bil ki Allah'tan başka ilâh yoktur. Hem kendinin, hem de erkek müminlerle mümin kadınların günahının bağışlanmasını dile. Allah gezip dolaştığınız yeri bilir, duracağınız yeri de.» (Muhammed, 19)

Bu tevcihat aslında peygamberin ve beraberinde

bulunanların dayanmakta oldukları ilk hakikatin hatırlatılmasıyla başlamaktadır :

«Bil ki Allah'tan başka ilâh yoktur...»

Bu gerçeğin bilinmesi ve vicdanlarda yer etmesinden sonra diğer tevcihat gelmeye başlıyor.

«... Hem kendinin hem de erkek müminlerle mümin kadınların günahının bağışlanmasını dile...»

Onun geçmiş ve gelecek günahları bağışlanmıştı zaten. Ama buradaki emri her zaman kendi eksikliğini kabul eden, ne kadar gayret ederse taksiratını affettiremeyeceğini bilen, Rabbi kendisini bağışladığı halde istiğfar etmenin bu bağışlamaya karşılık bir zikir ve şükür olduğunu kabul eden uyanık, hassas bir müminin yapması gereken şeylerdir. Sonra peygambere, peşinde gidenlerden Allah nezdindeki mertebelerini bildiği kimselere daima istiğfarı telkin etmektedir. Onlar görmektedirler ki, peygamber hem kendisi için hem de peşinde giden erkek ve kadın müminler için istiğfar etmektedir. Onun duası elbette ki Rabbi katında makbuldur. Böylece onlar bu şerefli peygamberi göndermekle Allah'ın kendilerine ne büyük nimetler ihsan ettiğini bilmekte, o şerefli peygamberin kendilerine mağfiret dilemesini buyurmakla Allah'ın ne büyük lütufları bulunduğunu anlamaktadırlar :

«... Allah gezip dolaştığınız yeri bilir, duracağınız yeri de.»

Mümin gönül her yerde Allah'a güven ve emniyetle doludur. O'ndan her zaman korkar. Her zaman, gezip dolaştığı her yerde Allah'ın kendisini koruduğundan emindir. Aynı anda Allah'ın kendisinin yaptıklarını bildiğini, gizli açık her şeyinden haberdar olduğunu kabul ederek korku ve ürperti içerisindedir. Doğrusu bu bir terbiye metodudur. Devamlı uyanıklık, keskin bir hassasiyet, hep ümit, çekingenlik ve bekleyiş...

CAHİLİYET VE ŞİRK

Şirk ve cahiliyet, birbirine sebep ve sonuç bağlarıyla bağlı bulunan iki zararlı unsurdur. İslâm, bu iki unsuru ortadan kaldırmak için tevhidi ana kaide olarak bayraklaştırmıştır.

Cahiliyet mensupları bir taraftan Allah'a şirk koşarken diğer taraftan Allah'ın hükümlerine de el atarak kendi anlayış ve keyiflerine göre birtakım hükümler icat ediyorlardı. Onların bu davranışlarını Seyyid Kutub Âyet-i kerimelere dayandırarak şöyle açıklıyor:

«Kendi zanlarına göre : “Bu Allah'ındır bu da putlarımızdır” diyerek, Allah'ın yarattığı meyve, ekin ve hayvanlardan pay ayırdılar. Putları için ayırdıklarını Allah için verilmez, ama Allah için ayırdıkları putlarına verilirdi; ne kötü hüküm veriyorlardı!» (En'am, 136)

Âyet-i kerime ekin ve hayvanlarla ilgili cahiliyet düşünce ve adetlerini belirtirken onlara bu ekinleri ve hayvanları verenin bizzat Allah olduğunu da ke-

sin şekilde belirtiyor. Ne yerde ne de gökte insanlara Allah'tan başkası rızık veremez. Bu hususu belirttikten sonra Allah'ın onlara verdiği rızıklarla nasıl hareket ettiklerini hatırlatıyor. Nitekim onlar bu rızıklardan bir kısmını Allah için ayırıyorlardı. Bir kısmını da putları ve ilâhları için. Tabiatıyla putlara ve ilâhlara ayrılan kısım doğrudan doğruya onlara hizmet eden kâhinlerin eline geçiyordu. Bundan sonra da onlar Allah için ayırdıkları kısma el atıyorlardı. Ve âyet-i kerimenin belirttiği şekilde o kısmı harcıyorlardı.

İbn Abbas diyor ki : «Yemek yiyecekleri zaman yemeği birkaç kısma bölerlerdi. Bir kısmını Allah'ın payı olarak kabul ederler, bir kısmını da kendi ilâhlarına ayırırlardı. Şayet rüzgâr kendi ilâhları için ayırdıkları taraftan Allah için ayrılan tarafa doğru eserse, Allah için ayırdıklarını da kendi ilâhlarına ayrılan içine katarlardı. Şayet Allah için ayırdıklarının tarafından ilâhları için ayırdıklarının tarafına doğru eserse onu yine ilâhlarına ayırırlar ve Allah için ayırdıklarının arasına katmazlardı. İşte Allah'ın «...ne kötü hüküm veriyorlardı...» fermanı bunlar içindir.»

Mücahid diyor ki : «Ekinlerinin bir kısmını Allah'a adıyorlardı, bir kısmını da putlarına. Şayet rüzgâr Allah'a ayırdıkları taraftan bir miktar ekini alıp putlarına ayırdıkları tarafa götürürse onu kendi haline bırakıyorlardı. Ama putların ayırdıkları taraftan alıp da Allah'a ayırdıkları tarafa götürürse onu geri getirir putlarının tarafına koyarlardı. Ve : "Allah bunlardan zengindir" derlerdi. Hayvanlara da bahire ve saibe adı verirlerdi.»

Katade diyor ki : «Ehl-i dalâletten bir kısmı ekinlerini ve hayvanlarını bölük bölük ayırdılar. Bir bölüğünü Allah'a tahsis ettiler, bir başka bölüğünü de putlarına. Allah için ayırdıkları bölümden putları için

ayırdıkları bölüme bir şey karışırsa ona dokunmazlardı. Ama putları için ayırdıklarından, Allah için ayırdıklarına bir şey karışırsa onu tekrar geri döndürürlerdi. Kuraklık olduğu sene Allah için ayırdıkları şeyden istifade ederlerdi de putları için ayırdıklarına karışmazlardı. İşte bunun için Allah Teâlâ: "...Ne kötü hüküm veriyorlardı" buyuruyor.»

Süddi diyor ki: «Onlar mallarını birkaç kısma ayırırlardı. Bir kısmını Allah'a tahsis ederlerdi. Ektikleri ekinlerden de Allah'a bir pay ayırırlardı. İlâhları için de aynı şeyi yaparlardı. İlâhları için elde ettikleri şeyi onlara harcarlardı, Allah için elde ettiklerini de fakir fukaraya dağıtırlardı. İlâhları için ayırdıkları fazla kalırsa: "İlâhlarımızın verecekleri nafaka yok" derlerdi. Ve Allah için olanı alırlar, ilâhları için infak ederlerdi. Şayet Allah için ayırdıkları verimsiz olur da, ilâhları için ayırdıkları çok olursa: "Şayet isteseydi kendisine daha iyisini yaratırdı" derler ve ilâhları için adadıklarından Allah için bir pay ayırmazlardı. İşte Allah bunun için şayet taksimlerinde sadık olsaydılar doğru paylaşırlardı. Benim yoluma ayırdıklarını alıp da öbürüne vermezlerdi. Ne kötü hüküm veriyordu onlar diye ifade ediyordu.»

İbn Cerir Taberî diyor ki: "*Ne kötü hüküm veriyorlardı*" âyet-i kerîmesine gelince, bu durum sıfatları bahis konusu edilmiş olan bu müşriklerin yaptıkları hareketin Allah tarafından belirtilmesinden ibarettir. Hak Teâlâ buyuruyor ki: "Onlar bana ayırdıkları payı ilâhlarına vermekle ve ilâhlarına ayırdıkları paydan benim yoluma bir şey vermemekle kötü bir hüküm vermektedirler." Aslında Hak Teâlâ bunu zikretmekle onların cehâlet ve dalâletini, hak yolundan nasıl çıktıklarını, kendilerini yaratan ve besliyen Allah'a karşı nasıl adaletsizlik ettiklerini, kendilerine sa-

ıysız nimetler ihsan eden Rabb-i Zülcelâl'e karşı hiçbir fayda veya zararı sözkonusu olmayan kimseleri nasıl eş koştuklarını ve onlarla yapılan taksimde taraflı davranarak cehalet ve dalâlete nasıl örnek olduklarını gösteriyor.»

Bu türlü fikirleri, müşrik dostlarının kulağına insanların ve cinlerin şeytanları fısıldıyordu. Bu düşünce ve tasarruflarda şeytanlar için bahis konusu olan menfaat ise açıktır. Zaten onlar da bunun için bu konuları cazip göstermeye çalışmaktadırlar. İnsanlardan şeytanların menfaati hususuna gelince, ki bu vazifeyi kâhinler, kabile reisleri ve mabed temsilcileri temsil etmektedir. Ön plânda kendilerine tâbi olan dostlarının kalplerinde hâkimiyet kurup, onları istedikleri yönde ve diledikleri şekilde batıl düşünceler ve bozuk inançlarla hareket ettirmeleridir. Bundan sonra da birtakım şeyleri cazip göstermek sonunda tahakkuk edecek olan maddi menfaatler sözkonusudur. Netice itibariyle bu mağdur ve aldatılmış kimselerin ilâhları için adadıkları şeyler dönüp dolaşıp kendilerini bulacaktır. Cin şeytanlarının menfaatine gelince, ön plânda insanoğlunun hayatını fesada uğratmak, dini bozmak, hem dünyada hem de ahirette insanları felâketlere sürükleyerek zillete düşürmek... Onların da bu faaliyetlerinde başarılı oldukları görülüyor.

Cahiliyet devri Arapları'nda rastlanılan bu şekildedeki hareketler ve benzerlerine, diğer cahiliyet devrini yaşayan milletlerde de rastlanmaktadır. Grekler'de, Persler'de, Romalılar'da ve şimdi hâlâ aynı âdetler Afrika'da, Asya'da, Hindistan'da devam edip gitmektedir.

«Böylece, putlara hizmet edenler, puta tapanların çoğunu helâke sürüklemek, dinlerini karmakarışık et-

mek için çocuklarını öldürmelerini onlara iyi göstermişlerdir. Allah dileseydi bunu yapamazlardı. Sen onları, düzmekte devam ettikleri yalanlarıyla başbaşa bırak.» (En'am, 137)

Şeytanlar ve putlar onlara nasıl ki mallarını bu şekilde tasarruf etmelerini cazip göstermişlerse, aynı tarzda çocuklarını öldürmelerini de cazip göstermişlerdi... Kıtlik korkusuyla veya köle olma, utanma endişesiyle kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeye cinayeti, çocukları ilâhlara adayarak öldürme âdeti de aynı şekilde olmuştu. Nitekim Abdülmuttalib, rivayet edildiğine göre, Allah kendisine on tane oğul verirse onlardan birisini Allah yolunda boğazlayacağını ahdetmişti. Açıkça görüldüğü gibi bunlar, cahiliyet âdetinin tesiri ile yapılan hareketlerdir. Ve bu örfü insanlar kendi adlarına koymuşlardır. Burada zikri geçen Allah'a eş koşulanlardan murad da insanlardan ve cinlerden müteşekkil şeytanlardır.

Bu arada kâhinleri, mabed bekçilerini, kabile reislerini insan şeytanlarının kategorisine dahil edebiliriz. Âyet-i kerime, cazip gösterme hareketinin arkasında yatan asıl hedefi sarahetle beyan ediyor :

«...helâke sürüklemek, dinlerini karmakarışık etmek için çocuklarını öldürmelerini onlara iyi göstermişlerdir...»

Onları helâke sürüklemek ve dinlerini çok zor, karmakarışık gösterip onları açık bir düşünceye sahip kılmamak için çalışmışlardır. Helâk etmelerine gelince, bu önce çocuklarını öldürmelerinde ortaya çıkmaktadır. Sonra da sosyal hayatın bozulmasında ve insanların yolunu yitirmiş hayvanlar seviyesine düşüp, bozguncu çobanların kendi arzu ve isteklerine göre insanları diledikleri tarafa bir sürü gibi sevk etmesinde görülür. Durum netice itibariyle o hale gelir

ki, kendi kendileri, çocukları ve malları hakkında ölüm ve helâk emredildiği halde bu yolunu yitirmiş sürüler o emre itaat etmekten çekinmezler. Zira o sapık din ve inancın karmakarışık olarak ortaya çıkardığı acaip düşünceler çevrede bulunan sosyal örflerle birleşerek daha ağır bir yük halinde insanın sırtına biner. Onu bu durumdan kurtaracak ancak apaçık hükümler ihtiva eden vazih bir din ve her işine bir nizam ve intizam verecek olan sabit bir mizandır...

Bu anlaşılması güç düşünceler. Ve bu düşünceden neş'et eden sosyal gelenekler ve bunların kitleler üzerindeki öldürücü ağırlığı ve baskısı... Sadece eski cahiliyetlerde rastlanan şeyler değildir.

Bugün aynı durumları modern cahiliyette daha açık seçik şekilde görüyoruz. Halkın sosyal hayatında baskı unsuru olan ve kurtulma imkânı bulunmayan birtakım gelenek ve alışkanlıklar... Herkesin yapmak mecburiyetinde kaldığı, bazen gücünün yetemeyeceği kadar külfeti bulunan ve bütün hayati değerleri harcayan, fertlerin ahlâki yaşayışını fesada mahkûm eden şu merasimler... Şu kılık kıyafetler... Sabahlıklar... Öğleden sonra ayrı giyinişler... Ve gece kıyafetleri... Birbirinden ayrı, kısa, dar ve gülünç elbiseler... Güzellik enstitüleri, makyajlar ve süslenme vasıtaları... Saymakla bitirilemeyecek kadar bağlayıcı kölelik unsurları... Kim yapıyor bütün bunları?... Kim duruyor bunların arkasında?... Bütün bunların gerisinde moda evleri ve şirketler yer alıyor... Bütün bunların arkasında kapitalist bankerler, bankacılar yer alıyor... Çalışan kimselerin alın terini sömürmek için faizle borca para verenler yer alıyor. Bunların arkasında bütün beşeriyeti köleleştirip kendisine mahkûm etmek isteyen yahudi yer alıyor... Ne var ki açıkça, donatılmış askerlerle veya çatılmış si-

lâhlarla hareket etmiyorlar. Kendi buluşları olan düşünce ve değer ölçüleriyle arkada durup ortaya sürdükleri teoriler ve kültür yığınlarıyla bunları besliyorlar. Kitlelerin üzerinde sosyal alışkanlık adı altında baskı unsuru olarak kullanıyorlar. Ve onlar biliyorlar ki tek başına nazariyeler yeterli değildir. Bir hüküm ve nizam; içtimai sistem şeklinde ortaya çıkmadıkça, kitlelerin münakaşa zemini bulamadığı gizli kapalı, dallı budaklı sosyal bir moda haline gelmedikçe sadece nazariyelerin kâfi gelmeyeceğini çok iyi biliyorlar.

Aslında bütün bunlar şeytanların işidir... İnsan ve cin şeytanlarının... Cahiliyetin şekli değişmiş olabilir. Fakat kökü ve kaynağı birdir. Kaide ve dayanakları aynıdır... Biz Kur'an-ı Kerim'i okuyup onun sadece geçmişteki cahiliyetten söz etmekle yetindiğini kabul edersek Kur'an'ın değerini küçültmüş oluruz. Aslında Kur'an, hayatın her devresinde yer alan cahiliyetin her türlüşünden söz etmektedir. Kur'an, her zaman karşı karşıya bulunulan sapıklıkları yok edip, Allah'ın doğru yoluna döndürmek için çalışmaktadır. Cahiliyetin oyunları büyük ve güçlü olmasına, realitenin ağırlığı her taraftan baskın çıkmasına rağmen Kur'an-ı Mübin cahiliyetin durumunu basitleştiriyor. Ve bu dış görünüşün aldatıcılığının gözden kaybettiği büyük hakikatı açığa çıkarıyor. Gerçekten bu şeytanlara dost olanlar Allah'ın hâkimiyet kabzası içersindedirler. Onlar yaptıkları şeyleri kendi şahsî güçleriyle yapmıyorlar. Ne yaparlarsa yapsınlar Allah'ın kendileri için bir nebze açık bulundurduğu cüz-i iradeleri ve Allah'ın evrensel meşiyeti ve takdiri ile yapıyorlar. Bunun böyle olmasını bir hikmete binaen Allah irade buyurmuştur. Ve bununla kullarını denemektedir. Şayet Hak Teâlâ onların yaptıkları şeylerin

yapılmasını murad etmeseydi, onlar aslâ yapamazlardı. Şu kadarı var ki, Hak Teâlâ kullarını denemek ve tecrübe etmek için bunun böyle olmasını istedi. Öyleyse bunların hareketlerinden dolayı ne müminlere, ne de peygambere bir şey vardır. İsteyen istediği yolda yürüsün. Onlar şeytanlarına tapınsınlar, Allah'a iftira ettikleri ve O'na eş kabul ettikleri kimseleri çağırsınlar, hilelerini ve oyunlarını sonuna kadar açsınlar :

«...Şayet Allah dilemiş olsaydı onu yapamazlardı. Onları iftiraları ile başbaşa bırak»

Şurasını açıklığa kavuşturmamız gerekir : Onlar bu düşünce ve tasavvurları kendilerinin ileri sürdüğünü söylemek cüretini gösteremiyorlardı. Bunun için de hâşâ Allah'a iftira ederek Hak Teâlâ'nın bunları kendileri için belirttiğini kabul ediyorlardı. Ve böylece yaptıkları hareketleri İbrahim ve İsmail peygamberin şeriatına nispet ediyorlardı.

Günümüzdeki modern cahiliyetin putları ve şeytanları da aynı şeyi yapıyor... Çoğunluğunu teşkil eden bir kısmı Allah'sız komünistlerin şımarıklığı gibi şımarıklık ederek bir defada Allah'ın varlığını inkâr edip açıktan açığa dine karşı çıkmıyor. Klasik Arap cahiliyetinin şeytanlarının büründüğü maskeyi bürünerek aynı üsluba sığınıyorlar... Aslında bunların yaptıkları dini duyguları kökten yok eden, uydurma din tüccarlarının yaptıklarının aynısıdır. Halbuki İslâm, bizzat mabed bekçisi ve kâhin adı altında dini duyguları istismar eden kimselerin varlığını dahi kabul etmez ve ona yer vermez.

«Bu davarlar ve ekinleri dilediğimizden başkasının yemesi yasaktır; bir kısım develerin sırtlarına yük vurmamak da haramdır» derler. Diğer bazı hayvanları da Allah'ın ismini anmadan boğazlarlar. Bütün bun-

ları Allah'a iftira ederek yaparlar. Allah, yaptıkları iftiralara karşı onları cezalandıracaktır.» (En'am, 138)

İbn Cerir Taberi diyor ki : «Allah Teâlâ'nın bu haberi o cahil müşriklere aittir. Onlar Allah izin vermeksizin kendilerinden birtakım şeyleri helâl ve haram kabul ediyorlardı. İşte Allah bunu bildirmektedir.»

Allah'ın hükümlerine tecavüz eden ve bununla birlikte kendiliklerinden uydurdukları hükümlerin Allah'ın hükmü olduğunu iddia eden bu sapıklar, ekinlerinden bir kısmını ve bazı hayvanları daha önce de belirttiğimiz gibi ilâhları için ayırdılar. Ve bazı hayvanlarla, bazı meyveleri yemenin haram olduğunu, Allah'ın istediklerinden başkasının onları tadamayacağını ileri sürdüler. Haddi zatında onları bu konuda bir karara sevkeden kâhinler, mabed temsilcileri ve kabile reisleri idi. Tanrıları için adadıkları hayvanların Mâide Süresi'nde isimleri belirtilen hayvan çeşitleri olduğunu ileri sürenler olmuştur. *«Allah, Bahire, Sâibe, Vasile ve Hâm'dan hiçbirini meşru kılmamıştır. Fakat küfretmekte olanlar Allah namına yalan söyleyerek O'na iftira ediyorlar. Onların çoğunun ise akılları ermez»*... (Maide, 103) Böylece o hayvanlara binmeyi kendilerine yasak kılmamışlardır. Birtakım hayvanlara da: “Binerken, sağarken ve keserken Allah'ın adı anılmaz. Sadece ilâhların adı anılır ve ilâhlara adanır” diyorlardı. Bunu yaparken de Allah'a karşı iftira ediyorlardı.

Yine İbn Cerir Taberi diyor ki : «Hak Teâlâ'nın : *“Bütün bunları Allah'a iftira ederek yaparlar”* sözüne gelince... Denmek isteniyor ki bu putperestler kendi kendilerine haram kıldıkları şeyleri ve söyledikleri sözleri Allah'a atfederek O'na iftira ediyorlardı. Çünkü onlar kendilerinin haram kıldıkları şeyi Allah'a

izafe ediyorlardı. Nitekim Hak Teâlâ, yüce kitabında onları bu şekilde tavsif etmiş ve saydıkları şeyleri Allah'ın haram kılmış olmasını kesinlikle reddederek yalanlarını meydana çıkarmıştır. Gerek peygamberine, gerekse O'na inananlara bu müşriklerin iddialarının mahiyeti itibariyle büsbütün yalandan ibaret olduğunu haber vermiştir.»

«... Allah yaptıkları iftiralara karşı onları cezalandıracaktır.»

«"Bu davaların karınlarında olan yavrular yalnız erkeklerimize mahsus olup, karılarımıza yasaktır. Ölü doğacak olursa hepsi ona ortak olurlar" dediler. Allah bu türlü sözlerin cezasını verecektir. Çünkü O Hakim'dir, Alim'dir.» (En'am, 139)

Putperestlik sapıklığından neş'et eden bu düşünce ve hareketlerdeki evhamlar helâl ve haram konusunu insanların kendi ellerine bırakmak ve bu insanlar tarafından konulan şeyleri Allah'ın koyduğunu iddia etmek gibi hususları serdederken aşağıdaki tarzda evhamlara da daldıkları söz arasında zikrediliyor. Belki de Bahire, Saibe ve Vasile adını verdikleri hayvanların karnındaki ceninin erkek doğarsa kadınlara haram olduğunu ve sadece erkeklere mahsus olacağını, ancak ölü doğarsa erkeklerle kadınların onda müşterek olacaklarını söylüyorlardı. Bunu söylerken hiçbir sebep, delil veya illet zikretmiyorlardı. Sadece gizli kapalı anlaşılması zor birtakım dini girift şekillere sokan kimselerin arzu ve isteklerinin tercümanı oluyorlardı.

Kur'an-ı Mübin, Allah'a iftira ederek kendi elleriyle koydukları hükümleri Allah'ın hükmü diye tavsif edenleri tehditkâr bir ifadeyle korkutuyor :

*«...Allah bu türlü sözlerin cezasını verecektir...»
...Çünkü O Hakim'dir, Alim'dir.»*

O her türlü halin gerçek yönünü bilir ve hikmetine göre tasarruf eder. Ama bu cahil müşriklerin yaptığı gibi değil. İnsan Kur'an-ı Kerim'den; o devrin sapıklıklarını, o sapık devrin insanlar üzerine ne kadar ağır yükler yüklediğini öğrenirken hayrette kalıyor... Allah'ın nizamından sapmanın mükellefiyetlerini, Allah'ın doğru yolundan sapanların yüklendiği ağırlık ve meşakkatleri hayretle seyrediyor. Hurafenin, evhamın ve sapıkların tâbi oldukları efsanelerin baskılarını hayretle müşahede ediyor. Bozuk inançların cemiyetlerde ve fertlerin vicdanında hâkim olan baskılarını hayretle görüyor.

ŞİRK SUÇU

Gerçekte şirk, çok büyük bir suçtur. İnsanın, kendisini yaratan ve nimetleriyle taltif eden Rabbini inkâr etmesidir. Her şeyini bütünüyle ve yalnızca kendisine borçlu olduğu yaratıcısına karşı kulluk görevini ifâ etmeyişiinin eseridir.

Kur'an-ı Kerim şirk ve küfür konusu üzerinde hassasiyetle durur. Seyyid Kutub bu konuyu şu şekilde işlemektedir:

«Kim kendisine doğru yol apaçık belli olduktan sonra peygambere muhalefet eder, müminlerin yolundan başkasına uyup giderse, onu döndüğü yolda bırakırız. Kendisini cehenneme koyarız. Ne kötü bir dönüş yeridir, orası!» (Nisa, 115)

«Elbette Allah kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz, ondan başkasını dilediği kimseden bağışlar, kim Allah'a şirk koşarsa çok uzak bir dalâlete düşmüş olur». (Nisa, 116)

Bu âyetlerin iniş sebebi hakkında; Beşir İbn Ubeyrik'in, doğru yol kendisine apaçık zahir olduktan sonra irtidat edip müşriklere katıldığı, müslümanlar ara-

sında yaşadığı halde müminlerin yolundan gayrısına ittiba ettiği anlatılır. Bu, doğru olabilir. Ama hiçbir zaman âyetlerdeki hükmün umumiliğine gölge düşürmez. Âyet umumidir.

Resûlullah, bu nizamı Allah'tan getirmişti. Bütün hayatı kapsayan, inanç ve kulluk duygusunu içeren, beşerî hayatın her cephesine ışık tutan, daima realitelerden yana olan kâmil bir nizam olarak beşeriyete takdim etmişti.

Yaratıklarına karşı hudutsuz merhamete sahip olan Allah; peygamber göndermeden, hakkı açıklamadan, doğru yolu açıkça göstermeden yaratıklarını azaba mahkûm etmez. Bütün bunlar gözlerinin önüne serildiği halde hidayetten yüz çevirip dalâleti tercih edenler, azabı bizzat kendileri davet etmiş değil midirler?... İşte Allah, bütün bunlardan sonra yine de dalâleti iltizam edenleri, ancak onları, meskenlerin en kötüsü olan cehenneme mahkûm eder. Hidayete varan yollar açıkça beyan edilmiş ve bunun için her türlü imkân hazırlanmıştır. Hiç şüphe yok ki bu keyfiyet; Allah'ın, şu zayıf yaratıklara olan engin rahmetinin ifadesidir.

Evet... Doğru yolu açıkça görmek. Yani bu nizamın Allah'tan geldiğine muttali olmak. Sonra da Resûlullah'a muhalefet etmek, ona aykırı harekette bulunmak, ona tâbi olmamak, ona itaat etmemek... Kendisine beyan edilen ilâhi nizama rıza göstermemek... İşte Allah, böylelerine dalâlet mührünü basar!... Onu, gönül bağladığı sapıkların tarafına çevirir. Arzusu üzerine müşrikler ve kâfirler sınıfına ilhak eder. Ve işte böylelerine azap hak olmuştur. Âyette zikredilen ilâhi ceza böyleleri için hazırlanmıştır :

«Kim doğru yol kendisine apaçık belli olduktan sonra peygambere muhalefet eder, müminlerin yolun-

dan başkasına uyup giderse, onu döndüğü yolda bırakırız. Kendisini cehenneme koyarız. Ne kötü bir dönüş yeridir orası!»

Fakat, her yerde olduğu gibi Allah'ın merhameti burada da tecelli ediyor. Bu çok kötü meskene, bu çok şiddetli azap yurduna karşılık, her şeyi kapsayan ilâhî mağfiret tekrar hatırlatılıyor. Ancak, Allah'a şirk koşmanın, ilâhî mağfiretin dışında kaldığı özellikle belirtiliyor :

«Elbette Allah kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz, ondan başkasını dilediği kimseden bağışlar. Kim Allah'a şirk koşarsa, çok uzak bir dalâlete düşmüş olur.»

Allah'a şirk koşmak : O'nun birliğini inkâra varan ve O'na ortaklar nispet eden sapık bir anlayıştır. İnsanın, kendine Allah'tan başka ilâhlar edinmesidir.

Alçak bir cahiliyet anlayışıyla başkalarının ulûhiyetine kendisini teslim etmesidir. Sadece Allah'a mahsus olan ulûhiyet özelliklerine başkalarını da ortak etmesidir; bu özellikleri başkalarına tahsis etmesidir. Aynen yahudi ve hristiyanların yaptıkları gibi. Kur'an-ı Kerim'de onların :

«Alimlerini ve rahiplerini Allah'tan başka ilâhlar edindikleri» (Tevbe, 31) hikâye edilir. Şüphesiz ki onlar, Allah'a tapar gibi onlara tapmıyorlardı. Fakat onlara sadece Allah'a ait olan ulûhiyet vasıflarını tanımışlardı... Böylece ulûhiyete ait özelliklere onları da ortak etmişlerdi. Allah'ın tayin etmiş olduğu helâl ve harama aykırı olarak koydukları kaidelere tâbi olmuşlardı. Helâl ve haramı tayin hakkını da onlara vererek, ulûhiyetin en hususî özelliklerinden birini daha tahsis etmişlerdi!... Sanki kendi hazinelerini dağıtıyorlardı!...

İşte bu sebeple onlar, Allah'a ortak koşmakla tav-

sif edildiler. Emredildikleri; «*Vahdâniyeti ilâhiye inancına muhalefet edenler*» diye takdim edildiler.

«*Halbuki onlar, sadece Allah'a ibadet etsinler diye emrolunmuşlardı*». (Beyyine, 5)

Dinî kaideleri tayin etme hakkını sadece Allah'a tahsis etsinler, emirler verme selâhiyetini sadece Allah'a bıraksınlar diye emredilmişlerdi.

Şirkin affı yoktur! Her günaha açılan bir mağfiret kapısı olduğu halde müşrik olarak ölenin kurtuluş imkânı yoktur! Şirk cürmünün ve bu cürmü işleyenlerin, mağfiret hudutlarının dışına atılmasının sebebi şudur ki; Allah'a şirk koşan, hayır ve doğruluk dairesinin tamamen dışına çıkıyor ve fitrî asaletini, ebediyen ıslah olmayacak bir şekilde ifsad ediyor :

«*Kim Allah'a şirk koşarsa, çok uzak bir dalâlete düşmüş olur*». (Nisa, 116)

Sayet o, fitrî varlığında sağlam bir tek ip bıraksaydı, hiç şüphe yok ki bu ip, onu «*Vahdaniyeti ilâhiye*» şuuruna raptederdi. Veleve ki ölümden bir saat öncesinde dahi bu şuura erebilse, yine de kurtuluş imkânı düşünülebilirdi. Fakat can boğaza dayanır da hâlâ şirkinde ısrar ederse, o zaman artık Allah'ın beyan buyurduğu dehşetin tahakkukundan başka yol kalmamıştır : «*Kendisini cehenneme koyarız. Ne kötü bir dönüş yeridir orası!*»

Aşağıdaki âyet-i kerimeler, cahiliyetin sapıklıklarından bazılarına ve şirkin tehlikelerine temas etmektedir. Cahiliyet mensuplarının, meleklerin Allah'ın kızları olduğu şeklindeki sapık zihniyetlerini, şeytana ibadet ettikleri gibi putlar şeklinde temsil ettikleri meleklerle de rezilce ibadet ettiklerini, insanlığın ibret nazarlarına arz ediyor. Nitekim birçok cahiliyet şiirlerinde, Allah'a şirk koştukları, fitrî yaratılışa muhalif hareket ettikleri, Allah'ın yaratıklarını tağ-

yir ve ilâhlara nezredilmiş hayvanların kulaklarını yarıdıkları veya tamamen kestikleri görülür :

«Allah'ı bırakıp da yalnız dişi putlara tapıyorlar. Onlar, ancak inatçı bir şeytana ibadet ediyorlar.

Allah şeytanı rahmetinden kovdu, O da: «Celâlim hakkı için, kullarından muayyen bir gurubu kendime çekip onları behemehal saptıracağım» dedi.

«Onları mutlaka olmayacak kuruntulara boğacağım. Onlara emredeceğim de davalarının kulaklarını yaracaklar. Çaresiz onlara emredeceğim de, Allah'ın yarattığını değiştirecekler» dedi. Allah'ı bırakıp şeytanı dost edinen kimse, şüphesiz açıktan açığa kayba uğramıştır.

Şeytan onlara vaadediyor, kuruntulara düşürüyor. Şeytanın kendilerine vaadettikleri aldatmaktan başka bir şey değildir.» (Nisa, 117-120)

Cahiliyet devri Arabı, meleklerin, Allah'ın kızları olduğunu kabul ediyorlardı.

Sonra melekleri temsilen birtakım putlar yapıyor ve onlara, «Lât, Uzzâ, Menât» gibi kadın isimleri takıyorlardı. Sonra da Allah'ın kızlarını temsil ettikleri gerekçesiyle putlara ibadet ediyorlardı. Onlar vasıtasıyla Allah'a yaklaşacaklarını umuyorlardı. Bu, işin basit şekli idi. Başlangıçta böyle düşünürken sonraları meselenin aslını unuttular ve bizzat putlara ibadet etmeye başladılar. Hatta taşın cinsine tapacak kadar da işi ileri götürdüler.

İşte böylece onlar, doğrudan doğruya şeytana ibadet eder derekeye düşmüşlerdi.

Kelbi der ki : Huzaa kabilesinin Beni Melih oymağı, cinlere ibadet ederdi.

Müşrikler her türlü tasarruflarında sadece şeytana boyun eğdi, sadece ona ibadet eder ve yalnız ondan yardım dilerlerdi. Şeytan, insanların babası Hz.

Adem kıssasında ortaya çıkan, daha o zaman Adem-oğluna düşman olacağını ilân eden yaratık!... Allah'a isyanı ve Ademoğluna olan düşmanlığı sebebiyle Allah'ın rahmetinden tardedilen iblis!... Rahmet-i ilâhiden tardedilip Allah'ın lânetine uğradıktan sonra kin ve adavet hisleri galeyana gelerek Allah'ın himayesine sığınmayanları sapıtmak için Allah'tan izin isteyen mahluk!...

«Allah'ı bırakıp da yalnız dişi putlara tapıyorlar. Onlar, ancak inatçı bir şeytana ibadet ediyorlar.

Allah şeytani rahmetinden kovdu, o da: “Celâlim hakkı için, kullarından muayyen bir gurubu kendime çekip onları behemehal saptıracağım” dedi.

“Onları mutlaka olmayacak kuruntulara boğacağım. Onlara emredeceğim de davarların kulaklarını yaracaklar. Çaresiz onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler” dedi.»

Bunlar şeytana tapıyorlar!... Kadim düşmanları şeytana!... Dileklerini ona arz ediyorlar; ondan yardım dileniyorlar, Allah'ın rahmetinden tardedilen iblis bu! Ne verir onlara dalâletten başka?... Ademoğullarını sapıtacağını açıkça ilân eden şeytan, sapıklıktan başka hangi yolu gösterir insana?... Beşeriyeti sapıtılabilmek için, onları uzun emeller ve olmayacak kuruntularla oyalayan azgın düşman; geçici ve yalan bir lezzetten, mevhum bir saadetten, ahiretin ve azabın yokluğu vehminden başka ne verebilir insana?... İnsanları çirkin fiillere ve kötü yollara zorlayacağını, hayaller peşinde koşturacağını açıklayan şeytan; kime, ne fayda kazandırabilir?.. Ama, hayvanları önce putlara nezrettirir, sonra da kulaklarını kestirir. Daha sonra da o hayvana binmeyi ve etini yemeyi haram eder!... Köleri iğdiş etmek ve çölde dövme yapmak gibi hayvan veya insanın yaratılış şeklini değiştirmek;

veya vücuttan bir parça kesmek gibi yaratıkların fitri varlığını değiştirmek, İslâm'ın şiddetle yasakladığı bir ameliyedir. Buna benzer her fiil, bir şeytan mel'ânetinden başka bir şey değildir!

İnsan artık anlamalıdır ki, şeytan, kendisinin ezeli düşmanıdır.

Onu Allah'a ortak koşmaya ve putlara tapmaya zorlar. İnsan; hiç olmazsa, düşmanın, kendisine kurmuş olduğu tuzaktan korunma şuuruna ermelidir. Bu hilekâr düşmanın kıskaçlarından kurtulmak için ruhunda bir hareket, bir kıpırdanış hissetmelidir. İslâm; insanın şeytanla yaptığı mücadeleyi en büyük cihad olarak kabul eder. Müminin, bütün kuvvetlerini, şeytanla ve onun yeryüzünde ihdas ettiği kötülüklerle savaş için kullananlarla birlikte hareket etmesini arzu eder. Müminler ordusuyla birlikte savaşmasını, şeytan ve uşaklarına karşı cihad etmesini talep eder. Çünkü bu, kâinat durdukça devam edecek olan bir kavgadır. Hak ile batılın kavgasıdır. Şeytan uşakları ile Allah kullarının kavgasıdır. Hiç eksilmeyen, azalmayan, daima artan bir mücadeledir. Çünkü şeytan mücadeleden hiçbir zaman usanmaz; insanları birbirine çarpıştırmaktan bıkmaz. Şeytanın Allah'ın rahmetinden terdedildiği andan itibaren başlayan bu kavga, ilânihâye devam edecektir. Öyleyse mümin, bundan gafil olmamalıdır. Savaşa son vermemelidir. Çünkü düşman, daima savaştadır ve bilmelidir ki; ya şeytana dost olacaktır, ya Allah'a!... Ya iblise uşak olacaktır, ya Allah'a kul olacaktır!. Şeytan insana kendini örnek gösterir; arzu ve şehvetlere mahkûm ettiği kimseleri örnek gösterir: Müşrikleri, kötülerini hülâsa bütün uşaklarını örnek gösterir. Onları ileri sürer; nefsi arzularını ileri sürer. Mümin, bütün bunlarla mücadele etmek zorundadır. Önce kendi nef-

siyle mücadelesini yapacaktır. Sonra da şeytan ve şeytanın uşaklarına karşı mücadele edecektir. Bir an şeytanın dostluğuna sığınırsa, helâka ve hüsrana mahkûm olur :

«Allah'ı bırakıp şeytanı dost edinen kimse, şüphesiz açıktan açığa kayba uğramıştır».

Kur'an-ı Kerim; şeytanın, kendi dostlarıyla olan münasebetini, onların üzerinde kurduğu hegemonyayı şöyle ifade ediyor :

«Şeytan onlara vaadediyor, kuruntulara düşürüyor. Halbuki şeytanın onlara vaadettiği, gurur ve aldatmadan başka bir şey değildir».

Bu hâl, aynı zamanda bir tekebbürün ifadesidir. Beşerî fitratı iman ve tevhidden inhiraf ettirip küfür ve şirk gayyasına mahkûm eden mütekebbirlere çok acı bir dikkat çekmiştir. Şayet bu gurur ve tekebbür olmasaydı, şüphe yok ki beşerî fitrat, tabii, yoluna devam edecekti.

Bu kötü manzara gurur ve tekebbürden başka neyi ifade edebilir? Kötü amelleri insana süsleyip güzel elbiseler içinde takdim eden şeytanın bir aldatması, bir gurura düşürmesinden başka ne mânaya gelebilir? Günah işlemekte saadet ve kazanç aramak hülyasından başka ne verebilir insana? İnsanı olumlayacak şeylerle oyalayan, yaptıklarının yanında kâr kalacağını vehmettiren, öylece biraz olsun tatmin duygusu verip helâke doğru yürüten iblisin hilesi, insana ne kazandırabilir?

«...Halbuki şeytanın onlara vaadettiği, gurur ve aldatmadan başka bir şey değildir».

Kur'an, manzarayı böyle canlı bir şekilde tablolaştırıyor. Tuzaklar ve hilelerle avına yavaş yavaş yaklaşan azgın düşmanın bütün iç yüzünü bir sinema şeridi canlılığı ile resmediyor. Sönmüş ve harap

olmuş fitrî tabiatların şaşkınlığını, daimî gafletini, nereye götürölüp hangi bâdireye yuvarlanacağını anlamaya çalışmama halini ince telmihlerle beyan ediyor.

Bu canlı tablo, her iki kuvvet arasında yapılan savaşın bu derece eşsiz şekilde tasviri ve hakiki mahiyetlerinin kesin çizgilerle meydana çıkarılması, ruhlarda yapacağı etkiyi yapıyor, istenilen tesiri husule getiriyor. Şimdi de işin âkıbeti beyan ediliyor: Hain emellerini, şahıslarında tahakkuk ettirdiği mutsuzların âkıbeti. Ve şeytanın hile ve tuzaklarından kurtulan mutluların âkıbeti. Allah'a hakkıyla iman eden, rahmeti ilâhiden tardedilen şeytanın fısıltı ve vesveselerine karşı gerçek anlamda Allah'a teslim olan; Allah'ın hâlis kullarına dokunmasına izin verilmeyip sadece sapıkları azdırmasına mücadele edilen şeytandan Allah'a sığınan mutlular. Şeytan ne yapabilir ki bunlara?... Allah'a sığınana şeytan ne yapabilir?... Allah'ın ipine sarılanlara karşı şeytan, ne kadar da zayıf kalıyor Rabbim!...

«...Allah'ı bırakıp şeytanı dost edinen kimse, şüphesiz açıktan açığa kayba uğramıştır.

Şeytan onlara vaadediyor, kuruntulara düşürüyor. Halbuki şeytanın onlara vaadettiği, gurur ve aldatmadan başka bir şey değildir.»

«İşte onların varacağı yer cehennemdir. Oradan, kaçacak yer de bulamayacaklardır.

İman edip salih ameller işleyenlere gelince, Biz onlara altlarından nehirler akan cennetlere koyacağız. İşte Allah'ın dosdoğru bir vaadi!... Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir?» (Nisa, 121-122)

Cehennem!... Şeytan uşaklarına mahsus kaçma imkânı olmayan hapishane!... Ve cennet!... Ebedi cennetler!... Ve orada ebedî saltanat süren insanlar!... O

saadet ülkesinden katiyen çıkarılmayacak olan mutlular!... Allah dostları onlar!... İşte kelâmullahın ruh-lara işleyen garantisi :

«...Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir?»

Mutlak olarak doğru söz, sadece Allah kelâmıdır. Bu söz; şeytanın aldatıcı, gurura düşürücü; olmaya-cak kuruntularla, yalan emellerle oyalayıcı telkinatı-na benzemez!... Bir tarafta mutlak kudret sahibi olan Allah'ın kesin vaadi... Öbür tarafta hilekâr iblisin gurur ve aldatma vesikası...

Böylece, amel ve amelin karşılığında konmuş olan kaide beyan ediliyor. Sevap ve ceza ölçüsünün kuruntu-larla tayin edilmeyeceği, sabit bir esasa dayanacağı, değişmez bir kanun ve karşı gelinmez bir düstura istinad edeceği; huzurunda bütün ümmetlere müsavî muamele eden, hiç kimsenin Allah ile bir neseb ve sıhriyet alâkasının varlığını kabul etmeyen ve hiç kimseye de bu kaideyi çiğnemek, takdir edilen ecele muhalefet etmek, hesaba çekilmekten muaf tutulmak imtiyazını vermeyen ilâhî bir ölçüye bağlanacağı ifa-de ediliyor. Kötüler; kötülükle cezalandırılacak, iyiler; iyilikle mükâfatlandırılacaktır. Bu, değiştirilemeyecek ve karşı gelinemeyecek bir ilâhî prensiptir.

Arapların Allah'a eşler koşarak yaptıkları iftira-lar meyanında bir de O'na çocuklar atfetme hususu yer alıyordu. Putperest Araplar meleklerin Allah'ın çocukları olduklarını sanırlardı.

İşte bu bölüm de bu nevi bir şirk konusuyle son buluyor. İftiralarına dünyada delil istenerek başlıyor ve ahiretteki dehşetli azap tehdidiyle son buluyor. Ta-bîî bunlar Kur'an'ın kendine has metodu ile yapı-lıyor!...

«Allah bir oğul edindi» dediler. Allah bundan münezzektir. O, müstağnidir. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. Elinizde oğul edindiğine dair

delil yoktur. Bilmediğiniz şeyi Allah'a karşı nasıl söylüyorsunuz?

De ki : "Allah'a karşı yalan uyduranlar hiç şüphesiz felah bulmayacaklardır".

Onlara dünyada bir müddet faydalanma vardır. En sonunda dönüşleri Bizedir. Biz de küfürlerinden dolayı kendilerine en şiddetli azabı tattıracağız.» (Yunus, 68-70)

Allah'ın çocukları olduğuna inanmak kadar gülünç ve basit bir inanç olamaz. Böyle bir inancın menşei aslında sıg düşünceliliktir. Fani olan yaratılmış insan fitratıyla, bâki ve ezeli olan yaratıcı ilâhi tabiatın arasındaki korkunç farkı anlayamamaktan ileri gelmektedir bu gibi inançlar. Bir de fani varlıkların doğum yoluyla nesillerini devam ettirmelerindeki ilâhi kanunun hikmetini kavrayamamaktan çıkmaktadır ortaya...

Doğum yoluyla nesillerin devamını temin, insanlardaki kusurun tabii şekilde tamamlanışının ifadesidir.

İnsanoğlu ölür. Hayat ise belirli bir müddete kadar devam eder. Bu süre bitene kadar insan neslinin devam etmesini dilemiştir ilâhi irade. Doğum ise bu sürekliliğin zaruri sebebidir.

İnsanoğlu yaşlanır, ihtiyarlar ve zayıf düşer. Doğum ise yaşlanan gücün genç ve dinç filizlerle değiştirilmesinin ifadesidir. Böylece insanoğlu yeryüzünde Allah'ın dilediği müddet boyunca üzerine düşen imar görevini yerine getirir. Ve yaşlılarla zayıfların görev devretmelerini mümkün kılar.

İnsanoğlu çevresinde bulunan varlıklara karşı kendisini savunur, canlı cansız hayvan ve insan türünden düşmanlarına karşı savaşır. Binaenaleyh aralarında bir dayanışmanın bulunması gerekir. Bu gi-

bi hallerde ona en iyi dayanak elbette ki çocuk olacaktır...

İnsanoğlu alınteri dökerek çokça mal toplamaya çalışır. Çocuk ta malın elde edilmesi için sarfedilen gayrette ona en iyi yardımcıdır...

Daha bunlara benzer sayılamıyacak kadar, yaratının yeryüzünün imarı hususundaki hikmetinin gereği olarak insanoğluna doğum imkânı verilmiştir. Bu görev; süre dolup her şey olup bitinceye kadar devam edecektir.

Ama bunlardan hiçbirisi Allah Teâlâ için söz konusu değildir.

O'nun ne süresini uzatmaya, ne de yaşlanınca yardımına koşacak birisini bulmaya ihtiyacı vardır. Allah'ın hâşâ ne mala ne de başka bir yardımcıya ihtiyacı vardır... Allah'ın zâtı ile ilgili akla gelecek veya gelmeyecek hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.

Bunun içindir ki, çocuğa ihtiyacı yoktur. Allah'ın tabiatı, zâtının dışında bir şeye muhtaç değildir. Hikmet-i ilâhî insanın doğum yoluyla çoğalmasını sırf insanların tabiatının zayıf olduğu ve bu nevi yardımcıları ihtiyacı bulunduğu için istemiştir. Binaenaleyh insanın çocuğa ihtiyacı vardır. Ama Allah'ın aslâ. Şu halde mesele başboş ve mânasızlıklarla dolu değildir:

«...Allah bundan münezzehtir. O, müstağnidir. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur...»

Münezzehtir O... Tenzih ederiz O'nu... Bu seviyedeki zanlardan, düşüncelerden ve anlayışlardan münezzehtir O, tamamiyle. Müstağnidir de... İstigna kelimesinin bütün anlamıyla... Saydığımız ve sayamadığımız, aklımıza gelen ve gelmeyen bütün ihtiyaçlardan müstağnidir. Bir çocuğun varlığını gerektiren her şeyden müstağnidir O... İhtiyaçlardır sebeplerin varlığını sağlayan... Hiçbir şey abes olarak bulunmaz

yeryüzünde. Hedefsiz, hikmetsiz ve gayesiz bir şey yoktur dünyamızda... Göklerde ve yerde ne varsa hep-
st O'nundur... Her şey O'nun mülkündedir. Ve O'nun, çocukların yardımıyla yapacağı hiçbir şey yoktur. Şu halde O'nun bir çocuğunun olması gereksizdir. Allah Teâlâ her türlü gereksizliklerden münezzehtir...

İlâhî tabiat ile nasutî tabiat arasındaki farklılık-
la ilgili nazari bir tartışmaya girmiyor Kur'an-ı Ke-
rim. Nitekim gerek kelâmcılar, gerekse felsefi akım-
lar bu hususlar üzerinde fazlaca durmuşlardır. Kur'an,
mevzulara insan fitratına en uygun düşen şekilde te-
mas eder. Ve bizzat konunun kendisiyle uğraşır. Yok-
sa önündeki mevzuları bırakıp ta farazi birtakım ha-
yallere dalmaz. Bilahere gelmesi gereken hususları
ana gaye olarak gözönüne almaz...

Onların pratik durumu ve çocuk yapma ihtiya-
cı ile ilgili bu kadarlık temas kâfi bulunuyor. Allah'ın
her şeyin sahibi ve maliki olarak kendilerine kıyasla
bu nevi ihtiyaçlardan müstağni olduğu belirtilerek
mevzu kesiliyor. Maksat onların ruhlarında bir ikna
ve kararlılık havası yaratmaktır. Ama tartışmaya gi-
rilmiyor. Sebebi ise insan fitratının kolayca kulak ve-
receği psikolojik ve fitrî temasın delil tonunun zayıf-
latılmasıdır.

«Elinizde oğul edindiğine dair delil yoktur»...

Söylediklerinizi ispatlayacak bir bürhan ve delil
yoktur sizin elinizde.

*«Bilmediğiniz şeyleri Allah'a karşı nasıl söylüyor-
sunuz?...»*

İnsanın bilmediği konularda söz söylemesi insan-
lığına yakışmayan bir şeydir. Ya bir de bu söylenen
şey Allah Teâlâ ile ilgili ise, hem de hiçbir bilgiye da-
yanmıyorsa?... Şu halde bu suç, suçların en büyüğü-
dür... Bir kere böyle bir suçu işlemek, kulların Al-

lah'a karşı takınmaları gereken kulluk tavrına aykırıdır. Allah'ı tenzih ve tazim şekline ters düşer. Çünkü bu söylenen şeyler, sonradan olmayı, aczi, noksanlığı ve kusuru gerektiren şeylerdir. Halbuki Allah bunların hepsinden münezzehtir, uzaktır... Hem bu söylenen şeyler bir sapık düşünce tarzına işaret tir yaratan ile yaratılan arasında. Ve bu sapıklıktan doğ ar insanların hayatında ve muamelelerindeki her türlü sapıklıklar... Öyleyse günlük hayatta karşılaşılan bütün sapıklık çeşitleri bu ilginin yanlış anlaşılmasından doğmaktadır. Putperest dinlerde kâhinlerin ve din adamlarının ihdas ettikleri bütün sapıklıklar, kilisenin kendi dogmatizmini kabullendirmek için uydurduğu ve baskı vasıtası olarak kullandığı şeylerin hepsi Allah ile kul arasındaki münasebetlerle, melek lere dair inançlardaki yanlış düşünce şeklinden doğmuştur... Allah Teâlâ ile Meryem oğlu İsa peygamber arasındaki babalık, oğulluk anlayışı, insanın doğuştan günahkâr olarak doğuşu meselesi, günah çıkartma ve insanları Mesih'in babasıyla buluşturmak için yapılan hareketler tamamen bu yanlış anlayışın esridir... Ve daha burada saymakla bitirilemeyecek kadar sapık düşünceler hep bu zincirin ilk halkasından; yani yaratanla yaratılan arasındaki münasebetin yanlış anlaşılmasından ne'set etmiştir. Ve hayatın diğer bütün safhalarında, bu ilk halkası bozulan zincir bütünü bütünü bozulmuş gitmiştir...

Şu halde mesele sadece itikadi sahadaki bozulukla bitmiyor. Bunun yanı sıra bütünüyle hayatın bozulmasına sebep oluyor. Kilise ve onun dogmatizmi ile ilim ve akıl arasında cereyan eden bütün çatışmalar ve düşmanlıklar neticede toplumun kilisenin baskısından kurtulmasıyla son bulmuştur. Ve böylece de dinin baskısından kurtulmakla neticelenmiştir. Ve iş

te ortaya çıkan bu günkü durum tamamen o zincirin ilk halkasından doğmuştur. Yani Allah ile kul arasındaki münasebetlerin yanlış bir düşünce halkasına girmesinden. Ve bununla birlikte bir kuyruk halinde beşeriyetin başına gelen bunca eziyetler, acılar ve ıstıraplar da hep o yanlış anlayışın neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Beşeriyet bunun acısını materyalist akımların ve daha bilmem ne türlü belâ ve rezilliklerin elinde inim inim inleyerek çekmektedir.

İşte bundan dolaydır ki, İslâm inanç sistemi bu noktayı bütün  plaklığıyla açıklamış, hiçbir karışıklığa ve m phemliğe imkân bırakmamak için dikkatle üzerinde durmuştur. Mesele gayet açıktır... Allah, ezeli ve ebedi yaratıcıdır. Hiç bir yardımcıya veya evl da ihtiyacı yoktur. O'nunla diğer insanlar arasındaki münasebet tamamen yaratıcı ile yaratılmış arasındaki münasebettir ve bunun istisnası yoktur. Gerek kâinatın, gerekse canlıların ve canlı hayatın değişmez ve durmaz kanunları vardır. Kimi bu kanunlara uyar sa başariya ulaşı ve kurtulur. Kim de bu kanunlara ters düşerse yolunu yitirir ve kaybeder. Bu konuda bütün insanlar eşıttir. Ve bütün insanların varacağı yer Allah'ın nezdidir. O'nun yanında ortaklar ve aracılar yoktur. Herkes kıyamet günü teker teker O'nun yanına varacaktır, işlediğinin karşılığını alacaktır. Ve Rabbin hiç kimseye aslâ zulmetmez...

Anlaşılması kolay ve açık bir akide. Hiçbir f sit anlayışa meydan vermeyecek kadar vazıh. Kalpte köşelere ve bucaklara saptırıcı hiçbir eğriliğe vesile olmayan apaydınlık bir inanç sistemi. Ayrıca insanı karanlıklara ve bilinmezliklere daldırmayan bir inanç...

Bunun içindir ki bütün insanlar eşıt olarak dururlar âlemin Rabbi olan Allah'ın huzurunda. Ve herkes Allah'ın şeriatına muhataptır. O'nun emirlerini

yerine getirmekle mükelleftir. O'nu korumak her insanın vazifesidir... Ancak böylece doğru bir istikamet kazanır insanların birbirleriyle olan münasebetleri... Evet Allah ile insanların arasındaki münasebetlerin doğru bir istikamet tutmasıyle...

«De ki : "Allah'a karşı yalan uyduranlar hiç şüphesiz felah bulamayacaklardır."»

Hiçbir şekilde felah bulamıyacaklardır... Ne yolda yürürken, ne de köşede bucakta dolaşırken felah bulabilirler. Ne dünyada ne de ahirette kurtulma imkânları vardır. Asıl kurtuluş, Allah'ın koyduğu sağlam prensiplere uymakla mümkün olur. Ve ancak bu prensiplerdir beşeriyeti hayra, gelişmeye ve ileriye doğru atılım kaydetmeye sevkeden...

Yoksa sadece maddi üretim geliştirmekle mümkün olmaz. İnsanın insanca değerlerini ayak altına alarak ve beşeriyeti hayvanlık basamaklarında aşağı doğru hızla ilerleterek üretim imkânını geliştirmekle sağlanmaz... Bu, muvakkat bir kurtuluştur. İnsan tabiatının ulaşabilmesi mümkün olan en üstün seviyeye ulaştırarak gelişme ve ilerleme çizgisinden sapmaktan başka bir şey değildir.

«Onlara dünyada bir müddet faydalanma vardır. En sonunda dönüşleri Bizedir. Biz de küfürlerinden dolayı kendilerine en şiddetli azabı tattıracağız.»

Bu sadece geçici bir müddet için faydalanmadır... Süresi, kısa mı kısadır... Sonu kesintiyle bitecek bir faydalanmadır bu. Çünkü beşeriyetin ahiret diyarında da lâyık olduğu gerçek faydalanma ile bağlantılı değildir. Çünkü, bundan sonra hemen «şiddetli azap» gelecektir. Allah'ın kâinata koyduğu kanunlardan sapmanın neticesidir bu azap... Ve o kanunlardır ancak insanın şerefine uygun düşen faydalanmayı sağlayan unsur...

MÜŞRİKLERİN DURUMU

Haddi zâtında Allah katında müşriklerin hiçbir değeri ve önemi yoktur. Çünkü bir kul beşer olarak Allah Teâlâ'ya ne yapabilir? Bütün insanlar Allah'a şirk koşsalar bunun Allah'a ne zararı dokunur? Aksine bütün insanlar Allah'a ibadet etseler, bunun Allah'a ne yararı dokunur? Öyleyse kul; şirk koşsa da, ibâdet etse de kendisi için yapmaktadır.

Konuyu özellikle Fizılâl'il-Kur'an'da geniş olarak ele alan Seyyid Kutub, şirk ile İslâm arasındaki farklılıkları bütün açıklığı ile gözler önüne sermeye çalışır :

«Müşriklerin Allah katında ve peygamberi önünde nasıl bir andlaşmaları olur?» (Tevbe, 7)

Bir önceki âyetleri takiben gelen bu istifham-ı inkârîden anlaşılmaktadır ki; ahidlerine vefa gösteren, anlaşma şartlarından hiçbirini bozmayan ve sonuna kadar müslümanların aleyhinde hiç kimseye yardım da bulunmayanlara mühlet verildiğini bildiren ilk âyetlerdeki hükümler nesholunmuştur... Bu hüküm, şu âyet-i kerime ile tekrar teyid edilmektedir :

«*Ancak Mescid-i Harâm yanında andlaştıklarınız müstesna, size karşı doğrulukla hareket ederlerse, siz de kendilerine doğrulukla muamele edin. Allah, sözleşmeleri bozmaktan sakınanları sever.*» (Tevbe, 7)

Bu yeni teyidde daha fazla bir açıklama göze çarpmaktadır. İlk emir, mutlak olarak muahede müddeti boyunca doğru hareket edenlerin ahidlerine vefa gösterilmesini tazammun etmekteydi. İşte bu âyet-i kerime o mutlakiyeti kayda bağlamak için geliyor. Ve burada bahis konusu edilen ahde vefa hususunun geçmişte olduğu gibi sürenin bitimine kadar da onların tutumuna bağlı olduğunu belirtiyor. Âyet-i kerimenin kullandığı sigalarda ve kelimelerde bile o muameleler ve münasebetlere son derece dikkat edildiğini ve yalnız zımni mefhumlarla iktifa edilmeyip konuşulan kesin kararlar halinde serdedildiğini görüyoruz.

O günkü İslâm toplumunda mevcut olan şartların böyle kesin bir tavır takınmayı gerektirecek kadar nazik durum arzemesi itibariyle âyet-i kerime müslümanların içinde bulundukları tereddüd, sıkıntı ve korku havasını dağıtmak için onlara müşriklerin gerçek durumunu açıklıyor. Buna göre müşrikler müslümanlarla yaptıkları hiçbir ahde sadakat göstermemekte, ellerinden gelen her şeyi yapmaktan çekinmemekte, verdikleri sözü tutmamakta, güçleri yettiği zaman da saldırmaktan geri durmamaktadırlar. O halde onlara emân verilmemeli, müslüman olmadıkça da bel bağlanılmamalıdır.

«*Müşriklerin Allah katında ve peygamberi önünde nasıl bir andlaşmaları olur?*»

Müşrikler, Allah'a halis bir ubûdiyetle kul olarak dine bağlanmayı benimsemiyorlar. Kezâ Resulullah'ın risaletini de kabul etmiyorlar. Öyleyse Allah ve Resulü'nün bunlarla muahedesı nasıl düşünülebilir? On-

lar, kendileri gibi bir kulu red ve inkâr etmiyorlar... Onlar, kendilerini yaratan ve rızıklandıranı inkâr ediyorlar. Başlangıçta bu inkârla Allah ve Resulüne de meydan okuma cüretine kalkıştılar. Öyleyse Allah ve Resulü ile onlar arasında bir anlaşmanın mevcudiyeti nasıl söz konusu olabilir?...

Bu, istifham-ı inkârının meydana çıkardığı bir ana meseledir. Muayyen bir duruma değil, bizzat anlaşma prensiplerine dayanan bir dâva...

Burada bir problem göze çarpıyor. Şöyle ki: Müşrikler fiilen bir anlaşmaya sahiptirler. Bu anlaşmaların bazısına Allah, vefa gösterilmesini emretmiştir. Medine'de İslâm devletinin kurulduğundan beri devam eden yahudilerle, müşriklerle anlaşmalar yapılmıştır. Hicretin altıncı senesinde de Hudeybiye Anlaşması yapılmıştı. Geçen sürelerin âyetlerinde bu anlaşmalara uyulması bildiriliyordu. Ancak ihanet korkusu karşısında anlaşmayı bozmaya da cevaz veriliyordu. Şayet müşriklerle olan anlaşma prensibinin esası, burada hakkında inkâr vârid olan hüküm ise; bu son inkâr prensibinin inişine kadar devam eden o anlaşmalar nasıl mübah kılınmıştır?

O anlaşmalar, kendi zamanında muayyen bir durumu, denk şartlarla karşılamak için yapılmıştır. Nihai hüküm Allah ve Resulü ile müşrikler arasında bir anlaşmanın mevcut olamayacağını bildirmektedir. Halbuki o anlaşmalar, İslâm hareketinin yolunda görülen bir merdivenin ilk basamakları mahiyetindedir. İslâm, başlangıçtan beri yeryüzünde Allah'ın ortağı olamayacağı ve dinin sadece Allah'a ait olacağı hususundan hareket etmiştir. İlk günden beri bu gayesini ilân etmiş ve hiç kimseyi bu gayede yanıltmamıştır. Bazen şartlar müşriklerden arzu edenlerle sulh etmeyi, muahede akdetmeyi ve anlaşma yapmayı gerekti-

riyordu. Buna rağmen hiçbir zaman son ve nihai gayesini unutmamıştır. Yapılan sulh ve anlaşmaların da müşriklerce muvakkat olduğunu, bir gün mutlaka hücumla geçeceklerini, ilâhî dine gayesine ulaşma imkânını kolay kolay vermiyeceklerini ve bazı istisnâî haller dışında aslâ ona emniyet yüzü göstermiyeceklerini de unutmamıştır... Zira başlangıçtan beri Allah müslümanlara şu haberi veriyordu :

«Güçleri yeterse sizi dininizden döndürene kadar sizinle savaşa devam edeceklerdir»...

Zaman ve mekân kaydı tanımayan ebedi bir düsturdur, durum ve şart kabul etmeyen hak bir sözdür bu...

Temelden reddetmekle beraber yüce Allah, ahidlerine vefa gösteren, müslümanlara karşı muahede şartlarından hiçbirini bozmayan ve muahede müddeti boyunca müslümanların aleyhine hiç kimse yardımda bulunmayan muahede sahiplerine, doğru hareket etmeleri şartıyla, müslümanlara muahedeyi sonuna kadar devam ettirme iznini vermiştir :

«Ancak Mescid-i Harâm'da andlaştıklarınız müstesna... Onlar size karşı doğrulukla hareket ederlerse, siz de kendilerine doğrulukla muamele edin. Allah, sözleşmelerini bozmaktan sakınanları sever.»

«Yalnız anlaşma hükümlerinde size karşı bir ek-siklik yapmayan ve aleyhinizde kimseye yardım etmeyen müşriklerle yaptığınız andlaşmaya sonuna kadar riayet edin. Allah, sakınanları sever.» (Tevbe, 4)

«Nasıl ahidleri olabilirki, fırsat bulup galip gelse-lerdi size karşı ne akrabalık bağlarına, ne de muahede hükümlerine aldırırlardı. Kalpleriyle istemezlerken sizi ağızlarıyla hoşnut etmeye uğraşırlar, onların pek çoğu fâsıktırlar.

Allah'ın âyetlerini az bir değere değişip, insanla-

rı O'nun yolundan alıkoydular. Onların işledikleri gerçekten ne kötüdür!...

Onlar bir mümin hakkında ne akrabalık bağlarına, ne de anlaşma hükümlerine riayet ederler. Onlar taşkınların ta kendileridir.» (Tevbe, 8-10)

Müşriklerin Allah ve Resulü ile nasıl muahedeleri olabilir? Onlar ancak; aciz kaldıkları ve size galip gelemeyeceklerini anladıkları anlarda sizinle anlaşma yaparlar. Şayet galip geleceklerine, zafere ulaşacaklarına inansalar, aranızdaki hiçbir muahedeye veya sözleşmeye itibar etmeden veya size olan kötü niyetlerini gerçekleştirmek için aranızdaki anlaşmayı engel kabul etmeden yapacaklarını yaparlar!... Onlar, hiçbir muahedeye riayet etmezler... Ellerine fırsat geçti mi, size tatbik edecekleri azap ve işkenceler sıırsızdır. Hatta herkesçe kabul edilen örfleri de tanımazlar... İnsanlık dışı hareketlerinden dolayı eleştirilmeye de aldırmazlar... Çünkü onlar, güçleri yeterse sizi cezalandırmak için sınır tanımayan şiddetli bir kin taşıyorlar size karşı... Hatta aranızda anlaşma olsa da onlar yapacaklarını yaparlar... Aranızdaki muahede, onların size yapacaklarını yapmalarına mani teşkil etmez. Ancak size güç yetirmemeleri ve size üstün gelememeleri bir mani teşkil eder. Bugün olduğu gibi kuvvetli olduğunuz zaman yumuşak sözlerle ve ahde vefa tezahürleriyle sizi memnun etmeğe çalışırlar. Fakat kalpleri size karşı kin doludur. Anlaşmayı devam ettirmeye yanaşmak istemezler. Onlardan size ne vefa, ne de dostluk gelir!...

«Onların pek çoğu fasıkdırlar. Allah'ın âyetlerini az bir değere değışip, insanları O'nun yolundan alıkoydular. Onların işledikleri gerçekten ne kötüdür».

İşte sizin için biriktirilip doldurulan o şiddetli kinin, ahde vefa göstermeme niyetinin ve güçleri yeter-

se sizi cezalandırmak için hiçbir kayıt tanımamanın asıl sebebi budur: Fasık oluşları, Allah'ın dininden yüz çevirmiş olmaları ve O'nun hidayetini tanımamalarıdır!... Kendilerine gelen Allah'ın âyetlerine karşı, kaybetmekten korktukları basit dünya menfaatlerini tercih ettiler. Onlar İslâm'ın, kendilerini bu menfaatlerin bir kısmından alıkoyacağından veya mallarından bir kısmını talep edeceğinden korktular... Allah'ın âyetlerini bu değersiz pahalarla değişmeleri sebebiyle insanları Allah'ın yolundan menettiler. Kendilerini de, başkalarını da bu yoldan uzaklaştırdılar. Bu yaptıkları öyle kötü bir şeydir ki, onun kötülüğünü yüce Allah şöyle beyan ediyor :

«Onların işledikleri gerçekten ne kötüdür!...»

Sonra onlar, bu kinlerini sizin şahsınıza karşı duyuyorlar. Bizzat sizin şahıslarınıza karşı bu kötü hareketlere girişmiyorlar... Onlar her mümin için aynı kını taşıyorlar ve her müslüman için aynı iğrenç hareketlere tevessül ediyorlar... Onlar, kin ve intikâm-larını, sizin üzerinde bulunduğunuz esasa, yani imana tevcih ediyorlar. Tıpkı bütün tarih boyunca, her seferinde bu dinin samimi müminlerinin, karşılaştığı her düşmanda görüldüğü gibi... Firavun, sihirbazlarını en şiddetli azap, işkence ve ölüm çeşitleriyle tehdit ederken, onlar Firavun'a şöyle diyorlardı :

«Senin bizden intikam almıya kalkışman sırf Rab-bimizin âyetleri gelince iman etmemizden ileri geliyor». (Araf, 126)

Allah Teâlâ, Resulullah'ın ehl-i kitaba şöyle seslenmesini emrediyordu :

«De ki : “Ey ehl-i kitap! Siz sırf bizim Allah'a inanmış olmamızdan dolayı hoşlanmıyorsunuz bizden”...»
(Maide, 59)

Yüce Allah müminleri yakan «Uhdud» kavmini şöyle anlatıyordu :

«Onlar sırf Aziz ve Hamid olan Allah'a iman etmelerinden dolayı kızıyorlardı müminlere»... (Büruc, 8)

Kısacası onları kızdıran şey imandır. Bundan dolayıdır ki onlar, her mümine bu şiddetli kini duyuyorlar ve onlara karşı hiçbir muahede ve sözleşmeye riayet etmiyorlar :

«Onlar bir mümin hakkında ne akrabalık bağlarına, ne de anlaşma hükümlerine riayet ederler. Onlar taşkınların ta kendisidir».

Onlardaki düşmanlığın kökü, oldukça derinlerdedir. Bizzat imandan nefret etmek ve insanları ondan alıkoymakla işe başlarlar. Sonra bizzat imanın karşısına dikilmekle, müminlere işkence etmek için fırsat kollamakla ve güçlerinin yeteceğine inanıp kuvvetlerinden emin oldukları zaman müslümanlarla olan bağlarına ve muahedelerine riayet etmemekle devam ettirirler bu nefreti. O zaman mevcut muahedelere aldırmadan, sözleşmelere bakmadan ve her türlü kötülüğü icra etmekten çekinmeden rahatça müslümanlara yapacaklarını yaparlar.

Sonra yüce Allah, müşriklerin bu durumuna müminlerin nasıl mukabele edeceklerini açıklıyor :

«Eğer tevbe eder, namaz kılar ve zekât verirlerse sizin din kardeşiniz olurlar. Biz âyetleri bilecek insanlar için açıklarız.

Şayet ahidlerinden sonra yeminlerini bozar da dininize dil uzatırlarsa, siz de küfrün elebaşılarıyla vuruşun, belki vazgeçerler. Çünkü onların andları, ahidleri yoktur.» (Tevbe, 11-12)

Müslümanlar öyle bir düşmanla karşı karşıyadırlar ki, işkence fırsatını yakalayabilmek için gözlerini açmış bekliyor durmadan.

Bunlar en küçük bir şefkat ve merhamet hissi duymadan müslümanları parçalamaya çalışırlar. Ancak yapamadıkları zaman faaliyetlerine son verirler. Ne mevcut bir muahede, ne mer'i bir sözleşme, ne yürürlükteki bir andlaşma ve ne de devam eden bir akrabalık bağı onları durdurmaz!... Bu ifadenin arkasında, uzun tarihi gerçekler yatıyor. Bütün tarih şahadet eder ki, onların değişmeyen taktiğidir bu. Hiç bırakmazlar bu taktiği. Bazı istisnai hallerde çok kısa bir zaman için değiştirseler dahi, sonunda yine aynı taktiği kullanırlar.

Bu uzun tarih, kulları, kullara kulluktan kurtarıp sadece Allah'a kulluğa götüren Allah'ın nizamı ile kulların kullara kulluğu esasına dayanan cahiliyet nizamları arasındaki kesin çatışmanın ameli vakıalarıyla oluşmaktadır. İslâm hareketi, yüce Allah'ın şu kesin ve sarih beyanatıyla onu karşılamalıdır hep :

«Şayet tevbe eder, namaz kılar ve zekât verirlerse sizin din kardeşiniz olurlar...»

Böylece müslümanların dahil oldukları dine dahil olurlar ve mazideki şirk ve düşmanlıktan tevbe ederler. O zaman İslâm da, müslümanlar da mütecaviz müşrikler tarafından maruz kaldıkları her şeyi unuttur ve onları affederler. Böylece aralarında inanç esasına dayanan bir bağ vücuda gelir. Bu yeni müslümanlar da, eski müslümanların kardeşleri olurlar. Mazideki bütün kötülükler kalplerden silinir gider.

«Biz âyetleri bilecek insanlar için açıklarız».

Bu hükümleri ve onun hikmetlerini, ancak bilen, anlayan müminler idrâk eder.

Ve sonra... Bu hükümlerin geçerli olduğu saha neresidir? Tarihi, içtimâî saha nedir? Sadece, o zamanki Arap yarımadası ahalisine mi mahsustur? Yok-

sa onun, bütün zaman ve mekân boyunca devam eden başka boyutları var mıdır?

Bu hükümler, Arap yarımadasında İslâm ordusu ile müşrik orduları arasındaki vakıalara tevcih edilmiştir. Bu hükümlerin, o vakıaları kastettiğinden şüphe yoktur. Kezâ orada kastedilen müşrikler de yarımada da yaşayan müşriklerdir...

Haddi zatında bu doğrudur. Fakat bu hükümlerin nihai şümül sahasının, sadece bundan ibaret olduğunu mu sanıyorsunuz?

Biz, bütün tarih boyunca müşriklerin müminlere karşı durumlarını düşünmek ve araştırmak zorundayız. Böylece bu hükümlerin hakiki sahasını meydana çıkarmış ve müşriklerin bütün tarih boyunca takındıkları tavrı tam mânasıyla görmüş oluruz.

Arap yarımadasındaki durumu, meşhur siyer kitaplarından ortaya çıkarabiliriz. Mekke'de İslâm'a davetin başladığı ilk günden, bu süredeki âyetlerin geldiği zamana kadar müşriklerin bu dine ve bu dinin müminlerine karşı tutumlarını tasvir için, sadece tefsirimizin bu kısmında belirtilen esaslar bile kâfi gelir.

Şu da bir gerçektir ki, müslümanlar, ehl-i kitap olan yahudi ve hristiyanlarla savaştıkları kadar müşriklerle savaşmak zorunda kalmamışlardır. Ama bu, hiçbir zaman müşriklerin müslümanlara karşı duruma ve bu tutumlarında devam ettiklerine dair hükme aykırı düşmez :

«Nasıl ahidleri olabilir ki, fırsat bulup galip gelselerdi size karşı ne akrabalık bağlarına, ne de muahede hükümlerine aldırılmazlardı. Kalpleriyle istemezlerken sizi ağızlarıyla hoşnud etmeye uğraşırlar, onlardan pek çoğu fâsıktırlar.

Allah'ın âyetlerini az bir değere değişip, insanların O'nun yolundan alıkoydular. Onların işledikleri gerçekten ne kötüdür».

Bu, ehl-i kitap ve müşriklerin, müslümanlara karşı sonsuzadek devam eden değişmez tutumlarıdır. Ehl-i kitap hakkındaki sözü, sürenin ikinci bölümüne bırakıyoruz. Müşriklere gelince; onların müslümanlara karşı bütün tarih boyunca değişmeyen âdetleri budur.

Bize göre İslâm, Hz. Muhammed'in risaleti ile başlamamış, ancak Hz. Muhammed'le risalet müessesesi mühürlenmiştir. Müşriklerin, daha önce gelen her ruse ve her risalete karşı olan tutumları, şirkin mutlak olarak Allah'ın dinine karşı olan tutumunu gösterir. Devam edip giden uzun muharebeler de, ebedi Allah kelâmının tasvir ettiği gibi, istisnasız bütün beşer tarihî boyunca şirkin değişmeyen durumunu gösterir.

Müşrikler; Hz. Nûh'a, Hz. Hûd'a, Hz. Salih'e, Hz. İbrahim'e, Hz. Şuayb'a, Hz. Mûsa'ya, Hz. İsa'ya ve onlara inananlara kendi devrelerinde neler yapmadılar!... Sonra Hz. Muhammed'e ve müslümanlara karşı neler neler yaptılar!... Onlar, şayet güçlü olurlarsa, müminlerle yaptıkları sözleşmeye ve teminata riayet etmezler...

Müşrikler, Tatarlar vasıtasıyla müslümanlara neler yapmadılar ki?... Sonra günümüzde bile Hz. Peygamber'den ondört asır sonra her yerde mülhidler ve müşrikler, neler yapıyorlar neler? Şaşmaz ve değişmez Kur'an âyetlerinin de ifade ettiği gibi onlar, müminlerle yaptıkları sözleşmeye ve teminata asla riayet etmezler...

Putperest Tatarlar, Bağdat'ta müslümanlara saldırdıkları zaman, tarihte eşine az rastlanan, görülmemiş bir facia meydana gelmişti. Bu faciayı İbn Kesir'in «El-Bidaye ve'n-Nihaye» adlı eserinden özetleyelim.

İbn Kesir, hicri 656 yılı hadiselerini şöyle takdim ediyor :

«Tatarlar, şehre girdiler ve kadın, erkek, çocuk, yaşlı genç... ayakta durabilen ne kadar canlı varsa hepsini öldürdüler. Halkın bir çoğu mahzenlere, hayvan ağıllarına ve haşhaş tarlalarına sindiler. Buralarda günlerce hapis kaldılar. Bir gurub insan bir hana sığınıyor ve hanın kapılarını kapatıyor. Tatarlar geliyor kapıları kırarak veya yakarak açıyor, içeri giriyorlar. Bunu gören zavallılar kaçıyor ve en üst katlara doğru çıkıyorlar. Tatarlar, onları yakalayıp joplarla öldürüyorlar. Handan dışarıya doğru oluk oluk kan akmaya başlıyor. «İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciün.» Mescidlerde, camilerde ve ağıllarda da aynı işlem tatbik ediliyor. Yahudilerden, hıristiyanlardan ve kendilerine sığınan Rafizi Vezir İbn Alkami'nin evine kapananlardan başka bir tek fert kurtulamıyor. Bir de bazı tüccarlar, mallarını, mülklerini vermek suretiyle canlarını kurtarabiliyorlar. Bağdat, bütünüyle harap edildi.¹ Ancak parmakla sayılacak kadar az insan ayakta kalabildi. Onlar da korku ve zillet içinde...

Bu faciada Bağdat'da öldürülen müslümanların sayısı hakkında ihtilaf vardır. Bir kısmı 800.000, bir kısmı da 1.000.000 diyordu. Bazıları da 2.000.000 can telef edildiğini söylüyordu.

Lâ havle velâ kuvvete illâbillah... Tatarların Bağdat'a girişleri, Muharrem'in sonlarına tesadüf eder. Kılıçlar 40 gün müddetle Bağdatlıları biçmeye devam et-

1 Ehl-i zimmet olan yahudi ve hıristiyanlar, hilâfet merkezini almak, orada İslâm'ın, müslümanların hükmüne son vermek üzere Tatarlarla anlaşmışlardı. Onlara şehrin gizli taraflarını tanıttılar. Bu müslümanların hükmüne son vermek için putperest Tatarlara her türlü yardımı yapacaklarına söz vermişler ve mukabilinde kendilerine güven verilmiş ve himaye edilmişlerdi.

ti. Müminlerin emiri halife Mustasım Billah da Safer ayının 14'd arşamba günü katledildi ve kabri silindi gitti. O, 46 yaşını 4 ay gemişt. Hilafet müddeti ise, 15 sene 8 ay sürmüştür. Kendileriyle beraber 25 yaşındaki büyük oğlu Ebu'l-Abbas Ahmed de öldürüldü. Sonra 23 yaşındaki ortanca oğlu Mübarek ile Hatice, Fatma ve Meryem isimli  kızkardeşi de esir alındı.

Vezirin düşmanı olan Dr'l-Hilafe hocası Şeyh Muhyiddin Yusuf İbn Şeyh eb'l-Ferec İbn Cevzi'nin de hayatına kastedildi. Abdullah, Abdurrahman ve Abdülkerim isimlerindeki  oğlunun da hayatlarına son verildi. Devlet büyükleri teker teker öldürüldü. Ktip Mücahid b. Aybek, Şihabuddin Süleyman Şah ve şehrin ileri gelenlerinden, din reislerden bir çoğu şehit edildi. Abbasiler'den bir adam, hilafet sarayından çağrılır, çocukları ve karısı çıkarılır, sonra dmdz olmuşt kabristana götürüp, o dehşet verici manza gösterilir ve sonra koyun keser gibi kesilir ve kızlarından, cariyelerinden hangisi arzu edilirse esir alınır... Şeyhler Şeyhi, hilafetin şahsiyeti Sadruddin Ali b. Neyyar da öldürüldü. Hatipler, imamlar ve hafızlar kmilen ldrlr. Aylar boyunca Bağdat'da camiler, mescidler kapalı kaldı, cumalar tatil edildi.

40. günün sonunda mukadder facia sona erince Bağdat'ın her taraf kmşt, yıkılmşt ve parmakla sayılacak kadar az bir insan hayatta kalabilmişt. Yollarda llerden tepeler meydana gelmişt. Yağan yağmurlar, ölülerin şekillerini değştirmşt, csetler her tarafa dayanılmaz bir koku neşretmeye başlamşt. Bu hal, temiz havayı bile değştirdi. Bundan dolayı şiddetli bir veba başt gösterdi. Bu hastalık hava yolu ile Şam diyarlarına dahi sirayet etmişt. Kötü koku ve havanın değiştmesi sebebiyle bir sürü insan dünyasını değiştirdi. Veba, tan, belâ, musibet, yokluk deta insanları mahvetmek için birleştmişt.

Bağdat'da emân verildiği haberi duyulunca, insanlar toprak altından, mahzenlerden, kuyulardan ve kabirlerden çıkmaya başladılar. Sanki mezardan çıkan ölüler gibi idiler. Birbirlerini tanıyamıyorlardı. Anne evlâdını; kardeş, kardeşini tanıyamıyordu. Dışarda da şiddetli bir vebanın pençesine düştüler ve teker teker eriyip gittiler, önceden öldürülenlere iltihak ettiler»...

Bu, tarihi vakıalardan bir tanesidir. Görüyoruz ki müşrikler, müslümanlara güçleri yeterse ne verilen sözlere, ne yapılan andlaşmalara riayet etmektedirler? Bu, tarihin uzak devirlerinde ve mazinin karanlıklarında kaybolup giden Tatarlara mahsus bir tarihi vak'a mıdır?...

Hayır, asla!... Modern devrin tarihi vak'aları, bundan hiç de farklı değil... Hindistan'la Pakistan ayrıldıkları zaman, Hind putperestlerinin müslümanlara yaptıkları şenaat ve ihanetler, eski devirlerdeki Tatarların yaptıklarından hiç de aşağı kalmaz... Hindistan'dan hicret eden 8.000.000 müslüman, barbarların, Hindistan'da kalan müslümanlara yaptıkları zulümden kurtulmak için hicreti tercih etmişlerdi. Pakistan'a sadece 3.000.000'u ulaşabildi. Kalan 5.000.000 kişiye gelince; onların hesabı yollarda görülmüştür. Hindistan Devleti tarafından gayet iyi tanınan ve Hind hükümetinin ileri gelen kişileri tarafından korunan putperest, fakat muntazam bir insan sürüsü, müslümanlara tecavüz üstüne tecavüz etti. Yol boyunca onları kurbanlık koçlar gibi kestiler. Cesetlerini de, akıllarına gelen her türlü şenaati işledikten sonra, kuşlara ve vahşi hayvanlara yem yaptılar. Bunların yaptıkları, Tatarların Bağdat'lı müslümanlara yaptıklarından çok değilse, az da değildir... Tanzim edilmiş kuvvetlerin icra ettiği bu çirkin ve korkunç facia,

müslüman memurların Pakistan'a nakledildiği tren kervanında işlenmişti. Halbuki Hind dairelerinde çalışan müslümanlardan arzu edenlerin hicret edebileceği hususunda tam bir ittifak yapılmıştı. Ve bu kervanda 50.000 memur vardı... Kervan, Hindistan'la Pakistan arasındaki «Hayber» geçidinde bir tünele 50 bin kişi ile girmiş, fakat diğer taraftan dağılmış, parçalanmış, her tarafa yayılmış insan cesetlerinin parçaları ile çıkmıştı... Feleğin çemberinden geçmiş putperest Hint sürüsü, treni tünelde durdurmuş ve 50.000 memurun paramparça olmasından, kan, kemik ve et yığını haline gelmesinden sonra yoluna devam etmesine müsaade etmişti. Yüce Allah'ın, eşsiz kelâmı ne kadar doğru :

«Nasıl ahidleri olabilir ki, fırsat bulup galip gelselerdi, size karşı ne akrabalık bağlarına ve de muahede hükümlerine aldırırlardı».

Tatarların, komünist Rusya'daki ve Çin'deki hallefleri, oradaki müslümanlara neler yaptılar neler?... Çeyrek asır için de 26.000.000 müslümanın canına kıydılar... Her sene bir milyon kişi... Bu öldürme ameliyesi, devam edip gitmektedir. İnsanı titreten, tüylerini diken diken eden o cehennemî işkenceler niyeydi acaba?.. Bu yıl, Çin kıtasında müslüman Türkistanlılar'a karşı, Tatarların şenaatlerini gölgede bırakan olaylar vuku' buldu. Müslüman liderlerden biri getirildi, ana caddede bir çukur kazıldı, işkence ve baskı ile müslümanlar, insan pisliklerini getirmeye zorlandı. (Devlet onları bütün ahaliden gübre olarak kullanmak için almıştı. Halbuki şimdi yemek olarak kullanıyordu!!!) Getirilen pislikleri, kuyudaki müslüman liderinin üzerine boşalttılar... Üç gün müddetle bu ameliye devam etti... Ve sonunda adam, kuyuda boğuldu gitti!...

Komünist Yugoslavya da müslümanlara aynı şe-

naatleri uyguladı. Komünizm Yugoslavya'ya yerleşmesinden sonra 2. Dünya Harbi'nden bu yana milyonlarca müslümanın canına kıydı. Aynı katliam ve aynı vahşi işkenceler halen devam etmektedir. Erkekler, kadınlar pastırma makinelerine sokuluyor ve diğer taraftan etten, kemikten, kandan mamul bir hamur halinde çıkarılıyordu.

Yugoslavya'da yapılan şenaatler, bütün komünist ve putperest devletlerde aynen uygulanmakta, bugün dahi aynı yüz kızartıcı işkencelere devam edilmektedir. Yüce Allah'ın eşsiz kelâmı ne kadar doğru:

«Nasıl ahidleri olabilir ki, fırsat bulup galip gelselerdi, size karşı ne akrabalık bağlarına, ne de muahede hükümlerine aldırırlardı?»

Ne akrabalık bağlarına, ne de anlaşma hükümlerine riayet ederler... Onlar taşkınların ta kendileridir».

Bu durum sadece Arap yarımadasına has geçici bir durum değildir. Hatta Bağdat'a has muvakkat bir facia değildi. Şurası muhakkak ve kati bir gerçektir ki nerede mümin kitleler bulunursa ve nerede yalnız ve yalnız Allah'a tapılırsa... Ne zaman ve nerede Allah'tan başkasına tapan mülhidler ve imansızlar da mevcut olursa yukarda zikri geçen durumlar da bulunacaktır, aksi düşünülemez. Zaten bundan dolayıdır ki yukardaki âyetler her ne kadar yarımada'daki bir durumu ortadan kaldırmak ve inatçı putperestlerle muamele şekillerini beyan etmekte ise de zaman ve mekân kaydıyla sınırlı değildir... Çünkü kapsadığı hükümler her zaman ve her yerde geçerli hükümlerdir. Bunların uygulama hususuna gelince tamamen tatbik gücü ve imkânı ile alâkalıdır. Tıpkı Arap yarımadasında olduğu gibi.

MÜŞRİKLER BATILDA YÜZÜYORLAR

Kur'an'da belirtilen nitelikler, önce müşriklere, onların basit inançlarına ve sarsak düşünceleri üzerinde kurulan hayatlarına uygun gelmektedir ki, bu durumu Kur'an-ı Kerim birçok yerde anlatmıştır. Onların hayatı ciddiyetten uzak bir oyuncaktır. Oyuncaktır. Oyun oynayanın boşu boşuna ve maksatsız olarak suya daldığı gibi onlar da batıla dalar giderler. Bir sahile veya hedefe ulaşmak gayeleri yoktur. Sadece dalmak ve eğlenmektir maksatları.

Şu kadarı var ki, bu vasıf İslâm düşüncesinden başka bir düşünce sistemi içerisinde yaşayan herkese uyabilir. Bu gerçeği insan ancak yeryüzünde şöhret bulan bütün düşünce sistemlerini, inanç ve efsaneleri fikir ve felsefe cereyanlarını incelediği zaman görür ki bunlar, çocuk oyuncaklarından öte hiçbir ciddiyet arzetmez. Halbuki o hakikatler İslâm düşüncesinde ve özellikle Kur'an'da gayet rahat, açık ve sade olarak ortaya konmuştur. Doğrudan doğruya fitratla uyum ve hiçbir zorluğu ve kargaşalığı gerektirmeyecek kolaylık içindedir. Zira Kur'an bütün o konuları köklü ve derin bir gerçekle birlikte ele alır. Varlıkla ilgisini açıklığa kavuşturduğu gibi varlığı ya-

ratanla ilgisini son derece kararlı ve ahenk içerisinde izah eder.

Ne kadar hayret ettim büyük filozofların düşünce sistemini inceleyip onların varlık konusunu izah etmek için öldürücü ve mahvedici çaba harcadıklarını görünce. Onlar tıpkı bir çocuğun bir matematik denklemini çözmek için dehşet içerisinde bocaladığı gibi bocalıyorlardı. Halbuki karşımda duran Kur'an düşüncesi son derece rahat, açık, sade ve kolaydı. Eğrilip bükülmüyordu. Dolanıp kapanmıyordu. Tabiiydi. Çünkü Kur'an'ın varlık konusundaki yorumu varlıklar âlemini bütün tabiatıyla vareden şanatkârın yorumuydu. Filozofların düşünce sistemleri ise bütünüyle varlıklar âlemini izah edebilmek için basit varlık parçalarının çarpınısından ibaretti. Elbette böyle verimsiz çarpınışların neticesinin nasıl olacağı malumdur.

Kur'an-ı Kerim'in arzettiği olgun ve mükemmel düşünce sistemiyle kıyas edilince onların yaptığı çalışmalar, harcadıkları çabalar boş, karmakarışık ve lüzumsuz kalır. Ne var ki, bazı kimseler bu verimsiz, sakat ve derme çatma çabaların son derece mükemmel ve olgun olduğunu iddia etmek gibi bir muhali ileri sürebilmektedirler.

Gerçekten sakat düşünce sistemlerinin ve eksik beşeri çabaların tesiri altında kalan tasavvur ve hisler bir türlü kişiyi sarsıntıdan kurtaramazlar. Sonra karşı karşıya bulunduğu konuda Kur'an-ı Kerim'den birkaç âyet duyar ve işte o zaman yolu aydınlanır. Değişmez ölçülere ulaşır. O andan itibaren başlar her şeyi yerli yerince koymaya. Yerli yerince görmeye. Her gerçeği değişmez, sarsılmaz sağlam ölçülerine göre değerlendirir. Ve ondan sonra anlar ruhunun huzura kavuştuğunu, kafasının dindiğini, aklının ger-

çeklerle aydınlanıp rahat bulduğunu, kararsızlığın ve kapalılığın ortadan kalkıp işlerin istikrara kavuştuğunu.

Keza İslâm'ın ruhlara yerleştirdiği değerlerle, kalbi bağladığı duygularla, zihni düşündürdüğü meşgalelerle kıyas edilince, insanların hayattaki değer ölçüleri bakımından boş bir oyun içerisinde oyalanıp durdukları görülür. O değerlerin gülünçlüğü, sapıklığı ortaya çıkar. Müslüman ise onların hareketlerine, eğlencelere dalışlarına, meseleleri büyütmelerine, dünyanın en büyük meselesiymiş gibi söze başlamalarına bakar bakar durur! Tıpkı şekerden gelinciklere ve oyuncaklara çocukların baktığı gibi onların bakışını seyrederek. Onlar bu cansız maddeleri canlı sanarak üzerinde tartışmalar yapar, vakit geçirirler. Sevinirler, oyalanırlar bu şekillerle.

Gerçekten de İslâm insanın kendi varlığı ve bütünüyle varlık karşısındaki düşüncesini yüceleştirdiği kadar, herkesin içinden geçen «*nerden geldim, niçin geldim, ve nereye gidiyorum?*» gibi soruları açıkça cevaplandırma gücü veren değer ölçülerini de yüceltir. İslâm'ın yukardaki suallere verdiği cevaplar insanın varlığı ve bütünüyle varlık muamması için en gerçekçi düşünce sistemini meydana getirir. Zira insan yaratıkları içerisinde tek başına bir varlık değildir. O da bu varlıklardan birisidir. Onların geldiği yerden gelmiş, onların varlık sebebi kendisinin de varlık sebebi olmuş ve mevcudatın gideceği yere kendisi de gidecektir. İşte bu soruların cevabı bütünüyle varlık prensibini, onun hem çevresiyle hem de insanla olan münasebetlerini ve topunun birden, yaratıcı Allah ile olan ilişkilerini izah eder.

Bu izahın akisleri insanın hayatında değer verdiği ölçülere yansır, onun seviyesini yükseltir. Bunun

için zaten kâinatta kendi varlık vazifesini ifa etmekle meşgul olan müslümanın yanında müslüman olmayanların değer ölçüleri tıpkı o çocukların oynamak için eğlendikleri basit ve değersiz oyuncaklar gibidir.

Elbette müslümanın hayatı son derece önemlidir. Zira o bütün varlık nizamının hayatında tesiri olan çok önemli bir görevi yüklenmektedir. Binaenaleyh hayatını boş, gereksiz oyun ve eğlencelere dalarak geçirmez. Çünkü değerli ve kıymetlidir. Mevcudatın hakikatıyla alâkalı olan vazife düşüncesinden neşet eden İslâm değer ölçüleriyle kıyaslandığı zaman yer-yüzündeki beşeri değer ölçülerinin birçoğunun boş, değersiz oyun ve eğlencelerden ibaret olduğu görülür.

Vay, işte batıl içinde oyalanıp eğlenenlere : «*O gün cehennem ateşine itildikçe itilirler.*» (Tûr, 13) Dehşetli bir tablo bu. Arkadan itilip kakılma hareketi oyun ve eğlenceye dalan, çevresinde cereyan eden hadiselere dikkat etmeyenlere lâayık bir harekettir. Onlar oraya itile kakıla sürülür, götürürler. Nihayet bu itiş kakışla ateşin kenarına varınca onlara denilir ki : «*Yalanlayıp durduğunuz ateş işte budur*»... (Tûr, 14) Ve onlar kendi iradeleri dışından bu itiş kakışla cehenneme yaklaştırılırlarken, bu sıkıntı dolu halde iken rezil ve rûsvay eden seda geliyor, daha önceki yalanlamalarına telmih ederek : «*Bir büyü müdür bu yoksa görmüyor musunuz?*» (Tûr, 15) diyor. Hani onlar Kur'an için bir büyüdür diyorlardı ya, işte şu anda gördükleri ateş de bir büyü müdür, yoksa korkunç ve dehşetengiz gerçeğin kendisi midir? Veya Kur'an-ı Kerim'deki hakikatleri görmedikleri gibi bunu da mı görmüyorlar? Bu acı istihzalarla dolu rezil ve rûsvay edici ifadeden sonra hemen âkibetleri bildiriyor :

«*Girin oraya. Sabretseniz de, sabretmeseniz de artık bîrdir. Çünkü siz ancak işlediklerinizin karşılığına çarptırılıyorsunuz.*» (Tûr, 16) Bu korkunç hal ile karşı karşıya gelince, sıkıntıya katlanmanın da, bir olduğunu bilmekten acı bir şey yoktur, bir suçlu için. Azap mutlaka gelecektir. Kimse geri çeviremez onu. Sabredilse de, çılgılık atılsa da aynı acılar çekilecektir. İster dayansın, ister dayanmasın azabın sürekliliği kesindir. Bu azap, yapılmış olanların karşılığı olmaktan başka bir şey değildir. Bu cezanın nedeni daha önce vuku bulan şeylerdir. Binaenaleyh değişip kalkması sözkonusu değildir.

MÜŞRİKLERİN TAVRI

“Allah dileseydi, O’nun yedireceği bir kimseyi biz mi yedirecek mişiz?” derler.

Kendilerini iyiliğe, infak etmeye çağıranlara karşı, kibirlenerek :

“Doğrusu siz apaçık bir sapıklıktasınız” derler.»
(Yâsin, 47)

Meseleyi bu türlü tasavvur edişleri, insanların hayatında hâkim olan Allah’ın kanunlarını bilmediklerini gösteriyor. Yüce Allah’tır herkesi doyuran ve O’dur hepsinin rızkını veren. Kulların sahip olduğu ne kadar rızık ve nimet varsa hepsi O’nun yaratmasıdır. Onların ellerindeki bu nimetlerden hiç birini kendileri yaratmış değildir Zaten hiçbir şey yaratmaya güçleri de yetmez. Fakat bu dünyanın onarılmasında Allah’ın iradesi şöyle tecelli etmiştir: İnsanların birçok ihtiyaçları olacak, bu ihtiyaçlarını ancak çalışıp yorulmak, yeri işlemek, ekmek, biçmek, türlü maddeleri işlemek, hayır ve bereketleri bir yerden öbür yere nakletmek ve bunları, birtakım eşya ile, yahut para ile veya zaman ve mekâna göre kıymeti değişen değerleri ile mübadele etmek suretiyle temin edeceklerdir.

İnsanoğlunun imtiyazı olan halifelğin türlü ihtiyaçları, bunun için gerekli olan istidat ve kabiliyetler ve bunlara tereddüp eden çeşitli menfaat ve nimetle-

rin mübadelesi, makam ve şöhret peşinde koşup, bu yolda dolaşp dögüşmelere sahne olan şu geniş meydana... Yalnız bir nesil arasında değil, uzak yakın, eski yeni ve gelecekteki birçok nesiller arasında süregelen çatışma ve kaynaşmalara sahne olan bu büyük alanda... Kısacası bu dünyada nimetler, insanların elinde dereceli ve farklı olarak bulunmaktadır. Bu farklı durum, toplum hayatında; fitne ve fesada yol açmaması için servet sahiplerinin mallarından bir kısmını, ihtiyaç ve zaruret sahibi olan fakirlere verdirmek suretiyle İslâm, bu gibi meselelere en uygun çözümlü getirmiş bulunmaktadır. İslâmiyetin dini bir vazife olarak, servet sahibine farz kıldığı bu mali ibadetle hem fakirlerin hem de zenginlerin kalbi huzura, gönlü ferahlığa kavuşmaktadır. İslâm bunu “zekât” olarak adlandırmıştır. Zekât kelimesi, taharet ve temizlik ifade eder. Aynı zamanda bu vazifeyi ibadet kılmıştır. Bir benzeri olmayan faziletli bir toplumda fakirlerle zenginlerin arasını bu zekât müessesesi ile birleştirmiş, her iki sınıfı birbiriyle kardeş etmiştir.

Allah'ın hayattaki gizli hikmetini idrâkten aciz olanların : *“Allah dileseydi, O'nun yedireceği bir kimseyi biz mi yedirecek mişiz?”* deyip, kendilerini infaka çağıranlara karşı büyüklenerek : *“Doğrusu siz apaçık bir sapıklıktasınız”* şeklinde mukabele etmeleri, Allah'ın kanunlarını idrâk etmemelerinden, hayatın hareketini ve bu hareketin cesaretini ve insanlara verilen kudret ve kabiliyetlerin birbirinden farklı olması dolayısıyla servet ve nimetlerin ona göre dağıtılmış olmasındaki yüce gayeyi bilmediklerinden doğan açık ve gerçek bir dalâlettir.

İslâm, her kişiye âdil ölçüler içinde, fırsat eşitliğini sağlayan nizamı koymuştur. Sonra yeryüzünün şerefli bir ferdi sıfatıyla insana, her alanda serbestçe çalışp kazanma hürriyetini ve imkânını vermiş, hat-

tâ bu yolda teşvikte bulunmuştur. Sonra da bundan doğabilecek kötü durumları, koruyucu tedbirleriyle önlemeye çalışmıştır.

“Doğru sözlü iseniz bildirin bu vaad ne zamandır?” derler.» (Yâsin, 48)

Allah'ın vaadi, ne insanların acele etmesiyle erken gelir, ne de onların gecikmesini istemesiyle gecikir. Her şey Allah nezdinde bir ölçüye bağlıdır. Her şeyin muayyen bir vakti vardır. Her şey, her şeyi yerli yerinde yapan Allah'ın ezeli hikmetine uygun olarak tam vaktinde vukua gelir; Levh-i mahfuzda çizilmiş, takdir edilmiş nizam istikametinde, içindeki canlı cansız varlıklarla bu kâinatın yönetimi sürer gider.

Az evvel geçen inkârane sorunun cevabı, kıyamet sahnelerinden bir sahne içerisinde gelmektedir. Bu sahnede «vaadin» ne zaman olacağını değil de, nasıl olacağını görecekler!

«Onlar birbiriyle itişip dururlarken kendilerini yakalayacak bir tek çılgılığı beklerler. O zaman, artık ne vasiyet edebilirler ne de ailelerine dönebilirler. Sûr'a üflenince kabirlerinden kalkıp Rablerine doğru akın ederler. “Eyvah bize! Uyuduğumuz yerden bizi kim kadırdı?” derler. Onlara : “İşte Rahman olan Allah'ın vaadettiği budur, peygamberler doğru söylemişlerdi” denir. Tek bir çılgılık kopar, hepsi, hemen huzurumuza getirilmiş olur.» (Yâsin, 49-53)

İnkârcılar soruyorlar : “Doğru sözlü iseniz bildirin bu vaad ne zamandır?” Bu sorunun cevabı derhal veriliyor... Diri olan her şeyin beynini patlatan, hayatı ve hayatta kalanları alıp götüreren bir çılgılık :

«Onlar birbiriyle itişip dururlarken kendilerini yakalayacak bir tek çılgılığı beklerler. O zaman, artık ne vasiyet edebilirler, ne de ailelerine dönebilirler».

Bu çılgılık, bu sayha hiç beklenmedik, umulmadık bir zamanda, onlar hayat mücadelesinde birbirleriyle

le dalaşıp, cedelleşıp duruyorken ansızın gelip onları yakalar.

Artık onlar bitmiştir, hayatları sona ermiştir. Herkes olduğu hal üzere... Geride bıraktığına bir vasiyette bulunamaz; ailesine dönüp de bir kelimecik söz sarfedemez... Onlar da aynen kendisi gibi oldukları yerde bitmişlerdir...

Bir süre sonra «Sûr»a tekrar üflenir. Bu ikinci üflenişle derhal silkinip kabirlerinden kalkarlar ve hızlıca yürürler. Dehşet ve korkulu halde soruşurlar: *"Uyuduğumuz yerden bizi kim kaldırdı?"* Şaşkınlıkları nispeten yok olup da kendilerine gelince: *"İşte Rahman olan Allah'ın vaadettiği budur. Peygamberler doğru söylemişlerdir"* denir.»

Bir tek çığıktan ibaret olan bu son sayha duyulur duyulmaz, akli başından gitmiş, şaşkın, perişan halde hızlı adımlarla koşan bu adam... Artık toparlanıyor ve : *«...Hepsi hemen huzurumuza getirilmiş olur»*. Bütün insanlar sıralanıp dizilir ve göz açıp yumacak kadar kısa bir anda mutlak âdil olan Allah'ın, yüksek manevî huzuruna hesaba çekilmek için getirilir. Mahşer'in mehabeti, hesap ve cezanın, dehşeti içinde ulvi karar herkese ilân edilir.

«Artık bugün kimseye hiçbir haksızlıkta bulunulmaz. İşlediklerinizden başkasıyla karşılanmazsınız.» (Yâsin, 54)

Her üç manzaranın yıldırım süratiyle gerçekleşmesinde, vaad ve hesap gününde şek ve şüpheyeye düşenler için münasip bir red cevabı vardır.

Müminlerin hesaba çekilme keyfiyetini zikretmek sizin hemen onlara verilecek cennet nimetlerinden bahsedilmektedir :

«Doğrusu bugün, cennetlikler eğlenceyle meşguldürler.

Onlar ve eşleri gölgeliklerde tahtlar üzerine kurulup yaslanmışlardır.

Orada meyveler ve temenni ettikleri her şey onlarındır.

Rahmeti çok geniş olan Rablerinden bir de selâm vardır». (Yâsin, 55-58)

Cennet ehli, içinde yüzdükleri sayısız ve sınırsız nimetlerle meşgul ve mesutturlar. Onlar koyu ve tatlı gölgeliklerde eğlenir, o havanın nesimiyle meşt olurlar. Zevceleriyle beraber tahtlar üzerine kurulup rahat rahat vakit geçirirler. Orada her türlü meyve, arzu ettikleri her şey onlarındır. Temenni ettikleri herhangi bir şeye hemen sahip olurlar. Bu zevkli ve tatlı hayatın üstünde bir de manevî izzet ve ikrama mazhar olurlar. Bunu, kerim olan Rablerinden alırlar. «Rablerinden bir de selâm vardır.»

Ötekilere gelince, onların hesap durumlarını Kur'an sükût geçmiyor. Açıklıyor; hem de ağılatıcı ve tüyler ürpertici hallerini teşhir ederek :

«Allah şöyle buyurur : “Ey günahkârlar! Bugün siz ayrılın! Ey Ademoğulları! Ben size ‘şeytana tapmayın, o sizin için apaçık bir düşmandır; bana kulluk edin, bu doğru yoldur’ diye bildirmedim mi?

Andolsun ki o, sizden nice nesilleri saptırmıştır. O vakit niye düşünmüyordunuz?

İşte bu, tehdit edileğediğiniz cehennemdir.

Küfür edişinize mukabil girin oraya”». (Yâsin, 59-64)

Gerçekten onlar tahkir ve tezyife maruz kalacaklardır : «Ey günahkârlar! Bugün siz ayrılın!» Müminlerden şöyle uzak bulunun!

«Ey Ademoğulları! Ben size şeytana tapmayın, o sizin için apaçık bir düşmandır... demedim mi?»

Orada bunlara «Ey Ademoğulları» diye nida edil-

mesinde ne kadar, hem ne kadar üzücü, kahredici bir mâna vardır. Şeytan babalarını cennetten çıkarmış, sonra onlar, tutup ona tapıyorlar; oysa o, onların apaçık bir düşmanıdır.

«...Bana kulluk edin...»

«...Bu, doğru yoldur...»

Bana gelen, benim rızamı kazandıran yol budur.

Sizden birçok nesilleri yoldan çıkararak ezeli düşmanınızdan hazer etmediniz... «Niye hiç düşünmüyorsunuz?»

Bu çetin durumun sonunda elim cezaları takdir ve tahkirle ilân edilir :

«İşte bu, tehdit edilegeldiğiniz cehennemdir. Küfür ve inkârda ısrar edişinize mukabil girin oraya».

Bu elem verici durumlarını sahnelemekle kalmıyor, dahasını, daha beterini gözler önüne döküyor :

«O gün ağızlarını mühürleriz. Bizimle elleri konuşur; ayakları da yaptıklarına şahitlik eder». (Yâsin, 65)

Böylece bizzat kendi organları kendilerini rezil eder, uzuvları aleyhlerine şahadette bulunur, bütün benlikleri bölük bölük olup birbirini yalanlamaya başlar... Her uzuv tek başına Rabbine döner, her organ kendini yaratana teslim olup sığınır.

Bu cidden korkunç ve görülmemiş bir tablodur; tasavvuru kalpleri yerinden oynatır.

İşte sahne böylece son buluyor. Diller bağlanmış, eller konuşuyor, ayaklar şahitlik ediyor, hiç görmedikleri, beklemedikleri ve alışkın olmadıkları bir durum.

Eğer Allah dilemiş olsaydı onlara başka türlü muamele yapardı; onları daha beter belâlara maruz kılardı ...Burada bu belâlardan iki türlü zikrediliyor ki, Allah istese, dilediği kimselerin başına getirir :

«Eğer dileseydik onları gözlerinin üzerinden silme kör yapardık da yol bulmaya çalışırlardı. Nasıl görebilirlerdi?

Yine dileseydik kendilerini oldukları yerde dondururduk da, ne ileri gidebilirler ve ne de geri dönebilirlerdi». (Yâsin, 66-67)

Bu iki tabloda belâ ve musibet kadar da alay ve istihza vardır. Gerçekleri yalanlayanlarla alay etme, «Doğru sözlü iseniz söyleyin bu vaad ne zamandır?» diyerek alay edenlere karşı da istihza...

Birinci tabloda inkârcıların gözleri silme kördür. Sonra bu kör halleriyle «sırat»ı geçmek isterler, birbirlerine çarpar, tıpkı yarışa çıkan körlerin çarpışmaları gibi, düşe kalka bir vaziyette döküle kalırlar... «Nasıl görebilirlerdi?»

İkinci tabloda ise oldukları yerde donakalmış, biraz evvel görmez gözleriyle yolda düşüp kalkan bu adamlar bu defa, ne ileri ne geri kımıldamaya kudreti olmayan heykellere dönmüşlerdir...

Her iki tabloda nasipsizler alay ve eğlence hissi uyandıran bir oyun havasını yansıtmaktalar... Ne var ki kendileri bir zamanlar, uyarıcıları küçümsüyor, alay ediyorlardı.

Bütün bu anlatılanlar acele ettikleri muayyen gün geldiğinde vukubulacaktır. Eğer onlar dünyada kendi hallerine terkedilse ve vaad edilen belirli gün gelip çatmadan kendilerine uzun ömür ve mühlet verilse, ya yine hak yola yönelmeyip işledikleri şer ve kötülöklere devam edecekler, veya durumları gidecek daha kötü hale gelecek ve sonunda hüsrana mahkûm olacaklardır. Çünkü zaman kaybedip yaşıyorlar, üstlerine kocalık ve ihtiyarlık çöküyor ve bunlar da akli muvazenenin gerilemesine, hafıza zayıflığı ve bunaklık gibi hallere zemin hazırlıyor.

ÇAĞLAR BOYU KÂFİRLERİN HALİ

Küfrün zamanı ve zemini yoktur. Kâfirlerin her zamanki tavırları aynıdır. Bu sebeple insanlığın tarihi, aynı zamanda küfür ile imanın tarihidir. Ve bu ikisi insanlık tarihi boyunca sürekli birbiriyle mücadele etmiştir. Gerçek zafer yalnızca iman edenlerindir. Ancak, iman edenler, imanlarının gereğini tam olarak yerine getirmeyince -geçici de olsa- bazen kâfir galip görünür. İşte bu noktada iman edenlerin, imanlarının gereğini yerine getirmeleri gerekir.

Meseleyi Seyyid Kutub şöyle ele alıyor:

Çağlar boyu gelen kâfirlerin, zalimlerin fasıkların, azgınların ve kötülerin başına gelen acı felâketlerden sonra şimdi... Evet şimdi yeryüzünde çarpışan güçlerle ilgili bir örnek veriyor. Allah Teâlâ... Şöyle ki yeryüzünde bir tek kuvvet vardır, o da Allah'ın kuvvetidir. Geriye kalan kuvvetlerin hepsi Allah'ın yarattıklarının kuvveti olup basit ve önemsizdir. O güçlere dayananlar veya sığınanlar içinden çıkılmaz

iplere yuvasını kuran ve buraya sığınan güçsüz örümcekler gibidir :

«Allah'tan başka dostlar edinenlerin durumu kendine yuva yapan örümceğin misali gibidir. Evlerin en çürüğü muhakkak ki örümceğin yuvasıdır. Keşke bilselerdi.

Doğrusu Allah kendini bırakıp da tapındıkları şeyi bilir. O, Aziz'dir. Hakim'dir.

İşte misaller, Biz onları insanlara veriyoruz. Onları ancak bilenler anlar». (Ankebût, 41-43)

Gerçekten de bu tasvir çok tuhaf bir şekilde mevcudattaki güçlerin gerçek durumunu canlandırmaktadır. Ancak çoğu kere insanlar bu gerçek durumdan habersiz bulunarak her konuda yanlış değerlendirme yapıyorlar. Münasebetlerini tanzim konusunda bozuk düşüncelere dalyorlar, her türlü ölçüleri şaşıyorlar, o zaman nereye gideceklerini, ne yapacaklarını, neyi alacaklarını ve neyi atacaklarını bilmiyorlar.

Tabiatıyla bu durumda gözlerinin gördüğü güçleri ve kudretleri yeryüzünün asıl gücü ve kudreti olarak kabul ediyorlar. Hep ona yöneliyorlar, ondan sakınıyor ve endişe duyuyorlar. O güçlerin eziyetlerini defedebilmek için onları memnun etmeye veya oralarda kendileri için bir sığınak temin etmeye çalışıyorlar. Bazı kere mal gücü insanı aldatır. Ve herkes insanların kaderlerine ve hayatın ölçüsüne hâkim olan biricik gücün mal olduğunu sanır. Bu yüzden istekle mal elde etmeye koşar. Bazı kimseler mal kazanınca insanlara hâkim olacağını, herkesin önlerinde eğileceğini sanır.

Bazı kere ilmin gücüne aldanırlar. Her türlü kuvvetin aslının ilimde olduğunu, malın da ilimle kazanılacağını kabul ederler. İlim sahiplerinin her türlü kuvvete mâlik bulunacaklarını sanarak ilim mabed-

lerinin abidleri gibi huşu içerisinde ilmin önünde eğilirler.

Bazı kere bu zahiri güçler aldattır insanı. Fertlerin, toplumların ve devletlerin elinde dış güçlerin bulunması insanları aldattır, onun çevresinde bir kelebeğin lambanın etrafında dönmesi veya kendisini ateşe atması gibi dönüp dururlar.

Ama bütün bu basit güçleri yaratan, onlara lütfe-den biricik gücü unuturlar. O güçleri dilediği şekilde ve dilediği yerde kullanan ana kuvveti akıllarından çıkarırlar. Evet bu kuvveti unuttukları için ister fertlerin, ister toplumların, isterse devletlerin elinde bulunsun diğer güçlere sınırlar. Tıpkı bir örümceğin örümcek yuvasındaki iplere sığınışı gibi. Örümcek güçsüz, zayıf, himayesiz ve ağından başka hiçbir noktası olmayan zavallı bir hayvandır. Evlerin en çürüğü de onun evidir. İşte bu asıl gücü unutanlar bir örümcek evine sığınmaktadırlar.

Yeryüzünde Allah'ın himayesinden başka himaye, Allah'ın sarsılmaz gücünden başka güç yoktur.

İşte Kur'an-ı Kerim mümin kitlelerin ruhuna bu gerçeği yerleştirmeye çalışmış ve bununla yeryüzünün en büyük güçlerini yenen, o günkü dünyanın en büyük hükümdarlarını dize getiren, kaleler yıkan, mahbesler açan kuvvete sahip olmuşlardır. Bu büyük gerçek o zamanlarda her ruhun en ince noktasında yer etmiş, her kalbe sızarak kanlara karışmış, damarlarda gezinmiş ve söylenen bir söz, tartışılan bir nazariye olmaktan çıkmış, ruhlarda karar kılan bir gerçek haline gelmiştir. Ve onların duygusunda, hayalinde O'ndan başka hiçbir güç gezinir olmamıştır.

Allah'ın kuvveti yegâne kuvvettir. Allah'ın dostluğu biricik dostluktur. Bunun gerisinde kalan dostluk, çürük, cılız, gülünç dostluktur. Ne kadar üstün

görünürse görünsün, ne kadar böbürlenirse böbürlen-sin, ne kadar azıtırsa azıtsın, ne kadar taşkınlık eder-se etsin, ne kadar zulüm, sindirme ve ezdirme vasıta-larına sahip bulunursa bulunsun zayıftır.

Onların hepsi bir örümcek gibidir. Ve bir örüm-ceğin ördüğü ağundan başka nesi vardır ki? *«Evlerin en çürüğü muhakkak ki örümceğin yuvasıdır. Keşke bilselerdi.»*

Elbette ki fitne ve eziyetlere düşer olan, aldatma ve baştan çıkarmalarla karşılaşan dâva adamları bu büyük, bu ulu gerçek karşısında dikkatle durup düş-şünmelidirler. Bir lâhza onu unutmamalıdırlar.

Kimisi onları kökten yok etmek, kimisi ezmek, ki-misi aldatmak, kimisi satın almak ister... Ama Allah'ın hesabında, inancın ölçüsünde onların değeri bir örüm-ceğin ağının telleri gibidir. Gerçek değerler bilindiği, gerçek ölçüler kabul edildiği, gerçek inanca sahip bu-lunulduğu takdirde: *«Doğrusu Allah kendini bırakıp da tapındıkları şeyi bilir. O, Aziz'dir, Hakim'dir».*

Onların Allah'tan başka yardım istedikleri kim-seleri bilir. Hem onları hem de dostlarını gayet iyi tanır. Bir önceki örnekte karşılaşılan gerçek bunların durumuna gayet uygun düşer. Kendi ağına tutunan örümcek örneği :

«O, Aziz'dir, Hakim'dir».

Her şeye gücü yeten, kahredici kuvvete sahip bu-lunan, mevcudatın idaresini en iyi yürüten Aziz ve Hakim olan O'dur yalnız...

«İşte misaller. Biz onları insanlara veriyoruz. Bun-ları ancak bilenler anlar».

Nitekim kafaları ve kalpleri hakikatlere kapalı müşriklerden bir grup bu misalleri alay ve istihza ko-nusu yaparak demişlerdi ki: *“Muhammed'in Rabbi sineklerden ve örümceklerden söz ediyor.”* Binaena-

eyh düşünmedikleri ve anlamadıkları için son derece garip tasvir onların vicdanını harekete geçirmemişti: «Onları ancak bilenler anlar.»

Bilâhare daha önce serdedilen büyük gerçekleri kâinatın ana projesinde yer alan gerçeklerle bağlıyor. Ve bunu Kur'an-ı Kerim'in o büyük gerçeğin ifadesi olan bağlayış metoduna uygun olarak yapıyor :

«Allah gökleri ve yeri hak olarak yarattı. Muhakkak ki bunda müminler için delâlet vardır.» (Ankebût, 44)

İşte peygamberlerin kıssasını ve yeryüzündeki gerçek kuvvetleri tasvir eden misalleri müteakiben bu âyet-i kerime varit oluyor. Hem kıssalarla, hem misallerle hem ahenk olarak bağlantı kuruyor. Göklerin ve yerin ana yapısını teşkil eden hak ile göklerin ve yerin kaim olduğu o ince düzeni meydana getiren gerçeklerle bu ilâhî gerçekler arasındaki bağlantıyı gösteriyor. Hem de şaşmaz, gecikmez, değişmez, birbiriyle çatışmaz ince bir nizam içerisinde. Zira hepsi de haktır. Hepsi de birbirine uyar ve en ufak bir eksikliği mevcut değildir :

«Muhakkak ki bunda müminler için delâlet vardır».

Kalplerini Allah'ın kâinata serpiştirmiş olduğu yığınlarca delillere açık bulunduran iman erbabı için şüphesiz ki bu kâinatın düzeninde, nizamında, plânında deliller bulunmaktadır. Ve onları ancak inanlar görürler, çünkü onların gözü açıktır, hisleri uyanıktır, her şeyi görür ve idrâk ederler.

SİZE HÜKME DEN KİMDİR?

Batılların ve mesnetsiz dâvaların geçersiz olduğu, meydana ve meydandakilere hâkim olan mevlânın Allah olduğu aşikâre tecelli eden mahşer seyahatinden, içinde fiilen yaşadıkları dünyaya, yakından tanıdıkları hayatlarına, yaşadıkça şahit oldukları hadiseler kadar her şeyin Allah tarafından yaratıldığını ve O'nun emriyle cereyan ettiğini kendilerinin bile itiraf ettikleri anlatılıyor :

«De ki : “Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlerle hükmeden kimdir? Diriyi ölüden çıkaran, ölüyü de diriden çıkaran kimdir? Her işi düzenleyen kimdir?” Onlar : “Allah'tır” diyecekler. De ki : “O halde O'na karşı gelmekten sakınmızmısınız?”

İşte gerçek Rabbiniz olan Allah budur. Hak'tan sonra dalâletten başka ne vardır? O halde nasıl arkalarınızı çeviriyorsunuz?» (Yûnus, 31-32)

Arap müşrikleri Allah'ı inkâr etmiyor, halkedenin, rızık verenin, mukevvenatı idare edenin O olduğuna inanıyorlardı. Ama putlara da tapıyorlardı. Bunu, Allah'a yaklaştırmak ümidiyle yapıyorlar, Allah onları bizzat kendi inançlarından yakalıyor ve izahlarını, muhakeme kabiliyetlerini, yaratılıştan gelen salim mantıklarını bu yoldan ikaz ederek zihni dalâletlerini tashih etmek istiyor :

«De ki: "Gökten ve yerden size rızık (nasip) veren kimdir?"»

Gökten indirdiği yağmurla yeryüzünü ihya eden, mahsülleri bitiren kimdir? Bitkiler, kuşlar, balıklar, hayvanlar yeryüzünün nimetlerindendir. Kendileri ve hayvanları için arzdan daha başka mahsüller de elde eder insanlar. Gökyüzünden ve yerden elde ettikleri nimetlerden o zaman ancak bu kadarını anlayabiliyorlardı. Halbuki bu nimet ve rızıklar esasen idrâkin çok çok fevkinde idi. Bugün bile insanlar, mükevvenat kanunlarına vâkıf oldukça göklerden ve yerden yeni yeni rızıklar, nimetler keşfediyorlar. Ve bu nimetleri bazen insanlığın hayrına bazen de şerrine kullanıyorlar. Bu, artık onların imanlarının sağlıklı olup olmasına bağlı kalıyor. İşte bunların hepsi Allah'ın insanoğlunun emrine verdiği rızıklardır. Yeryüzünden rızıklar... Yer altından rızıklar... Sudan rızıklar... Der-yadan rızıklar... Güneş ışınlarından rızıklar... Ay ışığından rızıklar... Hatta kokuşan topraklardan elde edilen ilâç ve panzehirlere kadar...

«Kulak ve gözlere hükmeden kimdir?»

Onların vazifelerini yapabilmeleri için kimi zaman kudret hibe ediyor, kimi zaman da mahrum bırakıyor. Sıhhat veriyor, ya da hastalandırıyor. Faaliyete devam ettiriyor, veya âtıl bırakıyor. Hoşlandığını veya hoşlanmadığını duyuruyor, gösteriyor. O gün için kulak ve gözün özelliklerinden yalnız bu kadarı biliniyordu. Bu sualdeki maksadı idrâk edebilmeleri ve sualin kendilerine tevcih edilebilmesi için esasen bu kadarı da kâfi idi. Fakat bugün insanoğlu, kulak ve gözdeki o zaman bilinmeyen hassaları ve tevcih buyrulan sualin şumül ve kapsamını genişleten ince-likleri keşfediyor. Allah, bu iki organda neler neler yaratmış! Gözün terkibi, sinir sistemi, görüntüleri al-

gilama tertibatı!! Asrımızda ilmin mucizelerinden faydalanarak insanoğlunun keşfettiği en hassas cihazlarla kıyaslandığı zaman tek başına baş döndürücü bir âlem olduğu görülüyor. İnsanlar modern asrın tekniğini küçümsemiyor, dehşet verici ve göz kamaştırıcı buluyorlarsa da ilâhî sanatla kıyas edilebilir mi? Ne var ki hem bünyelerinde hem de dış âlemde ilâhî sanattaki erişilmez güzelliğin üzerinden geçiyorlar da idrâk edemiyorlar. Körler gibi!

«...Diriyi ölüden çıkaran, ölüyü de diriden çıkaran kimdir?...»

Onlar «sakini» ölü, hareket edeni diri sayıyorlardı. Bu sualin medlûlünü, bitkinin tohumdan, tohumun bitkiden, civcivin yumurtadan, yumurtanın civcivden çıkışı şeklinde müşahade ediyorlardı.

Bu onlar için tuhafdı, hayret vericiydi. Esasen bu hadiseler gerçekten acaipti. Bilhassa, tohum ve yumurta gibilerin ölümler sırasında değil, diriler safında olduğu anlaşıldıktan sonra. Öyle ya bunlar hayatın şartlarını ve potansiyel hayatı bünyelerinde taşıyorlardı. Hayatın; bütün şartlarıyla, irsen intika eden hususiyetleriyle, renkleri ve diğer evsafıyla, yumurta ve tohum gibi şeylerin mevcudiyetinde gizlenmiş olması şaşkınlık üstüne şaşkınlık yaratacak bir sanat eseridir. Ki bu eseri, ilâhî kudret meydana getirmiştir.

Tohum ile çekirdeğin karşısında şöyle bir durup, bunlardan bitkilerin ve ağaçların çıktığını görmek, yumurta ve hormonlar üzerinde durup, kuşlar ve insanların bunlardan çıktığını düşünmek; şüphesiz ki hayatın ibret verici ve ürpertici hususiyetlerini görmeye kâfidir!

Başak, tohumun neresinde gizlenmiştir? Sap ve saman neresine sığmıştır? Ya o gövde, filizler, yapraklar!! Bütün bunları düşünmek?!

Meyvelerin yemişı, çekirdeğin neresindedir? Kabuğu, göklere tırmanan gövdesi, dalları, budakları, lifleri neresinde? Ya tadı; rengi, kokusu, yeşili neresinde gizlenmişti?...

Yumurtanın neresindeydi ki civciv çıkıverdi? Ya kemikleri, etleri, tüyleri, telekleri, çeşit çeşit renkleri, benekleri, kanat çırpıştırıp ötmeleri?... Bütün bunlar nerede gizliydi?

Akıllara durgunluk veren beşer varlığı, yumurtacığın neresindeydi? Ya siması, çeşitli iklim ve boy-lardan gelerek mazinin derinliklerine gömülen neslinin, çehresine intikal eden yüz hatları, ses titreşimleri, bakışlardaki karakter, tavır ve hareketler, refleksler, cinsiyet, aile, ana ve babadan intikal eden karakterler, çehre ve benler... Bütün bunlar nerede gizliydi?!

Hayretler içinde kalan kişinin şaşkınlığına son vermek için birbirine bağlı olarak uzayıp giden bu âlem, «Filizlerin, çekirdeklerin, yumurta ve yumurtacıkların içinde gizlidir» demek kâfi midir? Meselenin Allah'ın kudret ve iradesine bağlanmasından başka türlü bir tevil ve izah yolu var mıdır?

Bugün beşer, ölüm ve hayatın sırrını keşfetmeye devam ediyor. Ölüden dirinin, diriden de ölünün çıkarılmasını daha iyi anlıyor. Maddelerin ölüye ya da diriye dönüştüğünün anlaşılması; sorunun alanını, mâna ve kapsamını her gün her saat biraz daha genişletiyor. Yemeğin ateşte pişirilerek ölüye dönüşmesi, daha sonra vücutta kana karışarak diriye dönüşmesi, giderek yavaş yanma neticesi tekrar ölüye dönüşüp nefes yoluyla veya diğer yoldan ifraz edilmesi gibi hadiseler, ilim ilerledikçe şaşkınlığı arttıran mucize ve bilinmezliklerdir... Bu hadiseler gece gündüz demeden her saat, her lâhza vukubulmakta devam eder.

Esasen hayat, akıl ermez muamma olarak beşer varlığına etkili hitabını yöneltiyor. Bu hitap soru işaretleriyle doludur. Bu sorulara cevap vermenin tek çaresi, Allah Teâlâ'nın varlığını kabul etmek ve hayatı O'nun hibe ettiğine inanmaktır!

«...Her işi düzenleyen kimdir?...»

Burada zikredilen ve edilmeyen mükevvenat ve beşer işlerini düzenleyen kimdir? Fezâ cisimlerinin bu kadar ince bir hesapla hareketlerini tanzim eden mükevvenat kanununu kim hazırlamıştır? Ve kim infaz eder? Letafet arzeden engin nizam içinde yoluna devam eden hayatın faaliyetini idare eden kimdir? İnsanlığın hayatına, bir defa bile hataya düşmeden, eğilip bükülmeden yön veren, toplumsal kanunlara hükmenden kimdir? Kimdir kim?...

«...Onlar : "Allah'tır" diyecekler...»

Onlar Allah'ın varlığını inkâr etmiyorlardı. Böylesine büyük işlerde O'nun elinin bulunduğuna inanıyorlardı. Fakat mizaçları bozularak, onları, Allah ile birlikte bir ortağın varlığını kabule sürüklüyordu. Bazı prensip ve dini çıkarlar konusunda başkasına yöneliyorlar, Allah'ın izin vermediği kanunlara uyuyorlardı.

«İşte gerçek Rabbiniz olan Allah budur...»

Hak birkaç tane değil tektir. Aksını iddia eden batıla düşer ve takdirinde yanılmış olur :

«...Hak'tan sonra dalâletten başka ne vardır? O halde nasıl arkalarınızı çeviriyorsunuz?»

Nasıl olup da Hak'tan uzaklara yöneliyorsunuz? Halbuki hak açık seçik gözler önündedir.

Açık olan Hakk'a böylesine sırt çevirmenin elbet cezası olacaktı. Müşrikler bunu itiraf ediyorlardı. Fakat gerekli neticeleri inkâr ediyor ve itirafın icaplarını yerine getirmiyorlardı. Allah Teâlâ'nın kurduğu

düzen ve kanunlara göre; geçerli olan yaratılış kanunlarına aykırı davranan, fıtrat ölçülerini aşanların, iman etmiyeceklerine dair sözü vardı :

«Böylece, fâsık olanların iman etmeyeceklerine dair Rabbinin söylediği söz gerçekleşti...» (Yûnus, 33)

Allah onları imandan menettiği için değil. Nitekim kâinat imanının delilleriyle dolu. Onların inançlarında imana dair bir başlangıç var. Durum bu iken onlar imana götüren yoldan ayrılıyorlar, ellerindeki başlangıcı zorluyorlar. Müşahede ettikleri delillere sırt çeviriyorlar, sahip oldukları sağlam ve güvenilir fıtrat mantığını geçersiz bırakıyorlar.

Bundan sonra yeniden Allah'ın kudretini gösteren âyetler başlıyor ve soruyor onlara : Ortakların da ilâhî kudrette hisseleri var mıdır?!

«De ki : *“Allah'a ortak koştuklarınız içinde, önce yaratan, sonra bu yaratmayı tekrar eden var mıdır?”* De ki : *“Allah önce yaratır, sonra bunu tekrar eder. Nasıl da uydurursunuz?”*»

Onlara de ki : *“Sizin o ortaklarınız içinde doğruya ileten var mıdır?”* De ki : *“Allah doğruya, gerçeğe eriştirir. Gerçeğe eriştiren mi, yoksa götürülmeden gitmeyen mi uyulmaya daha lâyıktır. Ne biçim hüküm veriyorsunuz?”*» (Yûnus, 34-35).

Yaratmayı tekrar etmek, doğruya iletmek gibi haklarında sual tevcih edilen hadiseler onların önceden müşahade ettikleri ve Allah'ın varlığını, yaratıcılığını kabul ettikleri gibi kabullendikleri hadiseler değildi. Fakat bu konularda Allah, onlara kendi varlığını ve yaratıcılığını kabullenmelerine istinaden sual tevcih ediyordu. Çünkü bu hadiselerin, biraz düşünüldüğü takdirde, ilk yaratılışın icaplarından olduğu anlaşılırdı. Hem onlardan cevap beklemiyor, kendisi ikrar ediyor. Çünkü netice zaten belliydi, nasıl olsa imanın ön şartını onlar da kabul ediyorlardı.

«De ki : "Allah'a ortak koştuklarınız içinde, önce yaratan sonra bu yaratmayı tekrar eden var mıdır?"...»

Onlar Allah'ın önce yarattığını kabul ediyorlardı ama yeniden yaratmayı tekrarlıyacağını, dirilişi, mahşeri, hesap ve cezayı kabul etmiyorlardı... Fakat yaratmanın başlatılması ve mahlûkatın yeryüzündeki hayatının son bulmasıyla, nizam sahibi Hâlik'in hikmeti kemâle ermez, Mahlûkat da kendileri için takdir edilen kemâl mertebesine ulaşamaz. İyilik ve kötülüklerinin, istikâmet ve sapkınlıklarının karşılığını göremezler. Bu tamamlanmamış seyahat, müdebbir (düzenleyici) ve hakim (hikmet sahibi) Hâlik'a yakışmaz. Allah'ın rahmetine, adaletine, kurduğu düzendeki hikmete inanmak, ahiret hayatına da inenmayı zaruri kılar. Onlar zaten, yaratanın Allah olduğuna inanıyorlardı. Ölüden diri çıkardığını da kabul ediyorlardı. Ahiret hayatı ise kabul ettikleri, ölüden dirinin çıkarılmasına yakın ve benzer bir şeydi. O halde bu gerçeği onlara arz etmek elbette ki lüzumluydu :

«De ki : "Allah'a ortak koştuklarınız içinde önce yaratan, sonra bu yaratmayı tekrar eden var mıdır?"...»

İmanın ön şartını haiz bulundukları halde bu gerçeği idrâkten kaçışları doğrusu çok acayıptır.

«...Nasıl da (yalan) uydurursunuz?»

Hak'tan uzaklaşarak nasıl yalana yönelir ve dalâlete düşersiniz?

«Onlara de ki : "Sizin o ortaklarınız içinde doğruya ileten var mıdır?"...»

Kitap indiriyor mu, peygamber gönderiyor mu? Nizam ve kanunlar koyuyor mu? İhtarda bulunup hayır yola sevk ediyor mu? Âfaki ve enfûsi âyetleri

size açıklıyor mu? Gafil kalpleri ikaz edip âtil kalan muhakemenizi harekete geçiriyor mu? Gördüğünüz gibi Allah ve Resûlü doğru yolu bulmanız için bütün bunları size açıklıyor. Bu meseleler onların önceden kabullendikleri meselelerden değildi. Ne var ki vakıalar gözlerinin önünde cereyan ediyor. Bu itibarla Hz. Peygamber'e (s.a.v.) onları bu yönlerinden ele alıp takririni yapması emrediliyor :

«...De ki : *"Allah doğruya, gerçeğe ulaştırır"...*»

Buradan, cevabı hemen takrir edilen (verilen) yeni bir kazıyye doğuyor :

«...Gerçeğe eriştiren mi, yoksa götürülmeden gitmeyen mi uyulmaya daha lâyıktır?...»

Cevap müspet. Çünkü insanları doğruya ileten uyulmaya, başkası yol göstermedikçe kendi kendisine gidemeyenden, daha lâyıktır... Bu takrir bütün mabutlar için geçerlidir. Mabut ister taş, ister ağaç, ister yıldız olsun. Veya beşer cinsinden olsun İsa (a.s.) buna dahil, insan olarak onun da ilâhî hidâyete ihtiyacı vardır. İnsanlara yol gösterici olarak gönderildiği halde bu gerçek İsa (a.s.) için geçerli olduğuna göre, ötekiler için de geçerli olması artık şüphe götürmez.

«...Ne biçim hüküm veriyorsunuz?»

Ne oldu size, şuurunuzu bozan bir felâket mi geçirdiniz?

Şimdi peygamberlerin cahiliyetle olan savaşındaki gerçekler üzerinde kısaca duracağız. Satırlar arasında bu gerçeklere kısa da olsa temas etmiş olmakla beraber müstakil olarak bir kere daha ele almak gerektiğine inanıyoruz.

I — Hakîm ve Habîr olan yüce Allah tarafından anlatılan ve bu kıssada göze çarpan en birinci özellik şudur: İnsanlığın doğuşundan bu yana ortaya çıkan iman kervanı bir ve tek kervandır. Bütün fertleri birbirine bağlantılıdır. Bu kervanın rehberliğini Allah'ın yüce peygamberleri yapmaktadırlar. Ve hepsi de tek bir gerçeğe çağırmışlar, aynı metodu takip ederek aynı hakikati savunmuşlardır. Bunlar arasında Allah'tan başkasına dayandığını söyleyen çıkmamıştır. Allah'tan başkasına sığınan ve Allah'tan başka yerlerde dayanak arayan bulunmamıştır.

Şu halde «mukayeseli dinler tarihi» okutan bilginlerin dediği gibi, monoteizm (tek tanrı) inanç bir tekâmül sonu varılmış, bulunmuş şey değildir. Önce birçok tanrıların varlığına inanıldığı, sonra ikili tanrı inancının geliştiği, en sonunda tevhid inancının ortaya çıktığı şeklinde tedrici tekâmülün aslı yoktur. Daha evvel insanların totemlere, ruhlara, yıldızlara ve

gökcisimlerine tapındıklarını, sonra ise bir tek Allah'ın varlığının kabul edildiğini, insanların tecrübe ve düşüncelerinin gelişmesiyle inançlarının da tekâmül edip geliştiğini, sosyal ve siyasî sistemlerin evrimiyle, monarşinin gelişmesiyle dinlerin de tekâmül ederek geliştiğini savunan dinler tarihi bilginlerinin tezini kabul etmiyoruz.

Şüphesiz ki tarihin daha ilk gününden itibaren tek tanrı inancını savunan peygamberler gelmiş ve bu gerçeği de beraberinde getirmişlerdir. Bu hakikat hiçbir peygamberin dininde değişmemiştir. Semavi dinlerin hiçbirisinde tevhid inancının esasları değişmemiştir. Nitekim bu hususu Hakim ve Habir olan Allah, Kitab-ı Mübin'inde bize beyan buyurmaktadır.

Şayet bu bilginler bize deselerdi ki: «İnsanların tevhid inancını kavrayış şekilleri, bir peygamberin devrinden diğer peygamberlerin devrine kadar gelişmiş, gelen her peygamber de bu cahiliyet inancının kalıntılarını temizlemek istemiştir. Nihayet bir zaman gelmiş ki halk kitleleri tarafından zaman zaman gelen peygamberlerin getirdiği tevhid inancı benimsenmiş veya kendilerinin ileri sürdükleri sebeplerden ötürü diğer putçu inançlar benimsenmez olmuştur.» Evet şayet böyle veya buna benzer bir şeyler demiş olsalardı bir bakıma yerinde olabilirdi. Fakat onlar daha araştırmalarının başında Avrupa'daki ilim ile kilise arasındaki gizli düşmanlığın tesiri altında kalıyorlar. Hattâ çağdaş bilginler bunu düşünmeseler bile araştırma metotlarının temelinde bu düşmanlık yatıyor. Ayrıca şuurlu veya şuursuzca dinî düşünce şeklinin yıkılması hedefi yer alıyor. Dinin Allah tarafından gönderilen bir vahiy esasına istinad etmediğini, insan çalışmasının ve zekâsının mahsulü olduğunu, bilgi ve

sanat alanındaki değişikliklerin dinde de vukubulduğunu isbat etmeye çalışırlar. İşte bu kökü çok eskilere dayanan düşmanlıktan ve çok gizlice yer etmiş bulunan dini düşünceyi yıkma arzusundan «mukayaseli dinler tarihi» doğmuş ve metodunu aynı esaslardan alarak birçok kişinin yanıldığı veya aldandığı müspet ilim olma hüviyetini kazanmıştır.

Herhangi birisi bu bilginlerin iddiasına aldanabilir. Ama dini bütün bir müslümanın bunların söylediklerine inanması asla doğru olmaz. Bu dinin temel prensiplerini kavramış bir müminin bunların aldatmacasına uyması doğru değildir. Kendi inançlarıyla temelden çatışan bir sözü nasıl alabilir? Kendi nizamının apaçık metotlarına bütünıyla zıt olan bir görüşü nasıl benimseyebilir?

II — Şu halde peygamberler kafilesi bu sapık insanları hep aynı çağrı ile dâvet etmişlerdir. Aynı inanç esaslarını getirmişlerdir. Ve cahiliyet erbabı da bu yüce kafileyi hep aynı şekilde karşılamış ve tevhid akidesine hep aynı tarzda karşı koymuştur. Nitekim Kur'an-ı Kerim zaman ve mekân farkını gözetmeksizin zaman ve mekân ötesinden aynı gerçekleri dile getirmektedir. Peygamberlerin davet metodu değişmediği gibi cahiliyetin onlara karşı koyuş şekli de değişmemiştir...

Gerçekten bu nokta üzerinde dikkatle durmak gerekir. Zaman boyunca cahiliyet hep aynı cahiliyet olmuştur... Çünkü cahiliyet bir çağda olup geçen bir daha, tekerrür etmeyen tarihi bir olay değil, bir sistem, bir inanç ve bir düşüncedir. Her zaman da aynı organik yapıya ve güçlere sahiptir.

Bütün cahiliyetler ilk önce kulların, kullara kulluğu esasına ve Allah'tan başkalarının ilâhlaştırılması temeline dayanır. Veya Allah'tan başka ilâhların

bulunduğu esasına istinad eder ki, cahiliyet yapısı itibariyle hiç fark yoktur aralarında. İster bir cahiliyet inancı birden fazla ilâhların varlığına inanmak şeklinde ortaya çıksın, isterse Allah'ın yanında O'na ortak olan başka başka güç ve kaynakların mevcudiyeti esasına istinad etsin hiç fark yoktur. Bu, ikincilerde de nihayet birincinin özellikleri insanlara verilmektedir.

Peygamberlerin dâveti ise her zaman Allah'ın birliği ve sahte tanrıların yıkılması esasına dayanır. Yani yalnız ve yalnız Allah'ın dinine bağlanıp Allah'tan başka ilâhın bulunmadığı esasına istinad eder. İşte bunun için temelden cahiliyetin dayandığı esaslarla çatışır. Ve bu yüzden onların varlığı cahiliyetin varlığı için en büyük tehlike olur.

Cahiliyetin ne istediğini Allah Teâlâ şöyle ifade buyuruyor :

«Ve küfredenler peygamberlerine dediler ki : “Ya sizi aramızdan çıkarınız veya dinimize dönersiniz”...»

Şu halde onlar müslümanların kendi saflarından ayrılıp ayrı bir birlik ve topluluk olarak akideleri ve inançları çevresinde toplanmalarını ve böylece kendilerinden uzaklaşmalarını istemekle kalmayıp dinlerine dönmelerini ve kendi toplulukları içinde eriyerek kaybolmalarını istemektedirler. Veya uzaklara gitmelerini, arazilerini terketmelerini, aksi takdirde zorla çıkaracaklarını söylemektedirler.

Ama yüce peygamberlerden hiçbirisi cahiliyet topluluğu içinde erimeyi kabul etmemiş, kendi müslümanca özelliklerini yitirmeyi benimsememiştir.

ALLAH'IN EMRİNİN GELİŞİ

Allah Teâlâ, Kureyşli müşriklere bir sual yönelterek ne beklediklerini soruyor. Canlarını almak için meleklerin gelmesini mi bekliyorlar? Yoksa Allah'ın emrinin gelipte diriltilmelerini mi gözetliyorlar? İşte onları ölürken ve öldükten sonra tekrar dirilirken bekleyen âkıbet. Kendilerinden önce geçen yalanlayıcıların âkıbetini görmediler mi? Bir önceki sahneler de onların durumu izahtan vareste olacak kadar açık ve ibret dolu olarak gözleri önüne serilmişti.

«Onlar kendilerine meleklerin veya senin Rabbinin emrinin gelmesini mi bekliyorlar? Onlardan öncekiler de böyle yapmışlardı. Allah onlara zulmetmedi, ancak onlar kendilerine zulmettiler.

Bunun için işledikleri kötülüklere uğradılar ve alay ettikleri şey onları kuşattı.» (Nahl, 32-33)

Ne acayip değil mi bu insanların hâli? Kendilerinden önce tuttukları yoldan gidenlerin başına gelenleri gördükleri halde yine de aynı yolu tutmuş gidiyorlar. Hiç düşünmüyorlar bir öncekilerin başına gelenleri. Halbuki onların başına gelenler bunların da başına gelecektir. Bilmiyorlar Allah'ın kanunlarının belli bir plân dahilinde yürüyüp seyrini devam ettirdiğini. Aynı sebeplerin aynı neticeleri doğuracağını düşünmüyorlar. Her hareketin karşılığını muhakkak bula-

cağını ve Allah'ın kanunun hiçbir engel tanımayacağını, kimseyi kayırmayacağını ve onların keyfi için yolundan dönmeyeceğini hâlâ kavramıyorlar.

«...Allah onlara zulmetmedi, ancak onlar kendi kendilerine zulmettiler.»

Bir kere Allah onlara irade ve düşünme hürriyeti verdi, dilediklerini diledikleri gibi seçme serbestisini verdi. Hem çevrelerindeki ufuklarda (dış âlemden) hem de kendi içlerinde (iç dünyada) âyetlerini gösterdi ve bu neticeden nereye varılacağını ihtar etti. Ve onları kendi hareketleriyle, bir de bu hareketlere göre tecelli eden kanunlarla başbaşa bıraktı. Binaenaleyh bu kesin âkibetlerinde onlara zulmetmedi, aksine onlar kendi kendilerine zulmettiler.

Onların başına çöken musibetlerin hepsi yaptıkları kötü amellerden dolayıdır. Çünkü onların başlarına gelen yaptıkları amellerin karşılığıdır: *«Bunun için işledikleri kötülüklere uğradılar ve alay ettikleri şey onları kuşattı.»*

Bu ifadeden de anlaşılıyor ki; onlar kendi amellerinin haricinde bir şeyin neticesinden sorumlu tutulmuyorlar, sadece kendi yaptıklarının karşılığını elde ediyorlar. Bu yüzden de beşeriyetin en alt derekesine düşmüş oluyorlar ve elim bir azap ile karşılaşılıyorlar.

Müşriklerin şirk koşmalarına sebep olarak gösterdikleri iddialardan bir yenisi daha :

«Şirk koşanlar dediler ki : "Allah dileseydi ne biz ne de babalarımız O'ndan başka bir şeye tapınırdık. O'nun emri dışında hiçbir şeyi haram kılmazdık." Onlar da öncekileri de böyle yapmışlardı. Peygamberlere apaçık tebliğden başka ne düşer?

Andolsun ki her ümmete: "Allah'a ibadet edin ve putlardan kaçınun" diye peygamberler göndermişizdir. İçlerinden kimini Allah hidayete erdirdi, kimi

de sapıklığı haketti. Yeryüzünde gezin de peygamberleri yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu görün.» (Nahl, 35-36)

Onlar Allah'a şirk koşmalarını, kendilerinin ve atalarının Allah'tan başka tanrılar edinmelerini, put-perest efsane ve vehimlerine uyarak birtakım şeyleri helâl, birtakım şeyleri haram kabul etmelerini... Evet onlar bütün bu sapık hareketlerini Allah'ın, irade ve meşiyetine bağlıyorlar. Güya onlara göre Allah onların böyle yapmamalarını dileseymiş yaptırmazmış.

Bir kere meşiyet-i ilâhi konusunda büyük bir hatadır bu anlayış. Allah'ın insanoğluna hayatı boyunca kullanması için verdiği en büyük vasıtayı ve özelliği inkârdır.

Her şeyden münezze olan Allah kullarına şirki kesinlikle yasaklar. Helâl kıldığı temiz şeyleri haram saymalarını hoş karşılamaz. Bu konudaki ilâhi iradesi ise gönderdiği nizamla belirtilmiş ve tebliğ ile mükellef yegâne zevât olan peygamberlerin lisanıyla açıklanmıştır. Peygamberler bu gerçekleri beyan etmişlerdir: «*Andolsun ki her ümmete: "Allah'a ibadet edin ve putlardan kaçının" diye peygamberler göndermişizdir...*» İşte Allah'ın buyruğu ve işte kullarından istediği. Hem Allah Teâlâ kullarını yaratırken yapamıyacaklarını bildiği ve güçlerinin yetemiyeceğini kabul ettiği şeyleri emretmez. İşte O'nun emrine muhalefet edenlerden hoşlanmayışının örnekleri, şu yalanlayıcıların başına gelenler:

«...Yeryüzünde gezin de peygamberleri yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu görün.»

Hikmet sahibi yaratıcının iradesi insanoğlunun hem hidayete hem de dalâlete müsait olarak yaratılmasını istedi. İki yoldan hangisine gideceğine kendisinin hür iradesiyle karar vermesini irade buyurdu. Bi-

lâhere bu iki yoldan hangisine gideceğini kendisinin serbestçe seçebilmesi için akıl verdi. Ve insanoğlunun çevresinde bulunan kâinata; göze, kulağa, kafaya, gönüle ve duyguya hitap eden deliller serpiştirdi, gecesinde gündüzünde hangi yöne yönelirse yönelsin, bu delillerle karşılaşmasını temin etti... Bütün bunlara rağmen yine de rahmet-i ilâhî kullarının sadece aklın eline terkedilmemesini irade buyurdu ve bunun için akla da ölçü olacak değişmez prensiplerini peygamberleri vasıtasıyla gönderdi. Bunları İslâm nizamında açıkladı. Akıl her ne zaman zor bir şeyle karşılaşsa o kaynağa başvurur ve yaptığı şeyin iyi mi kötü mü olduğunu, doğru mu, eğri mi hareket ettiğini bu sabit ölçüğe göre ölçer. Ve o zaman değişen arzuların peşinde koşarak bocalayıp durmaz. Bunun ötesinde Allah, peygamberleri herkesi zorla imana getiren birer zalim kılmadı, sadece tebliğ vazifesi ile mükellef kıldı. Peygamberlerin vazifesi tebliğden ibarettir. Bir tek olan Allah'a ibadet etmeyi emrederler, geriye kalan her türlü putperestlikten, şehvet ve arzuların mahkûmiyetinden sakınmalarını bildirirler :

«Andolsun ki her ümmete : "Allah'a ibadet edin ve putlardan kaçının" diye peygamberler göndermişizdir...»

Bu dâvete bir gurup insan uymuştur : *«...İçlerinden kimini Allah hidayete erdirdi...»* Ama bir gurup ta dalâleti seçti : *«Kimi de sapıklığı haketti...»* Gerek birinci gurup gerekse ikinci gurup Allah'ın meşiyetinin dışına çıkmış değildir. Her ikisini de Allah ne hidayete ne dalâlete zorlamıştır. Herkes Allah'ın verdiği hür iradesiyle kendi gideceği yolu seçmiştir. Ama Allah insanoğlunun çevresine hidayeti gösteren yol işaretlerini yerleştirmiş ve isteyen bu işaretlerden faydalanmıştır.

Yine bu âyet-i kerimeyle Kur'an-ı Kerim, müşriklerin çizmek istediği cebir vehmini de bertaraf etmiş bulunuyor. Nitekim her devirde birçok günahkâr ve asiler bu cebir mesnedine dayanmak istemişlerdir. Bu noktada da İslâm inancı gayet sarîh ve açık bir inançtır. Allah kullarına hayrî emreder, şerri yasaklar. Günahkârları bazen dünyada cezalandırır. «Onları Allah saptırdı. Sonra da cezalandırdı» denilmesine müsaade vermez. Herkes kendi iradesine bırakılmıştır. Bunu da işte Allah irade buyurmuştur. Onlardan südür eden hayır ve şer, hidayet ve dalâlet tamamen Allah'ın meşiyeti ve iradesi uyarınca gelişir.

«Kur'an-ı Kerim'i şeytanlar indirmemiştir. Bu onlara düşmez, zaten güçleri de yetmez. Doğrusu onlar vahyi dinlemekten uzak tutulmuşlardır.» (Şuara, 210-212)

Kur'an'ın, âlemlerin Rabbi tarafından Cibril-i emin vasıtasıyla peygambere indirildiği geçen âyetlerde beyan buyurulmuş, onların yalanlamaları ve kendilerine vaadedilen azabın derhal gelmesi isitekləri de bertaraf edilmişti. Bu kere de, kâhinlere olduğu gibi, Kur'an'ın da şeytanlar tarafından vahyedildiği yolundaki iddiaları da yok edilmektedir. Onlara göre şeytanlar gaybten haber getirmekte, kulak vermek suretiyle edindikleri haberlerle de bu mevzularda kehanette bulunmaktadırlar.

Kur'an'ın şeytanlarla işi ne? Kur'an hidayete, iyiliğe ve imana davet etmekte, şeytanlar ise dalâlete, bozgunluğa ve küfre çağırmaktadırlar.

Hem onlar böyle şeye kalkışmazlar, zira onlar, Allah'tan gelen vahyi dinlemekten uzak tutulmuşlardır. Kur'an'ı ona âlemlerin Rabbinin izniyle Cibril-i emin indirmiş, bu hususta da şeytanlara bir açık kapı bırakılmamıştır.

Bu noktada hitap Resulullah'a tevcih edilmekte,

o Allah'a ortak koşma hususunda, şirk düşenlerin en uzağı olduğu halde sakındırılmaktadır. Maksat, başkalarının şirkten ne kadar uzak kalmaları gerektiğini ihtardır. En yakın akrabalarını uyarmakla mükellef tutulmakta, daima düşünüp emirlerine eksiksiz itaat ettiği Allah'a tevekkül ile emrolunmaktadır:

«O halde sakın Allah'ın yanında başka tanrı tutup ona yalvarma, yoksa azap göreceklerden olursun. Önce yakın akrabalarını uyar. Sana uyan müminleri kanatların altına al. Sana başkaldırırlarsa: "Yaptıklarınızdan uzağım" de. Ey Habibim! Senin kalkıp namaz kılanlar arasında bulunduğunu gören Aziz ve Rahim olan Allah'a güven. Doğrusu O, Semi'dir, Alim'dir.» (Şuara, 213-220)

Eğer Allah'la birlikte başka ilâhlar edinirse... Resulullah (s.a.v.) efendimiz nasıl olurda, azap görecekle birlikte azap görmekle tehdit edilir. Böyle bir şey haliyle mümkün değildir. Fakat bir an için farz-ı muhal olarak zikredilmiştir. Resulullah böyle yapacak olursa, başkası ne yapmaz?

Başkalarını şirkten kurtulmaya davet eden kimse, kendisi bunu yaparsa, nasıl azaptan kurtulur? Bu noktada bir özellik yoktur. Bu büyük günahı peygamber dahi işlerse azaba müstehak olur!...

Peygamber efendimiz kendi şahsını kurtardıktan sonra ailesini de uyarmakla mükellef tutulmuştur. Onlardan, başkalarına bir ibret olmak üzere... İman etmeyip şirk üzere kalacak olurlarsa onlar da azapla tehdit edilmektedir: *Önce yakın akrabaları uyar.*»

Buhari ve Müslim rivayet ederler ki: Bu âyet inince Resulullah Safa tepesine çıkar ve şöyle seslenir: *"Ey ahalî! Geliniz."* Bu ses üzerine halk toplanır. Kimi bizzat gelmişti. Kimi de adamını göndermekle iktifa etmişti. Ve Resulullah topluluğa şöyle hitap eder:

"Ey Abdulmuttalip oğulları! Ey Fihr oğulları! Ey Lüey oğulları! Size desem ki, şu dağın eteğinde bir sûvari bölüğü var, size karşı hücumla geçmek istiyor, ne dersiniz, bana inanır mısınız?" Hep birden : *"Evet sana inanırız"* dediler. Bunun üzerine Resulullah buyurdular ki : *"Ben sizi bekleyen çok şiddetli azabı haber vererek uyarmaktayım."* Bu sözlerle karşı ilk tepki Ebu Lehep'ten geldi : *"Yazıklar olsun sana, bunun için mi çağırdın bizi?"* Bu vak'a üzerine de Allah Teâlâ : *"Ebu Lehep'in iki elleri birden kurusun"* mealindeki âyet-i kerimeyi inzâl buyurmuştur.

Müslim, Hz. Âişe (r.a.)'den gelen rivayette, Hz. Âişe'nin şöyle dediğini nakletmektedir : *"Önce yakın akrabaları uyar!"* âyeti inince Resulullah (s.a.v.) kalkar şöyle hitap eder : *"Ey Muhammed'in kızı Fatma! Ey Abdulmuttalib'in kızı Safiyye! Ey Abdulmuttalip oğulları! Ben Allah indinde sizlere bir şey yapmaya muktedir değilim. Benim kendime ait maldan ise dilediğinizi isteyebilirsiniz."*

Yine Müslim ve Tirmizi'nin Ebu Hüreyre tarikiyle naklettiği hadisde, Ebu Hüreyre şöyle der : Bu âyet inince Resulullah (s.a.v.) Kureyş'in bilgili ve cahillerini davet eder ve onlara şöyle hitap eder : *"Ey Kureyş topluluğu! Nefislerinizi ateşten koruyunuz. Ey Ka'b oğulları! Siz de nefislerinizi ateşten muhafaza ediniz. Ey Muhammed'in kızı! Sen de kendini ateşten koru. Allah'a yemin ederim ki, ben Allah katında size karşı bir şey yapacak durumda değilim, ancak sizlerle olan akrabalık bağlarımı devam ettireceğim."*

Bu hadiseler ve diğerleri Resûl-i Ekrem'in emri nasıl telâkki ettiğini ve en yakın akrabasına ne şekilde duyurduğunu apaçık beyan etmektedir. Tebliğden sonra elini onların işinden çekmiş, ahiret işlerini de Rablerine havale etmiştir. Ve onlara, ancak kendi amelle-

rinin fayda vereceğini, kendisine olan yakınlığın bir fayda vermeyeceğini kesin olarak bildirdi. Ve onlar lehine Allah katında bir şey yapamayacağını da açıklamış oldu. O, Allah'ın bir Resulü olduğu halde... Bütün açıklık ve parlaklığı ile işte İslâm... Allah'la kul arasında aracılığı, en yüce peygamberi de olsa kaldırmıştır.

“...Sana uyan müminleri kanatların altına al...”

Bu tabir, yumuşaklığın, tevazuun ve himayenin müşahhas bir ifadesi olarak zikredilmiştir. Kanatlar altına almak şeklindeki bir ifade, kuşların inişe geçtikleri vakitte kanatlarını indirmelerini hatırlatması bakımından mânidardır. Hz. Peygamber de hayatı boyunca müminlerle birlikte bulunmaktaydı. Onun ah-lâkı, Kur'an'dan ibaretti ve Kur'an-ı Kerim'in de canlı mükemmel bir tercümesi idi.

Asilere karşı da nasıl davranacağını beyan buyurmuş, onları Rablerine havale etmesini, yaptıklarından da beri olmasını emretmiştir.

“Sana baş kaldırırlarsa : “Yaptıklarınızdan uzatm” de.”

Bu âyetin inişi Mekke'de ve müşriklere karşı savaş yapmakla emredilmesinden öncedir.

Sonra Resulullah'ın dikkati Rabbine çevrilir, O'na tam bir yakınlık, devamlı gözetleme hali içinde bağlanması emredilir :

“Ey Muhammed! Senin kalkıp namaz kılanlar arasında bulunduğunu gören, Aziz ve Rahim olan Allah'a güven. Doğrusu O Semi'dir, Alim'dir.”

Onların yaptıklarından uzaklaşarak, isyanlarıyla başbaşa bırak. Bütün işlerinde Rabbinden yardım dileyerek ve O'na dayanarak Rabbine yönel. Allah Teâlâ bu sûrede müteaddit yerde kendini *«İzzet ve Rahmet»* sıfatlarıyla tavsif etmektedir. Sonra da Rasulü'nün de

kalbinin Rabbine yakınlıkla ve ünsiyetle dolu olduğunu bildirmektedir. Rabbi onu namazda tek başına kıyamdayken de görüyor, saflar arasında cemaatle secde ederken de görüyor. Onu tek başınayken de görüyor. Onları yetiştirmekte, nizam ve intizama koymakta, onlara imam olmakta, aralarında dolaşmakta olduğunu görüyor. Onun hareket ve sükûnunu da görmektedir. İçinden geçenleri de, ettiği duâları da işitmektedir: «O Semî'dir, Alim'dir.»

Bu ve benzeri beyanda, görüp gözetme ile, yakınlıkla, tefekkür ile ve maksuda ulaşmak bakımından çok sıkı alâka mevcuttur. Resulullah, Rabbinin himayesinde, civarında ve yakınlığında birlikte yaşadığı ulvi dostluk havası içinde bulunduğunu çok iyi hissediyordu.

Son temas edilen noktalar da yine Kur'an'la ilgilidir. Birinci temasında, Kur'an'ın âlemlerin Rabbinden indirildiğini, Cebrail (a.s.)'in indirdiğini kuvvetle belirtmişti. İkinci temasında ise, onu şeytanların getirdiği yolundaki iddiaları şiddetle reddetmişti. Bu defa ise, şeytanların Muhammed (s.a.v.) gibi son derece emin müstekim peygamberlere yanaşmayacağı, onların ancak şeytanlardan ilham aldıklarını iddia eden ve bunu mübalağa ederek ve korku salarak etrafa yaymaya çalışan, yalancı, günahkâr, sapık bütün kâhinlere inebileceğini beyan buyurmaktadır.

«*Şeytanların kime indiğini size haber vereyim mi?*» de. *Onlar günahkâr müfterilerin hepsine iner. Bunlar şeytanlara kulak verirler, çoğu yalancıdırlar.*» (Şuara, 221-223)

Araplar arasında kâhinler mevcuttu. Bunlar cinlerin haberler ulaştırdığına inanırlardı. İnsanlar bunlara koşar ve peygamberliklerine hükmederlerdi. Halbuki bunların pek çoğu yalancı idiler. Bunları kabul-

lenmek evham ve hayalden de öteye götürür. Bunlar hangi halde olurlarsa olsunlar hiçbir zaman, hidayete de çağırmazlar, takvayı da emretmezler, imana rehber olmazlar. Halbuki Resulullah bu Kur'an ile insanları doğru yola davet etmektedir.

Onlar Kur'an'dan bahsederken zaman zaman: "O şiirden başka bir şey değildir" derler. Peygambere de şair derler. Bununla beraber bu sözü Kur'an'a yöneltmelerinde de hayrete düşmekteydiler. Bu sözün cihanda bir benzeri olmadığını; kalpleri tesir altına alıp, iradelerine, redde imkân bırakmayacak bir şekilde nasıl hâkim olduğunu çok iyi biliyorlardı.

Kur'an-ı Kerim, sarahaten açıklamıştı ki, Muhammed (s.a.v.) ve Kur'an'ın yolu ve usulü, şairlerin ve şiirin yolu ve usulü ile aslâ mukayese edilemez. Kur'an insanları apaçık ve dosdoğru bir yolda, belirli bir gayeye doğru sevk etmektedir. Peygamber (s.a.v.) de bugün bir söz söyleyip yarın onu bozan, heva ve hevesine göre değişen, nefsi temayüllerine uyan bir kimse değildi. O bir davette ısrar, bir inançta sebatla hiçbir eğrilik bulunmayan yolda ilerlemekteydi. Şairler hiçte böyle değillerdi. Onlar çok fazla değişen his ve temayüllerle temayüz etmişlerdir. Hislerine tâbidirler ve duyguları onları istedikleri yola çevirir. Bir şeye bir an için siyah, bir an da gelir ki beyaz derler. Hoşnut anlarında bir söz söylerler, kızınca da onun aksini iddia ederler. Hem onlar duygularıyla hareket eden, bir hal üzere durmayan kimselerdir.

Onlar, hayal hanelerinde âlemler kurarlar ve o âlemde yaşarlar. Hayallerinde birtakım işlere ve neticelere karar verirler, hakikatlerle başbaşa kalınca müteessir olurlar. Onların dikkatleri mümkün ve vâki olan şeylerden ziyade, hayallerinde yaşadıkları şeylere çevrilmiştir.

Muayyen bir davetin sahibi değillerdir. Bunun insanların dünyasında ve bu âlemde olmasına da çalışmazlar. Davet sahibinin bir hedefi, bir metodu ve bir yolu vardır. Usulüne göre, gözü açık, kalbi uyanık ve akli başında olarak hedefine ulaşmak için kendi yolunda yürür. Vehme itibar etmez, hayal âleminde yaşamaz, insanın dünyasında gerçekleşmedikçe hayallere yer vermez.

Resulullah'ın yolu ile şairlerin yolu taban tabana zıttır. İş açık ve sarıhtır ve bunda da hiçbir şüphe yoktur.

MÜŞRİKLERİN İFTİRASI

Kur'an-ı Kerim; Mekke'li müşriklerin Hz. Peygamber'e ve onun getirdiği gerçeklere karşı nasıl davrandıklarını söz konusu ediyor. Daha önce de onların günlük hayatlarından ve şirk inancının tutarsızlığından söz edilmişti. Bunun yanı sıra vahiy ve tevhid inancı ortaya konuyor :

«Âyetlerimiz onlara açıkça okunduğu zaman, kendilerine gelen hakkı inkâr edenler : "Bu apaçık bir büyüdür" derler.

Yoksa : "Onu kendiliğinden uydurdu mu" diyorlar. De ki : "Eğer onu ben uydurdumsa Allah tarafından bana gelecek cezayı savmaya sizin gücünüz yetmez. O, yaptığınız taşkınlıkları çok daha iyi bilir. Benimle sizin aranızda şahit olarak O yeter. O, Gafûr'dur. Rahîm'dir."

De ki : "Ben peygamberlerin ilki değilim. Bana ve size ne yapılacağını da bilmem. Ben sadece bana vahyolunana uyarım. Ve ben ancak apaçık bir uyarıcıyım."

De ki : "Şayet bu Allah katından ise ve siz de onu inkâr etmişseniz, İsrailoğullarından birisi de bunun böyle olduğuna dair şahadet edip inandığı halde siz yine de büyüklük taslamışsanız, zulmetmiş olmaz mısınız? Muhakkak ki Allah zalimler gûruhunu hidayete erdirmez."

O küfredenler iman edenler için : “Bu iş bir hayır olsaydı, onlar bizi geçemezlerdi” derler. Bununla doğru yola girmek arzusunda olmadıkları için : “Bu eski bir uydurmadır” derler.

Daha önce de Mûsa'nın kitabı rahmet ve rehberdir. Bu ise zulmedenleri uyarmak ve iyilik yapanlara müjde olmak üzere Arap lisanıyla indirilmiş doğrulayıcı bir kitaptır.» (Ahkaf, 7-12)

Vahiy konusunda söze başlarken önce onların bu konudaki sözlerini ve vahiy gerçeğini fena şekilde karşılaşıtlarını bahis konusu ediyor. İlâhi vahyin apaçık âyetlerden ibaret olduğunu gizli kapalı şüphe götürecek hiçbir noktasının bulunmadığını ve ayrıca tartışma götürmez gerçekler olduğunu belirtiyor. Ama onlar bu âyetlere ve bu gerçeğe sadece : «Bu apaçık bir büyüdür» diye karşılık veriyorlar. Halbuki büyü ile gerçek arasında büyük farklar vardır. Katiyen büyü ile gerçek yan yana gelemmez ve bağdaşamaz.

Böylece âyet-i kerime, daha başlangıçta, onların haksızca sözlerine ve hiçbir esasa dayanmayan çirkin iddialarına karşı acı cevaplarla söze başlıyor. Sonra söyledikleri diğer sözleri reddediyor. Onlar diyorlar ki : «Onu kendiliğinden uydurdu» Kur'an'ı kastediyorlar bununla. Ama âyet-i kerime bu sözlerini bir haber şeklinde değil de istifham şeklinde iade ediyor. Ve sanki böyle bir sözün söylenmesinin mümkün olmayacağını ve kesinlikle denilemeyeceğini belirtmek istiyor :

«Yoksa : “Onu kendiliğinden uydurdu mu” diyorlar?...» Yâni onların hiç düşünmeden bu sözü söyleyecek kadar dilleri uzamış mı bulunuyor? Ve bunun yanı sıra Resulullah'a peygamber âdâbına yaraşır şekilde onlara cevap vermesi telkin ediliyor. Peygamberin her hareketi vazife şuuru içerisinde varlıklar âle-

mindeki güçlü değerler duygusu altında Rabbinin buyruklarını düşünerek vuku bulur.

«De ki : *“Eğer onu ben uydurdumsa Allah tarafından bana gelecek cezayı savmaya sizin gücünüz yetmez. O, yaptığınız taşkınlıkları çok daha iyi bilir. Benimle sizin aranızda şahit olarak O yeter. O, Gafûr’dur, Rahîm’dir.”*»

Söyle onlara ve de ki : Ben onu nasıl uydurabilirim? Kimin adına ve hangi gaye için uydurmuş olabilirim. Bana inanmanız ve peşimden gitmeniz için mi uyduracağım? Ama : *«Eğer onu ben uydurdumsa Allah tarafından bana gelecek cezayı savmaya sizin gücünüz yetmez.»* Ve bu uydurduğum şeylerden dolayı Allah beni yok eder. O zaman sizin benimle olmanız veya benim peşimden gitmeniz hiçbir fayda sağlamaz bana. Uydurduğum şeylerden dolayı Rabbin beni mahvedecek olursa siz beni korumaktan âciz, bana yardım edemeyecek kadar güçsüzsünüz.

Bu ifade Rabbine bağlanan, her emri O’ndan alan, mevcudatta O’ndan başkasını görmeyen, O’nun gücünden başkasını bilmeyen şerefli bir peygambere yaraşan bir reddiyedir. Aynı zamanda kafalarını çalıştıracak olsalar bu hitaba maruz bulunanlara gayet mantıklı bir cevaptır. Sorularının cevabını, meseleyi Allah’a havale etmektedir : *«O Gafûr’dur, Rahîm’dir.»* Olabilirki size acır ve kendi rahmetiyle sizi doğru yola sevk ederek, inanmazdan ve hidayete ermezden önceki sapıklıklarınızı bağışlar.

Bu reddiye ikaz ve korkutma ifadesi taşımaktadır. Kalbin giriş yollarını tutarak en hassas tellerine basmaktadır. Ve bu ifadeleri dinleyenler meselelerin çok önemli olduğunu, müşriklerin gülünç sözlerinden ve gereksiz iddialarından çok daha ehemmiyet arzettiğini farkedерler. Hele dava adamının iç dünyasında

bu mesele onların hissedebildiklerinden çok, hem de çok daha büyük ve derindir.

Bu arada müşriklerle vahiy konusunda bir başka açıdan tartışmaya girilmekte ve onların yaşanan hayatlarında meseleyi gözler önüne getirmektedir. Onlar vahiy ve risalet konusunu neye dayanarak inkâr edip peygamberi sihir ve iftira ithamına tutuyorlar? Halbuki meselenin tuhaf bir yanı yoktur :

«De ki: "Ben peygamberlerin ilki değilim. Bana ve size ne yapılacağını da bilmem. Ben sadece bana vahyolunana uyarım. Ve ben ancak apaçık bir uyarıcıyım."»

Hız. Peygamber (s.a.v.) peygamberlerin ilki değildir. Ondan önce de birçok peygamberler gelip geçmiştir... Onun durumuyla diğer peygamberlerin durumu arasında hiçbir fark yoktur. O, peygamberler arasında yeni biri değildir. Sadece bir beşerdir. Ama Allah onu risalet vazifesine lâyık görmüş ve kendisine vahiy indirmiştir. O da emrolunanı yerine getirir. İşte risalet vazifesinin özü ve mahiyeti bundan ibarettir. Peygamberin kalbi doğrudan doğruya Allah'a bağlı olduğundan Rabbinden delil istemez. Kendi nefsi için birtakım sözler söylemez, ancak risaletini tebliğ eder ve kendisine ne vahyedilmişse onu anlatır : *«Bana ve size ne yapılacağını da bilmem. Ben sadece bana vahyolunana uyarım»*. O gaybi bildiğinden veya kendisinin başına yahut da kavminin başına geleceklere muttali olduğundan peygamberlik vazifesini yerine getiriyor değildir. Sadece gelen emirler ve işaretler uyarınca hareket etmekte, Rabbine bağlanarak O'nun iradesine teslim olmakta, emirlerine itaat etmekte ve Allah'ın götürdüğü yöne doğru adımını atmaktadır. Gayb âlemi onun da karşısında bir meçhul olarak yer almaktadır. Gaybın bilgisi Rabbinin katın-

dadır. Peygamber perdelerin arkasındaki esrarı görmek istemez, çünkü kalbi mutmaindir. Ve Rabbine karşı olan saygısı onu Rabbinin kendisine gösterdiklerinin dışında bir şeyi görmek istediğinden alıkoyar. O her zaman kendi hududunu bilir ve vazifesinin sınırını aşmaz : *«Ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.»*

Bu saygı Allah'a bağlananların saygısıdır. Bu ifade Allah'a güvenenlerin ifadesidir. Peygamberi örnek alan ve Allah dâvasında onun izinden yürüyenlerin âdetidir. Onlar bunun sonunu bildiklerinden veya gelecekte haberdar olduklarından değil, sırf vazifelerinin böyle olduğunu ve bunu gerektirdiğini kabul etmelerindendir. Onlar Rablerinden bir bürhan talep etmezler. Çünkü bürhanları kalplerindedir. Kendileri için bir dünyalık isteğinde bulunmazlar. Çünkü Allah'ın kendilerini seçmiş bulunması kadar büyük bir hususiyet yoktur. Yüce Allah'ın kendileri için çizdiği ince çizginin ötesine geçmezler. Ve O'nun yol boyunca gösterdiği noktaların bir adım ötesine gitmezler. Sonra da onları âyet-i kerime çok yakın bir şahitle yüzleştirmektedir. Bu şahidin şahadeti önemlidir, çünkü o Allah katından gelen emirlerin mahiyetini bilen ehl-i kitaptan birisidir :

«De ki : "Şayet bu Allah katından ise ve siz de onu inkâr etmişseniz, İsrailoğullarından birisi de bunun böyle olduğuna dair şahadet edip inandığı halde siz yine de büyüklük taslamışsanız zulmetmiş olmaz mısınız? Muhakkak ki Allah zalimler guruhunu hidayete erdirmez.»

Bu durum bir vakıanın ifadesinden ibaret olabilir. İsrailoğullarından bir veya birçok kişi bu Kur'an'ın özünün Allah katından indirilen kitapların özüne benzediğini, Tevrat'ın tabiatını bildikleri için bunun da tabiatını bilmeleri dolayısıyla inanmış olmalarını di-

le getirebilir. Bazı rivayetler bu âyet-i kerimenin Abdullah İbn Selam hakkında indiğini naklederler. Ne var ki bu sûre Mekke'de nazil olmuştur. Ve söz konusu zat da Medine'de müslüman olmuştur. Bazı rivayetler ise bu âyetlerin Abdullah İbn Selam hakkında indiğini teyit etmek için bu âyetin Medine'de nazil olduğunu ileri sürerler. Halbuki bu sûre tüm olarak Mekke'de nazil olmuştur ve Medine'de hiçbir âyeti inmemiştir. -

Olabilir ki Mekke'de vuku bulan bir başka olaya işaret etmektedir. Çünkü Mekke döneminde çok az olmakla beraber bazı ehl-i kitap imana gelmişti. Ve onların ehl-i kitap olmaları hasebiyle bilgisiz müşriklerin yaşadığı bir vasatta imana gelmelerinin değeri ve ehemmiyeti pek büyüktü. Bunun için zaten Kur'an-ı Kerim müteaddit yerlerde bu noktayı ele almakla, bilgisizce, hiçbir belgeye dayanmadan ve aydınlatıcı bir kitaba sahip bulunmadan hakikatleri tekzip eden müşriklerin karşısına çıkarmaktadır.

«Şayet bu Allah tarafından ise ve siz de onu inkâr etmişseniz...»

Tarzındaki tartışma ve münakaşa üslubuyle Mekke'lilerin ruhlarındaki inat ve ısrar sarsılmak istenmekte ve yalanlamaya devam ederek gösterdikleri katı ruhluluk yüzünden korkutulmak istenmektedir. Madem ki bu Kur'an Hz. Muhammed (s.a.v.)'in buyurduğu gibi Allah katından gelmiş bulunmaktadır. O takdirde kendilerinin başına gelecek âkıbet çok vahim olacaktır. En iyisi onların ihtiyatlı davranarak doğru olma ihtimali bulunan bu tahminler karşısında uyanmalarıdır. Olabilir ki kendilerinin korkutuldukları bu âkıbetler başlarına gelebilir. İhtiyatla hareket ederek yalanlamaktan vazgeçmeleri ve itina ile bu vahim âkıbetlerle karşılaşmazdan ön-

ce meseleyi düşünmeleri icap eder. Hele bir de bu ihtimaller arasında daha önce gelen kitaplardan anlayan, bilen ve iman zevkinin ne olduğunu görmüş bulunan ehl-i kitaptan bir veya birkaç kişi imana gelmişse o zaman daha ihtiyatlı davranmak gerekir. Halbuki ehl-i kitaptan olup iman edenler bulunduğu halde bunlar büyükenerek onu inkâr etmektedirler. Halbuki bu Kur'an kendilerine kendi dilleriyle ve kendilerinden bir kişinin lisanıyla gelmiş bulunmaktadır. O zaman bu inkâr apaçık bir haksızlık ve dile gelen gerçekleri çığnemek mânası taşır. Bu gibi hareketlerde bulunanların Allah'ın azabına ve amellerini heba etmesine müstehak olmaları gayet tabiidir. «*Muhakkak ki Allah zâlimler gürûhunu hidayete erdirmez.*»

Kur'an-ı Kerim çeşitli yollar seçmiş, değişik üslûplar izlemiştir. İnsanların kalbindeki şüphe ve kuşukları telâfi etmek ve sapıklıkları iyileştirerek tedavi etmek için. Kur'an'ın bu değişik üslûbu, din dâvasına sarılan dâva adamları için birer hazinedir. Kesin olarak şunu kabul etmek gerekir ki, Allah katından gelmiş bulunan bu Kur'an, daha önce belirttiğimiz maksada mebni olarak kesin bir üslûp yerine inatları yıkip şüpheyi düşürme üslûbunu da zaman zaman kullanmıştır ki, bazı hallerde bu üslûp ta bir nevi ikna yoludur.

Bundan sonra âyet-i celîle müşriklerin Kur'an ve İslâmî konusundaki sözlerini açıklıyor. Kur'an'ı ve dini yalanlayarak ondan yüz çevirmelerinin dayandığı sebepleri belirtiyor, müminlere karşı büyükenip üstünlük taslayarak mâzeret beyan edişlerini anlatıyor.

«*O küfredenler inananlar için : "Bu iş bir hayır olsaydı, onlar bizi geçemezlerdi" derler. Bununla doğru yola girmek arzusunda olmadıkları için : "Bu eski bir uydurmadır" derler.*»

Başlangıçta İslâm'a fakir bir kitle ile köleler sarılmışlardı. Bu ise büyüklenen Mekke'li zenginlerin gözünde bir iğrençlik vesilesi olmuştu. Hattâ, «Şayet bu din daha iyi bir şey olsaydı, şu fakir fukara takımını bizden daha evvel onu bilip kabul etmezdi» der olmuşlardı. Onlar şöyle düşünmekteydiler: Bizim yerimiz ve mevkimiz onlardan çok üstün. Değerlendirme ve ölçme metodumuz daha âlâ. Bunun için biz onlardan daha iyi biliriz.

Halbuki mesele böyle değildi. Onlar bilmediklerinden ve şüphe ettiklerinden dolayı bu Kur'an'dan yüz çevirmiyorlardı. Hz. Peygamber'in getirdiği hakkın hayır ihtiva ettiğini bilmediklerinden dolayı değil, kibirlerinden ve kendilerinin de söyledikleri gibi Hz. Peygamber'e boyun eğerek sosyal mevkilerini ve iktisadî menfaatlerini kaybetmekten korkarak inanmıyorlardı. Bunun yanı sıra atalarına ve dedelerine bağlılık ve onlarla gururlanmak da ayrı bir engel olarak yer alıyordu. İslâm'a gelen kitlelerde ise bu ekâbir ve ileri gelenler takımını engelleyen manialardan hiçbirisi mevcut değildi.

Gerçek o ki, kibir ehlini, hakikate boyun eğmekten, fitratın sesine kulak vermekten ve hüccetlere teslim olmaktan alıkoyan yegâne şey kibirleriydi. Diretip karşı koymalarını, birtakım sebepler uydurmalarını, batıl iddialarla hakka ve hak ehline karşı durmalarını telkin eden bu heves ve arzularıydı. Onlar hiçbir zaman için yanılabilirceklerini kabul etmiyorlardı. Çünkü hayatın ana mihveri olarak kendilerini kabul ediyorlardı. Ve kendi çevrelerinde dönüp doluyorlardı. Hayatı bütünüyle kendi çevrelerinde döndürüp durmak istiyorlardı:

«...Bununla doğru yola girmek arzusunda olmadıkları için: "Bu eski bir uydurmadır" derler.»

Elbette hakk'ı görmedikleri ve ona bağlanmadıkları müddetçe onu kötüleyeceklerdir. Kendileri kabul etmediklerine göre bu hakikatlerde bir kusur var demektir. Çünkü onların yanılması mümkün değildir. Kendi görüşlerinde veya çevrelerindeki kalabalıklara anlatmak istedikleri şeylere göre kendileri mukaddes, masum ve hatasız varlıklardı. (!) ...

GÖKLERİ VE YERİ BİZ AYIRDIK

Allah'ın birliğine delâlet eden ve birden fazla tanrı olmasını reddeden vicdanî delilleri serdettikten sonra Kur'an-ı Kerim insanların kalbini etkileyen büyük kâinat tablolarından bir tablo gösteriyor ve burada kudret elinin tedbiri ve hikmeti açıkça beliriyor. Müşriklere gelince, kafalara ve gönüllere sunulmuş olan delillerin hepsinden yüz çevirerek döneklık ediyorlar:

«O küfredenler bilmezler mi ki, gökler ve yer yapışırken Biz ayırdık onları. Ve bütün canlıları sudan meydana getirdik? Hâlâ inanmıyorlar mı?

Yeryüzüne de insanlar sarsılmasın diye sabit dağlar yerleştirdik. Doğru yolda gitsinler diye, geniş yollar yaptık.

Gökyüzünü de korunmuş bir tavan kıldık. Fakat onlar bundaki delillerden yüz çeviriyorlar. O'dur geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı yaratan. Herbiri bir yörüngede yürür.» (Enbiya, 30-33)

Burada gözler önüne serilmiş bulunan kâinat meydanında bir gezinti yer alıyor. Bu büyük delilleri görmelerine rağmen gafil kalpler onu bilmiyorlar. Ayrıca açık bir göz, duygulu bir kalp ve uyanık bir his ile düşünüldüğü zaman insan aklını hayretlerden hayretlere düşüren büyük gerçekleri onlar kavrayıp idrâk edemiyorlar.

Göklerin ve yerin yapışık iken sonradan ayrılışının bildirilmesi gerçekten üzerinde çok düşünülmesi gereken bir konudur. Astronomi teorisyenleri bu kâi-

nat mucizesini açıklamak için yaptıkları çalışmalar-
da hep bu gerçek üzerinde dönüp durmuşlar. Ve bin-
üçyüz şu kadar yıl önce Kur'an-ı Kerim'in belirttiği
gerçekleri kabullenmek zorunda kalmışlardır.

Günümüzde büyük yıldız topluluklarını içine alan
samanyolunun (Galaksi) başlangıçta birleşik oldu-
ğu, sonra ayrılarak bugünkü yuvarlak şeklini aldığı,
yeryüzünün güneşten bir parça olduğu, bilâhare gü-
neşten ayrılarak soğuduğu esasına dayanan teoriye
gelince, bu teori astronomi nazariyesi olmaktan öte
hiçbir şey ifade etmez. Bugün doğru olarak kabul edi-
lebilir. Ama yarın bunun tersi de ortaya atılabilir. Bir
başka zaman bu konuda bir başka nazariye meyda-
na çıkarılır ve bu düşünceleri tamamen tersine çevi-
rebilir.

Biz, yâni İslâm inancının mensupları Kur'an'ın
kesin olan hükümlerini bugün kabul edilip yarın red-
dedilebilecek kesinleşmemiş nazariyelere göre yorum-
lamaya çalışmayız. Bunun için «Kur'an'ın gölgesinde»
Kur'an'ın beyanlarıyla ilmi teori denilen nazariyeler
arasında mutabakat aramaya çalışmıyoruz. Kur'an
hükümlerinin; tecrübesi mümkün olan ve her zaman
aynı değişmez sonuçları doğuran kesinleşmiş ilmi ger-
çekler karşısındaki durumuyla bu teoriler karşısın-
daki durumu çok farklıdır. Meselâ, ısı karşısında maden-
lerin genişlemesi, suyun belli bir dereceye kadar ısı-
nınca buharlaşması ve belli bir derecenin altına dü-
şünce donması gibi kanunlardan bu nazariye çok fark-
lıdır. Onlar ilmi gerçeklerdendir. Bunlar ise teori.

Her şeyden önce Kur'an, bir ilmi nazariyeler ki-
tabı değildir. Tecrübi bilgileri anlatan ansiklopedik
bir eser de değildir. Bunun aksine, Kur'an bütünüyle
hayatı kapsayan bir nizam kitabıdır. İnsan kafasını
düzelterek kendi hududu içerisinde çalışıp gelişmesi-
ni sağlayıcı prensipleri koyan bir anayasadır. İnsan

aklının gelişmesini sağlayan, toplum hayatını tanzim eden prensipler manzumesidir. Bunun ötesinde pratik bilgilerin alanı olan cüzi ve mufassal konulara girmez. Çünkü bu hususlar doğru bir yola sevkedilen ve dizginlenen insan aklının çalışma alanının kapsadığı hususlardır.

Zaman zaman Kur'an-ı Kerim buradaki gibi: «Gökler ve yer yapışık iken Biz ayırdık onları» diyerek birtakım kâinat gerçeklerine işaret eder. Ve biz sırf Kur'an'da ifade edildiği için, bu gerçekleri kabul ederiz. Ama göklerin ve yerin birbirinden nasıl ayrıldığını veya galaksi kümesinden nasıl uzaklaştığını bilmeyebiliriz. Kur'an'ın âyetlerini, tutup çekeştirerek o astronomi nazariyelerin peşinden koşturmamız. İnsan elinin mahsulü olan eserlerden Kur'an'ın hükümlerini doğrulayıcı istinatgâhlar aramamız. Çünkü Kur'an'ın buyurdukları kesin gerçeklerdir. Zaten asırlar öncesi gelen bu kitabın hükümleri ile günümüzdeki astronomi nazariyeler çoğunlukla birbiriyle çatışmaz.

Âyetin ikinci bölümüne gelince ki bu : «...Ve bütün canlıları sudan meydana getirdik...» ifadesi çok mühim gerçekleri ortaya sermektedir. Bu konuyu ilim âleminin keşfi, çok mühim bir hadise olarak karşılanmış, hattâ bu yüzden Darwin'e şeref madalyası verilmiştir. Çünkü hayatın ilk kaynağının su olduğunu onlara göre ilk önce Darwin ortaya koymuştur.

Bu gerçek karşısında doğrusu çok uyanık bulunmak gerekir. Bu gerçeğin Kur'an'da varid olması bizde bir hayret uyandırmıyor ve Kur'an'ın doğruluğuna bir şeyler eklemiyor. Zira biz doğrudan doğruya Allah katından gelmiş olduğunu kabul ettiğimiz kitabın her buyruğunu hiçbir peşin hükme kapılmaksızın kabul eder ve inanırız. Ayrıca ortaya çıkarılan ilmi buluşların veya onun hükümleriyle ilmi prensip-

lerin muvafakatinin yahut muvafakatsizliğinin bizim imanımız üzerinde hiçbir tesiri sözkonusu olmaz. Bu hususta ancak şu kadarı söylenebilir: Bu konuda Darwin ve benzerlerinin ortaya attıkları tekâmül nazariyesi, doğrudan doğruya Kur'an'ın hükümleriyle çatışmaz.

Ondört asırdan beri Kur'an-ı Kerim, kâfirlerin dikkatlerini Allah'ın kâinattaki sanat eserlerine çeviriyor. Ve bu sanat eserlerini mevcudat sahnesinde açıkça görmelerine karşılık inanmamalarını kötü bir durum olarak niteliyor: «...*Hâlâ inanmıyorlar mı?*» Halbuki çevrelerinde bulunan kâinatın her zerresi onları yüce yaratıcıya imana sevketmektedir. O'dur âlemi idare eden ve hükmü altına alan.

Bilâhare kâinatın dehşet dolu tablolarından bir bölüm seriyor gözler önüne:

«*Yeryüzüne de insanlar sarsılmasın diye sabit dağlar yerleştirdik...*»

Böylece şu sabit ve sarp dağların yeryüzünün dengesini koruduğunu ve sarsıntıya mahal bırakmadığını belirtmiş oluyor. Yeryüzünde dengenin sağlanması çeşitli şekillerde olur. Dünyanın dıştan karşılaştığı baskıyla kendi içyüzünden yaptığı baskı arasında dağlar bir denge unsuru olabilirler. Tabii bu muhitten muhite değişir. Bir yerde dağların dışa doğru yükselmesi, bir başka yerde çöküntüye vesile olabilir. Ve böylece dengesinin sağlanması gerçekleşir. Her neyse bu âyet-i kerime kesin olarak dağlarla yeryüzü istikrarı ve dengesi arasında bir irtibat bulunduğunu belirtmektedir. Şimdi biz bu konuyu ilim ehline bırakalım. Bu onların sahasına girer. Böylece Kur'an-ı Kerim'in serapâ doğruluk misali olan bu hükmü üzerinde fazlaca söz söylemeksizin onun vicdanları titreten duygulandırıcı ilhamlarla kişiyi düşünmeye sevkeden bölümlerine geçelim. Yaratma gücüne sahip kudret eli-

nin şu büyük kâinattaki idarî hâkimiyetini izlemeye çalışalım :

«...Doğru yolda gitsinler diye geniş yollar yaptık »

Dağlardaki geniş yolların zikredilmesi ve bunun yanı sıra hidayet noktasına işaret buyurulması, önce pratik bir gerçeği tasvir eder, sonra da inanç âlemindeki bir başka noktanın gizli bir yanına parmak basar. Ve böylece dağların üzerindeki geniş yollardan gittikleri gibi kendilerini imana götüren hidayet yolunu bulurlar :

«Gökyüzünü de korunmuş bir tavan kıldık...»

Kur'an'da geçen gökyüzü kelimesi doğrudan doğruya yüceliğin ifadesidir. Ve biz yukarıya doğru baktığımız zaman, tavana benzer bir şeyin üzerimizde durmakta olduğunu görürüz. Bu, ondaki yüceliği ifade ediyor. Evet, kâinatın ince nizamı içerisinde her türlü sarsıntıdan ve yıkılmaktan korunmuştur. Yüceliğin simgesi olarak Allah'ın âyetlerinin gökyüzünden indirilmiş olması itibariyle her türlü lekeden korunmuştur :

«...Fakat onlar bundaki delillerden yüz çeviriyorlar.

O'dur geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı yaratan, Her biri bir yörüngede yürür.»

Gece ve gündüz iki kâinat mucizesidir. Güneş ve ay ise korkunç iki gök cismidir. Ve yeryüzünde genellikle bütün canlıların, özellikle de bütün insanların hayatı üzerinde kuvvete ve yakın bir ilgiye sahiptir. Gece ile gündüzün birbiri ardı sıra gelmesini, güneşle ayın hareketini dikkatle izlemek, bir kere olsun bozulmayan bu inceliği seyretmek, bir an olsun geri kalmayan bu sürekliliği düşünmek... Doğrusu gönülleri Allah'ın kanunlarının, iradesinin ve yaratıcı gücünün birliğine inanmaya sevketmesi gereken çok önemli bir husustur...

ŞİRK VE GARANİK OLAYI

Garanik hâdisesi, olarak kaynaklarda geçen ve Resûlullah'ın müşriklerin putlarını övdüğü yolundaki rivâyetler; gerek peygamber devrindeki müşrik Araplar tarafından, gerekse günümüzdeki Oryantalistler tarafından, İslâm'ın şirki hoşgörüsüyle karşıladığı ve Hz. Peygamber'in şartlara göre putperestlere iyi görünmeye ve birleşmeye çalıştığı nakledilir. Halbuki İslâm ve Hz. Peygamber bu iftirallardan münezzehtirler.

Şirk ve küfür mantığı açısından konuyu ele alan Seyyid Kutub şöyle diyor:

Allah'ın elçisi aralarında müslümanların ve müşriklerin bulunduğu bir topluluğa Necm Sûresi'ni okuyunca kalplerine inen korkunç balyoz darbelerinin tesiri altında hep birlikte secdeye gitmişlerdi. Peygamber de, Müslümanlar da, müşrikler de. Bu darbenin gücü karşısında müşrikler kendilerini tutamamışlar ve bu Kur'an'ın tesirine karşı duramamışlardı da müslümanlarla birlikte secdeye gitmişlerdi... Bir sü-

re sonra uyanmışlar ve secdeye giderken kendilerinden geçtikleri gibi secdeye gidişlerinden ötürü de akılları yerinden oynamıştı.

Böyle olduğuna dair rivayetler mütevatir olmakla beraber bu garip hadisenin sebebi hususunda değişik görüşler serdedilmiştir. Aslında garip karşılanacak bir yanı yoktur hadisenin. Onlar Kur'an'ın şaşırtıcı tesiri altında kalmışlar, onun, kalpleri yerinden oynatan tesirine kapılmışlardır.

Müşriklerin müslümanlarla birlikte secdeye gittikleri hususundaki hadise ve bu hususta varit olan mütevatir rivayetleri kendi iç dünyamda çözümleyip vuzuha kavuşturmadan önce içimde büyük bir huzursuzluk vardı. Bu konuyu yeterince araştırdıktan sonra rahatladım.

Gerek İbn Sa'd'ın tabakatında gerekse İbn Cerir'in tarihinde varid olduğu gibi Garanik hadisesi diye adlandırılan hadiseyle ilgili uydurma rivayetleri okuduğum zaman... Aynı hadiseyi bazı müfessirler yüce Allah'ın: *«Ey Muhammed! Senden önce gönderdiğimiz hiçbir elçi ve peygamber yoktur ki, bir şeyi arzulası, şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmamış olsun. Allah, şeytanın karıştırdığını giderir, sonra Allah kendi âyetlerini tahkim eder. Allah Alim'dir, Hakim'dir»* (Hac, 52) kavli şerifini tefsir ederken İbn Kesir: *«(Allah ona hayırlı mükâfatlar versin) hepsinin mürsel rivayet olduğunu belirterek sahih yönden gelen hiçbir isnad görmedim»* der.

Bu rivayetlerin en genişi hurafelere en az daları ve Resulullah'a en az iftira dolu olanı İbn Ebi Hatem'in rivayetidir. İbn Ebi Hatem der ki: *«Bana Kûfeli Ebu Mûsa, Muhammed İbn İshak'tan nakletti, o da Muhammed İbn Füleih'den, o da Mûsa İbn Ukbe'den, o da İbn Şihâb'dan nakletmiş ve demiş ki: Necm Sûresi nazil oldu-*

ğunda müşrikler diyorlardı ki, 'eğer bu adam bizim tanrılarımızı hayırla yadetseydi biz de onu ve arkadaşlarını kabullenirdik. Ne var ki o, kendisinin dinine muhalefet eden bizleri, yahudi ve hristiyanların tanrımıza küfredip kötülediği kadar kötülemiyor.' Hz. Peygamber'in müşriklerden gördüğü eziyet ve işkenceler, ashabının karşılaştığı zahmetler ve şiddetler onu üzmüş ve o da bunların hidayete gelmesini istemişti. Cenab-ı Allah Necm Sûresi'ndeki şu âyetleri indirince: «*Ne dersiniz Lât ve Uzzâ'ya? Üçüncüsü olan diğer Menata?*» Şeytan bunların yanısıra şu cümleleri ilka etti: 'Muhakkak ki onlar yüce putlardır ve onların şefaati elbette umulur.' Bu sözler şeytanın ifadesiydi. Bunun üzerine bu iki kelime Mekkeli müşriklerin kalbinde yeretti, dillerinde dolaştı. Ve bunu birbirlerine müjdelemeye başladılar. Ve dediler ki: 'Muhammed kendisinin ve kavminin ilk dinine geri döndü.' Hz. Peygamber Necm Sûresi'nin sonuna geldiğinde secdeye gitti. Onunla birlikte müslüman ve müşrik herkes secdeye vardı. sadece Mugire oğlu Velid ki büyük bir adamdı, avcunu toprakla döldürdü ve ona secde etti. Her iki gurub da yaptıkları secdeye şaşılar. Müslümanlar müşriklerin inanıp kabul etmeden kendileriyle birlikte secdeye gitmelerine şaşarken, ki müslümanlar müşriklerin kulağına şeytanın ilka ettiği o cümleleri duymamışlardı. Müşrikler de şeytanın attığı kelimelerden dolayı rahatladılar ve peygamberin şu sözleri âyetler arasında okuduğunu belirttiler, ilâhlarını yükselttiği için secdeye vardılar. Bu cümleler halkın arasında yayıldı ta Habeşistan'a kadar ulaştı. Orda bulunan müslümanlardan Maz'un oğlu Osman ve diğerlerine ulaşan haberde Mekkelilerin müslüman oldukları, peygamberle birlikte namaz kıldıkları söylendi. Mugire oğlu Velid'in toprağı avuçlayarak sec-

deye vardığı bile duyuldu. Müslümanlar da Mekke'li-
lerin imana döndüklerini sandılar çabucak geri dön-
düler. Halbuki Allah şeytanın ilka ettiği sözleri silmiş
ve âyetlerini muhkem kılmıştı. Her türlü iftiradan
onu korumuştı. Ve: «*Senden önce hiçbir elçi ve pey-
gamber göndermedik ki...*» âyetini indirmişti. Al-
lah hükmünü bildirip şeytanın sözlerinden âyetlerini
tenzih edince müşrikler tekrar sapıklıklarına dönerek
müslümanlara karşı düşmanlıklarını artırdılar.» İbn
Ebi Hatem'in anlattıkları burada son buluyor.

Daha başka rivayetlerde var ki, bu Garanik ha-
disesini Resulullah'a nispet ederek peygamberin bu-
nunla müşrikleri memnun etmek istediğini ve böyle-
ce barış yapma arzusunda bulunduğunu ileri sürerek
iftiralarında daha da ileri gitmektedirler. Hâşâ ki pey-
gamber böyle bir arzuya sahip bulunsun.

Ben daha başından beri bütün bu rivayetleri red-
dettim. Çünkü bunlar peygamberliğin ismetine mu-
halif, kitab-ı mübinin tahrifattan muhafaza olduğu
buyruğuna aykırı olmaktan öte bu sûredeki âyetler
tarafından da kesin olarak reddedilmektedir. Çünkü
bu sûre müşriklerin inançlarını kötölemek, onların
tanrıları ve efsanelerini tahkir etmek için gelen hü-
kümlele doludur. Bu iki cümleyi hiçbir şekildeki âyet-
lerin arasına sokmak mümkün değildir. Hattâ şeyta-
nın müşriklerin kulağına bu sözü götürdüğünü müs-
lümanların ise duymadığını iddia etmek bile lüzum-
suzdur. Çünkü bu müşrikler kendi dillerinin edebi zev-
kini tatmış kimselerdi. Bu uydurma iki cümlecikle
ondan sonra gelen âyetleri ve hükümleri dinledikleri
zaman hemen fark ederlerdi :

«*Demek erkekler sizin dişiler O'nun mu?*

«*Öyleyse bu insafsız bir paylaşma.*»

«*Bunlar sizin ve atalarınızın taktığı adlardan baş-*

ka bir şey değildir. Allah onlara hiçbir güç indirmemiştir. Onlar kuruntudan ve nefislerin arzu ettiği havadan başkasına uymuyorlar. Halbuki kendilerine, andolsun Rablerinden doğruluk rehberi gelmiştir.» (Necm, 21-23)

Daha sonra varid olan : «Doğrusu ahirete inanmayanlar meleklere dışı adı takarlar. Halbuki onların bu hususta bir bilgisi yoktur. Onlar sadece zanna uyarlar. Zan ise hiç şüphesiz gerçekten bir şey ifade etmez» âyet-i celilesiyle ondan önceki : «Göklerde nice melek vardır ki, onların şefaathleri Allah dileyeceği ve razı olacağı kimseler için izin vermedikçe bir şeye yaramaz» (Necm, 26-28) âyetlerini duydukları zaman katiiyyen peygamberle birlikte secdeye varmazlardı. Zira duydukları, söylenen sözü tamamen reddetmekteydi. Peygamberin onların ilâhlarını övmesi ve şefaathlerinin umulacağını söylemesi iddiasıyla bu ifadeler katiiyyen uyuşmaz. Onlar garazkâr veya bilgisiz müstesriklerin ortaya attıkları bu uydurma rivayetleri kabul eden ahmaklar kadar ahmak değillerdi.

Şu halde bundan başka bir sebep vardı müşriklerin secdeye gitmesinde. Ve daha başka sebeplerden ötürü Habeşistan'a hicret edenler geri dönmüşlerdi. Habeşistan'a göç edenlerin tekrar Arabistan'a dönüp yeniden oraya göçmelerinin sebebini araştırarak yer burası değildir. Müşriklerin secdeye kapanmaları konusu ise yeri gelmişken üzerinde durmamız gereken bir konudur.

Ben bir aralık müşriklerin secdeye gitmelerini mümkün kılacak sebepler üzerinde düşündüm durdum. Ve hep hatırıma vuku bulmamış olması ihtimali geldi. Habeşistan'a hicret edenlerin iki veya üç ay sonra geri dönüşleri için sebep bulmak isteyenlerin bu rivayeti uydurmuş olmalarını düşündüm. Çünkü

Habeşistan'dan geri dönüş hadisesinin bir sebebi olması gerekirdi. Bu konuyu düşünüp dururken daha önce bir nebzecik işaret ettiğim özel bir halet-i ruhiye içerisine büründüm...

Bir gece arkadaşlarımızla ayın aydınlığında sohbet ediyorduk. O sırada birden kulağımıza yakında okunan bir Kur'an sesi ilişti. Okunan Necm Sûresi idi Kur'an-ı Ker'im'i dinlemek ve ona hürmet etmek için hemen konuşmamızı kestik. Okuyan kişinin sesi son derece güzel ve okuyuşu fevkalâde müessir idi.

Yavaş yavaş ben de onunla birlikte okuduğu âyeti yaşamaya başladım. Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)'nın gönlüyle birlikte yücelerin yücesindeki seyahatini izlemeye koyuldum. O mübarek zat Hz. Ceb-rail'i, Allah'ın yarattığı melekîyet sûreti içerisinde görürken insanı hayretten hayrete sevkeden o müthiş hadiseyi bende birlikte yaşadım... Adım adım yücelerin yücesindeki o engin yolculuğa ben de katıldım. Sidretü'l-Münteha'nın yanında... Cennetü'l-Me'va'da... Hayalimin beni ulaştırabildiği kadarıyla rüyamın gezinebildiği, duygu ve hislerimin takat getirebildiği kadarıyla ben de o halleri yaşadım. Sonra o yüce zatı takip ederek müşriklerin meleklerin etrafında uydurdıkları iftiraları, onların Allah'ın kızları olduklarına dair düşük efsanelerini ve daha ilk anda basitliği anlaşılabilir olacak gülünç evham ve hurafelerini his dünyamda izledim durdum. Beşer denilen varlığın topraktan çıkıp ana karnında cenin halinde yaşaması ve onu izleyen, çepeçevre kuşatan ilm-i ilâhi karşısında hayretle durdum.

Burada ard arda gelen temasların tesiri altında iliklerime kadar irkildim. Görülmeyen gayb âlemini ancak Allah bilir. Yazılan ameller, hesap ve ceza gününü kaybedilmez. Hangi yolda yürürse yürüsün kul

en sonunda Allah'a varır. Yığınlar halinde gülenler, yığınlar halinde ağlayanlar... Yığınlarca ölümler ve yığınlarca canlılar. Karanlıkta yolunu bulan kan pıhtısı. Dişi veya erkek olduğunu adım adım ilerleyerek açıklayan esrar küpü. Yeniden diriliş ve geçmişlerin başına gelen felâketler... Yerle bir olup yere kapandıkça kapananlar... Bu öldürücü hadiseler daha bitmeden evvel son kurtarıcı sesi de duydum :

«Bu peygamber de önceki uyarıcılardan biridir. Kıyamet yaklaştı. Kıyameti, Allah'tan başka kimse açığa çıkaramaz. Siz, bu söze şaşıyor musunuz? Gü-lüyor da ağlamıyorsunuz. Gaflet içinde oyalanıyorsunuz.» (Necm, 56-61) Ve nihayet : *«Artık Allah'a secde edin ve sadece O'na kulluk yapın.»* (Necm, 62)

Emrini duyunca titremem kalbimden uzuvlarıma kadar sirayet etti. Gerçekten karşı koyamadığım mad-di bir tezahür halinde kaslarım sarsıldı. Bedenim bütünüyle titriyordu. Durduramıyordum bir türlü onu. Gözümden inen yaşlara engel olamıyordum. Ne kadar çırpınıyor, çaba harcıyorsam da inen göz yaşlarımı durduramıyordum.

Ve işte o an anladım. Bu secde hadisesinin doğruluğunu. Gayet kolaydı sebebi. Onları cesdeye kapandıran sûrenin akışındaki sarsıcı ifadeler ve bu Kur'an'ın akılları durduran çekiciliği... Ben Necm Sûresi'ni ilk defa okuyor ve duyuyor değildim. Ama bu seferdi böyle bir duyguya kapıldığım. Böylece işlemişti iliklerime kadar. Bu bir Kur'an sırrıdır. Bazı anlar vardır ki, bir âyet bir sûre ruhtaki yerini beklenen ve gözlenen şekilde korur. Kalbi kuvvet ve tesir kaynağına bağlayan yakıcı temas işte o zaman olur. Ve işte o zaman neler olursa olur...

Belki böyle bir anda o gün orada hazır bulunanların kalbini çarpmıştı Kur'an. Çünkü onu Hz. Mu-

hammed (s.a.v.) bütün benliğiyle yaşayarak okuyordu. Okuduklarını bizzat kendisi daha önceden yaşamıştı. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in okuduğu âyetlerin içinde saklı bulunan bu kuvvet dinleyenlerin ruhuna oluk oluk akmış, onları kendilerinden geçirmiş, sarsmıştı. «Artık Allah'a secde edin ve sadece O'na kulluk yapın» âyetini duyar duymaz secdeye kapanan Hz. Muhammed (s.a.v.) ile birlikte müslümanlara onlar da katılmış ve secdeye gitmişlerdi...

Denilebilir ki, sen başından geçen bir hadiseyi onlarla kıyaslıyorsun. Halbuki sen müslümansın, Kur'an'a inanıyorsun ve onun ruhunda bambaşka tesirler yapacağını biliyorsun. Onlar ise müşriklerdir, inanmıyorlar ve Kur'an'ı reddediyorlar.

Bu itiraza verilecek karşılık iki yönlü olabilir.

a) Bu sûreyi okuyan peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.) idi. Bu kitabı o doğrudan doğruya ana kaynağından almış, onunla birlikte yaşamıştı. Onun evinde bile okuduğu âyetleri duyanlar hemen adımlarını yavaşlatıyor, kapının yanına gelip bitirinceye kadar ayakta dinliyorlardı. Bu sürede ise doğrudan doğruya yücelerin yücesinde yaşadığı saniyeler anlatılıyordu. O bu anları yaşamış, Cibril'i emini ilk yaratıldığı şekilde görmüş idi. Ben ise bir başkasından dinliyorum, peygamberin okumasıyla başkalarının okuması arasında şüphesiz çok büyük fark vardır.

b) O müşriklerin kalpleri de Hz. Muhammed (s.a.v.)'i dinlerken hiçbir zaman titreklilikten ve sarsıntıdan kendilerini kurtarmış değillerdi. Şu kadar var ki, onu kabullenmelerini engelleyen uydurma bir inat oluyordu. Nitekim aşağıdaki şu iki hadise onların kalplerinin, Kur'an karşısında duyduğu titrekliliği anlatacak vasıtaadır.

İbn Asâkir, Ebu Leheb'in oğlu Utbe'nin hayatından

söz ederken der ki: «Muhammed İbn İshak, Osman İbn Urve'den, o da İbn Zübeyr'den, o da babasından, o da Esvad oğlu Hennad'dan nakleder ve der ki: Ebu Leheb ve oğlu Utbe Şam'a gitmek için hazırlanmışlardı. Ben de onlarla birlikte gitmek üzere hazırlandım. Utbe dedi ki: 'Muhammed'in yanına gideceğim ve ona Rabbi konusunda eziyet verici hareketlerde buluna-
cağım.' Vardı Hz. Peygamberin yanına ve: 'Sonra yaklaştı ve derken sarktı, iki yay kadar yahut daha da yakın oldu' (Necm, 8-9) âyetini inkâr ede ede 'Ey Muhammed' dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber: Allah'ım! Şunun üstüne köpeklerinden bir köpek musallat et' dedi. Sonra Utbe dönüp babasının yanına vardı. Babası, 'ne dedin ona' deyince, o da söylediklerini anlattı. 'Karşılık verdi mi?' diye sorunca, o da, 'Allah'ım! Şunun üzerine köpeklerinden bir köpek musallat et' dedi diye karşılık verdi. Bunun üzerine Ebu Leheb, dedi ki: 'Oğlum, Allah'a yemin ederim ki, onun duâsının kabul olmayacağından emin değilim.' Sonra gittik sedde denilen yerdeki Ebraha'ya vardık. Ve bir rahibin mabedine indik. Rahip dedi ki: 'Ey Araplar! Sizi buralara gönderen kimdir? Görüyorsunuz ki burada koyun sürüleri gibi aslanlar dolaşıyor.' Ebu Leheb dedi ki: 'Benim yaşlılığımı ve doğruluğumu bilirsiniz. Ve bir adam oğluma bir beddua etti ki ben onun bedduâsının kabul olmasından korkuyorum. Bu mabedde bir şeyler veriniz de serip üzerine yatsın oğlum'. Bunun üzerine adam bir şeyler serdi. Aslanlar geldiğinde yüzümüzü kokluyor ve istediği bir şeyi bulmuyormuş gibi gidiyordu. Ama o serili eşyanın yanına vardığında Utbe'nin yüzünü kokladı sonra üzerine saldırarak başını paraladı. Bunun üzerine Ebu Leheb dedi ki: 'Doğru, biliyordum Muhammed (s.a.v.)'in duâsının boşa çıkmayacağını.'

Bu ilk hadisenin şahidi Ebu Leheb, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e en çok düşmanlık eden ve ona karşı en azgın davranışlarda bulunan birisi. Kur'an'da onun ve ailesinin hakkında : *«Ebu Leheb'in elleri kurusun, yok olsun. Malı ve kazandığı kendisine fayda vermesin. Alevli ateşe yaslanacaktır. Karısı da boynunda bir ip olduğu halde ona odun taşıyacaktır»* (Mesed, 1-5) buyurulmaktadır.

İşte Hz. Muhammed'e amansız düşman olan bu kişinin onun söyledikleri karşısındaki gerçek duygusu bundan ibaret. Ve işte Hz. Muhammed (s.a.v.)'in oğlu hakkındaki bedduası karşısında yüreği böyle hopluyor ve iliği eriyor.

İkinci hadisenin sahibi de Ebu Rebia oğlu Utbe. Kureyşliler onu Hz. Muhammed (s.a.v.)'e göndererek Kureyşliler'in arasını açmaktan ve tanrılarına hakaretten vazgeçmesini teklif ettiriyorlar. Bunun karşılığında dilediği malı verebileceklerini, başkan yapabileceklerini ve dilediği kızla evlendireceklerini söylüyorlar. Utbe sözünü bitirince Hz. Peygamber (s.a.v.) : *'Ey Velidin babası! Sözün bitti mi?'* diye buyuruyor. O da 'evet' deyince, *'öyleyse şimdi de sen beni dinle'* diyor. Utbe 'peki' deyince Hz. Peygamber, besmeleyi çekip başlıyor okumaya :

«Hâ, mim. Bu kitap merhamet eden, merhametli olan Allah katından indirilmiştir. Bilen bir kavim için müjdecî ve uyarıcı olmak üzere Arapça okunarak âyetleri uzun uzun açıklanmıştır. Ama onların çoğu yüz çevirmişlerdir. İştîp duymazlar. Eğer yüz çevirirlerse onlara de ki : "İşte sizi Âd ve Semûd'un başına gelen kasırgaya benzer bir kasırga ile uyardım"» âyetine kadar geldi... O sırada Utbe dehşet içerisinde Hz. Peygamberin ağzını kapadı. "Akrabalık namına kes" diye söyleniyordu. Sonra Kureyş'e dönerek durumu on-

lara anlattı ve ardından dedi ki: "Ben size Muhammed'in bir şeyi söyleyince yalan söylemeyeceğini bildiririm. Üzerinize bir azap inmesinden korkarım."

İşte bu da Müslüman olmamış bir adamın söyledikleri. Sarsıldığı besbelli: İnâat ve gururuna rağmen ne kadar tesir altında kaldığı apaçık.

İşte bu gibi insanların Necm Sûresi'ni Hz. Muhammed (s.a.v.)'den işittikleri zaman en yakın ihtimal odur ki, o anda kalplerine işleyen âyetlerin tesirinden, kendilerini tutamayıp bu Kur'an'ın kuvveti karşısında secde edenlerle birlikte secdeye gitsinler. Yoksa ne Garanik hadisesi, ne de başka uydurma rivayetler böyle bir şeye sebep olabilir...

İMAN VE KÜFÜR

İman sonsuz âlemler ile bağ kurmaktan, ezel ve ebed ile birleşip karşılıklı münasebet kurmaktan ibarettir... Ki işte hayat da budur.

Küfür; ruhun yücelip, enginlere açılmasını önleyen bir engeldir. Karanlıklar yığındır küfür. Duygu ve bedenî arzulara hâkim bir damga gibidir. Çünkü o karanlıklardan ibarettir. Bataklık üstüne bataklık ve sapıklıktır...

İman ise, enginlere doğru açılış ve uzak ufukları görüştür. Düşünce ve istikamet vasıtasıdır. Her türlü şekliyle bir nur harmanıdır iman...

Küfür katılaşıp taşlaşmaktadır... Her şeyi ile sınırlı yığındır... Fıtratın kolay ve basit yolunu yitirip şaşkınlıktan ibarettir... Zorluklar kümesidir... Huzur ve sükûnetten mahrumiyet, emin bir kucaktan yoksun olmaktır... Kararsızlık ve ıstırap halidir küfür...

İman ise, bir inşirah ve ferahlık, kolaylık ve huzur, upuzun serilmiş rahmet gölgesidir...

Kâfire gelince o; varlıkla irtibat kuramamış, kâinatatta temelli bir kök salamamış, başıboş, köksüz ve ruhsuz bir varlıktır. Kâfir; bu varlıklar âlemini yoktan vareden yüce yaratıcı ile alâkası kesilmiş, mevcudat ile ilgisi kopmuş kimsedir. Onu varlıklar âlemine, mahdut, ferdi varlığından ibaret basit ve gülünç bağlar bağlamaktadır. Varlığın en dar hudutları içine sıkışıp kalmıştır. Hayvanların yaşamak mecburiyetinde kaldığı en dar hudutların içinde... Hislerin dar kaplıpları içinde. Veya hisler âleminin bu mevcudatta tezahür eden görüntüleri dahilinde...

Allah'a bağlanmak ve Allah ile irtibat kurmak, fani olan ferdi başlangıcı bulunmayan ezel âlemi ile, sonu gelmeyen ebed âlemine bağlar... Onun da ötesinde her gün değişen kâinat hadiselerine ve gelişen hayat mucizesine rabteder. Kökü ta zamanın derinliklerine ulaşan ve bütün zaman hudutları dahiline dal budak salmış olan tek bir ümmet kervanına ve iman kafilesine bağlar. Her türlü bağlantılar yığınıdır burası. Ferdin fani ve değersiz ömrünün hudutları dahilinde durmayan varlığın parlak başlangıcına kadar uzanan bir bağlantıdır bu...

İnsan bu nurun kendi gönlünde parladığını hissedince, bu dinin bütün gerçekleri gözleri önüne serilir. Hareket ve çalışma metodu hayretengiz haliyle belirir... Bu öyle fevkalâde üstün bir manzaradır ki, insan bu nura muttali olduğu vakit bütün çıplaklığı ve parlaklığı ile onun, kalbinde tecelli ettiğini farkeder... Bu dinin tabiatında mevcut olan evrensel uygunluğu ve gerçekleri. Bu dinin çalışma metodundaki inceliği, güzelliği ve tekamülü... O zaman bu din mücerred mânada ibadetler, inançlar ve prensipler mecmuası halinde belirmez. O zaman bir plân, proje ve birbirine uygun tarzda birbiri içine girmiş bir tenasüp

halinde tebellür eder. Canlı tarzda fıtrat ile derin bir ülfet, sadakat ve kuvvetli bir bağ kuran sevgi anlayışı içerisinde çalışan plânlı bir hareket olarak ortaya çıkar.

Ve işte o zaman insan, kalbinde bu nuru hisse-der. Ona varlıkların gerçek yönü belirir. Hayatın ve insanların esas mahiyeti, insanlar âleminde ve kâinat okyanusunda cereyan eden hadiselerin gerçek yönü gözükür. Ayrıca canlı bir manzara halinde ve muhkem bir nizam dahilinde cereyan eden Allah'ın kâinata koyduğu kanunlar tecelli eder... Bu âlemde cereyan eden kâinat kanunlarının gerisindeki meşiyeti sübhânî ortaya çıkar. Esas kâinat kanunlarını faaliyete sevkeden bu engin meşiyettir. Bütün bunların gerisinde de o engin meşiyet-i ilâhî yer alır. Ayrıca bu kanunlar çerçevesinde ortaya çıkan insan ve hadiselerin manzarasını da görür. Ve kendisi de aynı sahneler içinde yer alır.

İnsan, gönlünde bu iman nurunu hissedince her şeyi ve her problemi açıkça görür. Kendi içinde bir açıklık ve rahatlık, niyet ve düşüncesinde, gizli, açık hareketlerinde bir aydınlık görür. Ayrıca kendisinin çevresinde yer alan âlemde rastlanılan ilâhî kanunlarda, insanların fiil ve hareketlerinde, gizli açık niyet ve hallerinde aydınlık görür. Hadiseleri ve günlük olayları hem kendi kafasında hem de realiteler âleminde açık bir kitaptan okuyormuşçasına izah ve beyan eder.

İnsan, ruhunda bu iman nuru yer edince, duygu ve hareketlerinde bir parlaklık müşahade eder. Zihninde, halinde ve durumunda bir rahatlık görür, yumuşaklık ve mülâyemet hisseder. Gerek hadiselerle yüz yüze gelsin, gerek yüzleşmesin aynı duyguları duyur. Gerek başarsın. gerek başarmasın her iki halde-

de güven ve huzur içinde bulur kendisini...

İşte Kur'an'ın o engin ve ilâhi ifade kudreti, o biricik gerçeği, ilhamlarla dolu tesirleri ile birlikte böyle tasvir ediyor :

«Ölü iken kendisini dirilttiğimiz, ona insanların arasında yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimse, içinden çıkamaz halde karanlıklarda kalan kişi gibi olur mu hiç?...» (En'am, 122)

Bu din gelmezden önce böyleydi işte müslümanlar... Ruhlarına iman nefhası üfürölüp de dirilmeden önce ...Benliklerine bunca canlılık, hareket ve yücelme kudreti bahşedilmeden evvel... Onların da kalpleri ölü idi... Ruhları karanlıklarla kaplıydı...

Sonra kalplerine birden bir iman nefhası üfürüldü... de canlanıverdiler. Ve bir iman meşalesi alevlendi ruhlarında... Bu meşale her tarafı aydınlatmaya başladı. İnsanlar bu aydınlıkta dalâletten dönüp hidayete geldiler... Yol kaçkınları bu nur ile gerçeği buldular... Korkaklar bu nur ile emniyete ulaştılar... Köleler bu aydınlık sayesinde hürriyetlerini elde ettiler... Beşeriyete aydınlık ufukların işaretleri bu nur ile görünüyordu... Ve işte böyle yeryüzünde yeni bir insanın doğuşu başlamış oldu. İlân edilen gerçek bu doğuş idi. Hür ve aydın insanın doğuşu... Kullara kul olmaktan kurtulup kulların yaratana kul olan insanın doğuşu...

Allah'ın ruhuna hayat nefhası verdiği, kalbine nur ummanını boşalttığı kimse... İle karanlıklara boğulmuş, kurtuluş ümidini yitirmiş kimse... bir olur mu?..

Ayrı ayrı iki dünyadır bunlar... Aralarında büyük farklılıklar vardır.

«...Kâfirlerin yaptıkları şeyler kendilerine güzel göründü.» (En'am, 122)

İşte asıl sır... Küfrü, karanlığı ve ölümü süsleyen, güzel gösteren şeyler var ortada. Her şeyden önce insana bunları güzel gösteren şey meşiyet-i ilâhi. Çünkü insana nuru ve karanlığı sevme duygusunu veren o irade. Karanlık ve nur ile tecrübe ediyor insanları. Kişi kendi iradesi ile karanlığı seçerse ona bu karanlık hoş gösteriliyor. Ve dalâlete dalarak bir daha karanlıktan kolay kolay kurtulup çıkamıyor. Sonra hem insanlardan, hem de cinlerden bir takım şeytanlar var ki, bunlar da insanı aldatmak için cazip şeyler fısıldıyorlar. Kâfirlere yaptıkları şeyleri güzel ve parlak gösteriyorlar. Hayattan, imandan ve nurdan kopmuş kalpler, karanlıktan başka bir şeye kulak vermezler. O derin karanlık ummanında dalâlet ile hidayeti ayırdedemezler. Hisleri yoktur onların, göremezler... İşte böylece güzel göründü kendilerine kâfirlerin yaptıkları şeyler...

İşte aynı metod aynı sebepler ile aynı kaidelere dayanarak Allah her beldede oranın ileri gelenlerini hile yapan suçlular kıldı. İmtihanın tam olarak yapılması, takdir-i ilâhînin bütünüyle tahakkuk etmesi, hikmet-i Rabbanî'nin tecelli zemini bulması, herkesin kendisine müyesser olan, kılınan yolda kolayca yürümesi ve en sonunda herkesin hak ettiği karşılığı bulması için bu...

«Bunun gibi, her kasabanın ileri gelenlerini hile yapan suçlular kıldık ki, orada hile yapsınlar. Oysa yalnız kendilerine hile yaparlar da farkına varmazlar.» (En' am, 123)

Her kasabadan büyük şehir veya başkentten ileri gelenleri suçlu kimseler kılmak... Allah'ın dinine karşı düşmanlık etmeleri... Allah'ın değişmez bir kanunudur. Zira Allah'ın dini önce bu ileri gelen kimsele-

rin hâkimiyetini etkisiz hale getirerek işe başlar. İnsanları köle etmelerine engel olur. Onların emir kulu olmalarına karşı koyar. Ve bütün bu hususlarda ana prensip, insanları sadece Allah'a kul etmektir. İnsanların Rabbine... Yalnız O'na kul olmak...

Bu, fitratın aslında yer etmiş olan bir kanundur... Allah önce hak üzere peygamberlerini gönderir... Ve bu hakka dayanarak Allah'tan başka ilâhlık taslayanların ülûbiyetini, rubûbiyetini ve ilâhlık hâkimiyetini ellerinden çekip alır. Bunun üzerine işte onlar Allah'ın dinine ve elçilerine düşmanlıklarını ilân ederler. Sonra bulundukları beldelerde hile ve oyunlar hazırlamaya başlarlar. Birbirlerini aldatarak cazib şeyler fısıldarlar. Hakka ve hidayete karşı giriştikleri savaşta, batılı ve dalâleti hâkim kılmak için yaptıkları harpte cinlerin şeytanlarıyla da birleşirler, yardımlaşır.

Bu her zaman cereyan eden ilâhi bir kanundur. Kesin bir savaştır girilen bu savaş. Çünkü evvele mirde bu savaş Allah'ın dinindeki temel kaideye karşı çıkmalarıyla başlamaktadır. Bu temel kaide de bütün ilâhlık hakkını Allah'a vermektir. Bu savaş, Allah'ın dinine karşı hile yapan suçlular ile olmaktadır.

Peygamberin de bu savaşa katılmaktan başka yapacağı bir şey yoktu. Savaştan kaçınmak elinde değildi. Müminler de peygamberle birlikte aynı savaşa katılıp, sonuna kadar yürümekten başka bir şey yapamazlardı. İşte Allah Teâlâ kendi dostlarını mutmain kılıyor: Günahkârların ulularının hilesi ne kadar büyür ve uzarsa uzasın neticede kendilerinden başka kimseye bir şey yapamaz. Çünkü müminler savaşa katılırken tek başlarına katılmıyorlar. Müminlerin velisi Allah'tır. Ve O yeter kendilerine. İşte burada Allah hilebazların hilesini gerisin geriye çeviriyor.

«...Oysa yalnız kendilerine hile yaparlar da farkına varmazlar.»

Şu halde müminler güvensinler yüce Rablerine.

Sonra âyet-i kerime Allah elçilerini ve Allah dine düşmanlık edenlerin nefislerindeki kibrin mahiyetini açıklıyor. Onları İslâm'a girmekten alıkoyan, Allah'ın diğer kulları gibi huzurullahda bir kul olarak diz çökmekten engelleyen kötü kibrin mahiyetini... Onları hakka uymaktan engelleyen şey, hak ehli arasında kendi özel durumlarını koruyan imtiyazlar talep etmeleridir. Bunun için kibirleniyor ve peygambere inanmaktan, ona teslim olmaktan çekiniyorlar. Çünkü onlar daima ilâhlık mevkiinde olmaya alışmışlardır. Emirler verip, çevresinde bulunanların bu emirlere itaat ederek boyun eğmelerini isterler. İşte bunun için o çirkin ve ahmakça sözleri sarfediyorlar : «Allah'ın peygamberlerine verilen bize de verilmedikçe iman etmeyiz» diyorlar.

«Onlara bir âyet geldiği zaman : "Allah'ın peygamberlerine verilen bize de verilmedikçe iman etmeyiz" derler.» (En'am, 124)

Nitekim Velid bin Muğire şöyle demişti : «Şayet peygamberlik hak olsaydı ben senden daha çok peygamberliğe lâyıktım. Çünkü hem yaşımdan senden büyük hem de malımdan senden çok.» Ebu Cehil de şöyle demişti : «Allah'a yemin ederim ki, bize de sana geldiği gibi vahiy gelmedikçe ne senin peygamberliğine rıza gösterir, ne de sana tâbi oluruz.»

Bu ifadelerde de görüldüğü gibi onların imana gelmesine engel olan en büyük âmil nefislerindeki kibrirdir. Ve ekâbir takımı olmalarından dolayı herkesin kendi emirlerine itaat etmelerine alışmış olmalarıdır. Ayrıca bu saydığımız sebeplerin onların nefislerindeki küfrü güzelleştirip hoş gösterdiği de açıkça

ortadadır. Bunun üzerine onlar resullere ve Allah'ın dinine karşı düşmanca bir tutum takınmışlardır. Hak Teâlâ onların aptalca ve çirkin sözlerine karşılık şöyle cevap veriyor. Önce peygamberlerin peygamberliğe seçilmelerinin Allah'ın engin ilmine terkedilmiş olduğunu, kimin bu mühim emre lâayık olup, kimin lâayık olmadığını kendisinin seçeceğini bildiriyor. İkinci olarak da onları tehdit ve hakaretle korkutup sonlarının kötülüğünden bahsediyor :

«Allah peygamberliğini vereceği kimseyi daha iyi bilir. Suç işleyenlere Allah katından bir aşağılık ve hilelerinden ötürü de şiddetli bir azap erişecektir»...
(En'am, 124)

Gerçekten risalet çok ağır, muazzam ve önemli bir meseledir. Risalet vazifesinde ezeli ve ebedi olan ilâhi irade kullardan bir kulun hareketi ile birleşiyor. Orada mele-i alâ mahdut imkânları dahilinde insanlık dünyası ile ilgi kuruyor. Risalet müessesesinde gök ve yer, dünya ile ahiret birleşiyor. Ve külli hakikat bir insan kalbinde temessül ediyor. İnsanlardan bir topluluğun pratik hayatında ve tarihi bir hadise olarak beliriyor. Risaletle lâayık olan beşer varlığı; tamamen kendi benliğinden tecerrüt ederek doğrudan doğruya Allah'a adıyor kendisini. Sadece iyi niyet ve tek başına amel kâfi gelmiyor orada. Aynı zamanda bu çok önemli risalet probleminin yer ettiği sahanın da temizlenmiş olması gerekiyor. Böylece Resulün kendi zâtı bu gerçek ve bu gerçeğin kaynağı ile doğrudan doğruya mükemmel bir ittifak arz ediyor. Bu birlik sağlanırken peygamberin zâtı unsuru itibariyle de hiçbir engel ve gaye ile karşılaşmaksızın doğrudan doğruya ilâhi emirleri tam olarak almaya da lâayık gören yalnız O'dur. Sadece O'nun tarafından bildiriliyor ve «sen bu önemli, önemli olduğu kadar da muazzam vazife-

ye seçilmiş bulunuyorsun» denir. Risalet makamına göz dikenler veya peygamberlere verilenlerin kendilerine de verilmesini isteyenler; evvelemirde peygamberlik vazifesine yaraşacak fitrata sahip değildirler. Onlar kendi varlıklarını ana mihver olarak kabul etmektedirler. Halbuki peygamberlerin apayrı fitratları vardır. Kendilerini doğrudan doğruya risaleti aldıkları makama teslim ederler. Bütün varlıklarını o yola adarlar ve kendi şahıslarını tamamen unuturlar. Hem risalete lâyık olan kişiye, peygamberlik, istemeden ve gözetlemeden verilir: «*Sana kitap verilmesini sen istemiyordun. Sadece Rabbin tarafından sana rahmet olarak verildi...*» Hem bu nevi iddiaları serdedenler, cahil kimselerdir. Peygamberlik vazifesinin azametini ve önemini kavrayamazlar. Ve bilmezler ki salih kimseleri peygamberlik vazifesine seçen ve bir bilgiye dayanarak bu plânı yapıp takdir eden sadece ve sadece Allah Teâlâ'dır. İşte bunun için âyet-i kerime onlara kesin bir red cevabı veriyor :

«Allah peygamberliğini vereceği kimseyi daha iyi bilir».

İşte onun için Allah bildiği kimseye vermiştir risaletini. Ve yaratıklarının en efendisi, en temizisi olarak onu seçmiştir. Ve peygamberleri yüce bir kabile olarak yaratmış, en nihayet Allah'ın yaratıklarının en hayırlısı ve peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed Mustafa (s.a.v.)'yı getirmiştir. Sonra da âyet-i kerimede Allah'a karşı gelmenin Allah'ın huzurunda zillete ve küçüklüğe düşüreceğini, korkunç azaba müstahak kılacağını belirterek tehdit ediyor :

«Suç işleyenlere Allah katından bir aşağılık ve hilelerinden ötürü de şiddetli bir azap erişecektir»...

Allah katında aşağılığa düşer olmak Hakk'a karşı kibirlenmenin, Allah resullerinin makamı karşısın-

da baş kaldırmanın, kendi tabirlerinin yanında büyüklüklenmenin karşılığıdır... Şiddetli azaba gelince bu da şiddetli hilenin, peygamberlere düşmanlık etmenin ve müminlere eziyet vermenin karşılığıdır. Daha sonra bu bölümdeki âyet-i kerimeler kalplerde ve nefislerde iman haletini ve hidayet durumunu tasvir eden bir kısım ile son buluyor :

«Allah kime doğru yolu gösterir, imana muvafak addederse onun kalbini İslâmiyet'e açar. Kimi de sapıklıkta bırakmak dilerse, zorla göğе çıkacakmış gibi kalbini dar ve sıkıntılı kılar. Allah, iman etmeyenleri küfür bataklığında bırakır.» (En'am, 125)

Allah kimin hidayete ermesini takdir buyurursa *«...onun kalbini İslâmiyet'e açar...»* Şu kadarı var ki, bu hidayetin takdiri yine kendi evrensel kanunlarına göre cereyan eder. Şöyle ki; kim hidayeti talep ederse ve ona koşarsa, kendisine sunulmuş olan özgürlük nispetinde hidayete yönelirse Allah da onu hidayete erdirir. Onun kalbini İslâm'a açar, içten gelen bir arzu ve kolaylıkla İslâm'ı kabul etmesini sağlar, gönül huzuru ile İslâm'a girmesini temin eder. Böylece vicdanı müsterih olarak İslâm'da huzura kavuşur.

Kime de dalâleti takdir buyurmuşsa *«...zorla göğе çıkacakmış gibi kalbini dar ve sıkıntılı kılar...»* Tabii ki yine bu dalâlet de cari olan sünnetine uygun olarak tahakkuk eder. Şöyle ki, kim hidayetten yüz çevirirse ve doğru yolu bulmayı arzu etmezse Allah da onun fitratının kapısını hidayete karşı kapar. Artık onun bütün pencereleri kapanmıştır, yüzgeri edilmiştir. Hidayeti kabul etmek istediği zaman zorla göğе çıkacakmış gibi bir sıkıntı ve zorluk hisseder kalbinde. Bu psikolojik bir haldir. Ama âyet-i kerime onu duygusal şekilde canlandırıyor. Göğе doğru yükselirken karşılaşılan baskı, iç sıkıntısı, ruhi bunalım... Kelime-

nin ses tonu bütün bunları hayalen dile getirmekte, canlı hale getirilmiş olan görüntü, lafzî ifadelerde bile olsa tam bir uygunluk içerisine girmekte ve aynı tesir gücünü göstermektedir. Ve manzara şu uygun cümle ile son bulmaktadır :¹

«Allah iman etmeyenleri küfür bataklığında bırakır»...

... İşte böyle... Tıpkı Allah'ın hidayete ermesini dilediği kimsenin kalbini açıp ferahlattığı gibi cereyan eder ilâhi kader. Dalâlete ermesini dilediği kimselerin kalbine verdiği şiddet, sıkıntı ve eziyet şeklinde de tecelli eder. Ve işte böylece Allah iman etmeyenleri küfür bataklığında bırakır. Âyet-i kerîmedeki ifadenin bir mânası da azaptır. Bir başka mânası ise tersyüz edilmektir. Her iki anlam da yukardaki manzaranın arzettiği azap şeklini renkleştirmektedir. Yüzüstü azaba atılan ve tekrar azaba döndürülen ve bir türlü azaptan uzaklaşamayan insan manzarasını. Zaten kastedilmiş olan durum da budur.

Bu arada Hak Teâlâ'nın :

«Allah kime doğru yolu gösterir, imana muvaffak addederse onun kalbini İslâmiyet'e açar. Kimi de sapıklık da bırakmak dilerse, zorla göğе çıkacakmış gibi kalbini dar ve sıkıntılı kılar. Allah, iman etmeyenleri küfür bataklığında bırakır» âyet-i kerîmesi üzerinde biraz daha söz etmek geliyor içimden. Bu âyet-i kerîmenin ve Kur'an-ı Kerîm'de Allah'ın meşiyeti ve beşerin hareketi ile ilgili karşılıklı irtibatı ve faaliyeti ilgilendiren benzer âyet-i kerîmelerin belirttiği gerçeği düşünmek... İnsanların düçar oldukları hidayet ve dalâlet ve sonra nail olacakları ceza veya mükâfat gerçeği üzerindeki tasavvur... Evet bütün bunlar zihin-

(1) Bkz. «Kur'an'da Edebi Tesvir» adlı eserimizin, «Hissi hayal ve canlandırma» bölümü.

sel mantık kaidelerinin gerisinde beşer idrâkinin başka bir yönünü kullanmayı gerektiren hallerdir. Halbuki gerek İslâm düşüncesi tarihinde olsun, özellikle mürcie, mutezile ve ehl-i sünnet arasında cereyan eden, gerekse felsefi ve metafiziki mücadele tarihinde olsun bu konuda yapılmış olan bütün münakaşa ve mücadeleler, kullanılmış olan deliller ve ifadeler hepsi de zihinsel mantık damgasını taşımaktadır.

Şüphesiz ki bu hakikatı kavrayabilmek için zihinsel mantık kaidelerinin ötesinde beşer idrâkinin başka bir yönünü kullanmak zarureti vardır. Ancak böylece fiili olaylarla karşılıklı faaliyet icra etmek mümkün olur. Zihinsel iddialarla değil, Kur'an-ı Kerim bu gerçeği fiilen beşer varlığında ve pratik bünyesinde ifade ediyor. Ve Allah'ın engin meşiyeti ve takdiri ile insan iradesi ve ameli arasında muazzam bir birlik göze çarpıyor.

Denilecek olursa ki: «Aslında insanı doğrudan doğruya hidayete veya dalâlete sevkeden amil, Allah'ın iradesidir.» Bu iddia hiçbir zaman için fiili bir gerçeğin dile getirilmesi olarak tavsif edilemez. Şayet, «Her hususta kesin neticeyi belirtecek olan irade insanın iradesidir» denilecek olursa, bu da bir önceki gibi hiçbir zaman fiili bir gerçeği ifade etmez. Gerçek şudur ki bu fiili hakikat önce hesaplarla ve nispetlerle aynı zamanda gayb unsuru ile grift bir örgü halindedir. Allah'ın mutlak meşiyeti ve faal kudreti ile kulun kendi iradesine dayalı yönelişi ve seçme hakkı arasında bu son derece gizli ve grift örgü yer almaktadır. Ve her ikisi arasında hiçbir çatışmaya ve zıtlasmaya mahal bırakmamaktadır...

Şu kadarı var ki, bu fiili gerçeği ifade ettiğimiz tarzda kavrayabilmek için sadece zihinsel mantık kaidelerini kullanmak kâfi gelmez. Zihinsel istidlâl meto-

du ve beşeri ifade kudreti bunu dile getiremez. Çünkü gerçeğin kendi nevi hangi yolla ve üslupla anlatılıp ifade edileceğini yine kendisi gösterir. Ve bu da şu gerçeği ortaya çıkarır ki, zihinsel mantık kaideleri ile, diyalektik mücadele metodlarıyla bu gerçeği ifade etmek mümkün değildir.

Ayrıca bu hakikatı, fiilen vukua geldiği gibi tasavvur edip kavrayabilmek için aklı ve ruhi bir tecrübenin zevkine varmış olmak gerekir. Gerçekten de kendi fitratını İslâm yoluna sevketmiş olan kişi kalbinde bir inşirah ve açıklık hisseder. Ve bu inşirah kesin şekilde Allah tarafından verilmektedir. Çünkü kalbi inşirah ve açıklık Allah'ın takdirinin dışında hiçbir olayla vukua gelemez. Onu yaratan ve ihsan eden bizzat Allah'dır. Fitri yapısını dalâlet yoluna yönelten kişi de, içinde bir sıkıntı, bir zorluk ve bir kısılma hisseder. Bu da hiç şüphesiz Allah takdir ettiği zaman husule gelir. Her iki hal de, Allah'ın, kulu hakkındaki iradesiyle meydana gelmektedir. Fakat bu irade icbari bir irade değildir. Her iki hal de, bir sünnet-i ilâhi üzerine cereyan eder. Allah Teâlâ, insan adı verilen bu varlığı bu iradede doğan kanunlarda deneyip imtihan etmektedir. Ve insan hidayet ve dalâlet yolunu seçme konusunda kendisine verilmiş olan bu kadarcık iradeyi kullanarak Allah'ın takdir ettiği hususu yerine getirmekle görevlidir.

Şayet biz meseleyi zihinsel bir kaziye gibi ele alıp açıklamak istersek, o vakit hakikatlara temas etmeden, teamül ve tecrübeye başvurmadan bu kaziyelerle meseleyi çözümlemeye çalışmış oluruz ki, bu takdirde gerçeği tam ve mükemmel olarak tasavvur edip kavramak mümkün olmaz.

Kur'an anlayışı ile bakıldığında, şirk ve küfrün birçok çeşidi vardır. Aşağıdaki bölümde görüleceği gibi İslâm her çeşit şirk ve küfürle mücadele etmiştir. Kullar tarafından işlenen günahların en büyüğü şirk ve küfürdür. Her günah bağışlanabilir ama bunlar bağışlanmaz. Çünkü Allah'ın birliğine ve azametne gölge düşürmektedir.

Seyyid Kutub konuyu kendi üslubuyla işlerken şunları söylüyor :

Kuşkusuz ki şirk Allah ile kulun bağlantısını keser. Mağfiret ümidi diye bir şey kalmaz. Bu dünyadan müşrik olarak, âlemlerin Rabbi ile aralarında olan rabıtayı kopararak ayrılanlar Allah'tan ne bekleyebilir?... Ne beklemeye hakları olur?... Kâinatta ve peygamberlerin tebligatında tevhide götürecektir birçok deliller olduğu halde yine de Allah'a şirk koşarak hayatını sona erdiren insan, korkunç bir fesâdın içine atmış olur kendisini!... Dönüşü mümkün olmayan bir fesada mahkûm etmiş olur!... Allah'ın tebrik etmiş olduğu fitratını karmakarışık eder ve kendini esfeli sâ-

filine mahkûm eder!... Cehennem hayatını bizzat kendisi hazırlamış olur!...

Bu açık, vazih ve besbelli günahdan uzak kalanlara, işlenen, o korkunç zulmün dışında kalanlara gelince... Evet onlara gelince; Allah, dilediği kimseden onları affeder; işlenen günah en büyük günahlardan olsa dahi... Şirk cürmünün dışında kalan her şey, ilâhi mağfiretin hudutları dahiline girer, ister tevbe edilsin, ister edilmesin... Bu hususta birçok itibarlı rivayetler vardır. Madem ki insan Allah'ını hissediyor, mağfiretini ümid ediyor, O'nun her şeyi affetmeye kadird olduğuna inanıyor, O'nun rahmetinin hiçbir günahattan küçük olmayacağına iman ediyor, ilâhi rahmet mutlaka tecelli edecektir! Çünkü bu; hudutsuz, nihayetsiz bir rahmet-i ilâhidir!... Kapıları kapanmayan bir mağfiret-i sübhânidir!... Kapisında silâhlı muhafızlar bekletilmeyen bir aff-ı Samedânidir!...

Buhâri ve Müslim'in Kuteybe'den, Cerir İbn Abdulhamid'den, Abdulaziz İbn Rafi'den, Zeyd İbn Vehb'den ve Ebu Zer'den rivayet ettikleri bir hâdiste Ebu Zer şöyle der : *«Gecelerden bir gece dışarı çıktım. Bir de baktım ki Resûlullah yalnızca yürüyor; yanında hiç kimse yok.»* Ebu Zer devamla der ki : *«Ben zannettim ki Resûlullah, kendisiyle beraber hiç kimsenin yürümesini arzu etmiyor. Ben de, ay ışığında yürümeye devam ettim. Resûlullah birden döndü ve beni gördü. 'Kim o?' dedi. Dedim ki : 'Ebu Zer canım sana fedâ olsun! Resûlullah, 'Ya Eba Zer, gel!' buyurdu. Gittim ve bir müddet Resûlullah ile beraber yürüdüm. Bana dedi ki, 'Burada zengin olanlar, kıyamette şüphesiz fakir olacaklardır. Ancak Allah'ın kendisine hayrı lütfettiği kimseler müstesna. Onlar sağdan, soldan, önünden, arkasından sadaka dağıtır ve serveti ile hayırlı işler yapar.' Resûlullah'la bir müddet da-*

ha yürüdüm. Tekrar dedi ki : 'Otur şuraya!' Beni etrafı taşlarla çevrilmiş düz bir yere oturttu ve şöyle dedi : 'Ben gelene kadar burada otur.' Ebu Zer şöyle devam eder : «Harre'ye doğru gitti, nihayet onu görmez oldum.' Bir müddet benden uzakta kaldı. Hatta orada kalışı epey uzadı. Sonra şöyle söyleyerek geliyordu : 'Zina etse de, hırsızlık yapsa da...' Gelince sabremedim ve dedim ki : 'Ya Nebiyyallah! Canım sana feda olsun! Harre'nin canibinde kiminle konuşuyordun? Sana müracaat eden birini işitiyordum.' Resûlullah şöyle buyurdu : 'O Cibril'di. Harre'nin canibinde bana geldi ve dedi ki, 'Ümmetine müjdele ki, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan ölen cennete girecektir.' Dedim ki, 'Ya Cibril! Zina etse de, hırsızlık yapsa da mı?' diye sordum, tekrar 'evet' dedi, 'Hatta içki içse de...'

İbn Ebu Hâtim, kendi isnadiyle Cabir İbn Abdullah'dan Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor : «Allah'a bir şeyi şirk koşmadan ölen hiçbir kimse yoktur ki, kendisine mağfiret gelmiş olmasın... Allah, dilerse ona azap eder, dilerse mağfiret eder. Şüphesiz Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Ondan gayrısını dilediğine bağışlar.»

İbn Ebu Hâtim yine aynı isnadla İbn Ömer'den şöyle rivayet ediyordu : «Resulullah'ın ashabı olan bizler; insan katilleri, yetim malını yiyenler, temiz kadınlara iftira atanlar ve yalan şahitlik yapanlar hakkında çok endişeliydik. Nihayet : 'Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Ondan başkasını dilediğine bağışlar' âyeti indi. Bunun üzerine Resulullah'ın ashabı bu endişelerinden kurtuldular.»

Taberânî de kendi isnadiyle İkrime ve İbn Abbas'dan Resulullah'ın şöyle buyurduğunu rivayet ediyor : «Aziz ve celil olan Allah buyurdu ki : 'Kim ki

Benim, günahları mağfiret etmeye kadir olduğumu bildi ise, onu affettim. Bana bir şey şirk koşmadığı müddetçe artık ona aldırmam.'»

Bu son hadiste açık bir işaret var... Mühim olan, kalbin, Allah'ı bütün hakikatiyle hissetmesidir. Bunun arkasından da; hangi günahı işlerse işlesin hayrı ümid, korku ve haya duymasıdır. Bundan sonra günaha düçar olursa bunun gerisinde işte o işaretler duruyor. Bunlar kişiyi takvaya ve mağfirete müstahak kılar...

Daha sonra Kur'an-ı Azimüşşan, Medine'deki müslümanlarla yahudilere karşı savaşa girişerek Allah'ın seçilmiş kavmi olduklarını iddia eden, Allah'ın kelâmının yerini değiştirip, Allah elçilerine dil uzattıkları halde kendilerini temize çıkaran yahudilerin tuhaf halini anlatarak devam ediyor. Puta ve şeytana inandıkları halde kendilerini temize çıkaranlar ve ne kadar günah işlerlerse işlesinler Allah'a yakın olduklarını zannedenler, doğrudan doğruya yalan söylemektedirler...

«Bakmaz mısın şu kendilerini temize çıkaranlara? Halbuki dilediğini temize çıkaran Allah'tır. Ve kıl payı zulme uğratılmazlar.

Bir bak Allah'a nasıl yalan iftira ediyorlar? Apaçık bir günah olarak bu yeter.» (Nisa, 49-50)

Yahudilerin «seçkin millet» olma iddiaları öncedenberi vardır. Gerçekten de Allah ilâhi emaneti ve risalet vazifesini onlara vermişti. O günkü insanların en üstünü kılmişti. Düşmanları olan Firavun'u ve kavmini helâk etmiş, arz-ı mukaddesi onlara miras kılmişti. Fakat yahudiler bir müddet sonra Allah'ın yolundan inhirâf ederek, isyân ettiler. Kâinatı yerinden oynatacak günahlar işlediler. Hahamları Allah'ın haram kıldığı şeyleri kendilerine helâl kıldı. Helâl kıldı-

ğı şeyleri de haram etti. Onlar da hahamlara tâbi oldular. Bazı şeyleri helâl, bazı şeyleri de haram kılarak kendileri için ulûhiyet iddiasında bulunan bu sapık din adamlarına karşı gelmediler, dediklerini yaptılar. Yahudi din adamları eşraf takımını ve saltanat sahiplerini memnun etmek için Allah'ın indirdiği kitap ile alâkalarını kesmişlerdi... Bütün bunlara rağmen yine de onlar yahudi ırkının Allah'ın oğulları ve dostları olduğunu iddia ediyorlardı. Gûya cehennem ateşi kendilerini sayılı birkaç günden fazla da yakmıyacaktı! Allah Teâlâ bütün bunlardan münezzehtir. Allah ile kul arasında hiçbir zaman akrabalık ve yakınlık münasebeti diye bir şey olamaz. Sadece kullar sağlam itikad, salih amel ve Allah nizamına tâbi olarak O'na yaklaşabilirler. Kim bundan başka bir şey iddia ederse hiç şüphe yok ki Allah'ın gazabı onun üzerinedir. Şayet bu sapık zihniyetli kimselere hidayet yolu gösterildiği halde yine sapık yollarına devam ediyorlarsa gazab-ı ilâhî daha da şiddetlenir... Bu yahudilerin hâli; günümüzde müslüman olduklarını, Muhammed (s.a.v.)'in ümmetinden olup, Allah'ın kendilerine yardım edeceğini, yahudileri İslâm topraklarından çıkaracağını zanneden, sonra da iktisadî, içtimai ve ahlâkî yaşayışlarında dinden eser bulunmayan, hayatın her safhasından dini saf dışı eden müslümanların hâline benzer... Bütün müslümanlıkları; İslâm adı taşımaktan ve bir zamanlar müslümanların hayat sürdükleri yerlerde doğmuş olmaktan ibaret olan müslümanlara...

Kendi kendilerini temize çıkaran bu yahudileri Allah Teâlâ Resulullah'a taaccüp ile anlatıyor. Halbuki «çağdaş» müslümanların hâli onlarınkinden çok daha acayib olduğu gibi, insanı daha çok hayrete sevk edecek durumdadır... İnsanlar kendi kendilerini te-

mize çıkaracak yetkiye sahip değildirler. Durumlarının iyi olduğunu, Allah'a yakın olduklarını ve Allah Teâlâ'nın kendilerini seçmiş olduğunu kullar belli edemez. Sadece Allah Teâlâ dilediği kimseyi temize çıkarır, tezkiye eder. Zira kalpleri ve amelleri en iyi bilen şüphesiz ki Hak Teâlâ'dır.

İnsanlar takdir hakkını Allah'a bırakıp da kendileri çalışmaya yönelseler, Hak Teâlâ hiç kimseye zerre miktarı zulmetmez. Fakat takdiri Allah'a bırakıp çalışmaya yönelmek kaydıyla, yoksa laf ve iddiayla değil. Evet insanoğlu haya ile muttasıf olup, tevazu içerisinde, hiçbir iddiada bulunmaksızın susarak çalışmaya yönelse hiçbir zaman Allah huzurunda yüzü kara çıkmaz. Kendisine haksızlık yapılmayacağı gibi, amelinin en küçük parçası da unutulmaz...

Allah Teâlâ hemen aşağıda, yahudilerin kendi kendilerini temize çıkarp Allah'ın kendilerinden razı olduğunu iddia ederek Allah'a iftira ettiklerini bildirerek yaptıkları fiilin kötülüğünü belirtiyor ve dikkat nazarları bu kötü fiil üzerine celbediyor :

«Bak, Allah'a nasıl yalan iftirada bulunuyorlar? Açık bir günah olarak bu yeter.»

Ya biz? Şu müslüman olduklarını iddia eden bizler? Müslüman adını taşıyan ve bir zamanlar müslümanların yaşadıkları beldelerde yaşayan bizler? Pratik hayatımızda İslâm'dan eser görülmeyen bizler!... Ne kadar tuhaf... Biz müslüman olduğumuzu nasıl iddia edebiliriz!.. Bugünkü perişan halimiz ile, sefil hayatımız ve kısır düşüncemiz ile İslâm'ın mübarek çevresine leke sürüyoruz. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in dinini hayatımızdan koparıp attıktan sonra kalkıp da Muhammed (s.a.v.)'in ümmetinden olduğumuzu ve Allah'ın bizi bunun için seçtiğini iddia ediyoruz. Ne kadar dehşete düşürüyor beni... Böyle bir mevzuda

Allah Teâlâ'nın Resulü kibriyasını ve onun ashabı gûzinini Allah'a iftira atanlara ve böyle bir günahı irtikâp edenlere karşı taaccübe sevkettiği bir durumda, bizim de aynı iddiaları ileri sürmemiz... Bütün bunlardan Allah'a sığınırız biz...

Sonra bir düşünelim; kendi kendilerini temize çıkarak Allah'a bühtan eden yahudiler ile ne fark var bizim aramızda?... Ki Allah Teâlâ onların bu iddialarını taaccüp ile karşılıyor. Kendilerini tezkiye ederek Allah'a bühtan etmelerinden dolayı beyinlerini eziyor onların... Gerçek şu ki; kaide aynı kaidedir, hiçbir zaman değişmez... Bizim durumumuz da aynı onların durumu gibidir... Ve Allah katında hiç kimsenin yakınlığı, akrabalığı ve tavassutu geçerli değildir...

İslam'ın kalplerden ve beyinlerden uzaklaştırılması ile birlikte, birçok problemin girdabında kendini yitiren ve kurtuluşun kendisine uzanacak elini bekleyen günümüz insanı için hazırlanan, **SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI**, Seyyid Kutub'un bütün eserleri taranarak on değişik konudaki fikirleri özetlenerek hazırlanmıştır. On kitaptan oluşan **SEYYİD KUTUB KÜLLİYATI**, ideoloji karmaşasının olduğu çağımızda, gerçek İLÂH'ın kim olduğunu, o'nu tanımanın, indirdiği kitaptan tat almanın, kısacası "eşrefi mahlûkât" olmanın özelliklerini anlatmaktadır.